

BEGROTING 2023 - 2026



Rijswijk



Inleiding

Gezonde groei

Rijswijk is een dynamische stad in het hart van Haaglanden. Een plek waar je fijn kunt wonen, werken en verblijven en waar mensen zich graag inzetten voor hun stad. Een stad met een hechte gemeenschap waar iedereen op zijn eigen manier een bijdrage levert – waar je elkaar nog goeiedag zegt, vrijwilligerswerk doet of je eigen buurt netjes houdt. Waar de gemeente op haar beurt ruimte biedt aan bewonersinitiatieven en hen ondersteunt die hulp nodig hebben om mee te doen. De stad verbindt mensen en initiatieven om ze groter, succesvoller of toegankelijker te maken.

Rijswijk is ook een stad die groeit. Die groei zet de komende jaren door, maar het kleinschalige karakter willen we behouden. Dat betekent ook iets voor onder andere stadsontwikkeling, woningbouw en mobiliteit, enkele grote opgaven waar we voor staan. Dat vraagt om oplossingen en maatregelen om de stad leefbaar, bereikbaar en toekomstbestendig te maken en houden, met oog voor de menselijk maat. Dat doen we als college samen met de stad; met de gemeenteraad, met inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Dat doen we niet alleen binnen onze stadsgrenzen maar ook daarbuiten. De gemeente Rijswijk is onlosmakelijk verbonden met het sterk groeiende stedelijk gebied in de regio Haaglanden waarvan het deel uitmaakt. Het is daarom van belang om een sterke rol in te nemen in de regio. We hebben als Rijswijk tenslotte veel te bieden en andersom hebben wij andere partijen ook nodig. We versterken onze relaties met de omliggende gemeenten om toekomstige uitdagingen bijvoorbeeld op het gebied van klimaat, mobiliteit en wonen gezamenlijk aan te gaan. Ook investeren we in de gemeentelijke organisatie, zodat deze goed toegerust is voor de groei van de stad.

We zorgen dat Rijswijk verder kan groeien. Daarbij leggen we een aantal duidelijke accenten, die koers geven aan de ontwikkeling van de stad:

- Sociale kwaliteit van de stad - Stadsontwikkeling - Openbare ruimte en leefbaarheid - Veiligheid en handhaving - Bestuursstijl, identiteit en participatie

We werken eraan om het vertrouwen dat we hebben gekregen waar te maken. Dat doen we door aan de slag te gaan, voor een mooie, groene en dynamische stad, waar ruimte is voor iedereen. Voor gezonde groei.

Economische context is turbulent

Macro economische ontwikkelingen hebben effect op Rijswijk. De ontwikkeling van de rentestand raakt niet alleen de financiering van de gemeente, maar ook de grondexploitaties en de binnenstedelijke gebiedsontwikkelingen. Daarnaast is de ontwikkeling van de inflatie relevant: hoever stijgt het prijspeil van energie, goederen en diensten door in 2023? Welke groepen inwoners, organisaties en bedrijven worden het hardst geraakt.

Daarnaast is er ook schaarste, onder andere aan grondstoffen, op de woningmarkt en de arbeidsmarkt. De zeer krappe arbeidsmarkt vraagt extra aandacht voor het vervullen van vacatures en voor leren en ontwikkelen. Voor gezonde groei is ook voldoende uitvoeringskracht nodig.

Als gevolg van bovenstaande onzekerheden hebben we ervoor gekozen om behoudend om te gaan met de beschikbare middelen, zodat we als gemeente ruimte houden om te anticiperen en te reageren op de gevolgen van de onzekerheden en de macro economische ontwikkelingen. In de P&C cyclus houden we deze ontwikkelingen goed in de gaten en rapporteren we over de uitkomsten.

Financiële gezondheid ontwikkelt zich positief

In de vastgestelde financiële koers ontwikkelt Rijswijk zich in vier jaar van een financieel risicovol profiel naar een financieel neutraal profiel. In deze begroting 2023 krijgt deze ontwikkeling extra wind in de zeilen door de verwerking van de meicirculaire en de septembercirculaire. Het financieel neutrale profiel wordt daardoor al in 2023 bereikt. Gelet op de economische turbulentie is dat goed

nieuws, financiële wendbaarheid en weerbaarheid zijn juist nu extra belangrijk. De ontwikkeling van de financiële kengetallen en de toelichting erop vindt u bij de paragraaf Financiering op pagina 133.

De kadernota presenteerde een licht negatief meerjarenbeeld: oplopend van -/- € 1,7 mln. voor 2023 tot -/- € 3,8 mln. in 2026. In de meicirculaire en de septembercirculaire heeft Rijswijk een fors hogere Algemene Uitkering van het Rijk ontvangen, die zijn in deze begroting verwerkt. Een uitgebreide toelichting vindt u bij de Algemene Dekkingsmiddelen op pagina 82.

Eerder werd het begrotingsjaar 2026 aangeduid als "ravijnjaar". Gesprekken tussen de VNG en het rijk resulteerden in een eenmalige uitkering van € 1 miljard die in 2026 aan de algemene uitkering van het Gemeentefonds is toegevoegd. De eenmalige bijdrage van € 1 miljard in 2026, heeft geen (positieve) gevolgen voor de opschalingskorting. Het gehele restant van de opschalingskorting van € 675 miljoen wordt in 2026 weer aangezet. Voor de jaren 2022-2025 is de korting wel bevroren. De eenmalige bijdrage van het rijk lost de problematiek in 2026 slechts ten dele op. Met de septembercirculaire 2022 blijft enige onzekerheid bestaand of de accressen 2022-2025 kunnen worden ingezet voor uitgaven die leiden tot extra structurele kosten.

Financieel perspectief van Rijswijk biedt kansen

Rekeninghoudend met de mei- en septembercirculaire en alle andere financiële ontwikkelingen, ontstaat een positief meerjarenbeeld. De begroting 2023 laat een positief saldo zien van ruim € 6 mln. zien.

Het college heeft oog voor de onzekere tijden die inwoners en ondernemers op dit moment doormaken. Bovenop het landelijke pakket voor compensatie van de koopkracht en hoge energiekosten zet de gemeente zich in voor het bestrijden van (energie) armoede en de bevordering van gelijke kansen. Om alle inwoners en ondernemers tegemoet te komen, dalen de totale woonlasten in 2023.

Woonlasten: verlaging van de Afvalstoffenheffing en Rioolheffing

In het coalitie akkoord is opgenomen dat de kwijtscheldingslasten niet meer meegerekend worden in de tarieven Afvalstoffenheffing en Rioolheffing. In 2023 dalen de tarieven Afvalstoffenheffing daardoor met 6% en het tarief voor Rioolheffing met 1,4%. De in het coalitieakkoord aangekondigde verhoging van het tarief voor de parkeervergunning vanaf de derde auto en de uitwerking van de verdere differentiatie voor de Afvalstoffenheffing behoeven nog verdere uitwerking. De uitvoering heeft tijd nodig om dit op ordentelijke wijze te organiseren. Hiervoor zullen voorstellen worden gedaan in de kadernota 2023 en de begroting 2024.

Inzicht in de opbouw en ontwikkeling van de woonlasten 2023 vindt u in de paragraaf Lokale Heffingen op pagina 124.

Rekening houden met nog te nemen besluiten

Een aantal onderwerpen wordt voorbereid voor bestuurlijke besluitvorming, deze worden pas na besluitvorming financieel verwerkt. Dit betreft de Digitaliseringsagenda, de binnenstedelijke gebiedsontwikkelingen, de planvorming vanuit het Collegewerkprogramma en de schaalessprong die de organisatie moet maken. Bij de afwegingen en besluitvorming over deze begroting is het behulpzaam hier alvast enige indicatie van te hebben, het gaat om circa € 5 mln. per jaar.

Cijfers nieuw beleid

Omschrijving	2023	2024	2025	2026
Beginstand meerjarenbegroting 2021-2025	1.626	1.033	1.317	1.317
Stelpost Kadernota 2021		-1.000	-1.000	-1.000
Beginstand voor 1e halfjaarrapportage		33	317	317
1e halfjaarrapportage	-1.322	611	1.734	-2.122
Verking uitgangspunten Kadernota	-2.000	-2.000	-2.000	-2.000
2e halfjaarrapportage	9.889	9.558	9.164	6.491
Totaalstand na 2e halfjaarrapportage	8.193	8.202	9.215	2.686
BEGROTING 2022-2025				
Aanpassing begroting met indexering	1.678	1.922	1.869	1.786
Nog onder te verdelen	1.678	1.922	1.869	1.786
NIEUW BELEID / OVERIGE ONTWIKKELINGEN	-3.345	-2.465	-2.465	-2.465
Programma Algemeen Bestuur en Organisatie	0	0	0	0
Programma Openbare Orde en Veiligheid	0	0	0	0
Programma Verkeer en Vervoer	0	0	0	0
Programma Economie en Werken	0	0	0	0
Programma Onderwijs	0	0	0	0
Programma Sport, Cultuur en Recreatie	0	0	0	0
Programma Sociaal Domein	-500	-500	-500	-500
Uitbreiding personeel Jeugd	-500	-500	-500	-500
Programma Wonen en Leven	-1.580	-930	-930	-930
Ziekten en plagen groenbeheer	-300			
Onderhoud bomen	-100			
Gebiedsontwikkeling Pasgeld West-Pasgeld Oost	-250	pm	pm	pm
Advies en onderzoek woonbeleid	-30	-30	-30	-30
Verwerking Leges Omgevingswet	-430			
Verwerking meircirculaire	430			
Niet toerekenen kwijtschelding aan afvalstoffenheffing	-900	-900	-900	-900
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	0	0	0	0
Bedrijfsvoering	-1.265	-1.035	-1.035	-1.035
Beheer archieven	-60	-60	-60	-60
Uitvoering informatiebeleidsplan	-205	pm	pm	pm
Gemeenschappelijke regeling Delft-Rijswijk	-225	-225	-225	-225
Wettelijke risico inventarisatie hybride werken/Huis van de Stad	-25			
Communicatie en Participatie	-450	-450	-450	-450
HRM	-150	-150	-150	-150
Facilitaire Taken	-150	-150	-150	-150
Mutatie afschrijvingslasten investeringsplan 2023-2026	250	-100	-1.000	-1.200
Jaarschijf 2023 vervangingsinvesteringen en nieuwe investeringen	250	-100	-1.000	-1.200
Paragraaf Financiering	0	0	0	0
WIJZIGINGEN BEGROTING 2023-2026	-1.417	-643	-1.596	-1.879
TOTAAL ramingen 2022-2026 INCL. 2E HALFJAAR 2022	6.776	7.559	7.619	807

Toelichting nieuw beleid

Programma Sociaal Domein

Uitbreiding personeel Jeugd

Vanwege de groei van de stad en een kwaliteitsimpuls voor de serviceverlening aan de inwoners, is bij het team Maatschappelijke Ondersteuning & Jeugd een structurele capaciteitsuitbreiding noodzakelijk. De groei van de stad heeft als gevolg dat er meer aanvragen worden gedaan op de voorzieningen die de gemeente verleent. Het kost capaciteit om deze groei aan te kunnen.

Verder hebben er de afgelopen jaren landelijke, regionale en lokale veranderingen plaatsgevonden. Dit waren er zo veel in dezelfde periode, waardoor zowel het jeugdteam als het Wmo-team te weinig tijd had om de veranderingen op een goede manier te implementeren en werd alleen het hoognodige gedaan. Met de capaciteitsuitbreiding kunnen de processen worden verbeterd, waardoor op de langere termijn de kwaliteit van de dienstverlening verbetert. Wanneer de processen efficiënter zijn georganiseerd, kan tevens de inhuur worden verlaagd.

Programma Wonen en leven

Ziekten en plagen groenbeheer

Zoals aangegeven in de risicoparagraaf van het Groenbeheerplan neemt door de klimaatverandering de overlast door ziekten en plagen verder toe. Het betreft iepziekte, essentaksterfte, eikenprocessierups en de invasieve exoten reuzenberenklauw en japanse duizendknoop. Het gevolg hiervan is dat zieke bomen vervangen moeten worden en dat we de eikenprocessierups en invasieve exoten actief bestrijden. Hiermee voldoen we als gemeente aan de zorgplicht voor een veilige openbare ruimte. Deze kosten zijn onvermijdelijk en voor de komende jaren moeten we rekening houden met oplopende kosten. In 2023 wordt de aanpak van ziekten en plagen geëvalueerd. De conclusie en aanbevelingen die hieruit voortkomen worden meegenomen in het nieuwe Groenbeheerplan 2024-2028.

Onderhoud Bomen

Naar aanleiding van de vier hevige stormen in januari en februari hebben we de veiligheid van de bomen langs voet-, fiets-, en ruiterspaden in de parken en bosgebieden laten inventariseren. Dit is nog niet eerder gedaan, in tegenstelling tot de bomen in de woonstraten. Uit deze inventarisatie zijn maatregelen naar voren gekomen die eenmalig uitgevoerd moeten worden om de paden veilig te kunnen gebruiken. De kosten hiervan bedragen € 100.000 en kunnen niet worden gedekt uit de reguliere budgetten. Na deze inhaalslag worden toekomstige werkzaamheden in het regulier onderhoud meegenomen.

Gebiedsontwikkeling Pasgeld West-Pasgeld Oost

De woongebieden Pasgeld-West en Pasgeld-Oost worden cf. het raadsbesluit van oktober 2021 ontwikkeld binnen een groenblauwe hoofdstructuur. De zogenaamde parkloper en bosloper verbinden alle groengebieden in het gebied, zoals het Elsenburgerbos, het slagenlandschap en de Drassige Driehoek, met elkaar. De integrale benadering van het plangebied maakt dat er advieskosten gemaakt worden voor gronden gelegen buiten de grondexploitatie van Sion - 't Haantje. De hieruit volgende investeringen worden in een volgende rapportage opgenomen.

Advies en onderzoek woonbeleid

Wonen heeft momenteel geen eigen werkbudget. Als gevolg daarvan worden verschillende onderzoeken en adviezen nu vanuit andere budgetten betaald. Gezien de groei van de stad en de druk op verdere regulering van de woningmarkt en de daarbij behorende (juridische) advisering inzake bijvoorbeeld de Huisvestingsverordening en de Doelgroepenverordening wordt een structureel werkbudget van Wonen gevraagd.

Verwerking Leges Omgevingswet

Met de invoering van de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging is ook de Legesverordening aangepast. Vanwege het feit dat de gemeente minder lasten kan toerekenen aan de leges onder de Omgevingswet en de Wkb zijn de opbrengsten verlaagd. Deze gedeelde opbrengsten zijn incidenteel gedekt vanuit de Algemene uitkering.

Niet toerekenen kwijtschelding aan afvalstoffenheffing

In het colitatie akkoord is afgesproken dat de lasten voor de kwijtschelding van de afvalstoffenheffing niet langer worden toegerekend aan de tarieven van de afvalstoffenheffing. Dit heeft tot gevolg dat de opbrengsten afvalstoffenheffing naar beneden zijn bijgesteld en dat daardoor de tarieven voor de afvalstoffenheffing met ongeveer 6% dalen.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Beheer archieven

Als gevolg van de verhuizing naar het huis van de Stad en de voorbereidingen daarop is het noodzakelijk dat het digitale archief wordt uitgebreid.

Uitvoering informatiebeleidsplan

Aanvulling op exploitatiebudget voor het kunnen bekostigen van de nieuwe kosten die zijn ontstaan na verSaaSing van het Documentmanagement- (DMS) en Zaaksysteem conform uitvoering van het vastgestelde informatiebeleidsplan (Cloud first-strategie) en voorbereiding op de implementatie van Zaakgericht Werken. Daarnaast is een deel van deze aanvulling opgenomen voor het kunnen anonimiseren van gegevens in het DMS ten behoeve van de uitvoering van de Wet Open Overheid (WOO) en het maken van veilige koppelingen naar applicaties in de 'cloud'.

Gemeenschappelijke regeling Delft-Rijswijk

Aanvulling op exploitatiebudget voor het kunnen bekostigen van de in 2022 reeds vastgestelde meerjarenbegroting GRB 2023-2026.

Wettelijke risico inventarisatie hybride werken/Huis van de Stad

In 2023 moeten we op grond van wettelijke voorschriften (artikel 5 Arbowet) een Risico inventarisatie en evaluatie uitvoeren gezien de voorgenomen verhuizing naar het Huis van de Stad en de gewijzigde werkomstandigheden. Denk aan hybride werken, (meer) werken vanuit huis, leidinggeven op afstand, en dergelijke.

Communicatie en Participatie

Om de organisatie op een kwalitatief goede manier te ondersteunen in alle communicatie en participatie onderdelen is het van belang dat de formatie van het team Communicatie en Participatie wordt uitgebreid. De verwachting is dat er structureel 6,5 fte extra nodig is om de organisatie goed te kunnen bedienen. Op dit moment wordt veel opgevangen door inhuur. Die inhuur willen we zo veel mogelijk vervangen door vaste formatie.

HRM

De krappe arbeidsmarkt vraagt om extra inzet voor de werving van personeel. Daarnaast vraagt de invoering van de nieuwe HRM applicatie extra personele inzet en ook op het gebied van leren en ontwikkelen is extra personele inzet nodig. De verwachting is dat er extra capaciteit van € 150.0000 nodig is.

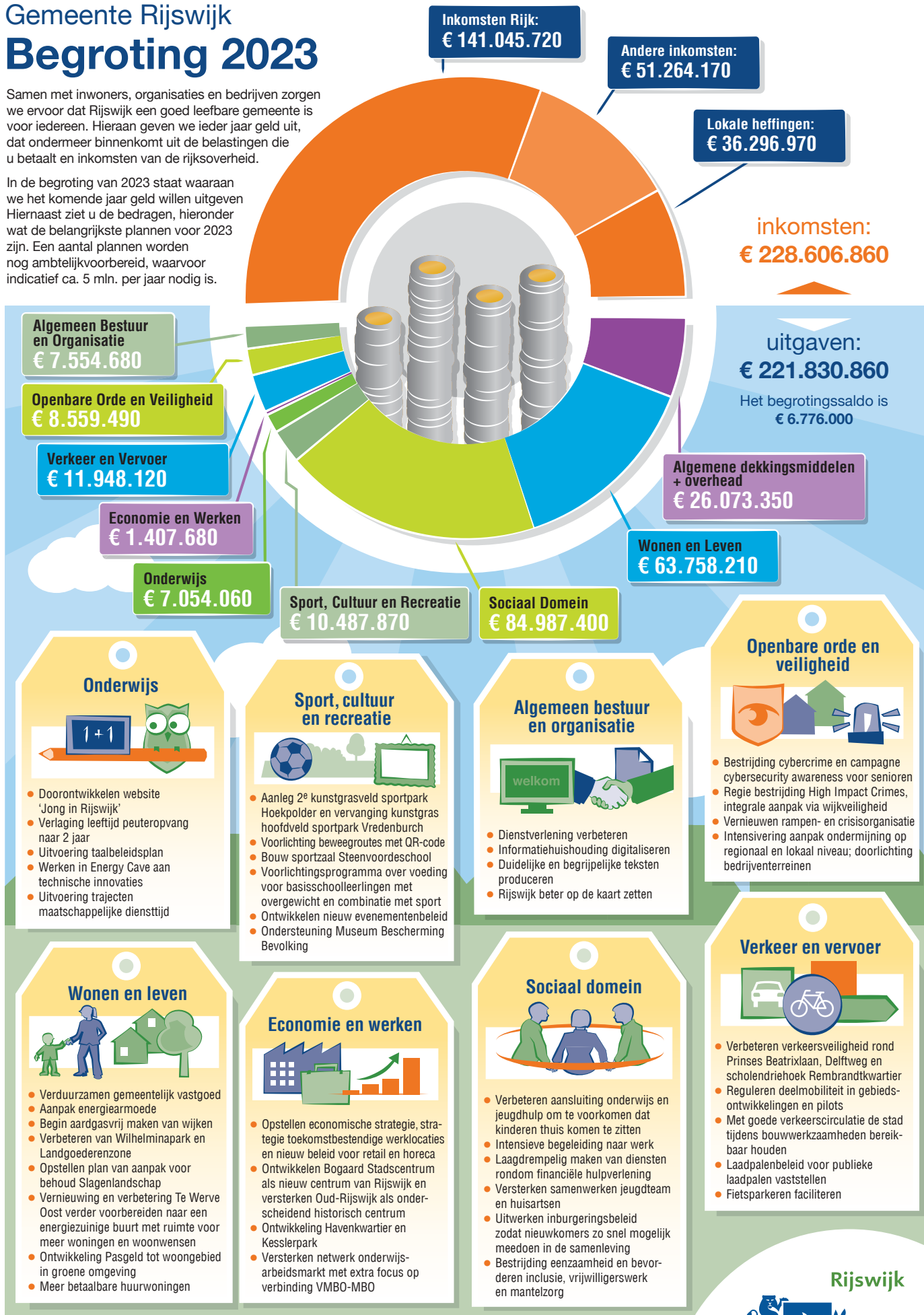
Facilitaire Taken

Om de organisatie op een kwalitatief goede manier te blijven ondersteunen in alle facilitaire taken is het van belang om de formatie van het team uit te breiden. De verwachting is dat er structureel € 150.000 nodig is, ook gezien de taken in het Huis van de Stad, ondersteuning van de bestuursvergaderingen en ondersteuning bij het gebruiken van de nieuwe AV apparatuur.

Gemeente Rijswijk Begroting 2023

Samen met inwoners, organisaties en bedrijven zorgen we ervoor dat Rijswijk een goed leefbare gemeente is voor iedereen. Hieraan geven we ieder jaar geld uit, dat ondermeer binnenkomt uit de belastingen die u betaalt en inkomsten van de rijksoverheid.

In de begroting van 2023 staat waaraan we het komende jaar geld willen uitgeven. Hiernaast ziet u de bedragen, hieronder wat de belangrijkste plannen voor 2023 zijn. Een aantal plannen worden nog ambtelijkvoorbereid, waarvoor indicatief ca. 5 mln. per jaar nodig is.



Kijk voor meer informatie op financien.rijswijk.nl



INLEIDING.....	2
-----------------------	----------

Programma's

Algemeen Bestuur en Organisatie	12
Openbare Orde en Veiligheid	18
Verkeer en Vervoer	23
Economie en Werken	29
Onderwijs	40
Sport, Cultuur en Recreatie	51
Sociaal Domein	55
Wonen en Leven	66
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	82
Overhead	84

Paragrafen

Weerstandsvermogen en risicobeheersing	87
Onderhoud kapitaalgoederen	95
Bedrijfsvoering	101
Verbonden partijen	111
Grondbeleid	121
Lokale heffingen	124
Financiering	133
RijswijkBuiten	140
Subsidies	144

Financiële begroting

Meerjarenraming 2023-2026	147
Mutatieoverzicht meerjarenraming 2023-2026	149
Overzicht verschillen begroting met voorgaand jaar	152
Leeswijzer investeringsplan 2023-2026	153
Investeringsplan 2023-2026	154
Toelichting investeringsplan 2023-2026	160
EMU-saldo	167
Overzicht incidentele baten en lasten	168
Verloop van de reserves	171
Verloop van de voorzieningen	172
Overzicht taakvelden	173

Besluiten

Begroting voor het jaar 2023	176
------------------------------------	-----

Inhoudsopgave

Meerjarenraming 2024-2026	177
De in de jaarschijf 2023 van het investeringsplan 2023-2026 geraamde investeringen	178

Programma's



Algemeen Bestuur en Organisatie

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma

1. We stimuleren dat mensen zelf verantwoordelijkheid nemen en we faciliteren eigen initiatieven van inwoners en ondernemers zo goed mogelijk. Bij maatschappelijke opgaven denken we van tevoren na over hoe we inwoners betrekken en welke rol en bevoegdheden zij hebben. We geven bij elk project heel duidelijk aan of en hoeveel samenwerkingsruimte er is.
2. In onze communicatie is participatie met inwoners en ondernemers het vertrekpunt. We communiceren daarom niet alleen voorafgaand of na projecten, maar juist ook tijdens de uitvoeringsfase. We blijven daarbij gebruikmaken van traditionele media als de website en huis-aan-huisbladen. Maar ook leggen we meer nadruk op de inzet van social media als Facebook, WhatsApp, YouTube en Instagram. Hierbij is webcare onmisbaar. Daarnaast zetten we andere communicatiemethoden in, zoals online communities en peilingen. We willen voor iedereen goed benaderbaar zijn, om actief te kunnen samenwerken met Rijswijkers en partners in Rijswijk. We geven hier actief invulling aan door het wijkwethouderschap, werkbezoeken en de WhatsAppsprekuren.
3. De gemeente Rijswijk is een toegankelijke en dienstverlenende organisatie die de wensen en behoeften van al haar inwoners, bedrijven en instellingen centraal stelt. We sluiten als gemeente tijdig aan op de snel veranderende omgeving. Daarnaast streven we naar klantgerichte dienstverlening: digitaal waar het kan, persoonlijk waar het moet.

Doelstellingen

- Samenwerken vanuit eigen kracht;
- consequent zijn in communicatie;
- kwalitatief goede dienstverlening;
- we verbeteren onze dienstverlening en maken het daardoor met onze dienstverlening gemakkelijk voor de inwoners, bedrijven en instellingen;
- we stellen inwoners, bedrijven en instellingen centraal in onze processen en werken op een effectieve, efficiënte en transparante wijze;
- we komen onze afspraken na en informeren de inwoners, bedrijven en instellingen op een begrijpelijke wijze tijdig en volledig;
- we bieden waar nodig dienstverlening op "maat" aan inwoners, bedrijven en instellingen;
- we streven naar eenzelfde kwaliteitsniveau/serviceniveau onafhankelijk van het door de klant gekozen dienstverleningskanaal (digitaal, telefoon, balie, e-mail, social media of post);
- de klant kan kiezen van welk dienstverleningskanaal hij/zij gebruik wil maken en waar mogelijk sturen we om van het meest effectieve en meest efficiënte dienstverleningskanaal gebruik te maken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Participatie en communicatie

Het bereiken van alle verschillende inwoners en ondernemers in de stad door inclusief te communiceren is de pijler van ons communicatiebeleid voor 2023. Daarbij kijken we naar de verschillende doelgroepen en hoe we die het best kunnen bereiken. Voor moeilijk bereikbare doelgroepen zetten we andere dan de gebruikelijke communicatiemiddelen in. Ook willen we ze nadrukkelijker betrekken bij gemeentelijke plannen, projecten en beleid. We maken hiervoor meer gebruik van bestaande netwerken en communiceren 'dichtbij' dus op plekken waar de doelgroep zich bevindt. We volgen (communicatie)trends nauwgezet en zullen onze middelen waar nodig door ontwikkelen en eventuele nieuwe middelen die ons kunnen helpen om zo veel mogelijk Rijswijkers te bereiken, inzetten.

Participatie

Bij vaststelling van de participatienota 'Samen werken aan een mooi Rijswijk', participatiebeleid 2020-2022 in oktober 2020 is afgesproken dat het beleid en de werkwijze na een jaar worden geëvalueerd. Deze evaluatie van beleid, processen en uitvoering heeft eind 2021 plaatsgevonden. Daarbij is ook een zogeheten QuickScan gehouden onder inwoners en ondernemers. De uitkomsten van deze QuickScan hebben samen met de evaluatie geleid tot een aantal aanbevelingen, waarmee we onze expertise op het gebied van participatie kunnen blijven ontwikkelen. De evaluatie gebruiken we ook om het beleid en de werkwijze waar nodig bij te sturen. Het participatiebeleid is tot en met 2022 vastgesteld en zal begin 2023 worden herijkt en opnieuw aan de gemeenteraad worden aangeboden. De herijking van het participatiebeleid zal in een participatief proces met verschillende betrokkenen tot stand komen.

In aanloop naar de inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingswet zullen we gebruiksvriendelijke en informatieve participatiewijzers voor zowel kleine als grote initiatiefnemers maken zodat deze in één oogopslag kunnen zien welke stappen zij moeten zetten. Bij maatschappelijke projecten denken we van tevoren na over hoe we inwoners, instellingen en/of bedrijven betrekken. We zijn bij elk project heel duidelijk over welke participatieruimte er is en koppelen terug wat we met de inbreng doen. We zetten ook bij participatie altijd de juiste mix in om zoveel mogelijk inwoners te bereiken en te betrekken.

Een van de belangrijkste digitale middelen is Samen.Rijswijk.nl. Dit online participatieplatform is begin 2022 gelanceerd. Hierop kunnen inwoners, ondernemers of andere belanghebbenden meedoen aan bijvoorbeeld peilingen en enquêtes over projecten en beleid. Maar ook meedenken over bijvoorbeeld de inrichting van een straat, een park of de speeltuin in de buurt. Of hun mening geven over een besluit dat het college van burgemeester en wethouders of de gemeenteraad gaat nemen. Sinds de lancering van het platform hebben bijna 1.000 deelnemers zich geregistreerd. We gaan het platform Samen.Rijswijk.nl mede op basis van een evaluatie in 2023 verder door ontwikkelen.

Op Samen.Rijswijk.nl komt ook een zgn. initiatievenloket. Het huidige loket Stadskracht gaan we tegen het licht houden en we zullen een nieuwe werkwijze lanceren die het inwoners makkelijker moet maken om zelf initiatieven in te dienen.

Het online participatieplatform is geen vervanging van alle andere manieren waarop wij inwoners betrekken bij de stad en onze samenleving. Het is een aanvulling. Om alle inwoners de kans te bieden om mee te doen, ook als zij bijvoorbeeld digitaal minder vaardig zijn, zullen we een combinatie van online en offline participatie (en communicatie) blijven inzetten. Naast het platform kan het gaan om combinaties met fysieke (inloop)bijeenkomsten, telefonisch spreekuur en/of het mogelijk maken van het inzien van en reageren op ontwerpen of documenten in het stadhuis.

Communicatie

Omdat in Rijswijk ook groepen laaggeletterden en anderstaligen wonen en ondernemen, zullen we meer gebruik maken van beeld zoals video, infographics en pictogrammen om onze boodschappen over te brengen. Daarnaast zijn we in 2022 begonnen met werk maken van duidelijke taal. We hebben hiervoor de Direct Duidelijk Deal ondertekend. Daarmee beloven we dat onze brieven en andere teksten voor iedereen helder en begrijpelijk zijn. Medewerkers krijgen allemaal een training om duidelijke brieven in B1 te schrijven en jargon en wollige zinnen te vermijden. Ook organiseren we allerlei activiteiten om het belang van heldere taal blijvend onder de aandacht te brengen. Inwoners en ondernemers krijgen hierin ook een rol. Zo kunnen zij zich aanmelden voor de Meeleesgroep. De Meeleesgroep gaat de gemeente tips geven om brieven en teksten zo aan te passen, zodat ze voor iedereen te begrijpen zijn. Voor inwoners die een brief krijgen die onduidelijk is, komt er een meldpunt. Naar aanleiding van die meldingen kunnen wij onze brieven weer verbeteren.

In 2023 gaan we meer focus leggen op relatiemanagement en public affairs. Public affairs is een instrument van het bestuur om beleidsdoelen waarvoor de medewerking van externe partijen noodzakelijk is, te verwezenlijken. Het richt zich niet alleen op medeoverheden in de regio, Den Haag of Brussel, maar ook op maatschappelijke partners zoals het bedrijfsleven of kennisinstellingen. Met activiteiten zoals de viering van de Vrede van Rijswijk, willen we Rijswijk in ieder geval regionaal, maar ook nationaal meer op de kaart zetten.

Het college gaat een groot aantal werkbezoeken afleggen in de stad en in de regio. Het college doet dit omdat ze zichtbaar en benaderbaar wil zijn voor inwoners en ondernemers én om te leren of ervaren wat er leeft en speelt in de stad.

Gebiedsontwikkelingen en infrastructurele projecten zetten de bereikbaarheid van Rijswijk onder druk. De gemeente verbetert de communicatie om inwoners zo goed mogelijk te voorzien van actuele bereikbaarheidsinformatie.

Communicatie over (concept)besluiten van het college, maken we kenbaar met zogeheten collegeflitsen (kort berichtje) en persberichten. In die gevallen dat een onderwerp om een nadere toelichting van B&W vraagt, houdt het college persgesprekken. Hier gaan we in 2023 mee door. Het doel is om de media en daarmee de inwoners te informeren over (concept)besluitvorming van B&W.

Ook in 2023 gaan we door met de Newsroom. Hierbij wordt wekelijks onder regie van team Communicatie bezien welke signalen we uit de omgeving oppikken en wat daarmee moet gebeuren. De opzet is multidisciplinair, onder andere het klant contact centrum, handhaving, juridische zaken (klachten, bezwaren) en DIV (inkomende post) zijn betrokken. Het doel is alert zijn en waar nodig alert reageren op signalen uit de omgeving.

Publieke Dienstverlening

De gemeente Rijswijk wil aan alle inwoners, ondernemers en instellingen een klantgerichte dienstverlening bieden, die toegankelijk, zorgvuldig, transparant en betrouwbaar is. Digitaal waar het kan, persoonlijk waar het moet. Het heeft de voorkeur om via afspraken te werken maar een vrije inloop blijft mogelijk. De gemeente kan daarmee ook betaalbare dienstverlening bieden. Voor de grootste groep (in 80% van de gevallen) is dit digitaal en heeft de klant zelf regie over zijn gegevens. Voor een kleine groep (in 20% van de gevallen) is dit persoonlijk. Zo blijft dienstverlening toegankelijk voor iedereen. De dienstverlening is afgestemd moet zijn op de behoefte van de klant. We willen onze dienstverlening zo inrichten dat:

- We voor de klant één organisatie zijn.
- De klant 24/7 de meeste gebruikte diensten en producten digitaal kan afnemen of aanvragen.
- De klant zijn aanvraag of melding kan volgen.
- De klant via een gericht aantal kanalen contact kan zoeken met de gemeente. Deze kanalen kunnen door elkaar heen gebruikt worden
- De afhandelingstermijnen verkort worden door het toepassen van kanaalsturing
- De klanttevredenheid minimaal wordt gewaardeerd op een 7,5

Deze doelstellingen worden gerealiseerd via twee uitvoeringsplannen. Komende jaren ligt de nadruk op het uitvoeren van deze programma's.

Het Uitvoeringsplan Dienstverlening DNA

Dit uitvoeringsplan legt de nadruk op kwaliteitsmanagement, bereikbaarheid en gedrag & cultuur. Om onze doelen te halen wordt er ingezet op:

- Het verbeteren van de telefonische bereikbaarheid
- Het verkorten van afhandelingstermijnen door kanaalsturing
- Kwaliteitsmanagement: verbeteren op basis van data
- Gedrag en cultuur

Digitalisering van de informatiehuishouding

Met het Uitvoeringsprogramma Digitalisering dienstverlening en informatie werken we aan een informatiehuishouding die bijdraagt aan de toegankelijkheid van informatie en digitale dienstverlening die meer plaats- en tijdsafhankelijk is. Alle afdelingen binnen de gemeenten gaan werken met een zaakstelsel. De taakspecifieke applicaties waarmee vakteams werken worden hierop aangesloten, waardoor het team Publieke Dienstverlening en de klant inzicht krijgen in de status van hun vraag.

Het Uitvoeringsprogramma Digitalisering dienstverlening en informatie

Met dit uitvoeringsplan zetten we stappen naar een moderne informatiehuishouding die toekomstbestendig is en bijdraagt aan een transparante en snelle beantwoording van de klantvraag. De informatiehuishouding van de gemeente wordt gemoderniseerd en werkprocessen worden zo ingericht dat informatie automatisch wordt ontsloten binnen de organisatie voor de uitvoering van het werkproces. In lijn met de ontwikkeling op gebied van ICT gaan systemen en taakspecifieke applicatie werken vanuit de 'cloud' in plaats van op de lokale servers.

Vanuit dit programma werken we volgens de volgende stappen aan verdere digitalisering van de dienstverlening en informatie:

- Verdere digitalisering aanvraagproces van producten en diensten
- Uitbreiding van de digitale communicatie via de landelijke berichtenbox
- Implementatie van een nieuw Klant Contact Systeem
- Vervanging van de website

In 2023 starten we met het verstrekken van een "Welkom in Rijswijk" pakket voor nieuwe inwoners en ondernemers van Rijswijk. Een pakket met informatie over de wijk, de verenigingen in de stad, nuttige adressen en mogelijke acties met ondernemers. Een pakket dat laat zien wat het karakter van Rijswijk is.

Een efficiënte gemeente

We blijven inzetten op verbetering van de klantgerichtheid en verhoging van de efficiëntie. Belangrijke efficiencywinst is te voorzien rondom de invoering van de verplichtingen administratie. Hierin worden september/oktober volgende stappen gezet. Efficiencyopbrengst bestaat uit het vroegtijdig signaleren van afwijkingen, verbeterde kwaliteit van financiële prognoses en verlichting van werkzaamheden voor de spendanalyse. En snellere afhandeling van facturen. Met de oplevering van het portal MijnRijswijk.nl is een belangrijke stap gezet om meer diensten digitaal aan te gaan bieden (zoals het wijzigen van een afspraak of het inzien van persoonlijke gegevens) aan onze inwoners en bedrijven, 24/7.

Ander voorbeeld is het proces Meldingen openbare ruimte. De voordelen van de geautomatiseerde verwerking van meldingen worden dit jaar te verbreed naar het terrein van het openbare verlichtingssysteem en afvalinzameling. Dit levert meer gemak op voor onze inwoners, partners en medewerkers. Teams kunnen zich bij verbetertrajecten van hun in- en extern gerichte processen laten ondersteunen door collega procesinnovatoren.

In het hoofdlijnenakkoord van onze coalitie staat dat de gemeente wil toewerken naar een 'circulaire economie in 2050'. Bij een circulaire economie is het doel om niet alleen duurzaam en toekomstbestendig in te kopen maar uiteindelijk ook geen afval meer te produceren.

Hierbij werken we voor onze eigen organisatie aan een aantal sporen:

- circulair ontwerpen van de openbare ruimte en gebouwen. (zie Programma Wonen en Leven);
- levensfase van producten verlengen;
- inkopen van producten van hergebruikte en duurzame materialen;
- scheiden en hergebruiken van materialen;
- zorgen voor een efficiënte en toekomstbestendige organisatie.

Dat leidt tot de volgende acties voor onze eigen organisatie:

1. Zorgdragen voor een energie-efficiënte ICT-omgeving:

- In het afwegingskader ten aanzien van de inrichting van de ICT-omgeving en bij inkoop duurzaamheidscriteria meenemen en afwegen.
- Maximaal bijdragen aan een papierarme organisatie door:
 - waar mogelijk digitaliseren van processen en het digitaal ontsluiten van informatie door middel van domein zaakgericht werken;

◦ blijven stimuleren van papierloos werken onder andere door inzet van mobiele devices en verdere uitrol van Office 365;

◦ inzet op doelmatigheid van kopiëren en printen, onder meer door rationalisatie van het printerbestand.

2. Zorgdragen voor een toekomstbestendige organisatie in de brede zin:

- Door middel van het beschikbaar stellen van faciliteiten (o.a. om ATAP (= Any Time, Any Place) te werken) bijdragen aan efficiënte werkwijzen (profit), verminderen van verplaatsingen (planet) en inzet van medewerkers (generatiepact) (people);
- We zorgen voor verbindingen met onze omgeving (transparantie, participatie, communicatie) en de toekomstbestendigheid van de organisatie (innovatief, efficiënt, doelgericht, enzovoort);
- Door middel van het beschikbaar stellen van faciliteiten streven naar een veilige werkomgeving voor onze werknemers op kantoor en in de thuissituatie.

3. Zorgdragen voor een efficiënte, prijsbewuste en toekomstbestendige inkoop van producten en diensten:

- Na afloop van de aanbestedings- of vervangingstermijn kijken we of er een nieuw product moet worden aangeschaft of dat verlenging van de levensduur mogelijk is. Voordat we een nieuw product gaan aanschaffen, kijken we of het oude nog langer mee kan of elders een functie kan krijgen.
- Het inkopen van producten die gemaakt zijn van hergebruikte en duurzame grondstoffen en materialen. Als we dan tot de aanschaf van een nieuw product over gaan, kiezen we bij voorkeur producten die gemaakt zijn van zo min mogelijk grondstoffen en vervolgens ook goed demonteerbaar en herbruikbaar zijn.

We zorgen voor een goed rest- en grondstoffensysteem. Huishoudelijke en gemeentelijke reststromen moeten goed worden gescheiden en deze grondstofstromen moeten vervolgens verder in de keten worden bewerkt tot nuttige grondstoffen.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Jr.rek.	Raming na wijziging				
Algemeen Bestuur en Organisatie		2021	2022	2023	2024	2025	2026
0010 Bestuursorganen	Lasten	1.451	1.958	1.410	1.410	1.410	1.410
0010 Bestuursorganen	Baten		163				
Saldo		-1.451	-1.795	-1.410	-1.410	-1.410	-1.410
0011 Bestuurlijke samenwerking	Lasten	418	425	427	438	448	459
0011 Bestuurlijke samenwerking	Baten		1				
Saldo		-418	-425	-427	-438	-448	-459
0030 Burgerzaken	Lasten	1.351	1.278	1.267	1.541	1.537	1.537
0030 Burgerzaken	Baten	814	636	586	1.066	1.095	1.095
Saldo		-537	-642	-681	-475	-442	-442
0031 Verkiezingen / referenda	Lasten	324	244	209	196	196	196
0031 Verkiezingen / referenda	Baten						
Saldo		-323	-244	-209	-196	-196	-196
0032 Publieke dienstverlening	Lasten	2.115	2.266	3.465	3.464	3.463	3.461
0032 Publieke dienstverlening	Baten	3	3	3	3	3	3
Saldo		-2.112	-2.263	-3.462	-3.461	-3.460	-3.458
0060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	Lasten						
		723	818	729	729	729	729
0060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	Baten						
Saldo		-723	-818	-729	-729	-729	-729
5801 Mediabeleid	Lasten	37	37	46	46	46	46
5801 Mediabeleid	Baten						
Saldo		-37	-37	-46	-46	-46	-46
Totaal Lasten		6.418	7.025	7.555	7.825	7.829	7.838
Totaal Baten		818	802	589	1.069	1.098	1.098
Saldo Algemeen Bestuur en Organisatie		-5.600	-6.222	-6.965	-6.756	-6.731	-6.741

Toelichting op de afwijkingen

0030 Burgerzaken

Lasten nadeel € 274.000 (raming 2024 t.o.v. Raming 2023)

In 2014 werden reisdocumenten voor personen vanaf 18 jaar 10 jaar geldig. Vanaf 2024 komen inwoners waarvan de 10 jaar termijn is verstreken waarschijnlijk weer een nieuwe aanvragen. Daarom is in 2024 sprake van een stijging ten opzichte van de voorgaande jaren.

Baten voordeel € 480.000 (raming 2024 t.o.v. Raming 2023)

In 2014 werden reisdocumenten voor personen vanaf 18 jaar 10 jaar geldig. Vanaf 2024 komen inwoners waarvan de 10 jaar termijn is verstreken waarschijnlijk weer een nieuwe aanvragen. Daarom is in 2024 sprake van een stijging ten opzichte van de voorgaande jaren.

Investerings

Investeringskrediet (U=uitgaven en I=inkomsten bedragen x € 1.000)	2023		2024		2025		2026	
	U	I	U	I	U	I	U	I
Vervanging audiovisuele apparatuur vergaderzalen	100							

Openbare Orde en Veiligheid

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma

De visie bestaat uit het borgen en voortdurend verbeteren van Rijswijk als een prettige, leefbare en veilige gemeente om in te wonen en te werken. Aangezien veiligheid een gedeelde verantwoordelijkheid betreft die de grenzen van de openbare orde overstijgt, vraagt dit om inspanning van de gemeente, de professionele partners, én van de bewoners en bedrijven in Rijswijk. Uitgangspunten daarbij zijn een brede kijk op veiligheid met een integrale aanpak, een goede samenwerking met alle betrokken partijen op lokaal en regionaal terrein en een centrale regierol voor de gemeente in het algemeen en de burgemeester in het bijzonder.

Doelstellingen

De meeste thema's die in het beleid zijn genoemd lopen ook door in 2023, mede door wettelijke taken maar ook omdat deze thema's altijd wel een onderdeel vormen van de brede aanpak in Veiligheid. Te denken valt aan de High Impact Crimes en de regierol die de gemeente hierin heeft.

De doorlooptijd van projecten, door het anders organiseren van de geplande activiteiten, vertraging opgelopen waardoor deze ook in 2022 doorlopen. Hoe de pandemie zich de komende periode ontwikkelt heeft een grote impact op de prioriteiten en thema's binnen Veiligheid. Op structurele basis vindt monitoring, aan de hand van cijfers en gebeurtenissen, plaats en indien nodig wordt in samenspraak met de veiligheidspartners her-geprioriteerd binnen de vastgestelde thema's.

Het Strategisch Veiligheidsbeleid 2022-2026 gaat voort op de drie uitgangspunten van het Strategisch Veiligheidsbeleid 2017-2021 die nog steeds actueel zijn. Deze uitgangspunten zijn de dragers voor alle activiteiten die Rijswijk onderneemt in het brede veiligheidsdomein.

1. Brede kijk op veiligheid

- Veiligheid is een maatschappij brede opgave die de grenzen van de openbare orde overstijgt. Rijswijk werkt aan een integrale aanpak en integrale organisatie van veiligheidsopgaven.
- Maatschappelijke ontwikkelingen kunnen om snel en flexibel handelen vragen, waardoor eerder vastgestelde prioriteiten moeten kunnen wijken. Niet het aanbod, maar de maatschappelijke vraag is leidend. Verschil mag er zijn tussen wijken, bewoners, instellingen en bedrijven.

2. Samenwerken aan veiligheid

- Veiligheid is ieders verantwoordelijkheid. Bewoners, bedrijven, maatschappelijke instellingen en de overheid, iedereen is medeverantwoordelijk om Rijswijk vertrouwd en veilig te houden en draagt hieraan bij naar eigen kennis, kunde en draagkracht.
- Eigen verantwoordelijkheid betekent ruimte voor eigen initiatieven. Daarbij wordt het algemeen belang altijd goed afgewogen. Uitgangspunt voor de gemeente is dat alle belanghebbenden een vergelijkbare plek en rol krijgen.
- We onderkennen het belang van samenwerking om de vraagstukken en de maatschappelijke opgaven van de toekomst de baas te zijn. De gemeente Rijswijk is een toegankelijke, betrouwbare partner om mee samen te werken. Voor de strategische partners in het veiligheidsdomein, maar net zo goed als voor de bewoners die met eigen initiatieven komen.
- Als betrouwbare samenwerkingspartner geeft Rijswijk zelf het goede voorbeeld, onder meer door vergunningverlening, door toezicht te houden en regels te handhaven. Daarbij zijn handhaving en inspectie geen doel op zich, maar een middel om maatschappelijke effecten te bereiken.

3. Regie op veiligheid

- De gemeente Rijswijk heeft de regierol in het veiligheidsdomein. De burgemeester coördineert vanuit zijn wettelijke taken voor Openbare Orde en Veiligheid.

- Rijswijk brengt partijen samen, faciliteert en ondersteunt samenwerking in het veiligheidsdomein. Ook als de gemeente zelf geen partner is in het samenwerkingsverband.

Indicatoren

Indicator	Realisatie 2021	Streef-waarde	2023	2024	2025	2026
		2022				
1. Verwijzingen naar HALT]	30	33	32	31	30	29
2 Winkeldiefstallen	2,9	2,7	2,6	2,5	2,4	2,3
3 Gewelddsmisdrijven	4,9	4,1	4,0	3,9	3,8	3,8
4 Diefstal/inbraak uit woning	1,8	1,6	1,5	1,4	1,3	1,3
5 Vernieling en beschadiging	4,1	4,9	4,8	4,7	4,6	4,5

Indicator	Eenheid	Bron	Bijzonderheden
1 Verwijzing naar HALT	Aantal	HALT	Meer investeren in preventie, waardoor verwijzingen kunnen afnemen
2 Winkeldiefstallen	Aantal geregistreerd per 100.000 inwoners ¹	Waarstaatjegemeente.nl	
3 Gewelddsmisdrijven	Aantal geregistreerd per 100.000 inwoners ¹	Waarstaatjegemeente.nl	Gewelddsmisdrijven worden niet dusdanig geregistreerd. Onder gewelddsmisdrijven wordt verstaan; openlijk geweld, bedreiging en mishandeling.
4 Diefstal/inbraak uit woning	Aantal geregistreerd per 100.000 inwoners ¹	Waarstaatjegemeente.nl	
5 Vernieling en beschadiging	Aantal geregistreerd per 100.000 inwoners ¹	Waarstaatjegemeente.nl	

¹ Eenheid is aangepast naar aantal geregistreerd per 100.000 inwoners. Dit i.v.m. continuïteit van de indicatoren.

Wat gaan we daarvoor doen?

De Veiligheidsagenda 2022-2025 is 5 juli 2022 door het college vastgesteld en aan de raad gestuurd. Voor alle (geprioriteerde) veiligheidsproblemen geldt dat er middels een integrale aanpak probleemgericht, informatiegestuurd en zoveel mogelijk met burgers en bedrijven wordt samengewerkt. De thema's uit de Veiligheidsagenda worden de komende jaren opgepakt. Voor een uitgebreide toelichting op de doelstellingen wordt verwezen naar deze agenda. Zoals beschreven in het Strategisch Veiligheidsbeleidsplan en bijbehorende agenda zullen we, naast de voortzetting van de aanpak van Woonoverlast, de aanpak voor Wijkveiligheid en buurtpreventieteams en de Crisisorganisatie, de aandacht richten op de volgende zaken.

Zorg en veiligheid

De decentralisatie van het zorg-domein naar gemeenten betekent nieuwe vraagstukken en nieuwe doelgroepen. Een raakvlak tussen zorg en veiligheid komt bijvoorbeeld tot stand met de gemeentelijke verantwoordelijkheid voor de opvang van verwarde personen. Een ouder wordende bevolking die zelfstandig willen blijven wonen, zorgt voor ook nieuwe veiligheidsvraagstukken die het zorgdomein raken. Zo zijn de zelfredzaamheid bij incidenten of de veiligheid van ouderen in een afhankelijkheidsrelatie slechts een van de voorbeelden waarbij er steeds meer dwarsverbanden ontstaan tussen het sociaal domein en het veiligheidsdomein.

Cybersecurity en digitale criminaliteit

Cybercrime heeft vele gezichten. Het plegen van strafbare feiten via internet heeft de laatste jaren een grote vlucht genomen. De gevolgen kunnen zeer ingrijpend zijn met daarbij veel slachtoffers. Criminelen richten zich onder meer op het inbreken in computers voor nieuwe vormen van diefstal en afpersing van burgers en bedrijven, op het platleggen van websites en op bedrijfsspionage. Een zo veelomvattend fenomeen vraagt om een integrale aanpak van preventie, het voorkomen van dader- en slachtofferschap, opsporing en vervolging tot het terugdringen van recidive.

De gemeente speelt een actieve rol om de lokale gemeenschap te wapenen tegen aanvallen van cybercrime en digitale criminaliteit. De verantwoordelijkheid/ rol van de gemeente richt zich binnen de aanpak op preventie, d.w.z. op welke wijze kunnen wij de burgers en bedrijven van Rijswijk, i.h.b. de kwetsbare groepen, bewust maken van de gevaren/ risico's van cybercriminaliteit (weerbaarheid) en de maatregelen die zij zelf kunnen nemen en bij welke organisatie(s) zij terecht kunnen als zij slachtoffer worden van cybercriminaliteit. Er worden awareness bijeenkomsten gehouden voor het maatschappelijk middenveld, de gemeentelijke organisatie en de lokale politiek.

Daarnaast geven we vanaf 3e kwartaal 2022 doorlopend voorlichting waarbij we ons allereerst richten op senioren en jongeren (digitale criminaliteit) en het MKB (cybercrime). Naast gerichte voorlichting aan deze doelgroepen, wordt ook beoogd overige burgers en bedrijven binnen Rijswijk te informeren over de risico's om hen weerbaar te maken tegen cybercrime.

Ondermijning

Ondermijning is een "containerbegrip" waar diverse vormen van (georganiseerde) misdaad, zoals drugs (productie en henneproductie), mensenhandel, milieucriminaliteit, fraude en witwassen, onder geschaard worden. De overeenkomst tussen deze vormen van criminaliteit is de sterkte verwevenheid tussen "bovenwereld" en "onderwereld". De criminele activiteiten hebben een corrumpierend en ondermijnd effect op de samenleving en haar instituties, wat maakt dat de aanpak van ondermijning dan ook een landelijke prioriteit heeft gekregen. Vanuit het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC) wordt er een ondermijningsbeeld opgesteld. Ondermijning is zeer dynamisch, de thema's zijn aan verandering onderhevig.

Gemeentelijke rol in de aanpak van ondermijning

Rijswijk werkt op een integrale en gecoördineerde wijze samen met het Haags Economisch Interventie Team (HEIT), het RIEC en de politie-eenheid Haaglanden. Wanneer er actie vanuit de gemeente gevraagd wordt, komt de gemeente met passende maatregelen om ondermijning tegen te gaan. Er is een lokaal ondermijningsoverleg waarbij ketenpartners aansluiten. Op basis van signalen vindt onderzoek plaats, waarna duidelijk wordt welke aanpak er nodig is. Zowel uit onderzoek als integrale controles zal informatie worden verzameld waardoor een beter beeld ontstaat van de (georganiseerde) criminaliteit. Het daarmee ontstane criminaliteitsbeeld vormt de grondslag voor de juiste inzet van instanties en middelen. De gemeente Rijswijk neemt maatregelen tegen ondermijning. Zo heeft de gemeente bijvoorbeeld vergunningen voor de automotive branche verplicht gesteld en wil zij verder onderzoek naar postbusfirma's doen.

Borgen en uitbreiden ondermijning

De volgende stappen in de bestrijding van ondermijning in Rijswijk zijn a) de aanpak van ondermijning borgen, b) het werkgebied uitbreiden naar heel Rijswijk en c) ook de andere criminogene branches aanpakken. Aanbevelingen van het RIEC over deze stappen worden overgenomen. Hierbij blijft de gemeente regie houden met de veiligheidspartners (RIEC, Haags Economisch InterventieTeam, driehoek, district, veiligheidsregio) op de bestrijding van ondermijning.

Er is een doorlichting op branches in de Plaspoelpolder met behulp van data. Een vervolgstap is de doorlichting van de gehele Plaspoelpolder met aanvullende data.

Verbeteren en borgen van de inrichting van de BIBOB processen

Op dit moment wordt BIBOB met name toegepast op drank- en horecaverunningen, de exploitatievergunningen voor de horeca en de vergunningplicht voor de automotive. Andere teams krijgen ook te maken met de Wet BIBOB, zoals vastgoedtransacties, omgevingsvergunningen en subsidies. Rijswijk benut echter nog niet de volledige reikwijdte van de wet BIBOB in het beleid en de uitvoering. De algehele coördinatie op BIBOB wordt gemist en daarmee is Rijswijk de enige in de regio. Het gemis van een BIBOB-coördinator is ook naar voren gekomen in de bestuurlijke weerbaarheidsscan en we hebben het advies vanuit het RIEC (werkgroep afstemming) om hier op in te zetten. Een BIBOB-coördinator krijgt tevens als taak om te waken over (uitwisseling van de) de privacygevoelige informatie van het team in relatie tot de interne en externe partners.

Voor het tegengaan van een onveilig, niet leefbaar en malafide ondernemersklimaat in Rijswijk is het, vanuit verschillende bronnen en op aanraden van de ketenpartners in de bestrijding van ondermijning, noodzakelijk gebleken om de Plaspoelpolder door te lichten op ondermijnende activiteiten en dan met name het witwassen van geld.

Het gaat hierbij om een doorlichting van 8000+ bedrijven (waaronder de postbusfirma's) door middel van data- vergaring en -analyse, waarbij de bedrijven ook financiële en fiscale aandacht krijgen. Dit is een omvangrijke incidentele operatie in het kader van de aanpak van ondermijning en kan Rijswijk niet alleen. Formatie en expertise voor deze aanpak zijn niet in de gemeentelijke organisatie aanwezig en zullen ingehuurd moeten worden.

Inspectie en Handhaving

De implementatie van de Omgevingswet en wet kwaliteitsborging in de bouw zijn beide uitgesteld naar 1 januari 2023. De Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (WABO) schrijft voor dat iedere gemeente een strategisch vergunningenbeleid opstelt over de fysieke leefomgeving. Parallel daaraan moet het handhavingsbeleid actueel worden gehouden. Daartoe wordt periodiek het Strategisch Veiligheidsbeleidsplan opgesteld voor de periode 2022-2026, net als het Beleidskader Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) voor de periode van 2022-2026 en de Verordening VTH.

Er wordt handhavingsbeleid opgesteld aangepast aan de opgaven binnen de fysieke leefomgeving zoals de onderdelen milieu, bouwen en wonen, mede in het licht van de decentralisatie van de bodem- en ondergrondtaken, afval, energiebesparing, de opkoopbescherming van woningen, de Wet kwaliteitsborging bouwen en de Omgevingswet. De toezichtstaken milieu of taken van andere disciplines die raakvlakken hebben met milieu zijn opgenomen in de jaarlijkse werkplannen van de Omgevingsdienst Haaglanden.

Als uitwerking van de nota 'Integrale toezicht en handhaving' is de pilot Gemeentelijk Interventie Team (GIT) gestart. In het GIT zijn de diverse gemeentelijke disciplines op het gebied van Inspectie en Handhaving vertegenwoordigd waarmee gemeentelijke (spoed- en bijzondere) controles een integraler karakter krijgen.

Met ingang van 2023 zullen we het aantal handhavingsboa's uitbreiden. Om de aanpak van overlast en criminaliteit aan te pakken zijn extra boa's nodig. In 2023 worden er 2 extra boa's geworven met het taakaccent ondermijning. Daarnaast wordt er meer ingezet op professionalisering en borgen van de veiligheid van de boa. De bodycam en het aanvragen van de wapenstok voor de boa is hier een onderdeel in. Bodycams worden ingevoerd als vaste uitrusting van boa's. Hiervoor zijn nu alle voorbereidingen in gang.

Op het gebied van inspectie blijven overtredingen op het bestemmingsplan met betrekking tot huisvesting en verkamering, ook als onderdeel van de bestrijding van hoarding, ondermijning en uitbuiting, een prioritair aandachtspunt.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Jr.rek.	Raming na wijziging				
Openbare Orde en Veiligheid		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1100 Openbare orde en veiligheid	Lasten	1.835	1.796	2.784	2.784	2.784	2.784
1100 Openbare orde en veiligheid	Baten	32					
Saldo		-1.803	-1.796	-2.784	-2.784	-2.784	-2.784
1200 Brandweer	Lasten	5.415	5.468	5.678	5.756	5.840	5.901
1200 Brandweer	Baten						
Saldo		-5.415	-5.468	-5.678	-5.756	-5.840	-5.901
1201 Rampenbestrijding	Lasten	66	79	98	98	98	98
1201 Rampenbestrijding	Baten	9					
Saldo		-57	-79	-98	-98	-98	-98
Totaal Lasten		7.316	7.343	8.559	8.637	8.722	8.782
Totaal Baten		41					
Saldo Openbare Orde en Veiligheid		-7.275	-7.343	-8.559	-8.637	-8.722	-8.782

Investerings

Investeringskrediet (U=uitgaven en I=inkomsten bedragen x € 1.000)	2023		2024		2025		2026	
	U	I	U	I	U	I	U	I
1200 Brandweer	20		20		20		20	
Vervangen brandkranen 2023	20							
Vervangen brandkranen 2024			20					
Vervangen brandkranen 2025					20			
Vervangen brandkranen 2026							20	

Verkeer en Vervoer

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma

De groei van onze stad en regio, en de mobiliteit, vraagt om een mobiliteitstransitie. De opgave voor Rijswijk op het gebied van mobiliteit is het vinden van een nieuw evenwicht tussen bereikbaarheid, leefbaarheid en veiligheid in een stad die groeit. Dit kan door het mobiliteitssysteem én de mobiliteitskeuzes te veranderen. Dit noemen we de mobiliteitstransitie.

We hebben een samenhangend pakket van maatregelen nodig waarmee we de bereikbaarheid veiligstellen en waarmee we de leefbaarheid en veiligheid van Rijswijk verbeteren. Een gedeelte van dit pakket zal voortbouwen op reeds bekende investeringen en beheer & onderhoud en een gedeelte zal komende jaren nieuw opgenomen worden.

In het laatste kwartaal van 2021 is het Mobiliteitsprogramma Rijswijk door de raad vastgesteld, met een vooruitblik naar 2040. Dit wordt in 2023 gevolgd door een Mobiliteitsstrategie en een Uitvoeringsagenda 2030 met investeringsopgaven. Ze vormen de basis voor nieuw beleid en investeringen in de komende jaren en worden verwerkt in de reguliere meerjarenbegroting, in de investeringsbegroting met een scope van vijftien jaar en het jaarlijkse Programma Verkeer en Vervoer.

In het Mobiliteitsprogramma vormen 7 uitgangspunten de leidraad voor beleid en investeringen:

- *Uitgangspunt 1: we maken de stad samen met de bewoners en de ondernemers*
- *Uitgangspunt 2: we stellen de mens centraal*
- *Uitgangspunt 3: we verdelen de mobiliteitsbehoefte over de verschillende vervoerssoorten*
- *Uitgangspunt 4: we kiezen een gebiedsgerichte aanpak*
- *Uitgangspunt 5: we gebruiken gebiedsontwikkeling als vliegwiel*
- *Uitgangspunt 6: we maken gebruik van innovaties en experimenten*
- *Uitgangspunt 7 we doen het samen met de regio*

Indicatoren¹

Indicator	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	2023	2024	2025	2026
1. Lengte aangelegd fietspad in asfalt/comfortklinkers in meters ¹	2.650	500	500	ntb	ntb	ntb
2. Aantal nieuwe schoolzones per jaar bij bestaande en nieuw te vestigen basisscholen	2	3	3	2	1	1
Aantal (semi) openbare e-laadpunten	80	140	140	190	240	ntb
Aantal fietsklemmen in openbare (bewaakte) stallingen en bij OV haltes ²	50	800	800	850	900	1000

¹ gemeentelijke meting bij uitvoering fietsprojecten. Ntb is opgenomen vanwege het nog op te stellen uitvoeringsprogramma Mobiliteit (investeringen in projecten)

² exclusief fietspilots Oud Rijswijk, is ntb

Wat gaan we daarvoor doen?

Verkeer en Vervoer

De toekomstvisie op **Mobiliteit** voor de ontwikkeling van Rijswijk voor de komende tien tot twintig jaar is klaar in de vorm van het **Mobiliteitsprogramma**. Dat programma wordt in 2023 gevolgd door een nota **Mobiliteitsstrategie** en een **Uitvoeringsagenda** met een planning en financieel kader.

¹ De bbv stelt voor verkeer en vervoer geen indicatoren verplicht. De indicatoren die hier gebruikt worden zijn door de gemeente zelf beïnvloedbaar en meetbaar

De onderstaande beschrijving “wat gaan we ervoor doen” is gebaseerd op de koers voor investeringen die sinds een aantal jaren al is uitgezet, en de op de vorige pagina beschreven visie en doelstellingen ten behoeve van het Programma Verkeer en Vervoer.

Wij gaan in 2023 door met het realiseren van **goede fietsvoorzieningen**, waaronder veilige, comfortabele en directe fietsroutes en experimenteren met initiatieven van deelfietsen of (elektrische) deelscooters vanuit de markt of als coöperatieve deelmobiliteit. Fietsvoorzieningen zijn onderdeel van de “last mile” vanaf openbaar vervoerhaltes. Tevens levert de aanpak een bijdrage aan de **mobiliteitstransitie** én aan de **reductie van CO²uitstoot**. Waar mogelijk werken we samen aan fietsprojecten met de provincie en de Metropoolregio. Prioriteit hebben daarbij de routes die als (regionale) verbindende fietsroutes zijn aangemerkt. In dat kader staan voor 2023/2024 op het programma het voltooien en in gebruik nemen van de fietsprojecten op de route Sammersweg, Steenlaan, Rembrandtkade, Jan Thijssenweg en in het Wilhelminapark. In het kader van de doelen uit de Mobiliteitsvisie, - strategie en Uitvoeringsagenda wordt in 2023 een inventarisatie van de fietsprojecten voor de periode tot 2040 afgerond (fietsroutes, fietsparkeren, verkeerslichten). Het doel is om fietsen in en door Rijswijk aantrekkelijker en comfortabeler te maken, zodat de benodigde transitie naar een groter aandeel van het gebruik van de fiets in het dagelijks verkeer bevorderd kan worden.

Barrières van water, spoor en wegen nemen we zoveel mogelijk weg, waardoor we de **oversteekbaarheid en verbindingen verbeteren** en reistijden laten afnemen. Bij de gebiedsontwikkelingen Bogaard stadscentrum, station, Pasgeld en Plaspoelpolder (Havenkwartier, Kesslerpark) wordt geschetst op betere verbindingen en toegangen in en door die gebieden voor een groeiend aantal fietsers en voetgangers die daar hun herkomst of bestemming krijgen. Voor deze doelen en voor doelen van verkeersveiligheid, fietscomfort en (groene) leefomgeving werken we in 2023 (door) aan plannen voor een nieuwe inrichting van de Lindelaan, Geestbrugweg e.o, Lange Kleiweg en de “probleemstraten”.

Kenmerk van deze projecten is de integrale benadering en het open planproces met de bewoners, ondernemers en andere stakeholders.

De komende jaren zijn we belanghebbende bij de duurzame inpassing van de nieuwe wegdelen op de zogeheten A4 Passage van Rijkswaterstaat. De A4 is een economische belangrijke toegang, maar snijdt de stad ook fysiek doormidden. In 2020 sloten we een **Bestuursovereenkomst Meekoppelkansen A4 Haaglanden** af met het Rijk en Rijkswaterstaat. Het gevolg van deze afspraak is dat in de begroting een investering vrijgemaakt is voor de bijdrage aan de realisatie van twee viaducten voor verbindingen van langzaam verkeer en ecologie (Van Rijnweg en Wilhelminapark) en het verminderen van de barrière van de snelweg voor langzaam verkeer. In 2023 wordt in het project A4 Haaglanden gewerkt aan een Uitvoeringsovereenkomst en aan detaillering van de inpassing en vormgeving. We doen onderzoek of het mogelijk is om vooruitlopend op de reconstructie van het viaduct Van Rijnweg over de A4, en na openstelling van de Laan van Sion, op dat deel van de Van Rijnweg fysieke beperkingen tegen sluipverkeer toe te passen en vrachtverkeer te weren.

Verkeersveiligheid is een speerpunt. In 2023 gaan we met veel energie door op de koers die we in het Actieplan Verkeersveiligheid hebben beschreven. De aanpak is om samen met andere partijen en verantwoordelijken te zorgen voor een verkeersveilige stad. De inzet loopt via meerdere sporen: educatie & voorlichting; preventie & handhaving en infrastructuur & inrichting. Zo blijven we stevig inzetten op een verkeersveilige schoolomgeving. Tussen nu en 2025 zullen alle basisscholen, in een samenwerking tussen school- ouders- kinderen- gemeente, voorzien zijn van schoolzones. Ook op andere plekken in de stad pakken we elk jaar kleine knelpunten aan. Met bewonersorganisaties, initiatiefnemers en op basis van meldingen inventariseren we kleine knelpunten in de gemeente. Waar mogelijk lossen we deze knelpunten op korte termijn op en werken we samen met de buurt. In 2023 richten we ons voor de verkeersveiligheid in het bijzonder op zichtbare campagnes in de stad, actieve en praktische vormen van educatie van doelgroepen (ouderen op de elektrische fiets, jongeren op scooters, fietsverlichting) en investeren we in snel te realiseren aanpassingen van oversteekplaatsen en routes voor langzaam verkeer (bijvoorbeeld op de Schaapweg en de Prinses Beatrixlaan/Laan van 't Haantje/Terras van Sion). Ook de bereikbaarheid voor kwetsbare groepen, zoals ouderen, mensen met een beperking en kinderen is van belang. We realiseren dit door bijvoorbeeld de aanleg van fietsstraten, het inrichten van meer 30 km/h-wegen en extra brede stoepen.

Samen met de politie zetten we in op handhaving, onder meer door laser acties. In 2023 plaatst het Openbaar Ministerie flitspalen bij de Steenvoordelaan/Generaal Spoorlaan en Prinses Beatrixlaan/Laan van 't Haantje.

We gaan door met de volgende fases van de **Verkenning Geestbrugweg e.o.** De verkenning krijgt een nog meer integrale scope en meer inzet op het proces en de omgeving: naast de oorspronkelijke doelen van verkeersveiligheid, oversteekbaarheid, fietsroutes en leefkwaliteit, wordt dit uitgebreid met het ontwerp van de bovengrondse inrichting als gevolg van het sluiten van de tunnel Haagweg, (het onderzoek naar) een situatie met eenrichtingsverkeer in de Herenstraat en naar kwaliteitsverbetering van de entree van het winkelcentrum. De verkenning heeft raakvlakken met andere projecten en ontwikkelingen, waaronder het proces van mobiliteit rond de CID/Binckhorst gebiedsontwikkeling. De verkenning kenmerkt zich door een open planproces met actieve inbreng uit de omgeving. Er wordt toegewerkt naar een raadsvoorstel met voorkeurscenario voor de herinrichting, met onderdelen voor de korte-, middellange- en lange termijn en een kredietaanvraag.

De gemeente Rijswijk is volop in ontwikkeling en dat betekent dat ook het **parkeerbeleid** mee moet ontwikkelen. Komende jaren staan er veel bouwprojecten op de planning die hun invloed gaan hebben op parkeren. In goed overleg met interne en externe partners wordt gewerkt aan een toekomstbestendig en betaalbaar parkeerbeleid met een logische en eerlijke verdeling van de schaarse ruimte. De actuele thema's waarmee we aan de slag zijn: beleid voor parkeernormen; beleid voor laadpalen; beleid voor parkeervergunningen; aandacht voor fietsparkeren; deelmobiliteit. Deze kunnen niet los van elkaar gezien worden. Een integrale benadering is noodzakelijk.

Naast de (gebieds)ontwikkelingen die vragen om concrete acties loopt het spoor om nieuw (actueel) beleid op te stellen over parkeernormen, laadpalen en parkeervergunningen. Parkeernormen bij ontwikkelingen hebben een directe relatie met parkeerregulering, het beleid van vergunningen en deelmobiliteit.

Verduurzaming van mobiliteit, het faciliteren van elektrisch rijden vraagt om duidelijke keuzes. Deze keuzes kunnen ook invloed hebben op het beleid rond deelmobiliteit en parkeervergunningen. Daarnaast kan er een relatie zijn met (gebieds)ontwikkelingen.

Het uitgiftebeleid van parkeervergunningen en de prijsstelling van parkeervergunning heeft een relatie met mobiliteitsbeleid, deelmobiliteit en gebiedsontwikkelingen (parkeernormen). Het uitgiftebeleid van parkeervergunningen kan mede helpen om de leefbaarheid en bereikbaarheid te verbeteren.

In 2023 wordt een regeling uitgewerkt waarbij de kosten van de parkeervergunningen progressief worden en er een plafond komt op nieuwe parkeervergunningen.

Het uitgangspunt is "de juiste parkeerder op de juiste plek". Hiervoor meten we regelmatig de parkeerdruk in de wijken. In 2023 wordt verder gewerkt aan de aanbeveling uit de rapportage evaluatie parkeerketen van Baker Tilly. Aandacht voor goed informatievoorziening over parkeren staat blijvend hoog op de prioriteitenlijst. Het aparte parkeerloket bij het KCC is daarvan een onderdeel.

Daarnaast investeren we in goede, veilige en voldoende **fietsparkeervoorzieningen**. In 2023 werken we een in 2021 gestarte pilot fietsparkeren in Oud Rijswijk uit naar een permanente fietsparkeervoorziening. We onderzoeken de mogelijkheden om bij bestaande (woon)complexen voldoende (fiets)parkeercapaciteit te realiseren. Samen met de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, NS en ProRail wordt verder aan het plan gewerkt voor de grootschalige uitbreiding van het aantal fietsparkeervoorzieningen met het oog op de groei van de vraag op de lange termijn (na 2025).

Binnen een duurzaam beleid van verkeer en vervoer en het werken naar een mobiliteitstransitie vormt goed openbaar vervoer een belangrijke pijler. Openbaar vervoer zal ook een deel van de groei van de mobiliteit op moeten vangen. **Goed openbaar vervoer** blijft een voorwaarde voor de verdere ontwikkeling van de stad en bevordert een goed vestigingsklimaat. Daarom blijven we lobbyen voor een robuust, fijnmazig en vraag gestuurd OV-netwerk, waarin we ook nadrukkelijk kijken naar alternatieve en innovatieve OV-vormen. Dat betekent ook dat Rijswijk een eigen visie en inzet op het OV ontwikkelt als onderdeel van de Uitvoeringsagenda mobiliteit. De "coronacrisis" heeft helaas nog een flinke nasleep in het openbaar vervoer. Het lijkt er op dat de aantallen reizigers voorlopig nog niet op het niveau van 2019 terug zijn en dat de beoogde groei van het aantal reizigers – passend

bij de verstedelijking in de regio – tegen zal vallen. In regionaal verband worden de effecten en (financiële) gevolgen regelmatig gepeild en moeten bestuurlijke keuzes gemaakt worden voor 2023 en latere jaren.

Een belangrijk uitgangspunt voor het bereikbaar houden van Rijswijk is het meer spreiden van reizigers over verschillende vervoersmiddelen. Daarvoor zijn investeringen in betere voet-, fiets- en openbaar vervoerverbindingen noodzakelijk. Station Rijswijk is de spin in het web van de mobiliteitstransitie en daarmee belangrijk voor het faciliteren van de groei van de stad. Vervoersstromen komen hier samen en een **kwaliteitsimpuls voor het stationsgebied** is noodzakelijk. Meer fietsparkeerplekken, meer duidelijke en veilige overstap tussen trein, tram en bus, betere routes rondom en naar het station, ruimte voor deelvervoer en een stationsgebied dat kwalitatief een visitekaartje is voor de rest van de stad zijn belangrijk om het gebruik van openbaar vervoer te stimuleren. We ontwikkelen het station door als belangrijke mobiliteitshub in Rijswijk, ook in relatie tot RijswijkBuiten. Lokaal zoeken we in 2023 met ProRail, NS en Metropoolregio Rotterdam Den Haag naar kansen voor verbetering van de knooppunt. Een schetsplan moet een duidelijke ontwikkelrichting voor deze knoop bieden en vormt de basis voor verdere afspraken en investeringen in het station en omgeving. In 2023 is daarnaast het groot onderhoud van de lift en roltrappen die in eigendom van Rijswijk zijn, afgerond.

Vanuit het Nationaal Groeifonds heeft het rijk €1 miljard gereserveerd voor capaciteitsverhoging van het aantal treinen op de oude lijn. Hiervoor zal in 2023 definitief de MIRT verkenning starten. Onderdeel van deze verkenning is de aanleg van een halteplaats in Rijswijk Buiten. In aanvulling hierop wordt lokaal onderzoek gedaan naar de best haalbare invulling van duurzame mobiliteit in Rijswijk Buiten. en welke investeringen daar de komende jaren voor nodig zullen zijn.

We werken met de andere steden in de Metropoolregio samen om **economie en mobiliteit** op elkaar aan te laten sluiten en een aantrekkelijk vestigingsklimaat te hebben. Voor de komende jaren staan in de regio en in de stad meerdere grote infrastructurele (onderhouds)projecten en woningbouwprojecten op de planning, die verkeersomleidingen met zich meebrengen. Bijvoorbeeld de WarmtelinQ, Hoornbrug, de N211, A4 passage, Beatrixlaan, Havenkwartier, RijswijkBuiten, Plaspoelpolder, CID-Binckhorst en Den Haag Zuidwest. Dit zal een grote impact hebben op de doorstroming in en bereikbaarheid van Rijswijk, inwoners en bedrijven. In regionaal verband zetten we namens Rijswijk – veel meer dan we gewend waren - de komende jaren in op goede afspraken tussen weg- en spoorbeheerders onderling en met het bedrijfsleven. Op de eerste plaats moeten inwoners en bedrijven goed worden geïnformeerd over de werkzaamheden, omleidingen en alternatieve vervoersopties. Daarnaast gaat het om samen oplossingen te zoeken samen te zoeken naar oplossingen voor het verminderen van de hinder en het bijdragen aan de mobiliteitstransitie. Met aandacht voor leefbaarheid, veiligheid, economisch vestigingsklimaat en duurzaamheid. Bereikbaarheid en leefbaarheid blijven prioriteit, ook als we bouwen. Daarom is goede verkeersregie de komende jaren hard nodig. We maken een integrale planning van alle bouwprojecten en de te verwachten werkzaamheden en sturen hier op, zodat de stad toegankelijk en leefbaar blijft.

We zetten in op een **duurzame toekomst van de Prinses Beatrixlaan**. De jaren 2023 en 2024 staan in het teken van de planuitwerkingsfase van het project Bovengronds Verstedelijkingsontwerp Beatrixlaan” (fysiek en flankerend pakket aan maatregelen) en de afstemming met de projecten WarmtelinQ, A4 passage en Bogaard stadscentrum. In 2023 zal het integrale ontwerp definitief worden en start de voorbereiding voor de realisatie vanaf 2024 (na gereedkomen WarmtelinQ).

Het verkeer op de Prinses Beatrixlaan zorgt voor filevorming en een lagere oversteekbaarheid en daarmee een verslechterde bereikbaarheid van Rijswijk. Het vele verkeer zorgt bovendien ook voor een slechte luchtkwaliteit, geluidsoverlast en leefbaarheid in de directe omgeving. Als oplossing voor deze problemen heeft Rijswijk de wens om een tunnel aan te leggen. Den Haag en de MRDH hebben inmiddels toegezegd samen de mogelijkheden te willen onderzoeken om deze problemen aan te pakken, waarbij de tunnel één van de te onderzoeken mogelijkheden is. De wijze van samenwerken en de aanpak van het project wordt nader uitgewerkt. Vervolgens zal het onderzoek naar de haalbaarheid (nut en noodzaak) worden uitgevoerd.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)			Jr.rek.	Raming na wijziging				
Verkeer en Vervoer			2021	2022	2023	2024	2025	2026
2100 Wegen, straten en pleinen	Lasten		7.812	7.463	8.087	8.436	9.155	9.357
2100 Wegen, straten en pleinen	Baten		2.639	535	205	130	130	130
Saldo			-5.173	-6.928	-7.882	-8.306	-9.025	-9.227
2110 Verkeer	Lasten		1.380	1.278	1.576	1.575	1.580	1.579
2110 Verkeer	Baten		113	23	23	23	23	23
Saldo			-1.267	-1.255	-1.553	-1.552	-1.557	-1.557
2120 Openbaar vervoer	Lasten		167	165	188	201	223	222
2120 Openbaar vervoer	Baten							
Saldo			-167	-165	-188	-201	-223	-222
2140 Parkeren	Lasten		769	826	878	837	836	846
2140 Parkeren	Baten		2.930	3.418	3.481	3.481	3.481	3.481
Saldo			2.161	2.592	2.604	2.644	2.646	2.636
2400 Waterwegen	Lasten		971	1.016	1.220	1.077	1.086	1.098
2400 Waterwegen	Baten							
Saldo			-971	-1.016	-1.219	-1.077	-1.085	-1.098
Totaal Lasten			11.099	10.748	11.948	12.127	12.879	13.102
Totaal Baten			5.683	3.975	3.710	3.635	3.635	3.635
Saldo Verkeer en Vervoer			-5.417	-6.773	-8.239	-8.492	-9.244	-9.467

Toelichting op de afwijkingen

2400 Waterwegen

Lasten voordeel € 193.000 (raming 2024 t.o.v. 2023)

Voor 2023 moet er een dotatie van € 193.350 vanuit de reserve baggeren naar de voorziening baggeren gedaan worden om de uitgaven te kunnen bekostigen.

Investerings

Investeringskrediet (U=uitgaven en I=inkomsten) bedragen x € 1.000)	2023		2024		2025		2026	
	U	I	U	I	U	I	U	I
2100 Wegen, straten en pleinen	5.623	100	25.154	3.790	15.471	7.802	3.621	100
Extra impuls vervanging ov kabels 2023	350							
Extra impuls vervanging ov kabels 2024			350					
Extra impuls vervanging ov kabels 2025					350			
Extra impuls vervanging ov kabels 2026							350	
Fietspaden in asfalt 2023	200	100						
Fietspaden in asfalt 2024			200	100				
Fietspaden in asfalt 2025					200	100		
Fietspaden in asfalt 2026							200	100
Herstel asfaltwegen 2023	569							
Herstel asfaltwegen 2024			569					
Herstel asfaltwegen 2025					569			
Herstel asfaltwegen 2026							569	
Herstellen (duiker)bruggen 2023	115							
Herstellen (duiker)bruggen 2024			115					
Herstellen (duiker)bruggen 2025					115			
Herstellen (duiker)bruggen 2026							115	
Infrastructuur Prinses Beatrixlaan 2021			11.958	2.250				
Infrastructuur Prinses Beatrixlaan 2022					11.850	7.702		
Integrale herinrichting probleemstraten 2023	1.100							
Integrale herinrichting probleemstraten 2024			1.100					
Integrale herinrichting probleemstraten 2025					1.100			
Integrale herinrichting probleemstraten 2026							1.100	

Investeringskrediet (U=uitgaven en I=inkomsten bedragen x € 1.000)	2023		2024		2025		2026	
	U	I	U	I	U	I	U	I
Invoeren nieuwe inzameling 2023	300							
Invoeren nieuwe inzameling 2024			300					
Invoeren nieuwe inzameling 2025					300			
Invoeren nieuwe inzameling 2026							300	
Meekoppelkansen			9.725	1.440				
Opwaarderen Kansrijke Plekken 2023	150							
Opwaarderen Kansrijke Plekken 2024			150					
Opwaarderen Kansrijke Plekken 2025					300			
Opwaarderen Kansrijke Plekken 2026							300	
Verbeteren wandelroutes van/naar RijswijkBuiten	71							
Verkeersveiliger maken kruispunt Pr. Beatrixlaan	528							
Vervangen roltrappen Station Rijswijk	703							
Vervanging armaturen 2023	171							
Vervanging armaturen 2024			171					
Vervanging armaturen 2025					171			
Vervanging armaturen 2026							171	
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2023	319							
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2024			319					
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2025					319			
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2026							319	
Vervanging lichtmasten 2023	197							
Vervanging lichtmasten 2024			197					
Vervanging lichtmasten 2025					197			
Vervanging lichtmasten 2026							197	
Voorbereiding herinrichting Lange Kleiweg	297							
voorbereidingskrediet gebiedsontw.station en OV knoop RSW ctr.	188							
Voorbereidingskrediet Ondertunneling Prinses Beatrixlaan	365							
2110 Verkeer	260		260		260		260	
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (20 jr)	100							
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (40jr)	160							
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2024 (20 jr)			100					
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2024 (40jr)			160					
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2025 (20 jr)					100			
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2025 (40jr)					160			
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2026 (20 jr)							100	
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2026 (40jr)							160	
2140 Parkeren					80			
Vervangen scanauto + software + projectkosten					80			
2400 Waterwegen	1.107		268		268		268	
Vervangen beschoeiingen 2023	268							
Vervangen beschoeiingen 2024			268					
Vervangen beschoeiingen 2025					268			
Vervangen beschoeiingen 2026							268	
Vervanging beschoeiing Sion RijswijkBuiten	839							

Economie en Werken

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma

De Rijswijkse economie is sterk afhankelijk van (inter)nationale economische ontwikkeling. Uit laatste voorlopige cijfers over de economische groei in ons land het eerste half jaar blijkt dat de economie na een periode van grotere groei dan verwacht (na corona) nu tot stilstand lijkt gekomen. Er was vrees voor een recessie, maar daar is geen enkele sprake van. Dat het met de economie goed gaat, heeft zeker niet alleen voordelen. De nadelen zie je vooral in de krappe arbeidsmarkt. Een hoge inflatie hoeft vanuit historisch perspectief geen directe relatie met economische groei te hebben (bron CBS).

Landelijk wordt nagedacht over maatregelen ter versterking van de koopkracht. Maar de economie blijft weerbarstig, vaak ook onvoorspelbaar en heeft een grote invloed op een (lokale) maatschappij. (Herstel) cijfers met betrekking tot de economische groei in Nederland wisselen sterk en verschillen vooral ook per sector.

In coronatijd werden de sectoren leisure, horeca en retail hard geraakt. In 2022 kruipen zij echter duidelijk weer uit het dal maar vanuit de lokale oriëntatie op deze sectoren vraagt dit ook voor 2023 nog wel blijvend aandacht in ons economisch beleid en accountmanagement. Via ons economisch beleid richten we ons verder op het versterken van het vestigingsklimaat voor ondernemers via actief accountmanagement, herstructurering en gebiedsontwikkeling van onze winkelcentra en werklocaties. Blijvende aandacht is er voor aanscherping en verbetering van onze dienstverlening aan ondernemers.

We steven naar een sterke betrokken lokale economie met een sterke organisatiegraad. Met een positionering van aantrekkelijke en toekomstbestendige werklocaties passend binnen de regionale ambities. Dit alles met als doel het behoud en waar mogelijk creëren van nieuwe werkgelegenheid.

De economische strategie, strategie toekomstbestendige werklocaties en retail- en horecavisie geven mede de richting van de uitvoering aan ons economische beleid. Onderdeel van dit alles is actief accountmanagement met stevige regionale positie.

Doelstellingen

1. Sterke netwerken: actief accountmanagement en een goede organisatiegraad tussen bedrijven;
2. Sterke werk- en winkelgebieden: transformatie en revitalisering van de Plaspoelpolder en herontwikkeling en versterking van de winkelcentra;
3. Sterke economische structuur: integratie van innovatie, digitalisering en duurzaamheid;
4. Sterk, onderscheidend en helder profiel: positionering van Rijswijk in de regio.

Beeld van Lokale economie

De indicatoren *functiemenging*, *vestigingen*, *werkgelegenheid* en *waardering van ondernemers* vormen de terugkerende thermometer voor de ontwikkeling van de Rijswijkse economie en worden elk jaar in de begroting getoond. Deze indicatoren zijn afhankelijk van diverse factoren, zoals de economische conjunctuur, ontwikkelingen binnen de sterk vertegenwoordigde bedrijfssectoren in Rijswijk en de lokale inwonersgroei.

Economische groei en herstel

In vergelijking met onze buurlanden was de krimp van de Nederlandse economie na de economische klap van de coronacrisis in 2020 kleiner, waardoor de Nederlandse economie per saldo sneller herstelt. In 2021 was de arbeidsmarkt historisch krap en vertaalde die zich niet in sterke loongroei. De lonen namen gemiddeld 2,2% toe, de inflatie in 2021 was gemiddeld 2,7%. (bron; CBS jaaroverzicht van de Nederlandse economie in 2021).

In 2022 is de inflatie wel fors toegenomen. Er spelen grote mondiale ontwikkelingen als gevolg van de oorlog in Oekraïne. De prijzen van zowel graan- als gas staan onder druk en hebben daarmee een grote impact op de economie en maatschappij.

Het beeld en de prognoses die hieronder worden geschetst zijn op basis van cijfers van 2021. We monitoren jaarlijks dezelfde indicatoren met terugblik naar het jaar daarvoor. Het is verder complex om de indicatoren op het niveau van Rijswijk 'smart' te voorspellen, laat staan te beïnvloeden. Op basis van historische trends en actuele ontwikkelingen maken we een inschatting voor de komende jaren, uitgedrukt in een positieve (+) of negatieve (-) groei.

We verwachten door voortzetting van acties uit het maatregelenpakket en uit hoofde van de Rode Loper en Ondernemers op de Troon, in 2023 een hoger rapportcijfer van de waardering van ondernemers, met een doelstelling rapportcijfer 7.

Indicatoren

Indicator	Realisatie Streefwaarde		2023	2024	2025	2026
	2021	2022				
1. Functiemenging ¹	54,6%	-	-	-	-	-
2. Vestigingen (van bedrijven) ¹	5.530					
a) Totaal		+	+	+	+	+
b) Totaal per 1000 inw. 15-75		+	+	+	+	+
3. Werkgelegenheid (aantal banen) ¹	32.780					
a) Totaal		+	+	+	+	+
b) Totaal per 1000 inw. 15-75		+	+	+	+	+
4. Waardering ondernemers Raapportcijfer 2019 (score 1-10) ²	6,4					
a) Vestigingsklimaat			7	7	7	7
b) Ondernemersklimaat			7	7	7	7
c) Algehele dienstverlening			7	7	7	7

1 www.waarstaatjegemeente.nl

2 Ondernemerspeiling om de twee jaar

Toelichting op de indicatoren

Functiemenging; Rijswijk nog altijd een werkstad

Functiemenging geeft de verhouding weer tussen het aantal banen en woningen.

Met een index van 54,6% in 2021 (index 54,8% in 2020 en index 56,3% in 2019) is Rijswijk is nog steeds te typeren als een 'werkgemeente', hoewel dit de afgelopen jaren aan het veranderen is naar meer een gemeente van werken én wonen. De index loopt van 0 (alleen wonen) tot 100% alleen werken. Bij een waarde van 50% zijn er evenveel woningen als banen. Zie ook de kleurenkaart hieronder voor een verdere vergelijking met andere gemeenten. (bron VNG waar staat je gemeente)

Ondernemen en wonen kan in Rijswijk in een kleinschalige prettige omgeving waar de voordelen van stad én dorp aanwezig zijn. We blijven daarbij wel oog houden voor voldoende ruimte voor ondernemen in de regionale context.

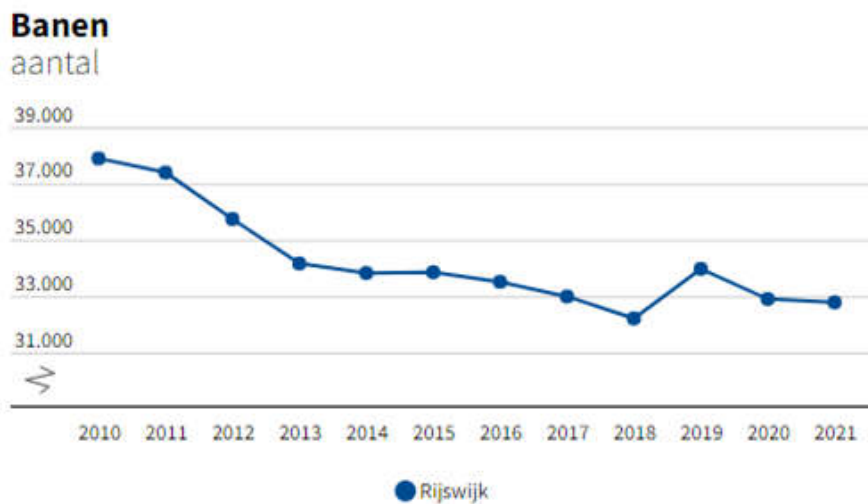
Let op de druk op de woningmarkt en tekort aan voldoende ruimte voor bedrijven in Zuid-Holland hebben de gemeenten Rijswijk, Den Haag, Delft en Leidschendam-Voorburg met Provincie in 'het woonwerkakkoord' gezamenlijke afspraken gemaakt over wonen én werken. Doel en ambitie is om voldoende woningbouw te realiseren en tegelijkertijd ook op langere termijn voor voldoende en goede bedrijventerreinen te zorgen.

Rijswijk groeit de komende jaren door de geplande woningbouw. Dat biedt economische kansen, zowel voor de profilering van Rijswijk alsook voor lokaal draagvlak voor voorzieningen. We verwachten dat de index werken wonen nog meer naar elkaar toetrekt.

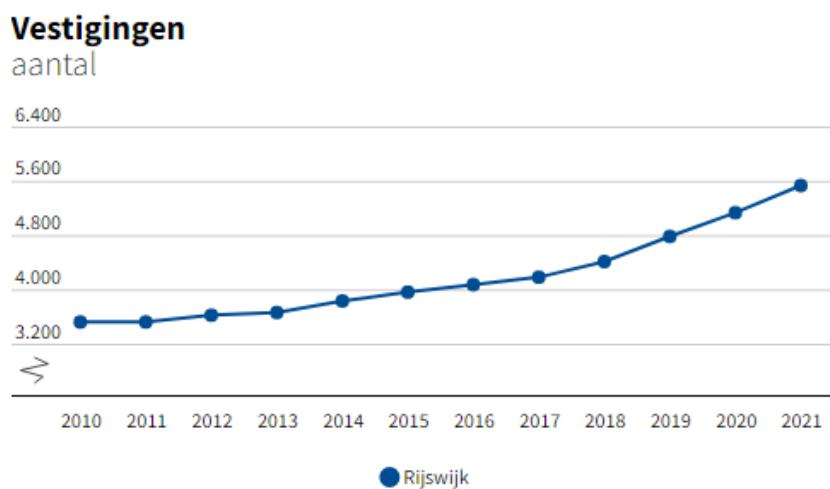
Banen en vestigingen in Rijswijk

Het aantal banen per 1.000 inwoners in Rijswijk ligt nog steeds fors hoger vergeleken met gemeenten met een vergelijkbaar aantal inwoners in Nederland.

Banen per 1.000 inwoners (15-64 jr.)	
Rijswijk	965,8
Nederland	805,4



LISA 2021 | 2010 - 2021



LISA 2021 | 2010 - 2021

De groei van het aantal banen in Rijswijk bedroeg in 2021: -130 banen

De groei van het aantal vestigingen in Rijswijk bedroeg in 2021: + 400 vestigingen

Een vestiging is een locatie van onderneming, instelling of zelfstandige beroepsoefenaar (dat wil zeggen elke fabriek, werkplaats, kantoor, winkel of andere bedrijfsruimte, dan wel complex daarvan) waarin of van waaruit een economische activiteit of zelfstandig (vrij) beroep wordt uitgevoerd door minimaal 1 werkzaam persoon.

(bron Rijswijk in Cijfers/Stichting Lisa | LISA 2021)

De verwachting voor 2023 en verdere jaren is een toename van banen en verdere toename van vestigingen, gelijk aan de landelijke trend.

Een groot aandeel in de werkgelegenheid in Rijswijk wordt gecreëerd door het MKB, waarvan weer een groot aandeel startende ZZP'er. Dit is ook een landelijke trend; de opmars van ZZP'ers en start-up's. Het aantal vestigingen groeit hierdoor. Met een verdere toename van het aantal openstaande vacatures en daling van het aantal werklozen, liep de spanning op de arbeidsmarkt in het eerste halfjaar van 2022 verder op (bron CBS) In de sectoren zorg, horeca en techniek bestaan forse personeelstekorten. Ook Rijswijkse ondernemers ondervinden last van de krappe arbeidsmarkt. Voldoende personeel is cruciaal voor bedrijvigheid en groei van de regionale economie.

Onder andere bij de campusontwikkeling rondom het Rijswijk Center for GeoEnergy en de Energy Cave op Kesslerpark jagen we samenwerkingen met onderwijs en arbeidsmarkt rondom het thema energietransitie verder aan. De inzet op nieuwe energie leidt tot meer banen en we dragen bij aan het verminderen van de tekorten aan geschoolde arbeidskrachten. Onze extra inzet op transformaties naar aantrekkelijke en toekomstbestendig werklocaties en winkelgebieden en het (verder) positioneren van Rijswijk als aantrekkelijke vestigingslocatie, gecombineerd met actief accountmanagement, leidt tot meer nieuwe bedrijven en organisaties in Rijswijk.

Dienstverlening aan ondernemers heeft een gemiddelde beoordeling

De dienstverlening van de gemeente is door ondernemers in 2019 beoordeeld met een 6,4. Dat komt overeen met het landelijk gemiddelde. In 2023 voeren we weer een nieuwe enquête uit.

Deze ondernemerspeiling werd eens per twee jaar uitgevoerd. Als gevolg van de coronacrisis is de peiling in 2021 niet uitgevoerd om ondernemers niet extra te belasten met vragenlijsten.

Met extra inzet op accountmanagement, de maatregelen uit het coronamaatregelenpakket én meer aandacht voor de dienstverlening via de Rode Loper en Ondernemers op de Troon streven we naar een minimaal rapportcijfer 7.

Wat gaan we daarvoor doen?

1. Sterke netwerken; actief accountmanagement en een goede organisatiegraad
2. Sterke werk- en winkelgebieden; transformatie en revitalisering van de Plaspoelpolder en herontwikkeling en versterking van de winkelcentra;
3. Sterke economische structuur; integratie van innovatie, digitalisering en duurzaamheid;
4. Sterk onderscheidend en helder profiel; positionering van Rijswijk in de regio.

Hiermee creëren en minimaal behouden we voldoende ondernemerschap en samenhangende werkgelegenheid.

Sterke netwerken: actief accountmanagement en lokale samenwerking

Excellente dienstverlening

Acquisitie leidt tot meer succes als de basis dienstverlening op orde is en er goed accountmanagement plaats vindt. Wij streven naar het continu verbeteren van onze dienstverlening, in samenhang met de publieke dienstverlening binnen de gemeente Rijswijk. Aan de hand van het projectplan 'Ondernemers op de troon' geven we de dienstverlening richting ondernemers hoge prioriteit. Concreet betekent dit vraaggerichte in plaats van aanbodgerichte dienstverlening en meer tijd voor een persoonlijk gesprek. De ondernemerspeiling is daarbij een instrument om de kwaliteit van onze dienstverlening inzichtelijk te maken en geeft handvatten om verbeteringen door te voeren.

Accountmanagement en lokale samenwerking

We intensiveren het (strategisch) accountmanagement voor het behoud en aantrekken van nieuwe bedrijven en werkgelegenheid.

Accountmanagement heeft een positieve uitwerking op de dienstverlening richting ondernemers. De komende jaren intensiveren wij ons accountmanagement om duurzame relaties met individuele ondernemers en lokale netwerken te versterken, waarbij extra focus ligt op de strategische accounts die een groot aandeel hebben in de lokale economie. We versterken en verdichten onze relaties met bedrijven en netwerken tussen ondernemers, ondernemersverenigingen, en kennisinstellingen. Via de website en LinkedIn account 'Rijswijk Onderneemt' blijven we verder in contact en delen we nieuws uit Rijswijk van bedrijven. Bedrijven en organisaties worden ook samen met de accountmanager van het Werkgevers Service Punt bezocht, zo leggen we verbinding tussen de arbeidsmarkt en het bedrijfsleven.

Regionale samenwerking

De Rijswijkse economie is ook onderdeel van de regionale economie. Regionale samenwerking en een onderscheidende regionale positionering zijn belangrijk voor Rijswijk én voor de regionale economie.

Metropoolregio Rotterdam Den Haag - Economisch Vestigingsklimaat (MRDH)

De gemeenten van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) versterken samen het economische vestigingsklimaat in de deelregio. Dat doen ze onder meer door te sturen op de voorraad van kantoren(plannen en aanbod), bedrijventerreinen en detailhandel. Vitale werklocaties en markt-evenwicht in vraag en aanbod zijn hierbij het doel. In de strategische agenda werklocaties van de MRDH staat Rijswijk met de aanpak van de werklocaties prominent benoemd. Daarbij gaat het om de aanpak via transformaties van kantorenleegstand, revitalisering van bedrijventerreinen en de aanpak van winkelgebieden. Rijswijk trekt nauw op met de MRDH op deze thema's en de MRDH ondersteunt de gemeente op haar beurt met inzet en financiën

Op dit moment wordt de Strategie Werklocaties MRDH 2022-2030 geactualiseerd. Begin 2023 wordt die aan de provincie aangeboden ter verdere verankering in het provinciaal omgevingsbeleid. De wethouder Economische Zaken is via de bestuurscommissie MRDH economisch vestigingsklimaat in dit proces betrokken, de raadsleden via de adviescommissie MRDH Economisch Vestigingsklimaat, bestaande uit een afvaardiging/leden uit de gemeenteraad van gemeente Rijswijk.

Industrieschap Plaspoelpolder en Business Park Haaglanden

Er is een regionaal tekort aan kleinschalig bedrijfsmatig vastgoed en er zijn transformatie- en herstructureringsopgaven. Zowel het IPP als het BPH dragen bij aan de realisatie van deze opgave. In BPH-verband werken wij samen met de gemeenten Den Haag, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg en Delft aan het verbeteren van het vestigingsklimaat van de Haagse regio en omstreken. BPH kan op deze schaal slagvaardig en meer uitvoeringsgericht te werk gaan en staat met het frontoffice, bestaande uit accountmanagers van de deelnemende gemeenten, dichtbij de vragen uit de markt.

Doelstelling is het behoud van bestaande bedrijven voor de regio en huisvesting en aantrekkelijke werklocaties (blijven) bieden aan nieuwe bedrijven.

Sterke werk- en winkelgebieden

Transformatie en revitalisering Plaspoelpolder

Op basis van de vastgestelde toekomstvisie Plaspoelpolder (2017) en addendum (2019), hebben wij bij deze gebiedsaanpak de volgende ambities en speerpunten:

1. volwaardig onderdeel van Rijswijk in het hart van Haaglanden
2. sterk verblijfsklimaat
3. werkgelegenheid en onderwijs
4. groen en duurzaam
5. specifieke kwaliteiten en milieus versterken
6. benutten van de goede ligging en perfecte ontsluiting

7. het bereiken van een 24/7 verblijfsklimaat en daarmee een goed vestigingsklimaat van de Plaspoelpolder.

We zetten in op het terugbrengen van het aantal leegstaande kantoren en leveren een bijdrage aan de enorme vraag naar woningen in de regio door het toevoegen van woningen aan de randen van het gebied. Functiemenging draagt ook bij aan sociale veiligheid en een 24/7 verblijfsklimaat en daarmee het vestigingsklimaat van de Plaspoelpolder.

De transformatieplannen Plaspoelpolder zijn onderverdeeld in drie deelgebieden;

Havenkwartier, Middengebied en Kesslerpark e.o.

We transformeren het Havengebied en Kesslerpark naar aantrekkelijke levendige woon- en werkgebieden. Functiemenging levert een meer levendige, aantrekkelijke en toekomstbestendige werklocatie op. Het Middengebied wordt gerevitaliseerd en blijft voor 100% een werklocatie.

We werken hier ook samen met onder meer de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, Provincie Zuid Holland, Industrieschap Plaspoelpolder en andere stakeholders om de ambities in de Plaspoelpolder te realiseren. In 2021 en 2022 zijn de ontwikkelkaders voor het Havenkwartier en Kesslerpark e.o. vastgesteld.

Havenkwartier

In het Havenkwartier bieden de haven en de Vliet kansen om een aangenaam verblijfsgebied te creëren waar het fijn wonen en werken is met een passend aanbod van maatschappelijke, recreatieve en horecavoorzieningen.

Het Havenkwartier wordt de komende jaren getransformeerd van een verouderde bedrijvenlocatie naar een locatie waar ondernemerschap en bedrijvigheid wordt gecombineerd met woningbouw en restaurants, cafés, een hotel, een buurtsupermarkt en medische- of zorgvoorzieningen. We willen bedrijvigheid behouden en zorgen dat nieuwe bedrijven zich hier vestigen. We versterken het gebied door woningen te bouwen, de openbare inrichting te verbeteren en met aanvullende functies zoals horeca aantrekkelijker maken. In het ontwikkelkader staat hoe de verschillende functies wonen, bedrijvigheid, natuur en verkeer hier een verdere plek krijgen.

Kesslerpark en omgeving

Ook Kesslerpark e.o. transformeren we naar een levendiger woon- en werkgebied. We benutten de transformatie van leegstaande kantoren in dit gebied om een toekomstbestendige en aantrekkelijke werklocatie te maken.

Samen met Kadans Science Partner werken we aan de ontwikkeling van een campus ecosysteem op Kessler Park, 'At the Park', waar niet alleen het Rijswijks Center for Sustainable GeoEnergy, maar ook aanverwante bedrijven en onderwijsinstellingen rondom de bredere maatschappelijke opgave van de energietransitie zich kunnen vestigen. In samenwerking met onderwijs- en vakopleidingen willen we de tekorten aan monteurs en installateurs in de sector helpen verminderen. Daarnaast voegen we binnenstedelijk woningen toe voor (young) professionals en verkennen we het realiseren van tijdelijke studentenhuisvesting in het gebied. De campus functioneert hierbij ook als vliegwiel en katalysator voor de transformatie van de rest van heel de Plaspoelpolder.

Middengebied Plaspoelpolder

Half 2021 is het startsein gegeven voor de aanpak van het ondernemende hart van de Plaspoelpolder: het Middengebied. Gemeente Rijswijk, Industrieschap Plaspoelpolder en Belangen Vereniging Bedrijven Rijswijk hebben een intentieovereenkomst gesloten tot verdere samenwerking om het vestigingsklimaat te verbeteren, het middengebied te revitaliseren en een duidelijke en aantrekkelijke positie te geven in de regio.

Het middengebied blijft een werklocatie zonder wonen. We zetten in op het behoud en het aantrekken van (nieuwe)bedrijven en werkgelegenheid. Zo is er een gebiedsmakelaar specifiek binnen dit gebied actief.

In samenwerking met diverse partijen worden 'kansenzones' in het gebied herontwikkeld. Samen met het IPP en partijen pakt gemeente Rijswijk de (her)ontwikkeling van kansenzones op en speelt in op de regionale behoefte aan kleinschalige bedrijfshuisvesting. We werken actief aan betere benutting en uitstraling van het middengebied, waar mogelijk ook met herverkaveling.

Andere werklocaties

Naast de grote Plaspoelpolder kent Rijswijk nog zeven grotere en minder grote, maar zeker niet minder belangrijke werklocaties: Vervoerscentrum Vrijenban, Delftweg, Heulweg, Broekpolder, Hoornwijck, Zuidflank en 't Haantje. De waarde van ook deze werklocaties in en voor Rijswijk is groot.

De werklocaties in Rijswijk zijn goed voor circa driekwart van het totaal aantal banen in onze gemeente. Rijswijk is echt een werkstad, te zien aan de positieve pendelstromen en het hoge aantal banen per 1.000 inwoners. Rijswijk speelt met haar acht formele werklocaties ook een belangrijke rol in de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag.

De strategie toekomstbestendige werklocaties moet de ambitie borgen om passende en aantrekkelijke werklocaties aan te kunnen (blijven) bieden die kwantitatief en vooral ook kwalitatief aansluiten bij de huidige en toekomstige behoefte van ondernemers. Een helder gebiedsprofiel en strategie per werklocatie draagt hieraan bij. Op basis van de geleverde input, stellen we samen met de bedrijven, gebruikers en eigenaren van de verschillende werklocaties verdere uitvoeringagenda's op. Vanuit de strategie toekomstbestendige werklocaties volgt de ontwikkeling van een toekomstvisie Vrijenban/Delftweg waarbij we niet alleen rekening houden met de gemeentelijke ambities, maar ook met de diverse beleidswensen en -prioriteiten vanuit de regio, provincie en het Rijk. Denk aan de compensatieregeling vanuit de provincie of het regionale (en zelfs landelijke) vraagstuk omtrent (stads)logistiek in de regio. Verder willen we nog een visie ontwikkelen (doorkijk naar 2024) voor het TNO-terrein als ruimtelijk zoekgebied waarin ook het bedrijventerrein Heulweg wordt betrokken.

Tekst uit coalitieakkoord Gezonde Groei Rijswijkse koers 2022-2026:

TNO terrein

We gaan een visie ontwikkelen voor het TNO-terrein als ruimtelijk zoekgebied. Hierin wordt ook het bedrijventerrein Heulweg betrokken. In dit gebied komt geen woningbouw, het wordt een groene verbinding tussen Pasgeld Oost, Pasgeld West en het Elsenburgerbos. De huidige gebouwen mogen worden ontwikkeld voor kennisontwikkeling en mogelijk lichte horeca. Het terrein heeft daarmee een ondersteunende en aanvullende functie voor de hoogwaardige bedrijvigheid in de Plaspoelpolder en het Bioscience Park. Het terrein wordt opengesteld voor iedereen.

Vrijenban

Het college ontwikkelt een toekomstvisie voor de bedrijven in Vrijenban en rond de Delftweg. Voor het gebied Vrijenban wordt een economisch profiel opgesteld en doet het college een voorstel voor clustering, kwaliteitsverbetering en positionering van dit gebied. Het college houdt bij het opstellen van deze toekomstvisie rekening met de vraag naar bedrijvenlocaties met een hogere milieucategorie en ruimtelijk extensieve functies zoals technische en logistieke dienstverlening.

Toekomstbestendige winkelcentra Bogaard Stadscentrum en Oud-Rijswijk

Toekomstbestendige retailstructuur en kerngebieden in Rijswijk

Extra aandacht is er in 2023 voor lokale retail- en horeca ondernemers en hun onderlinge samenwerking. Daarnaast bouwen we voort op de reeds ingezette versterking van de winkelcentra in Rijswijk.

We ontwikkelen nieuw integraal beleid voor retail en horeca (detailhandel, horeca, winkelcentra, terrassen) en tijdelijke economische activiteiten (standplaatsen, markten, relatie evenementen). De aanbidding van dit nieuwe beleid aan de raad staat gepland voor Q2 2023.

Het doel is te komen tot een toekomstbestendig ondernemersklimaat voor retail en horeca met ruimte voor innovatie en een toetsingskader voor initiatieven van ondernemers die zich willen vestigen.

Het oude beleid is verouderd en aan vernieuwing toe.

Ingrediënten voor het nieuwe beleid zijn:

- wensen en bevindingen bewoners, ondernemers en andere stakeholders
- onderzoek toekomstbestendigheid retail en horeca in Rijswijk (analyse toekomstbestendigheid winkelcentra en solitair gelegen vestigingen en locaties)
- trends en ontwikkelingen (bestedingsgedrag, beleving, impact coronacrisis, flitsbezorgers)
- beschikbare marktruimte op basis van analyse vraag en aanbod en behoefteraming
- visie en ambities (groeiambitie, beoogde doelgroepen, positionering in regio en Rijswijk)
- toekomstbestendige hoofdstructuur ((her)positionering van alle concentratiegebieden (historisch Oud Rijswijk, Bogaard stadscentrum en de 5 buurtwinkelcentra) en tijdelijke economische activiteiten)
- handelingsperspectieven per winkelcentrum en solitaire vestigingen toetsingskader (spelregels voor plannen en initiatieven)

Herontwikkeling Bogaard Stadscentrum

De komende jaren staat in het teken aan het uitvoeren van het vastgestelde masterplan Bogaard Stadscentrum en de herinrichting van het Bogaardplein. Bogaard Stadscentrum wordt getransformeerd tot een stadscentrum met een compacter winkelcentrum en een levendig verblijfsgebied met meer diversiteit aan functies. Daarnaast geven we verdere invulling aan de positionering van het nieuwe stadscentrum met o.a. een nieuw beeldmerk, gebiedscommunicatie over deelprojecten en de daaraan gelieerde verbouwwerkzaamheden, zodat het winkelcentrum aantrekkelijk blijft als vestigingslocatie voor ondernemers en als verblijfsgebied voor bezoekers.

Versterking historisch karakter winkelcentrum Oud Rijswijk

Het winkelcentrum in Oud Rijswijk is een aantrekkelijk winkelgebied voor ondernemers en bezoekers. Oud Rijswijk heeft juist een dorps karakteristiek ambachtelijk karakter dat grote steden om ons heen missen en waar we trots op zijn. Dit is niet alleen te danken aan de mooie historische locatie, maar zeker ook aan de actieve ondernemers en samenwerking en uitvoering van activiteiten uit de BIZ (de bedrijven investeringszone Oud Rijswijk). Samen zetten we in op het vernieuwen en het verbeteren van de positionering van het oude historische centrum door samen met de ondernemers het historisch karakter te versterken via actieve gebiedscommunicatie en (ruimtelijke) aanpassingen in de openbare ruimte, waaronder het versterken van de entrees. Verder gaan we de verouderde marktverordening in Oud Rijswijk actualiseren, met beoogde aanbidding aan de raad in Q1 2023.

Centrummanagement in winkelcentra

Juist in deze periode waarin we als gemeente met de lokale ondernemers hard moeten werken aan de her- en de doorontwikkeling van de winkelcentra, is een goede samenwerking in het gebied cruciaal. Om die reden draagt de gemeente ook komende jaren bij aan het centrummanagement van de winkelcentra en stellen we samen nieuw evenementenbeleid op.

Een centrummanager is de verbinder tussen de ondernemers, vastgoedeigenaren en gemeente als het gaat om organisatie en uitvoering op het gebied van marketingcommunicatie, evenementen en activiteiten die een belangrijke bijdrage hebben voor het winkelcentrum. In Rijswijk zijn twee centrummanagers actief in Bogaard stadscentrum en in Oud Rijswijk. Zij zijn het eerste aanspreekpunt voor lokale ondernemers, vastgoedeigenaren en gemeente. Concreet gaat het dan om het verbinden van alle stakeholders in het gebied, contacten met (potentiële) winkeliers en regie houden op de vertaling van de marketingcommunicatiestrategie voor het hele gebied.

Intensivering lokale samenwerking arrangementen hotels, horeca, cultuur en winkelcentra

Via de stichting Hoteloverleg Rijswijk versterken partners de onderlinge samenwerking tussen hoteleigenaren en cultuur, horeca en retail. Via deze samenwerking en arrangementen promoten en profileren we aantrekkelijk Rijswijk en is de inzet om meer bezoekers en bestedingen aan te trekken.

Sterke economische structuur: aandacht voor en integratie van innovatie en duurzaamheid en digitalisering

We bouwen verder aan onze economische positie binnen de regio en benutten de unieke kansen die onze ligging in het hart van Haaglanden biedt. Verdere samenwerking met zowel lokale als ook regionale partners leiden tot sterkere werklocaties en ecosystemen en netwerken waarin ondernemers kunnen floreren. We zetten extra in op het aanjagen en integreren van innovatie, duurzaamheid en digitalisering.

In 2030 is Rijswijk een belangrijke plek voor innovatieve bedrijven en wordt er in Rijswijk gewerkt aan de praktische toepassing en technieken voor duurzame energie en warmte. Onze economische structuur is daardoor versterkt, bedrijven zijn sterker verbonden met Rijswijk en creëren spin-off voor nieuwe vestigers en werkgelegenheid. Het aantal banen groeit samen met het aantal woningen.

Robuuste economische structuur creëren

Rijswijkse bedrijven, die al langer gevestigd zijn, kunnen via hun ambassadeurschap een spin-off genereren voor het aantrekken van nieuwe bedrijven of nieuwe vestigingen van bedrijven. Een sterke organisatiegraad helpt hierbij. Zo zorgen we ervoor dat Rijswijk een robuuste, duurzame economische structuur krijgt.

We zetten verder in op clustering en innovatie. We zien dat innovaties ook steeds meer sector-overstijgend hand in hand gaan, denk aan artificial intelligence ICT samenwerking met technische bedrijven en of de maakindustrie. Ondernemers zoeken werklocaties waar ze verdere samenwerkingen kunnen aangaan en met een aantrekkelijk verblijfsklimaat voor de werknemers. Samen worden maatschappelijke opgaven aangepakt.

Kansen verzilveren

In Rijswijk zijn al veel voorwaarden voor onderscheidend innovatieve clusters aanwezig, dit zijn;

- van oudsher in Rijswijk gevestigde organisaties, zoals TNO en EPO en veel ICT bedrijven;
- het door veel partijen gesteunde initiatief van het Rijswijk Center for Sustainable GeoEnergy, met unieke testlocatie, waar innovaties op waarde schaal en onder ware condities in de aardbodem kunnen worden getest;
- in 2022 is met betrokken partijen een intentieovereenkomst tot verdere privaat-publieke samenwerking gesloten binnen het netwerk van de Energy Cave, waarbij onderwijs, overheid en bedrijfsleven bij elkaar komen op het gebied van de energietransitie, specifiek geothermie;
- de ligging dichtbij gevestigde én op de meest ideale plek in Zuid-Holland voor aardwarmte;
- de aanwezige fysieke ruimte die nodig is voor bedrijven om zich te kunnen vestigen en ontwikkelen;
- de opgaven in de gebouwde omgeving op het gebied van duurzaamheid en energie groot en er nog veel kansen te verzilveren zijn, met name als het gaat om temperatuurverwarming en -verkoeling.

Overheid, bedrijven en onderwijs willen samenwerken, en de opgaven zijn ook urgent. Het klimaat verandert en de energietransitie is in volle gang. Samenwerken rondom geothermie en energietransitie biedt bedrijven, overheden, brancheorganisaties en onderwijsinstellingen de kans om sneller en slimmer te innoveren en bij te dragen aan het oplossen van complexe vraagstukken en het tekort aan opgeleide arbeidskrachten.

De ontwikkelfase waarin geothermie zit is gebaat bij clustervorming. Geothermie is ook een belangrijke bron binnen de duurzame energievoorziening en overige technische (energietransitie) innovaties. Niet alleen het aantal bedrijven maar ook de heterogeniteit van de bedrijvenpopulatie zal in het cluster toenemen (heterogeniteit naar omvang, kennisniveau en technologie-toepassing).

Afgelopen jaar is met partijen in de tripple helix (overheid-kennis/onderwijs-bedrijven) een intentieovereenkomst gesloten tot verdere regionale samenwerking en opschaling rondom geothermie en de energietransitie. (Vak)onderwijs, bedrijven en overheden hebben een eerste gezamenlijke uitvoeringsagenda opgesteld. Daarin is expliciet aandacht voor een goede aansluiting tussen arbeidsmarkt en onderwijs, kennisoverdracht en innovatie. Niet alleen voor Rijswijk maar voor de hele regio.

Er wordt nieuw onderwijs ontwikkeld, het bedrijfsleven kan nieuwe innovatietechnieken testen en verdere business to business opzoeken, en inwoners kunnen straks in Rijswijk terecht bij de expositie "Rijswijk Schakelt Over" met informatie en bij vragen o.a. ook over het verduurzamen van hun woning.

Van begin af aan zijn de buurgemeenten, MRDH, en Provincie nauw betrokken en hebben zij co-financiering verstrekt. Er lopen nieuwe aanvragen en verkenning tot volgende co-financiering, ook in breder collectiever verband rondom het verkrijgen van bijdragen uit het Nationaal Groeifonds voor een consortium van campussen in Zuid Holland. Vanuit het bestuurlijk overleg Kesslerpark is onder andere een bestuursovereenkomst met gemeente Delft gesloten. Hierin is wederzijdse samenwerking afgesproken voor de verdere doorontwikkeling van de campus en het ecosysteem en specifiek op gebied van bedrijvenvestiging en (tijdelijke) studentenhuisvesting in Rijswijk. Het bouwen van wooneenheden voor studenten in Kesslerpark levert een positieve bijdrage aan de Delftse huisvestingsvraag van studenten en andersom helpt Delft Rijswijk bij het uitbouwen van de campus en doorverwijzing van bedrijven.

Sterk, onderscheidend en helder profiel

We positioneren Rijswijk als een groene, bereikbare stad waar innovatie wordt omarmd en zetten in op het versterken van de lokale samenwerking tussen onderwijs en het bedrijfsleven. Specifiek zetten wij daarbij in op het versterken van de profielen techniek en energie. Daarnaast geven we meer lading aan een gerichte, adequate en stevige profilering en acquisitie per werklocatie met aandacht voor de nieuwe economie thema's zoals digitalisering, innovatie en duurzaamheid. We creëren hierbij meer focus op innovatieve en duurzame partners.

Rijswijk ligt centraal in de verstedelijkte zuidvleugel van de Randstad en het economisch kerngebied van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). Rijswijk kent relatief veel werklocaties en daarmee nemen we een unieke plek in aan de verschillende economische regiotafels. We huisvesten bijzondere organisaties en belangrijke werkgevers, maar ook unieke faciliteiten zoals de testlocaties van TNO. Dit gegeven betekent dat lange termijn visies en ontwikkelingen die vanuit de regio worden ontwikkeld, per definitie ook voor Rijswijk gelden. Rijswijk speelt hier echter ook een eigenstandige rol door nieuwe ontwikkelingen en kansen te initiëren waar de regio op kan aanhaken zoals de Energy Cave als spin-off van het Rijswijk Center for Sustainable Geo-energy (RCSG).

Ruimte voor werkgelegenheid

Een groeiend aantal inwoners betekent dat we ook meer banen willen creëren. Juist in Rijswijk is het MKB de banenmotor. Verstedelijking is niet alleen meer wonen toevoegen, maar ook meer werken. Als we bedrijven en organisaties willen behouden, aantrekken en laten starten vraagt dit om voldoende en kwalitatief goede werklocaties en vestigingsmogelijkheden, goed accountmanagement en goede dienstverlening.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Jr.rek.	Raming na wijziging				
Economie en Werken		2021	2022	2023	2024	2025	2026
3100 Economische aangelegenheden	Lasten	1.040	1.340	1.408	1.464	1.455	1.454
3100 Economische aangelegenheden	Baten	379	201	204	207	207	207
Saldo		-662	-1.139	-1.204	-1.257	-1.248	-1.247
3300 Nutsbedrijven	Lasten						
3300 Nutsbedrijven	Baten	366	98				
Saldo		366	98				
Totaal Lasten		1.040	1.340	1.408	1.464	1.455	1.454
Totaal Baten		745	299	204	207	207	207
Saldo Economie en Werken		-295	-1.041	-1.204	-1.257	-1.248	-1.247

Onderwijs

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma

Jeugdigen moeten zich vrij kunnen ontwikkelen om te kunnen opgroeien tot verantwoordelijke, zelfstandige, zelfredzame en maatschappelijk betrokken volwassenen. Primair zijn ouders/verzorgers verantwoordelijk voor het welbevinden van hun kinderen. Daar waar zij hier tijdelijk niet toe in staat zijn, krijgen zij een steuntje in de rug.

De gemeente Rijswijk zet actief in op het creëren en stimuleren van een zo goed mogelijk opgroei- en ontwikkelklimaat en het bevorderen van kansengelijkheid. Eventuele problemen worden zo vroeg mogelijk gesignaleerd en opgelost zodat zwaardere (jeugd)hulp voorkomen wordt.

Het onderwijs en de aanbieders van diverse jeugdactiviteiten op het gebied van sport, spel, kunst, cultuur en vrijetijdsbesteding spelen hierin, naast de ouders/verzorgers, een belangrijke rol. Ze zijn essentieel voor de wijze waarop jeugdigen zich kunnen ontwikkelen en ontplooien, zodat zij als jongvolwassenen klaar zijn voor hun zelfstandige deelname aan de maatschappij. Het beleid is erop gericht om alle jeugdigen dezelfde kansen te bieden vanuit een positieve benadering waarbij een preventieve aanpak voorop staat.

Het is onze ambitie om met de organisaties die met jeugdigen werken het beleid en de uitvoering af te stemmen en deze organisaties ook actief te laten samenwerken. Hierbij werken we vanuit de volgende uitgangspunten:

- jeugdigen staan centraal;
- versterken van eigen kracht;
- werken vanuit een integrale aanpak;
- aandacht voor jeugdparticipatie.

Het Rijswijkse jeugd- en onderwijsbeleid richt zich op jeugdigen in de leeftijd van 0-23 jaar en sluit het aan op de diverse levensfasen. We verdelen het jeugd- en onderwijsbeleid daarbij in drie thema's: Opgroeien en Opvoeden, Educatie en Persoonlijke Ontwikkeling.

Doelstellingen

Opgroeien en Opvoeden:

Vanuit een gezamenlijke inzet realiseren we een breed, laagdrempelig en op elkaar afgestemd aanbod van opvoedings- en ontwikkelingsondersteuning aan ouders en hun kinderen. De vraag van ouders en hun kinderen staat hierbij centraal. Hierbij wordt goed aangesloten op de diverse levensfasen en de daarbij behorende vragen.

Educatie:

Goed onderwijs draagt bij aan gelijke kansen voor mensen. Daarbij heeft iedere in Rijswijk wonende jeugdige recht op onderwijs op een voor hem/haar passende plek en behaalt, indien mogelijk, een startkwalificatie (een diploma havo, vwo, mbo2 of hoger). Het optimaal ontwikkelen van het individueel talent is hierbij een belangrijk uitgangspunt. Er is een goede aansluiting met het bedrijfsleven en er is voldoende aanbod van stageplekken. In het kader van volwasseneneducatie/bestrijden laaggeletterdheid stimuleren we inwoners zichzelf te ontwikkelen en zorgen voor een goede toeleiding van de taalvrager naar het aanbod.

Persoonlijke ontwikkeling:

Jeugdigen ontwikkelen zich breed en ontdekken hun talenten. Hierbij is het streven dat zij doorstromen naar het regulier aanbod op het gebied van sport, kunst en cultuur, techniek, natuur en milieu en taal. We waarborgen voldoende (veilige) voorzieningen om buiten te spelen, te ontmoeten,

te sporten en in aanraking te komen met de natuur Jeugdigen hebben hierin hun eigen stem en worden betrokken bij het tot stand komen van het aanbod.

Indicatoren (verplicht)

Indicator	Realisatie	Streefwaarde				
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Absoluut verzuim	4,0	3,5	5,0	4,5	4,0	4,0
Relatief verzuim	31	40	36	34	34	32
Voortijdig schoolverlaters (VSV-ers)	2,1%	<2,2%	2,1%	2%	2%	2%

Toelichting verplichte indicatoren

Absoluut verzuim

De verplichte indicator 'Absoluut verzuim' is het aantal leerplichtige leerlingen per 1000 leerlingen dat op enig moment in het schooljaar niet staat ingeschreven op een school of onderwijsinstelling. De Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) is aangewezen als gegevensbron.

De laatst gepubliceerde gegevens bij DUO zijn van het schooljaar 2020-2021. Het aantal Rijswijkse absoluut verzuimers was toen 3,5 leerlingen per 1.000 leerlingen. In absolute getallen ging het toen om 28 leerlingen.

Het cijfer bij de realisatie 2021 betreft de gegevens van het schooljaar 2018-2019 (4,0 leerlingen per 1.000 leerlingen; in absolute getallen ging het om 27 leerlingen). In het schooljaar 2019-2020 was, mede door het uitbreken van de coronapandemie, het aantal absoluut verzuimers fors hoger (6,6 leerlingen per 1.000 leerlingen; in absolute getallen ging het om 48 leerlingen).

Vanwege het langer openblijven van het AZC en de vluchtelingenstroom uit de Oekraïne zijn de streefcijfers absoluut verzuim naar boven bijgesteld. Voor beide groepen is het zeer lastig om snel een passende onderwijsplek te vinden. Dit wordt ook mede veroorzaakt door het lerarentekort.

De streefwaarde 2022 is de streefwaarde die al was opgenomen bij het opstellen van de begroting 2022 (juli 2021) en kan niet veranderd worden.

Relatief verzuim

De verplichte indicator 'Relatief verzuim' is het aantal leerplichtige leerlingen per 1000 leerlingen dat staat ingeschreven op een school of onderwijsinstelling maar deze niet of niet geregeld bezoekt. DUO is aangewezen als gegevensbron.

De laatst gepubliceerde gegevens zijn van het schooljaar 2020-2021. Het aantal Rijswijkse relatief verzuimers was toen 33 leerlingen per 1.000 leerlingen. In absolute getallen ging het toen om 260 leerlingen. In vergelijking met voorgaande jaren neemt het relatief verzuim heel licht toe terwijl de verwachting was dat dit cijfer sterker zou stijgen als gevolg van de coronapandemie. Deze verwachting lijkt niet zo sterk uit te komen waardoor de streefwaardes voor de begroting 2023 en verder iets naar beneden bijgesteld kunnen worden.

De streefwaarde 2022 is de streefwaarde die al was opgenomen bij het opstellen van de begroting 2022 (juli 2021) en kan niet veranderd worden.

Voortijdig schoolverlaters (VSV-ers)

De verplichte indicator 'VSV-ers' is het percentage van het totaal aantal 12- tot 23-jarigen dat zonder startkwalificatie (minimaal diploma mbo2, havo of vwo) het onderwijs verlaat. Ingrado/DUO is aangewezen als gegevensbron.

De laatst gepubliceerde gegevens zijn van het schooljaar 2020-2021. Het percentage VSV-ers van de Rijswijkse voortgezet onderwijs/mbo-scholen was 1,6%. De cijfers van DUO hebben betrekking op de postcode en gemeente waar de scholen voor VO en MBO gevestigd zijn. Dit betekent dat het genoemde percentage betrekking heeft op alle leerlingen op die bepaalde scholen, zowel Rijswijkse als niet-Rijswijkse leerlingen.

Het genoemde percentage van 1,6% is uitzonderlijk laag in vergelijking met de afgelopen 5 jaar waarbij dit percentage telkens rond de 2,3% lag. Dit heeft vermoedelijk te maken met de coronapandemie. Om deze reden is het streefcijfer voor de begroting 2023 en verder (nog) niet naar beneden bijgesteld.

Indicatoren (optioneel)

Indicator	Realisatie		Streefwaarde			
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Voldoende kindplaatsen voor voorschoolse educatie	150	150	150	150	150	150
Aantal projecten samen met het Team Brede Impuls	15	18				
De Ontdekkers bieden door het jaar heen diverse activiteiten aan in verschillende wijken	11	9	10	10	11	11
Alle basisscholen zijn vertegenwoordigd in de Raad van Kinderrechten-ambassadeurs	11	12	12	12	13	14
Jeugdigen geven gevraagd en ongevraagd advies op minimaal 3 onderwerpen (Speaking Minds Methodiek)	4	4	5	5	6	6
Aantal Rijswijkse deelnemers aan het MDT Follow Your Dreams Project		10	5			

Toelichting indicatoren

Voldoende kindplaatsen voor voorschoolse educatie

De gemeente streeft ernaar dat er voor alle peuters met een geconstateerde taalachterstand een plek beschikbaar is op een Rijswijkse peuterspeelschool voor het krijgen van voorschoolse educatie. Hiermee wordt de taalachterstand verminderd of ingehaald en worden zij goed voorbereid op de basisschool. Ouders zijn vrij om te kiezen om van deze voorziening in Rijswijk gebruik te maken. Met het aanbieden van in totaal 150 plaatsen is er in ieder geval voldoende plaats om alle Rijswijkse kinderen met een indicatie ook in Rijswijk naar een peuterspeelschool te laten gaan. Doelstelling is dat minimaal dit aantal plekken ook in de toekomst beschikbaar is. Hierbij speelt het personeelstekort in de kinderopvang wel een rol.

Aantal projecten samen met het Team Brede Impuls

In het kader van de Brede Regeling Combinatiefuncties wordt intensieve samenwerking gestimuleerd tussen diverse partners, waaronder scholen en het Team Brede Impuls. Binnen zo'n samenwerkingsverband wordt een school- en/of wijkprogramma gerealiseerd op het gebied van

natuur, taal, techniek, cultuur en sport. Het rijk heeft de Brede regeling combinatiefuncties tot en met 2022 bevroren. Gedurende 2022 zal duidelijk worden of en hoe de regeling voortgezet wordt. Op het moment van het schrijven van deze begroting is daar helaas nog geen duidelijkheid over. Om deze reden is deze indicator vanaf 2023 op 0 gezet.

De Ontdekkers bieden door het jaar heen diverse activiteiten aan in verschillende wijken

De Ontdekkers bieden het hele jaar door, zowel tijdens als na schooltijd en in de vakanties, een divers en laagdrempelig programma van kinder- en jeugdactiviteiten. Het streven is dat gedurende het jaar in alle 11 de wijken van Rijswijk één of meerdere activiteiten plaatsvinden. Dit is in Via een gestage groei naar 11 wijken in 2025 willen we dit realiseren.

Alle basisscholen zijn vertegenwoordigd in de Raad van Kinderrechtenambassadeurs

De Raad van Kinderrechtenambassadeurs bestaat uit leerlingen van groep 7 van de Rijswijkse basisscholen. De ambitie is dat alle 20 Rijswijkse basisscholen zijn vertegenwoordigd in de Raad. Het streven is om hier de komende jaren gestaag naar toe te groeien.

Jeugdigen geven gevraagd en ongevraagd advies op minimaal 3 onderwerpen (Speaking Minds Methodiek)

Het streven is om vanuit jongerenpanels de jeugdigen advies te vragen. De panels kunnen variëren qua samenstelling afhankelijk van de adviesvraag. Bij de Speaking Minds methodiek worden praktisch opgeleide jongeren betrokken bij het gemeentelijk beleid. Zij gaan de gemeente adviseren over een specifieke beleidsvraag.

Rijswijkse deelnemers aan het MDT project Follow Your Dreams (FYD)

MDT is een mooie en vernieuwende aanvulling op de al bestaande ondersteuningsprojecten voor jongeren. De ervaring leert dat middels de MDT-reis de jongeren werken aan talentontwikkeling, elkaar ontmoeten en maatschappelijke impact.

Vanaf januari 2022 is de gemeente Den Haag gestart met een nieuw (intensief) project FYD 2.0 voor een periode van 1,5 jaar. Rijswijk is bij dit project aangehaakt.

FYD 2.0 bestaat uit 3 trajecten van 20 weken, de inzet per jeugdige is 16 uur per week. Vanuit Rijswijk kunnen er 5 jeugdigen per traject meedoen. Afhankelijk van de ontwikkelingen vanuit het Rijk inzake de MDT is het nog niet bekend of er hierna weer een nieuwe MDT ronde komt.

Wat gaan we daarvoor doen?

Opgroeien en Opvoeden:

De gemeente stimuleert, faciliteert en verbindt partijen zodat er een samenhangend en sluitend stelsel van voorzieningen aanwezig is. Daar waar gezinnen (tijdelijk) niet in staat zijn om knelpunten met betrekking tot opvoeding op te lossen, wordt dit vroeg gesignaleerd en worden jeugdigen en/of hun ouders toegeleid naar passende, preventieve, voorzieningen met als doel een zwaardere zorgvraag te voorkomen, dan wel te beperken. Het gemeentelijk aanbod stemmen we af op o.a. de basisondersteuning en preventieve initiatieven vanuit het onderwijs waarbij de focus ligt op normaliseren en het versterken van de eigen kracht.

Het CJG heeft een centrale rol in de opvoedingsondersteuning aan jeugdigen en de ouders.

De partners van het CJG bieden hun preventieve ondersteuning dicht bij scholen en in de wijken. De CJG-coördinator verbindt daarbij vraag met aanbod.

De zichtbaarheid van het CJG is de afgelopen jaren toegenomen onder partners die met jeugdigen en ouders werken. Er is een behoefte onderzoek gedaan onder alle scholen, de CJG website met de sociale kaart is verbeterd en de contacten met de maatschappelijke partners zijn verstevigd.

In 2023 wordt onderzocht hoe de ervaringen zijn van ouders en jeugdigen. De uitkomsten worden meegenomen voor de doorontwikkeling van de website van het CJG en “Jong in Rijswijk” (website specifiek voor jongeren).

Preventief aanbod

In een goed functionerend jeugdstelsel is, naast een sterke pedagogische basis, effectieve preventie cruciaal. Effectieve preventie voorkomt dat alledaagse opgroei- en opvoedproblemen escaleren. Preventie richt zich op het voorkomen en vroegtijdig signaleren van risico's en problemen.

Bij het algemene en preventieve jeugdbeleid, waarbij de beleidsverantwoordelijkheid ligt bij Team Jeugd en Onderwijs, gaat het om het beperken van risicofactoren en de beschermende factoren te stimuleren. Dit doen we o.a. door de driehoek thuis, op school en vrije tijd, die zo belangrijk zijn voor de ontwikkeling van jeugdigen, met elkaar te verbinden.

Er is een breed aanbod van algemene (basis)voorzieningen voor de jeugdigen en hun ouders. Daarnaast is er een aanbod van een aantal interventies voor jeugdigen/ouders met een verhoogd risico, zoals bijvoorbeeld een aantal maatjesprojecten ouder/kind of Sociale Vaardigheidstrainingen.

Hierbij is ook de interne samenwerking met het Sociaal Domein (die gaat over de curatieve en daarmee zwaardere vormen van jeugdbegeleiding en jeugdzorg), van cruciaal belang, zodat het aanbod aan algemene en licht curatieve preventie goed aansluit op het curatieve en geïndiceerde aanbod.

Kinderopvang, als voorschools aanbod, zorgt voor een goede basis bij de ontwikkeling van kinderen. Binnen het voorschools aanbod wordt opvang geboden die bijdraagt aan een goede en gezonde ontwikkeling van het kind in een veilige en gezonde omgeving. We stimuleren dat in alle vormen van kinderopvang (nog) meer gewerkt wordt met een ontwikkelingsgericht educatief aanbod. De verlaging van de leeftijd voor de peuteropvang naar 2 jaar is hier onderdeel van.

Educatie

Voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden, bevorderen van taalvaardigheid

Het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden en bevorderen van kansengelijkheid vraagt om een vroegtijdige aanpak die op maat gesneden is. Het beheersen van de Nederlandse taal is hierbij een essentieel onderdeel.

Daarom werken we samen met de partners zoals het onderwijs, de kinderopvang en de bibliotheek om de taalvaardigheid al vanaf jonge leeftijd te vergroten.

Zo stimuleren we een kwalitatief hoogwaardig voorschools aanbod op de peuteropvang waar gewerkt wordt met een gestructureerd, ontwikkelingsgericht educatief aanbod. Ouders worden hierbij actief betrokken en onderwijsachterstanden worden voorkomen en/of verminderd (onder andere door het bieden van voorschoolse educatie).

Peuters met een (dreigende) achterstand worden daarnaast actief toegeleid naar de voorschoolse educatie op de peuteropvang.

De voorschoolse educatie loopt door in de vroegschoolse educatie in het basisonderwijs. Met het onderwijs en de kinderopvang loopt een traject om te komen tot (hernieuwde) prestatieafspraken over de resultaten van de voor- en vroegschoolse educatie en de monitoring daarvan. Een doorgaande lijn en een goede overdracht maakt onderdeel uit van deze afspraken.

Bestrijden Laaggeletterdheid/Volwasseneducatie

Om mee te kunnen doen in de samenleving is een goede beheersing van de talige basisvaardigheden (lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden), noodzakelijk. Mensen die laaggeletterd zijn hebben moeite hebben deze vaardigheden met alle (negatieve) gevolgen van dien.

Om laaggeletterdheid te voorkomen en te bestrijden zetten we, samen met onze taalpartners, in op een laagdrempelig, vraag gerelateerd aanbod aan activiteiten en cursusaanbod. De taalvrager wordt op een snelle en simpele manier geholpen en doorverwezen naar het juiste aanbod (o.a. bij het Taalhuis). Het aanbod dat zijn meerwaarde heeft bewezen wordt gehandhaafd en zo nodig versterkt/uitgebreid; daarnaast is er ruimte voor nieuw te ontwikkelen aanbod.

Met de uitvoering van het in 2022 aangenomen taalbeleidsplan “Het start met Taal” geven we uitvoering aan bovenstaande ketenaanpak.

Passend onderwijs en voorkomen van schooluitval

Iedere leerling volgt zo passend mogelijk onderwijs. Meestal is dat op een reguliere school. Maar soms is dat niet mogelijk of kan dit alleen met een jeugdhulp arrangement.

Scholen hebben een goed zicht op de kinderen en kunnen problemen vroegtijdig signaleren. Het schoolmaatschappelijk werk verzorgt preventieve en kortdurende hulp en vervult de schakelfunctie tussen het onderwijs en het jeugdteam.

Binnen het jeugdteam is voor iedere school een maatje aangewezen zodat er snel binnen de driehoek onderwijs-schoolmaatschappelijk werk-jeugdteam geschakeld wordt. Ook team leerplicht vervult, indien nodig, een belangrijke preventieve taak binnen deze driehoek.

Samen met de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs, het jeugdteam en overige partners binnen het preventieve voorveld, wordt ingezet op het (nog) sneller signaleren van mogelijke problemen en het maken van slimme combinaties waar passend onderwijs en passende jeugdhulp bij elkaar komen. We realiseren samen een dekkende zorg-onderwijs-structuur, zetten in op zo “thuisnabij onderwijs” als mogelijk is en dringen daardoor het aantal (dreigende) thuiszitters terug en voorkomen schooluitval.

Ook als onderdeel van de regiovisie Jeugdzorg Haaglanden wordt het verbeteren van de aansluiting op het onderwijs en het voorkomen van thuiszitters, genoemd. Samen met de gemeenten Leidschendam-Voorburg en Den Haag (H3) en de betrokken samenwerkingsverbanden zijn we hier al langere tijd mee bezig waarbij we in 2021 onze subregionale ambities hebben vastgesteld voor verbetering van deze samenwerking. Binnen de ambities worden zowel lokaal als regionaal diverse pilots uitgevoerd.

Vanwege de vervlechting van de opdracht vanuit de Jeugdwet en Passend onderwijs is er behoefte ontstaan aan een aparte boekpost waarin de kosten voor deze pilots zichtbaar kunnen worden gemaakt.

Lokaal continueren we het project “Elkaar versterken” voor betere samenwerking tussen de partners in het onderwijs. We evalueren de pilot Consulent in de school en nemen besluiten over de aanbevelingen uit de evaluatie.

Vanuit de NPO-gelden zetten we in op het bestrijden van ongelijkheid in het onderwijs door middel van een gerichte aanpak waarbij ondersteuning van de school meer gebaseerd wordt op hun context, op de wijk en/of de problemen waarmee scholen worden geconfronteerd. Uitgangspunt voor de activiteiten is dat met het incidentele NPO-budget zoveel mogelijk structurele verbeteringen worden aangebracht. De activiteiten zijn op maat per school of groep samenwerkende scholen in de wijk.

Leerplicht

Onderwijs is essentieel voor jeugdigen om zich te kunnen ontwikkelen en te kunnen bouwen aan een goede toekomst. Een diploma biedt meer kansen op een baan. De leerplichtwet zorgt ervoor dat iedereen met gelijke kansen begint en de benodigde algemene kennis heeft om goed te functioneren in een zich steeds sneller ontwikkelende maatschappij. De leerplichtwet zorgt niet alleen voor **leerplicht**, maar garandeert ook dat ieder kind **leerrecht** heeft. Daarom zetten we in op het handhaven van de leerplichtwet en worden voortijdig schoolverlaten, of schooluitval, tot een minimum beperkt. De leerplichtambtenaren werken daarbij volgens de methodiek “MAS”. Doel van deze aanpak is terug-en/of toeleiding naar een passend onderwijsprogramma, waarbij vroegtijdige inzet van ondersteuning

en/of (jeugd)hulp bij verzuim voorop staat. Het terugbrengen van het aantal thuiszitters staat hoog op de agenda.

Bij jeugdigen die niet meer vallen onder de leerplichtwet wordt ingezet op dat zo veel mogelijk jeugdigen een startkwalificatie behalen. Extra aandacht wordt besteed aan de begeleiding van jeugdigen in kwetsbare positie. Dit zijn jeugdigen uit het Praktijkonderwijs, het voortgezet speciaal onderwijs, de basisberoepsgerichte leerweg van het vmbo en de entreeopleiding (mbo niveau 1).

Deze doelgroep wordt extra gevolgd tot hun 27^{ste} jaar en begeleid (vanuit het onderwijs en gemeente) in hun overstap naar het (vervolg) mbo of de arbeidsmarkt. Hierbij wordt nauw samengewerkt met o.a. de Jongerencoach bij het WSP.

Onderwijshuisvesting

De gemeente is wettelijk verplicht om te zorgen voor voldoende huisvesting voor de scholen. Samen met de schoolbesturen werken we aan een goede kwaliteit van de schoolgebouwen en dragen daarmee bij aan de ontwikkeling en leerprestaties van kinderen en het werkplezier van de leerkrachten.

In samenwerking met de schoolbesturen PO en VO zijn de ambities en huisvestingsvraagstukken uitgewerkt in het Integraal Huisvestingsplan (IHP). Op basis van dit IHP worden in 2023 haalbaarheidsonderzoeken uitgevoerd naar de mogelijkheden voor uitbreiding van basisschool De Melodie en De Piramide en naar renovatie/vervanging De Akker/GSR. Na afronding van de haalbaarheidsonderzoeken wordt begonnen met de voorbereidingen voor de werkzaamheden. Het IHP prevaleert voor het aanvragen van voorzieningen boven de Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs gemeente Rijswijk 2022 en vervangt de aanvraagprocedure voor nieuwbouw en overige voor blijvend of tijdelijk gebruik bestemde voorzieningen. Er zijn echter uitzonderingen zoals de nieuwbouw voor een nieuw te stichten school, kosten voor eerste inrichting onderwijsleerpakket en meubilair of spoedaanvragen door onvoorziene omstandigheden. Op dergelijke onvoorziene omstandigheden na, is de afspraak dat er geen gebruik wordt gemaakt van de route via de verordening. In de nieuwe verordening is vastgelegd dat aanvragen voortkomend uit het IHP een aanvraag zijn op grond van de verordening. Voor de overige aanvragen blijft de in de verordening opgenomen procedure gehandhaafd.

Aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt

In december 2019 is het Plan van Aanpak aansluiting onderwijs-arbeidsmarkt "Nieuwe Onderwijs Energie" (NOER) door het college vastgesteld. Het programma heeft als primair doel het versterken en faciliteren van het Rijswijkse onderwijs, voorkomen van uitval bij overgangsmomenten in het onderwijs en het structureel vinden van stageplaatsen voor Rijswijkse leerlingen door het opzetten van een langdurige samenwerking tussen het (Rijswijkse) bedrijfsleven en Rijswijkse onderwijs.

Een van de middelen die wij hiervoor inzetten zijn bliksemstages en andere loopbaanoriëntatie activiteiten, georganiseerd door JINC. In het afgelopen jaar hebben we een pilot gedraaid met JINC. Daarmee hebben we 400 Rijswijkse leerlingen bereikt. De evaluatie van zowel de betrokken leerlingen, docenten en bedrijven zijn positief. Daarom zijn we voornemens de samenwerking met JINC voor de komende jaren te continueren en waar mogelijk te intensiveren.

Regionale samenwerking Geothermie & Energietransitie

In het kader van de thema's Energietransitie en Techniek onderwijs, wordt er in de Energy Cave intensief samengewerkt met regionale partners rondom geothermie en energietransitie.

In de Energy Cave gaan studenten, docenten en onderzoekers van verschillende onderwijsinstellingen samenwerken met ondernemers. Zij zullen gaan werken aan technische innovaties op het gebied van geothermie en de energietransitie voor de regio, en de opgedane kennis en ervaring door vertalen naar onderwijsprogramma's.

De Energy Cave versterkt de aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt door bij te dragen aan het opleiden van studenten tot 'next professionals'. We bereiden huidige en toekomstige studenten uit het technisch beroepsonderwijs optimaal voor om aan de slag te gaan binnen de technische sector. Specifiek voor banen binnen de energietransitie, en in het bijzonder geothermie. Door het organiseren van excursies, gastcolleges en masterclasses voor het primair en voortgezet onderwijs, enthousiasmeren we jongeren voor technische opleidingen.

Persoonlijke ontwikkeling

Het is belangrijk dat kinderen en jongeren opgroeien met een brede bagage en hun talenten ontdekken en ontwikkelen en het beste uit zichzelf halen. Zowel op school (PO/VO) als in de eigen buurt wordt er een activiteitenprogramma aangeboden waarbinnen jeugdigen hun interesses kunnen verbreden en/of intensiveren en kansengelijkheid wordt vergroot. Het streven is dat de jeugdigen doorstromen naar het reguliere aanbod.

Het aanbod is gebaseerd op de behoefte en de vraag van de jeugdigen, ouders, scholen en andere partijen en draagt bij aan de gezondheid, de algemene ontwikkeling en/of de sociale vaardigheden en kansengelijkheid van de jeugd. De activiteitenprogramma's zijn gericht op sport, kunst, cultuur, techniek, natuur en milieu, gezondheid en taal.

De gemeente Rijswijk, scholen, kinderopvang en andere betrokken partners hebben hierin een gedeeld belang en dragen de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het organiseren van het totale activiteitenprogramma.

We waarborgen voldoende (veilige) voorzieningen om buiten te spelen, te ontmoeten, te sporten en in aanraking te komen met de natuur (openbare speelplekken, speeltuinen, scouting, kinderboerderij, natuurtuin, schooltuin). Jeugdigen hebben hierin hun eigen stem en worden betrokken bij het tot stand komen van het aanbod.

Brede regeling combinatiefuncties

Voor het coördineren en realiseren van deze activiteitenprogramma's voor de jeugdigen van 2 tot 16 jaar maakt Rijswijk gebruik van de Brede regeling combinatiefuncties (Team Brede Impuls). Binnen deze regeling wordt op een projectmatige manier gewerkt, met een divers en laagdrempelig aanbod van activiteiten. Het vergroten en versterken van de verbinding tussen de diverse activiteiten met de maatschappelijke organisaties en verenigingen staat hierbij centraal. Het doel is het bereiken van jeugdigen en het verhogen van de deelname aan activiteiten. Hierbij wordt ook een beroep gedaan op het verenigingsleven in Rijswijk.

Het rijk heeft de Brede regeling combinatiefuncties tot en met 2022 bevroren. Gedurende 2022 zal duidelijk worden of en hoe de regeling voortgezet wordt. Op het moment van het schrijven van deze begroting is daar helaas nog geen duidelijkheid over.

De Ontdekkers

Het aanbod van de vakantieactiviteiten en het cursusaanbod blijft continue inspringen op de behoefte van de kinderen, maar ook op trends. Er is veel aandacht om een gevarieerd programma-aanbod aan te bieden. Om het aanbod te kunnen realiseren wordt samengewerkt met diverse lokale aanbieders op het gebied van sport, cultuur, natuur, taal, techniek en verkeer. De Ontdekkers hebben als doel dat de kinderen kennismaken, ontdekken, verdiepen, verbreden en verbinden. Hiermee worden de kinderen mede gestimuleerd om lid te worden van één van de lokale verenigingen. De activiteiten vinden zo veel mogelijk plaats in alle wijken van Rijswijk.

Expeditie Rijswijk

In samenspraak met de oudere jeugd wordt vanuit "Expeditie Rijswijk" een aansprekend activiteitenaanbod georganiseerd. De Expeditie is opgezet tijdens de coronapandemie (vanuit een extra doeluitkering vanuit het rijk) en is een groot succes. Reden om dit aanbod voort te zetten en verder uit te bouwen. Vanaf 2021/2022 komt de financiering van Expeditie Rijswijk

uit het coronamaatregelenpakket vanuit het groeifonds. Voor 2023 en verder kunnen de kosten voor Expeditie Rijswijk slechts gedeeltelijk worden gedekt binnen de begroting van Team Jeugd en Onderwijs. Voor het niet gedekte deel (€ 12.322,--) vragen we middels deze begroting het ontbrekende bedrag aan bij de raad.

Epic Youth (Online activiteiten aanbod uitschrijven.)

Tijdens de coronapandemie hebben de partners veelal digitaal met (vooral de oudere) jeugd gecommuniceerd en activiteiten georganiseerd. Tijdens de pandemie hebben we gemerkt dat we digitaal een andere doelgroep kunnen bereiken dan fysiek en heeft het online jongerenwerk vorm gekregen via het aanbod van Epic Youth. Via activiteiten sluiten jongeren zich aan bij een discount waar jongerenwerkers ook bij aangesloten zijn. Het is gebleken dat de jongeren met elkaar, maar zeker ook met de jongerenwerkers digitaal makkelijker over bepaalde onderwerpen, of wat hen bezighoudt communiceren. Vandaar dat we in Rijswijk een compleet pakket aan jongerenwerk willen realiseren van zowel fysiek als digitaal jongerenwerk waarbij de medewerkers (en jongeren) onderling contact hebben over aanbod en samenhang.

De Helden van de Natuur

Helden van de Natuur is een binnen- en buitenschools programma met verschillende activiteiten om jeugdigen en hun ouders te stimuleren meer naar buiten te gaan en op avontuur te gaan in de natuur. Binnen schooltijd leren jeugdigen over natuur- en milieu in lessen gegeven door groenpartners, leerkrachten en vrijwilligers. Buiten schooltijd kunnen jeugdigen deelnemen aan activiteiten die hen stimuleren om ook in hun vrije tijd meer bewust met de natuur om te gaan. Verder worden binnen het programma "Helden van de Natuur" netwerkbijeenkomsten georganiseerd voor (groen)partners uit Rijswijk. Activiteiten en bijeenkomsten worden o.a. georganiseerd vanuit het educatiecentrum in de Natuurtuin, de kinderboerderij en het kindertuinencomplex.

Tussen Team Brede Impuls, De Ontdekkers, Expeditie Rijswijk en Helden van de Natuur bestaat een nauwe samenwerking. Al deze programma's zijn gericht op kennismaking, verdieping, toeleiding naar bestaande activiteiten en verenigingen en borging.

Jeugdparticipatie

Bij het ontwikkelen van gemeentelijk beleid en de uitvoering daarvan, betrekken we de jeugdigen; zij zijn tenslotte de volwassenen van de toekomst.

Met de kinderrechtenambassadeurs van de basisscholen hebben we blijvende aandacht voor participatie en de rechten van kinderen. Het doel is om betrokkenheid van kinderen in maatschappelijke vraagstukken te creëren door hen gevraagd, maar ook ongevraagd advies te laten leveren aan het gemeentebestuur.

De oudere jeugd betrekken we op beleidsthema's en onderwerpen die hen aanspreken, maar ook waar we als gemeente graag over willen praten. Het streven is om vanuit jongerenpanels de jeugdigen advies te vragen. De panels kunnen variëren qua samenstelling afhankelijk van de adviesvraag.

Speaking Minds Methodiek

Bij de Speaking Minds methodiek worden (praktisch) opgeleide jeugdigen meer betrokken bij het gemeentelijk beleid. Zij adviseren vanuit hun rol en perspectief de gemeente over een specifieke beleidsvraag. De jeugdigen presenteren vervolgens hun ideeën aan de wethouder.

Twee coaches zijn opgeleid met de Speaking Minds methodiek om deze jeugdigen hierin te begeleiden. Deze coaches gebruiken hun opgedane kennis om ook andere thema's via deze methodiek samen met de jeugdigen uit te werken.

Maatschappelijke Diensttijd (MDT)

MDT is een programma voor jeugdigen van 14 tot en met 27 jaar. Het is een kans om hun talenten te ontdekken, van betekenis te zijn, nieuwe mensen te ontmoeten en keuzes te maken voor de toekomst. Binnen dit programma staat maatschappelijke impact voorop en daarbij zijn drie kernbegrippen van belang: iets doen voor een ander en/of de samenleving, talentontwikkeling en elkaar ontmoeten.

In Rijswijk doen we mee aan twee MDT projecten; “*The Real Social*” en “*Follow Your Dreams*”.

The Real Social is een project voor alle jeugdigen in Rijswijk tussen de 14 en 27 jaar. Jeugdigen voeren, op basis van hun interesses en talenten, uiteenlopende activiteiten uit van maatschappelijke waarde. Er wordt bijvoorbeeld geholpen bij het uitvoeren van sportieve en culturele activiteiten voor kinderen, jongeren en senioren in de buurt. De jeugdigen worden gekoppeld aan een teamcoach en samen bekijken zij wat de jeugdige graag wil doen en met welke activiteiten zij willen meelopen. De jeugdigen worden door hun teamcoach begeleid en worden er workshops gericht op talentontwikkeling aangeboden. Deelname aan het project duurt zes maanden (totaal 100 uur). Na afloop van deelname aan het project ontvangt de jeugdige een certificaat van deelname.

De doelgroep van Follow Your Dreams zijn jeugdigen tussen de 18 en 27 jaar zonder werk en/of startkwalificatie. Deelname aan het project duurt 20 weken (320 uur). De jeugdige wordt intensief begeleidt en gaat 16 uur per week aan de slag met een gevarieerd programma. Het programma bestaat uit deelname aan maatschappelijke activiteiten en werkervaringsplekken. Het doel is om 70% van de deelnemers naar werk of een opleiding te begeleiden. Na afloop krijgen de deelnemers een MDT-certificaat. Aan landelijke erkenning van dit certificaat wordt gewerkt.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Jr.rek.	Raming na wijziging				
Onderwijs		2021	2022	2023	2024	2025	2026
4010 Huisvesting scholen	Lasten	2.841	3.800	3.950	4.070	4.779	4.722
4010 Huisvesting scholen	Baten	188	210	45	45	45	45
Saldo		-2.653	-3.590	-3.905	-4.026	-4.734	-4.677
4030 Lokaal onderwijsbeleid	Lasten	3.559	2.122	2.331	2.331	2.331	2.331
4030 Lokaal onderwijsbeleid	Baten	1.973	175	256	256	256	256
Saldo		-1.586	-1.947	-2.075	-2.075	-2.075	-2.075
6500 Kinderopvang	Lasten	327	745	774	773	773	752
6500 Kinderopvang	Baten						
Saldo		-327	-745	-774	-773	-773	-752
Totaal Lasten		6.727	6.666	7.054	7.174	7.882	7.804
Totaal Baten		2.161	385	300	300	300	300
Saldo Onderwijs		-4.566	-6.281	-6.754	-6.874	-7.582	-7.504

Investerings

Investeringskrediet (U=uitgaven en I=inkomsten bedragen x € 1.000)	2023		2024		2025		2026	
	U	I	U	I	U	I	U	I
4010 Huisvesting scholen	22.527						11.024	
Meerkosten ENG de Akker	286							
Nieuwbouw school Pasgeld	8.592							
Realisatie nieuwe school Plaspoelpolder							11.024	
Uitbreiding basisschool de Melodie 300 m2 i.v.m. groei aantal leerlingen in Rijswijk	1.247							
Uitbreiding basisschool De Piramide	1.427							
Uitbreiding eerste inrichting olp en meubilair dislocatie Wethouder Brederodeschool	161							
Uitbreiding eerste inrichting olp en meubilair IKC Buitenrijck	26							
Uitbreiding eerste inrichting olp en meubilair Rehobothschool	161							
Vervangende nieuwbouw basisschool De Akker en GSR (inclusief gymnastieklokaal)	10.627							

Sport, Cultuur en Recreatie

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma

Cultuur

Het gemeentelijk cultuurbeleid is opgenomen in de Cultuurvisie 2016-2030 'Rijswijk vrij gedacht'. Cultuur heeft waarde voor Rijswijk en haar inwoners. Het maken of beleven verruimt het gezichtsveld en draagt bij aan ontwikkeling. Wij hechten waarde aan een breed cultureel aanbod in onze gemeente.

Naast de waarde van cultuur op zich, gaat het juist ook om de bijdrage van cultuur aan de Rijswijkse samenleving. De ambitie is om kunst en cultuur als een verbindende kracht in te zetten voor de samenleving en economie van Rijswijk. Cultuur biedt inwoners de gelegenheid tot ontmoeting en meedoen. En het zorgt voor binding met de omgeving en elkaar.

Omdat het bijdraagt aan het welbevinden willen wij graag dat meer inwoners gebruik (kunnen) maken van culturele voorzieningen. Wij hechten aan een laagdrempelig en toegankelijk aanbod.

Ten aanzien van cultuur zijn er ook een aantal wetten voor de gemeente van belang. Die hebben verband met het bibliotheekwerk, de lokale omroep en behoud en beheer van cultureel erfgoed.

Sport

Sport heeft van oudsher een sociaal maatschappelijke functie. Sport brengt niet alleen plezier en gezondheid, het brengt ook mensen bij elkaar, helpt talenten ontwikkelen, zorgt voor sociale cohesie, biedt een platform voor vrijwilligerswerk en zorgt voor veiligheid in buurten. Deze maatschappelijke functies maken dat sport gewild én kansrijk is voor het realiseren van maatschappelijk verantwoord beleid.

De afgelopen jaren zijn de rollen en verantwoordelijkheden van de gemeente in de maatschappelijke ondersteuning, de zorg voor jeugd en de participatie van kwetsbare inwoners, sterk veranderd. De gemeente zet met een continuering van de nota Sport en Bewegen, het lokaal sport- en preventieakkoord en de uitvoeringsagenda Gezondheid – Sport – Preventie in op het vergroten van de deelname van kwetsbare mensen aan de samenleving en de bestrijding van eenzaamheid. We leggen hierbij de nadruk op eigen verantwoordelijkheid, het gebruikmaken van het sociale netwerk, op preventie en op zoveel mogelijk voorkomen in plaats van genezen. De uitvoeringsagenda Gezondheid – Sport – Preventie vormt de basis om de doelstellingen te bereiken.

Sport wordt niet gezien als een doel op zich, maar als een middel om maatschappelijke doelen zoals sociale cohesie en een gezonde leefstijl te bereiken. Bijzondere aandacht krijgt de duurzaamheid bij de vervanging van sportvelden en onderhoud en pragmatische invulling van de binnensport accommodaties.

Doelstellingen

Cultuur

De Cultuurvisie gaat uit van de volgende zes beleidspijlers, die samen met onze partners verder worden ingevuld met acties:

- Clustering en samenhang: Door het stimuleren van afstemming en samenwerking worden krachten meer gebundeld en samenhang gecreëerd. Ook het clusteren van activiteiten en voorzieningen draagt naast een betere benutting bij aan zichtbaarheid.
- Creatieve vrijheid in de openbare ruimte en ruimte voor cultuurbeoefening: Het bieden van ruimte aan nieuwe en tijdelijke initiatieven.

- Aanbod voor jeugd en jongeren: Het aansluiten van het aanbod op de behoeften van jeugd en jongeren.
- Cultuureducatie: Het stimuleren van kunst- en cultuureducatie, met name voor jeugd en jongeren, om bij te dragen aan hun brede vorming en de creativiteit van de samenleving. Het gaat zowel om binnenschools cultuuronderwijs als een toegankelijk aanbod in de vrije tijd.
- Ouderen en cultuur: Het benutten van het potentieel van vitale ouderen en het bereiken van kwetsbare ouderen om bij te dragen aan hun betrokkenheid bij en in de samenleving.
- Cultureel en historisch erfgoed en architectuur: Het bekend en meer zichtbaar maken van het lokale erfgoed bij de inwoners van de gemeente en de regio.

Sport

Het stimuleren van de Rijswijkse bevolking tot deelname aan sport, door het in standhouden van een breed aanbod. Hierdoor willen we een brede ontwikkeling bevorderen, sociale cohesie versterken, onderling respect vergroten en een gezonde leefstijl stimuleren. Er wordt met name ingezet op de breedtesport. De verbinding tussen gezondheid, sport en preventie wordt door de verschillende akkoorden (sport- en preventieakkoord) verder geïntensiveerd en geoptimaliseerd. De verschillende uitgangspunten zijn, in samenwerking met partners uit Rijswijk op het terrein van sport en gezondheid, vertaald in een gezamenlijke uitvoeringsagenda Gezondheid – Sport – Preventie (2020-2023).

De belangrijkste thema's hierbij zijn:

1. iedereen mag meedoen - inclusief sporten en bewegen;
2. bewegen in de buitenruimte;
3. vitale aanbieders - maatschappelijke verenigingen toekomstbestendig;
4. positieve sportcultuur - leuk, veilig, eerlijk en zorgeloos sporten en bewegen;
5. van jongs af aan vaardig in bewegen – jeugd meer laten bewegen en sporten;
6. rookvrije generatie;
7. Gezond gedrag

Wat gaan we daarvoor doen?

Cultuur

We geven samen met onze partners uitvoering aan de Cultuurvisie. Hierbij houden we bij de thematische pijlers de uitgangspunten vraaggericht werken, innovatie en samenwerking voor ogen. In onze contacten met aanbieders van culturele activiteiten stimuleren wij deze. Bij de subsidiering van structurele en incidentele activiteiten, waarmee we culturele voorzieningen faciliteren, hebben we hier nadrukkelijk aandacht voor.

Dit geldt ook voor het verder verbinden van cultuur en maatschappelijke vraagstukken en cultuur en economie. Gelet op de effecten van onder andere de coronacrisis wordt verbinden, en daarmee ook het inzetten van kunst en cultuur als verbindende kracht, steeds belangrijker. Dit kan bijdragen aan de cohesie binnen en kracht van de Rijswijkse samenleving. We werken hier intern aan, zoals de verbinding met de uitvoeringsagenda welzijn en het taakveld economie, en hebben hier oog voor in onze contacten met partners. Daarbij stimuleren wij ze ook om financiering via andere bronnen te verkrijgen en hiermee een steviger beleid te kunnen voeren.

In 2023 staat de verhuizing van de gemeentelijke organisatie en Bibliotheek aan de Vliet naar het Huis van de Stad gepland, in navolging van Trias Centrum voor de Kunsten en Welzijn Rijswijk. De onderlinge samenwerking in het Huis van de Stad, in samenhang met de schouwburg, stimuleren we verder. Ondanks de verhuizing naar het Huis van de Stad, blijven we hechten aan cultureel aanbod in de wijken.

We continueren de ondersteuning van de programma's voor kunst- en cultuureducatie, waaraan Rijswijkse basisscholen meedoen. Binnen het programma van de landelijke regeling Cultuureducatie met Kwaliteit wordt, onder coördinatie van Trias, de samenwerking tussen scholen en culturele organisaties en de deskundigheid van leerkrachten en cultuuraanbieders bevorderd om goed cultuuronderwijs te bereiken.

Onze collectie kunst in de buitenruimte is toegankelijk voor iedereen. We zorgen voor een goed beheer en onderhoud ervan. Voor 2023 zijn nog geen nieuwe kunstwerken in voorbereiding. Wel ontwikkelen wij de beeldenroute Wilhelminapark verder voor de plaatsing van verweesde beelden.

In samenwerking met het Museum Bescherming Bevolking (MBB) en Korpora werken wij verder aan de doorontwikkeling van het bunkercomplex Overvoorde op basis van het in 2022 opgestelde beleidsplan 2022-2025 en de besluitvorming hierover. Wij gaan in 2023 aan de slag met de hierin benoemde acties. Er wordt een start gemaakt met de uitvoering van groot onderhoud en gekeken naar het publiekstoegankelijker maken van het museum.

Evenementen

Evenementen versterken de identiteit van Rijswijk. Daarom maken we een nieuw evenementenbeleid en bijbehorend locatiebeleid. Het evenementenbeleid richt zich op evenementen die passen bij de 'Parels van Rijswijk' en bij de identiteit van Rijswijk. De gemeente organiseert zelf geen evenementen, maar levert via het beleidskader en financiële ondersteuning een bijdrage aan de organisatie ervan.

De gemeente geeft uitvoering aan het evenementenbeleid en richt een stichting op voor Rijswijkse evenementen. Deze zorgt voor een goede balans in evenementen en moet opereren binnen de kaders van het beleid. De stichting zal alle mogelijkheden voor externe financiering optimaal gebruiken en kan door samenwerkingen met partners zorgen voor versterking van de identiteit van Rijswijk. Wij laten daarmee buurt evenementen buiten beschouwing; deze worden ondersteund vanuit het initiatievenloket.

Sport en Recreatie

De coronacrisis heeft ons onder andere geleerd dat de vitaliteit van onze sportaanbieders een belangrijk speerpunt is. Ook onderhouden wij – samen met de Sportraad Rijswijk – contact met alle organisaties en verenigingen die zich bezighouden met de uitvoering van sport in Rijswijk. De verbinding tussen volksgezondheid en sport en de daaruit voortvloeiende uitvoeringsagenda Gezondheid – Sport – Preventie (2020-2023), is nu nog belangrijker. Dit moet leiden tot een groter bereik, meer sportende inwoners en het beter behalen van onze ambities. Als uitgangspunt hanteren wij de oorspronkelijke ambities vanuit de nota Sport en Bewegen, deze zijn:

- Rijswijk nodigt uit tot sport en bewegen;
- De Rijswijkse sportinfrastructuur is sterk, open en toegankelijk;
- Als impuls voor de breedtesport maken we gebruik van de topsport(beleving).

Deze ambities zijn gecombineerd met de ambities uit het sport- en preventieakkoord. De uitvoeringsagenda Gezondheid – Sport – Preventie (2020-2023) is hierbij leidend. Zo zullen in 2023 de eerder aangelegde beweegroutes met QR-codes structureel onder de aandacht van de Rijswijkse inwoners worden gebracht en zijn deze geïntegreerd in het Happy Fit programma.

Om ouderen en kwetsbare groepen te begeleiden naar een passend sport- en beweegaanbod, wordt in 2023 de professionele beweegmakelaar gecontinueerd. Het is ook de bedoeling dat de beweegmakelaar ook andere doelgroepen (18+) bedient.

Onder het bevorderen van een gezonde leefstijl vallen voedingsvoorlichting en wijkgerichte naschoolse sportactiviteiten (activiteiten op het Cruyff Court, Sport in de Wijk en sportmix). Om het percentage basisschoolleerlingen met overgewicht te laten dalen stellen we een voedingsvoorlichting programma op in combinatie met het aanbieden van meerdere momenten om te sporten onder begeleiding in de wijk.

In 2023 wordt het programma Happy Fit 0 – 100 jaar gecontinueerd. Het project heeft als doel een impuls te geven aan de lokale volksgezondheid waarbij er samenwerking zal plaatsvinden tussen verschillende partijen die actief zijn op het terrein van gezondheid, sport en bewegen.

De herstructurering van sportpark Elsenburg (vier Olympische sporten op één sportpark) is begin 2023 qua aantal sporten gereed. Het realiseren van een duurzame maatschappelijk voorziening voor de drie sportverenigingen en maatschappelijke partners wordt vanaf het derde kwartaal van 2023 gerealiseerd.

De Rijswijkse bevolking groeit en dat vraagt ook om meer faciliteiten. Om hier invulling aan te geven starten we in 2023 met de bouw van een sportzaal bij de nieuw te bouwen Steenvoordeschool. Ook bij het realiseren van scholen in Pasgeld/Parkrijk zal gekeken worden naar de mogelijkheid van het realiseren van een sporthal/zaal

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Jr.rek.	Raming na wijziging				
Sport, Cultuur en Recreatie		2021	2022	2023	2024	2025	2026
5100 Openbaar bibliotheekwerk	Lasten	1.488	1.448	1.488	1.488	1.488	1.488
5100 Openbaar bibliotheekwerk	Baten						
Saldo		-1.488	-1.448	-1.488	-1.488	-1.488	-1.488
5300 Sport	Lasten	2.805	4.027	4.352	4.439	4.418	4.391
5300 Sport	Baten	1.554	1.690	1.491	1.490	1.490	1.490
Saldo		-1.251	-2.337	-2.861	-2.949	-2.928	-2.901
5400 Kunst en cultuur	Lasten	2.782	2.652	2.848	2.764	2.764	2.764
5400 Kunst en cultuur	Baten		7				
Saldo		-2.782	-2.644	-2.848	-2.764	-2.764	-2.764
5410 Cultureel erfgoed	Lasten	943	1.068	1.086	1.086	1.086	1.086
5410 Cultureel erfgoed	Baten	42	18	18	18	18	18
Saldo		-902	-1.050	-1.068	-1.068	-1.068	-1.068
5800 Speeltuinwerk	Lasten	565	639	715	715	707	708
5800 Speeltuinwerk	Baten						
Saldo		-565	-639	-715	-715	-707	-708
Totaal Lasten		8.584	9.835	10.488	10.492	10.462	10.435
Totaal Baten		1.596	1.716	1.509	1.508	1.508	1.508
Saldo Sport, Cultuur en Recreatie		-6.989	-8.119	-8.979	-8.984	-8.954	-8.928

Investerings

Investeringskrediet (U=uitgaven en I=inkomsten bedragen x € 1.000)	2023		2024		2025		2026	
	U	I	U	I	U	I	U	I
5300 Sport	991				33		33	
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2023	33							
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2024			33					
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2025					33			
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2026							33	
ombouw veld 302 Hoekpolder naar kunstgras	667							
Toplaagrenovatie veld 401	291							
5800 Speeltuinwerk	165		165		165		165	
Herinrichten speelplekken in de wijk 2023	150							
Herinrichten speelplekken in de wijk 2024			150					
Herinrichten speelplekken in de wijk 2025					150			
Herinrichten speelplekken in de wijk 2026							150	
Vervanging hekwerken 2023	15							
Vervanging hekwerken 2024			15					
Vervanging hekwerken 2025					15			
Vervanging hekwerken 2026							15	

Sociaal Domein

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma

De gemeente Rijswijk is een prettige woonplek waar iedereen mee kan doen in en aan een veilige en vitale samenleving. Onze ambitie is dat de inwoners van Rijswijk zo lang mogelijk op eigen kracht mee kunnen doen. Ze hebben de regie in eigen hand en bepalen zoveel mogelijk zelf wat goed voor hen is. Voor wie dat (nog) niet mogelijk is, bieden we ondersteuning.

Er zijn diverse beleidsstukken die bijdragen aan deze ambitie. Denk aan de Uitvoeringsagenda Armoede, de Uitvoeringsagenda Gezondheid, Sport en Preventie en de Uitvoeringsagenda Welzijn. Er wordt goed gekeken welke verbindingen gelegd kunnen worden tussen deze agenda's en hoe bepaalde zaken gezamenlijk opgepakt kunnen worden.

De wereld heeft momenteel te maken met diverse uitdagingen die van grote invloed (kunnen) zijn op het dagelijks leven van onze inwoners. Denk bijvoorbeeld aan de uitbraak van corona of de stijgende inflatie. Dit kan tot gevolg hebben dat het voor sommige inwoners lastiger wordt om volledig op eigen kracht mee te kunnen doen. Voor het gevoel van eigenwaarde en zelfvertrouwen is het echter wel belangrijk dat inwoners zo lang en zo veel mogelijk naar eigen vermogen zo zelfstandig mogelijk mee kunnen doen aan het dagelijks leven. Preventie is daarom een belangrijk uitgangspunt evenals een integrale benadering waarbij we actief samenwerken met onze partners. De gemeente neemt daarom bijvoorbeeld een regierol bij het (preventief en integraal) tegengaan van armoede, huiselijk geweld, schulden en eenzaamheid. Ook geven we via het welzijnsbeleid aandacht aan mantelzorg en andere vormen van informele thuiszorg. Dit draagt bij aan het zo lang mogelijk in de eigen buurt en woning te kunnen blijven wonen. Daarnaast blijft inclusie een belangrijk onderwerp. We staan voor een samenleving waarin ruimte is voor iedereen en iedereen gelijk is en waar iedereen welkom is. Waar inwoners dus de kans krijgen om mee te doen naar vermogen en naar elkaar om kijken.

Mochten inwoners op een moment ondersteuning nodig hebben om deel te nemen aan het dagelijks leven dan ligt de verantwoordelijkheid voor het organiseren van deze ondersteuning in eerste instantie bij de inwoners zelf. Deze ondersteuning kan zelfstandig gezocht worden in het eigen sociale netwerk of door gebruik te maken van algemene voorzieningen binnen de gemeente. Dit is echter niet voor iedereen (meer) mogelijk en haalbaar. Mocht dit niet lukken en/of niet toereikend zijn, dan is er ondersteuning mogelijk vanuit de gemeente en haar netwerkpartners. Vanuit de gemeente bieden we een persoonlijke, snelle en effectieve dienstverlening met als doel een passende ondersteuning te bieden die meedoen (weer) mogelijk maakt.

Daarbij werken we vanuit drie leidende kaders:

1. Goed geregelde dienstverlening die aansluit op het eigen netwerk en initiatieven in de stad en regio;
2. Laagdrempelige toegang tot de juiste informatie en goed georganiseerde maatschappelijke voorzieningen, zodat iedereen kan blijven meedoen. Hierbij staat het voorkomen van (grotere) problemen voorop. Ook meten we de effecten van ons beleid door middel van concrete doelstellingen en indicatoren;
3. Kwalitatief goede dienstverlening leveren op een kostenbewuste manier, zowel binnen onze eigen organisatie als bij onze samenwerkingspartners.

Doelstellingen

Binnen het programma Sociaal Domein werken we onze visie uit binnen drie thema's met bijbehorende ambities en acties:

Het leiden van een zelfstandig leven

We vinden het belangrijk dat inwoners zo lang mogelijk zelfstandig thuis kunnen blijven wonen en zelfstandig kunnen blijven meedoen in de samenleving. Daarbij gaan we uit van de eigen regie

en zelfredzaamheid van de inwoner. De inwoner weet zelf wat hij nodig heeft en wat voor hem belangrijk is.

Maar zelfredzaamheid is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Die inwoners bieden we ondersteuning op het gebied van wmo, werk, inkomen, participatie, armoede en schulden. We kijken vanuit een integrale aanpak naar de ondersteuningsvraag van de inwoner. De hulpvraag van de inwoner staat centraal, niet de systemen waarmee we werken. Dit betekent dat we maatwerk leveren waar dat nodig is, zodat de ondersteuning de inwoner daadwerkelijk verder helpt.

Preventie kan zwaardere dienstverlening voorkomen of uitstellen. We willen inwoners zo vroeg mogelijk hulp bieden, zodat problemen niet groter worden en het bestaande probleem vroegtijdig kan worden aangepakt. Inwoners kunnen daarom al met eenvoudige vragen bij ons terecht.

Ook zetten we in op ondersteuning die geboden kan worden in het voorliggend veld. Het gaat hier om voorzieningen waar inwoners gebruik van kunnen maken binnen hun eigen omgeving en netwerk. Professionals en vrijwilligers werken hierin samen, zodat ondersteuning vanuit het voorliggend veld en eventuele zwaardere zorg (maatwerkvoorzieningen) elkaar aanvullen.

In onze dienstverlening is aandacht voor de stress die inwoners kunnen ervaren. Het is voor hen niet altijd gemakkelijk om hulp te vragen. We staan open voor de inwoner, luisteren en gaan samen met hem op zoek naar een oplossing. Door dienstverlening te bieden waarbij we naast de inwoner gaan staan en in onze dienstverlening rekening te houden met de spanningen of stress van inwoner, sluiten we beter aan op bij leefwereld van de inwoner en wordt hij beter geholpen om zelf de regie (weer) te nemen.

Opgroeien in een veilige omgeving

Rijswijkse kinderen en jongeren groeien gezond, veilig en kansrijk op - thuis, bij hun eigen ouders - waarbij ze zich ontwikkelen tot veerkrachtige (jong)volwassenen die naar vermogen actief meedoen in de samenleving. Ouders zijn daarvoor primair verantwoordelijk.

Als de ontwikkeling van jeugdigen hobbels kent of zelfs vastloopt, bieden wij met onze partners vanuit het Centrum voor Jeugd en Gezin een vangnet. Wij maken daarbij onderscheid tussen laagdrempelige ondersteuning bij het gewone opvoeden en opgroeien en de (hoog)specialistische jeugdhulp.

We sluiten met onze dienstverlening aan op de regiovisie Jeugdzorg Haaglanden 2021-2026. We hebben aandacht voor de kwetsbare omstandigheden waar ouders en jeugdigen zich in kunnen bevinden en werken daarbij met de menselijke maat en vanuit ons hart. Wij en onze partners nemen daarbij als uitgangspunt dat het opgroeien altijd gepaard gaat met vallen en opstaan. Dat is normaal. In plaats van onnodig problematiseren, diagnosticeren en medicaliseren, richten we ons op het versterken van de beschermende factoren.

De ondersteuning die we bieden sluit zo goed mogelijk aan bij het eigen netwerk en eigen leefwereld van ouders en kinderen (in de wijk, op school of bij de kinderopvang).

Ouders hebben de regie in eigen hand (zolang dit niet in strijd is met kinderrechten of een zwaarwegend maatschappelijk belang). Samen met hen besluiten we wat hun problemen zijn en hoe ze deze het beste met onze ondersteuning kunnen oplossen (shared decision making). We maken onderscheid tussen specialistische jeugdhulp en ondersteuning bij uitdagingen die horen bij het opvoeden en opgroeien.

Als er meerdere problemen spelen bij jeugdigen of in een gezin helpen we hen om overzicht en regie te houden door één aanspreekpunt te bieden namens verschillende betrokken organisaties (procesregie).

Als kinderen in een onveilige situatie opgroeien, staat in eerste instantie (het herstellen van) hun veiligheid voorop. Hierover gaan we altijd in gesprek met de ouders en/of andere betrokkenen.

We kiezen zoveel mogelijk voor snelle en duurzaam effectieve interventies. We zijn daarbij scherp op de balans tussen baten en kosten en willen dat met de inzet van jeugdhulp resultaten worden

geboekt. Het gaat daarbij nadrukkelijk niet alleen om de regionaal ingekochte specialistische jeugdhulp. Ook lokaal werken we doelgericht, kostenbewust en onderzoeken we de resultaten van ons ondersteuningsaanbod.

Meedoen in een gezonde samenleving

Inwoners doen naar vermogen mee, kijken naar elkaar om en helpen elkaar waar nodig. We willen dat Rijswijk een stad is waar inwoners zich veilig en thuis voelen. Een inclusieve samenleving, waar we voor elkaar zorgen, waar plek is voor iedereen, met gelijke kansen voor iedereen en waar gelijke behandeling de norm is.

Meedoen aan de samenleving en je er veilig thuis voelen is van groot belang voor het welbevinden van inwoners. Daarom zetten we in op (betaald) werk. Werk is immers het beste medicijn om zelfredzaam te zijn. Voor inwoners voor wie de stap naar een betaalde baan in een keer te groot is, zoeken we op maat naar kansen en mogelijkheden om maatschappelijk te participeren.

We zorgen ook voor de inburgeraars van Rijswijk. Met goede ondersteuning bij inburgeren, kunnen zij zo snel mogelijk een zelfstandig leven opbouwen.

Ook zetten we in op een nauwe samenwerking tussen volksgezondheid, zorg, welzijn, onderwijs & cultuur en sport om het welzijn van inwoners te vergroten. We informeren en activeren onze inwoners op een positieve manier over een gezonde leefstijl. Een gezonde leefstijl draagt immers bij aan langer zelfstandig en plezierig kunnen leven.

In 2023 gaan we verder met de uitvoering van de Brede Welzijnsnota. Dit doen we met een nieuwe uitvoeringsagenda 2023-2025. Samen met maatschappelijke partners werken we aan het bestrijden van eenzaamheid, ondersteunen van vrijwilligers en mantelzorgers en het stimuleren van een inclusieve samenleving. We blijven ons welzijnsbeleid op deze vier thema's door ontwikkelen met de coalities, Hierbij signaleren we wat er in de samenleving gebeurt en werken we samen om onze doelen te halen.

Indicatoren

Indicatoren	Realisatie in het							Eenhed	Bron
	peiljaar	Peiljaar	Streven	2023	2024	2025	2026		
Banen	971,7	2020	>	>	>	>	>	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	Diverse
Jongeren met een delict voor de rechter	2%	2019	<	<	<	<	<	% 12 t/m 21 jarigen	CBS Jeugd
Kinderen in uitkeringsgezin	8%	2019	<	<	<	<	<	% kinderen tot 18 jaar	CBS Jeugd
Netto arbeidsparticipatie	66,4	2020	>	>	>	>	>	% vd werkzame beroepsbevolking t.o.v. de beroepsbevolking	CBS
Werkloze jongeren	2%	2019	<	<	<	<	<	% 16 t/m 22 jarigen	CBS Jeugd
Personen met een bijstandsuitkering	544,5	2020	<	<	<	<	<	Aantal per 10.000 inwoners 18 jr. eo	CBS
Lopende re-integratievoorzieningen	295,3	2020	>	>	>	>	>	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS
Jongeren met jeugdhulp	11,7%	2020	<	<	<	<	<	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS Jeugd
Jongeren met jeugd-bescherming	1%	2020	<	<	<	<	<	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS Jeugd
Jongeren met jeugd-reclassering	0,3%	2020	<	<	<	<	<	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS Jeugd
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	690	2020	<	<	<	<	<	Aantal per 10.000 inwoners	CBS MSD WMO

Wat gaan we daarvoor doen?

Het leiden van een zelfstandig leven

Inkomen en maatschappelijke participatie (Participatiewet)

- We willen ook in 2023 de maatschappelijke participatie bevorderen van inwoners met een uitkering die een grote afstand tot de arbeidsmarkt hebben. We begeleiden hen naar een manier om maatschappelijk te participeren, bijvoorbeeld door aan taalvaardigheid of gezondheid te werken, of vrijwilligerswerk te doen.
- Met betrekking tot de mensen die een uitkering ontvangen van de gemeente wordt er zo veel mogelijk integraal gewerkt waarbij er extra aandacht is voor samenwerking met de Wmo, Jeugd, Werk, Armoedebestrijding en Schuldhulpverlening.
- Naar aanleiding van de evaluatie pilot basisbanen wordt in 2023 over de voortzetting besloten.

Werk in Uitvoering

- De actielijnen uit Rijswijk Werkwijs actualiseren we voor 2023. Daarmee zijn de ambities uit de kadernota Werk in Uitvoering geborgd.

- In 2023 spelen we in op de veranderingen in de arbeidsmarkt door de bredere inzet van loonkostensubsidie. Deze brede inzet zorgt ervoor dat mogelijke belemmeringen voor werkgevers om kandidaten met een afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen, worden weggenomen.
- Met de integrale samenwerking met Maatschappelijke Participatie en het Werkgeversservicepunt beogen we een doorstroom op de participatieladder. Zodra dat mogelijk is wordt een kandidaat uit trede 1 of 2 doorgeleid richting het Werkgeversservicepunt voor dienstverlening richting de arbeidsmarkt.
- Inwoners die zich niet of onvoldoende inzetten inzake arbeidsmarkttoeleiding (en voor wie er geen sprake is van gegronde belemmeringen), krijgen een niet-willerstraject aangeboden.
- We gaan uit van de eigen kracht en verantwoordelijkheid van Rijswijkse inwoners bij het vinden van werk en sluiten hierbij aan op de Participatiewet. Voor de inwoners die hier ondersteuning bij nodig hebben, werken we toe naar een integrale aanpak met de partners binnen het Sociaal Domein. Zo zorgen we voor goede randvoorwaarden om de inwoners naar mogelijkheden maximaal te laten participeren.

Ondersteuning vanuit de Wmo

- In 2023 zijn de nieuwe overeenkomsten met de nieuwe zorgaanbieders van start gegaan. We zetten in op samenwerking met een aantal van hen als strategisch partner om de Wmo zorg zo passend mogelijk te laten zijn. Daarbij monitoren we vanaf het begin de kwaliteit van de dienstverlening.
- In 2022 hebben wij het uitvoeringsprogramma vastgesteld van de Woonzorgvisie. In 2023 gaan we verder met de acties en aanbevelingen van dit programma.
- In 2023 bereiden wij ons voor op de verdere doordecentralisatie van Beschermd Wonen. Dit doen wij in samenwerking met de regiogemeentes en in samenhang met de ambities in de Woonzorgvisie en het uitvoeringsprogramma.

Armoede- en schuldenbeleid

- We hebben de kindregelingen gewijzigd op basis van de actuele behoefte van rechthebbende kinderen. We blijven het komende jaar inzetten op het bieden van meer maatwerk. In 2023 evalueren we in hoeverre het flexibele aanbod van de kindregelingen voldoet aan de behoefte van kinderen die opgroeien in armoede. Indien nodig passen we dit aanbod aan. Hierdoor willen we bereiken dat kinderen meer kunnen meedoen aan de maatschappij op een manier die past bij de behoefte van het kind.
- De Regeling Uitstroom Bijstandsgerechtigden (RUB) is geïmplementeerd. Deze is door de ingestroomde inwoners als positief ervaren. Op dit moment werken we, als het gaat om de collectieve zorgverzekering, samen met Menzis en Gezondverzekerd.nl. We onderzoeken in 2023 de mogelijkheden om het aantal inwoners dat gebruikmaakt van de RUB uit te breiden. Onder meer door na te gaan of een samenwerking met meer zorgverzekeraars mogelijk is.
- In 2023 evalueren we de brede schuldenaanpak (conform vier wetswijzigingen) geïmplementeerd. Binnen deze aanpak is een samenwerking met bewindvoerders opgezet, een aanbod voor ondernemers met schulden tot stand gebracht en de drempel om gebruik te maken van schuldhulpverlening verlaagd.
- We blijven het komende jaar inzetten op laagdrempelige dienstverlening voor inwoners met schulden. Daarom willen we in 2023 het FSP doorontwikkelen. We zetten o.a. in op een goede, efficiënte samenwerking tussen onder meer het FSP en bewindvoerders. Maar ook op een laagdrempelige toegang om inwoners met eenvoudige financiële vragen vroegtijdig te helpen, om erger te voorkomen. We kantelen onze dienstverlening naar een dienstverlening waarbij we naast de inwoner staan en waarbij we rekening houden met het stressniveau van de inwoner, zoals in de nieuwe wet Schuldhulpverlening staat aangegeven.

Inburgering

- Met betrekking tot de inburgering wordt er op een zo integraal mogelijke manier gewerkt waarbij er aandacht is voor de zaken zoals WMO, Jeugd, Werk, Inkomen, en Schuldhulpverlening.
- Zodra iemand ingeschreven staat in de gemeente Rijswijk en valt onder de nieuwe Wet inburgering wordt er gestart met een intensieve ondersteuning zodat zij op traject gezet kunnen worden. Deze

trajecten worden routes genoemd en bestaan uit een B1 taalniveau route, Zelfredzaamheidsroute en de onderwijsroute.

Opgroeien in een veilige omgeving

Preventie

- De zichtbaarheid van het Centrum voor jeugd en gezin (CJG) is de afgelopen jaren toegenomen onder partners die met jeugdigen en ouders werken. In 2023 onderzoeken we hoe de zichtbaarheid is onder de doelgroep en wat de ervaringen zijn van opvoeders en jeugdigen. Uitkomsten nemen we weer mee voor de doorontwikkeling van de in 2022 aangepaste website van het CJG en 'Jong in Rijswijk' specifiek voor jongeren.
- Een van de focuspunten van het preventief jeugdbeleid ligt bij normaliseren met als één van de doelen uiteindelijk minder medicaliseren. Aandacht voor normaliseren is een criterium voor subsidieverstrekking aan onze partners bij opvoed- en opgroeipreventie. In 2023 gaan we hierover ook in gesprek met de partners in het voorveld, zoals de kinderopvang en het onderwijs.
- De partners van het CJG bieden hun preventieve ondersteuning dicht bij de scholen en in de wijken. De CJG-coördinator verbindt daarbij vraag met aanbod. Het aanbod wordt geselecteerd op basis van de behoefte en effectiviteit. We stemmen ons gemeentelijke aanbod af op initiatieven voor basisondersteuning (preventie) vanuit het onderwijs.
- Het Rijswijkse ondersteuningsaanbod voor ouders en jeugdigen die te maken krijgen met echtscheidingsproblematiek richt zich op de verschillende fasen binnen een scheidingsproces. Ons preventieve aanbod richt zich met name op vroeg signaleren bij kinderen. We motiveren ouders om in een zo vroeg mogelijk stadium ondersteuning te zoeken en zo (verdere) problemen voor de kinderen te voorkomen. We monitoren de meerwaarde van het aanbod voor ouders en jeugdigen en nemen het mee in het actieplan preventief jeugdbeleid.
- In 2023 vormt het Convenant JGZ – H8-gemeenten 2022-2027 de basis voor de samenwerking tussen de Stichting Jeugdgezondheidszorg Zuid-Holland West en de H8 gemeenten. We blijven inzetten op het bevorderen en borgen van de gezonde en veilige ontwikkeling van jeugdigen.

Lokale ontwikkelingen jeugdhulp (inclusief maatregelen Actieplan WMO/Jeugd)

- We maken de inzet van lokale ervaringsdeskundigen uit de jeugdhulp, de ExpEx, onderdeel van structureel beleid en zetten dit actief in.
- Het jeugdteam ontwikkelt zich verder door als belangrijk onderdeel van de toegang tot de jeugdhulp. Het jeugdteam heeft naast het zelf verlenen van preventieve hulp ook de verantwoordelijkheid om de toegang tot de jeugdhulp te bewaken. In 2023 besteden we wederom aandacht aan teamvorming op basis van het ontwikkelplan voor een stevig jeugdteam.
- De consultants van het jeugdteam voeren dialoog met ouders en jeugdhulpaanbieders over resultaten van de hulp. Resultaat gericht werken is ook in 2023 nog een belangrijk onderdeel van het opleidingsplan voor het jeugdteam. De T-medewerker (toetsingsmedewerker) draagt haar deskundigheid uit binnen het team van consultants.
- We geven ook in 2023 uitvoering aan de integrale visie op de dienstverlening aan Rijswijkse jongeren uitgaande van de Big Five¹ geformuleerd door Jong doet mee! Dit betreft zowel de overgang van jeugdhulp naar maatschappelijke ondersteuning als de hulp aan jongeren bij inkomen, werk en onderwijs.
- We continueren in 2023 het project Elkaar versterken voor betere samenwerking tussen de partners in het onderwijs. We evalueren de pilot Consultant in de school en nemen besluiten over de voortzetting van de ontwikkelde werkwijze.
- We organiseren zorg dichtbij en zetten in op het versterken van de samenwerking tussen het jeugdteam en huisartsen. We geven uitvoering aan de praktijkondersteuner Jeugd in of nabij de huisartsenpraktijk. Jaarlijks evalueren we de samenwerkingsafspraken tussen de huisartsen en het jeugdteam. Ook monitoren we de ervaringen en gestelde doelen voor de praktijkondersteuner jeugd. Passend bij de vraag breiden we de uren van de praktijkondersteuner jeugd uit in 2023.
- Het jeugdteam en sociaalwijkteam werken ook in 2023 samen met de jeugdbeschermers (Gecertificeerde instellingen) volgens de werkwijze van Beter Samenspel.

¹ In The Big 5 beschrijft JONG doet mee! de vijf voorwaarden om te kunnen stoppen met de jeugdhulp, bijvoorbeeld "Ik heb een dak boven mijn hoofd." en "Ik heb een volwassene die ik vertrouw en waar ik op kan terugvallen."

Inkoop Specialistische Jeugdhulp 2020-2024

- Met de inkoop wordt er regionaal gestuurd op doelen en resultaten die vastgelegd zijn in een regiovisie (zie ook hieronder bij Regionale samenwerking). De ontwikkelovereenkomsten die gesloten zijn met jeugdhulpaanbieders blijven we inzetten op een duurzame samenwerking waarbij monitoring en ontwikkeling centraal staan. Zo wordt er een nieuwe monitor met dashboard opgezet in 2023 om meer inzicht te krijgen en daar waar nodig het beleid door te ontwikkelen o.a. op basis van data.
- Er wordt toegewerkt naar meer resultaatsturing en het houden aan de afspraken door alle betrokkenen. Dit betekent o.a. verdere doorontwikkeling van de werkprocessen en documenten en training en oefening zoals opgenomen in het jaarplan van het servicebureau jeugdhulp haaglanden. We verwerken de afspraken uit het regionale handboek in de werkprocessen van ons lokale jeugdteam. Het toepassen van het richtinggevend kader maakt hier essentieel onderdeel vanuit. Het richtinggevend kader is in ontwikkeling en gaat van een op declaratie gebaseerd kader naar een zorginhoudelijk kader. Ook onderzoeken we of het richtinggevend kader meer uniform toegepast kan worden.

Regionale samenwerking en andere transformatieopgaven

- We gaan verder met de beweging die in de H10 is ingezet om de huidige voorzieningen en het leefklimaat binnen de Jeugdhulp Plus en de open residentiële jeugdhulp duurzaam te verbeteren. Een voorbeeld van een verbeteractie is het aantal gesloten plaatsen Jeugdhulp Plus af te bouwen en het opbouwen van kleinschalige woonvormen.
- In 2021 en 2022 zijn de verbeteringen doorgevoerd uit het Verbeterplan Gecertificeerde Instellingen dat is opgesteld naar aanleiding van het Inspectierapport “Kwetsbare Kinderen onvoldoende beschermd”. Deze verbeteracties worden in 2023 voortgezet om deze vervolgens structureel te borgen. Zo zijn een aantal Jeugd- en Sociaalwijkteam consultants in 2022 getraind in de methode Beter Samenspel en wordt deze methode in 2023 structureel onderdeel van de werkwijze van alle consultants.
- In 2021 is een aanzet gemaakt met het landelijk toekomstscenario “nieuwstelsel kind- en gezinsbescherming” om de jeugdbeschermingsketen te vereenvoudigen. Deze transformatie zal 5 tot 10 jaar in beslag nemen. Aanleiding zijn de structurele knelpunten in de jeugdbeschermingsketen zoals de aanhoudende wachtlijsten, overlap in taken en verantwoordelijkheden, veel verschillende professionals die kind en gezin zien en teveel focus op het kind i.p.v. de achterliggende problematiek. In 2023 en verder zal dit stap voor stap worden uitgewerkt tot een nieuw stelsel en worden de lokale gevolgen duidelijker. De hierboven genoemde verbeteracties passen in deze visie.
- We sluiten aan op de Regiovisie Jeugdzorg Haaglanden. De lokale acties staan hierboven beschreven bij de lokale ontwikkelingen. Regionale acties voeren we komende jaren (2023-2025) uit via de regionale jaarplannen. De eerder opgestelde regionale maatregelen kostenontwikkeling zijn verwerkt in de regiovisie (o.a. door transformatie, doorstroom en uitstroom, regionale instrumenten binnen de inkoop)
- Onderdeel van de regiovisie Jeugdzorg Haaglanden is het verbeteren van de aansluiting op het onderwijs en het voorkomen van thuiszitters. Samen met de gemeenten Leidschendam-Voorburg en Den Haag (H3) en de betrokken samenwerkingsverbanden zijn we hier al langere tijd mee bezig waarbij we in 2021 onze subregionale ambities hebben vastgesteld voor verbetering van deze samenwerking. Binnen de ambities worden zowel lokaal als regionaal diverse pilots uitgevoerd. Vanwege de vervlechting van de opdracht vanuit de Jeugdwet en Passend onderwijs is er behoefte ontstaan aan een aparte boekpost waarin de kosten voor deze pilots zichtbaar kunnen worden gemaakt.
- Verdere borging van de opgaven vanuit de actielijnen Vakmanschap professionals en Kinderen zo thuis mogelijk opgroeien vanuit het Transformatiefonds. Dit betreft voor 2023 de doorontwikkeling van Zorglogistiek en de verbinding met de volwassen GGZ bij de jeugdbescherming, het Expertiseteam Complexe Zorg en het Crisisinterventieteam.

Aanpak Huiselijk geweld

- De regiovisie aanpak huiselijk geweld loopt tot 2023 en wordt met 4 jaar verlengd. De lopende visie is ambitieus en de gestelde doelen gelden nog steeds. De opgaven vragen een lange

adem. Vanuit de regiovisie aanpak huiselijk geweld werken het Jeugd- en Sociaalwijkteam samen met de ketenpartners aan het voorkomen van huiselijk geweld en het zo snel mogelijk stoppen ervan. Dat doen zij door huiselijk geweld bespreekbaar te maken, te signaleren en duurzaam te stoppen. Het Jeugd- en Sociaalwijkteam werken samen met netwerkpartners volgens de visie. In 2023 voeren we het lokale plan van aanpak uit waarin is opgenomen hoe we de regionale- en lokale infrastructuur versterken. Een paar acties uit dit plan zijn, het opleiden van (gemeentelijke) aandachtfunctionarissen huiselijk geweld, het werken met een riscotaxatie- instrument in het Sociaalwijkteam en de alliantie om financieel misbruik bij ouderen te voorkomen.

Meedoen in een gezonde samenleving

Meedoen aan de samenleving en je er veilig thuis voelen is van groot belang voor het welbevinden van inwoners. Daarom zetten we in op (betaald) werk. Werk is immers het beste medicijn om zelfredzaam te zijn. Voor inwoners voor wie de stap naar een betaalde baan in één keer te groot is, zoeken we op maat naar kansen en mogelijkheden om maatschappelijk te participeren. Ook zetten we in op een nauwe samenwerking tussen volksgezondheid, zorg, welzijn, onderwijs & cultuur en sport om het welzijn van inwoners te vergroten.

In 2022 gaan we verder met de uitvoering van de Brede Welzijnsnota. Samen met maatschappelijke partners werken we aan het bestrijden van eenzaamheid, ondersteunen van vrijwilligers en mantelzorgers en het stimuleren van een inclusieve samenleving. We blijven ons welzijnsbeleid op deze vier thema's door ontwikkelen met de coalities, Hierbij signaleren we wat er in de samenleving gebeurt en werken we samen om onze doelen te halen.

Verder wordt er op het gebied van welzijn de komende jaren gewerkt aan een nieuwe vorm van opdrachtgeverschap ten opzichte van de uitvoeringsorganisaties binnen het Sociaal Domein in Rijswijk. Dit geldt voor Welzijn Rijswijk voor de opdrachtverstrekking 2021 en verder.

Welzijn

- We geven uitvoering aan de Brede Welzijnsnota door middel van de uitvoeringsagenda 2023-2025. Dit doen we in coalities: samenwerkingsverbanden tussen gemeente en (maatschappelijke) partners die zich inzetten op de thema's eenzaamheid, inclusie, mantelzorg en vrijwilligers. Na de opstart in 2021, groeien deze coalities uit tot goed lopende samenwerkingsverbanden.

Vrijwilligers en mantelzorgers

- We gaan met vrijwilligers in gesprek over de ondersteuning en waardering die zij nodig hebben bij al het goede werk dat zij doen. Daarnaast blijven we onze aandacht richten op het bereiken van potentiële vrijwilligers in samenwerking met het Rijswijk Doet.
- Als gemeente blijven we de Vrijwilligersverzekering faciliteren.
- In het kader van "practice what you preach", moedigen we de gemeentelijke organisatie aan om mee te doen met de vrijwilligersdag(en) van NL Doet.
- Mantelzorgers worden gestimuleerd en gewaardeerd. Hierbij maken we gebruik van de mantelzorgwaardering en de parkeervergunning voor mantelzorgers.

Inclusie

- Inclusie is één van de vier thema's binnen de Brede Welzijnsnota. We zetten ons in voor een samenleving waarin iedereen mee kan doen, ongeacht gender, leeftijd, religie, seksuele voorkeur, etniciteit, handicap, armoede, opleiding, identiteit of vervreemding. Dit doen we onder andere door gastlessen en voorlichting te faciliteren en met ons lokaal netwerk voor de opvang bij en bestrijding van discriminatie.
- We werken aan bewustwording over de thema's inclusie, toegankelijkheid en discriminatie.
- We hebben specifieke aandacht voor acceptatie en emancipatie van de LHBTI+-gemeenschap. Rijswijk zet zich hiervoor in met het ondertekenen van het Regenboog Stembusakkoord. Ook hijsen we op belangrijke momenten in het jaar de inclusieve regenboogvlag.

- In 2023 werken we aan de doorontwikkeling van onze Lokale inclusie agenda. Dit doen we samen met onze inwoners met een beperking. Zij weten immers als geen ander wat er goed gaat en wat verbeterd dient te worden.
- Inclusie moet zo veel mogelijk ingebed zijn in het reguliere beleid en geen apart thema zijn. We blijven hier aandacht voor vragen.

Volksgezondheid

- Het bestuur van de gemeente Rijswijk vindt een goede gezondheid van haar inwoners belangrijk. Voldoende beweging, gezond eten, niet roken en een matig gebruik van alcohol worden daarom zoveel mogelijk gestimuleerd. Het gaat hierbij vooral om preventieve activiteiten. Daarnaast wordt er ingezet op een nauwe samenwerking tussen volksgezondheid, zorg, welzijn, armoede en schulden, onderwijs & cultuur en sport & bewegen om mensen naar gezonder gedrag te begeleiden.
- In 2023 gaan we verder met de integrale aanpak vanuit de Uitvoeringsagenda Gezondheid, Sport en Preventie. Met de mogelijkheden van het Lokaal Preventieakkoord krijgt preventie in 2023 een nog prominentere plek binnen het lokaal volksgezondheidsbeleid. We bespreken met de betrokken partners aanvullende doelstellingen en ideeën op de Uitvoeringsagenda Gezondheid, Sport en Preventie. Ook onderwerpen als armoede en eenzaamheid worden meegenomen in deze besprekingen. Hierdoor geven we een extra impuls aan preventieve gezondheid, sport en bewegen in Rijswijk.
- De uitvoeringsagenda Gezondheid, Sport en Preventie wordt elk jaar geëvalueerd met als doel de aanpak te blijven (door)ontwikkelen en te verbeteren.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Jr.rek.	Raming na wijziging				
Sociaal Domein		2021	2022	2023	2024	2025	2026
1400 Dierenwelzijn	Lasten	137	138	118	118	118	118
1400 Dierenwelzijn	Baten						
Saldo		-137	-138	-118	-118	-118	-118
6100 Inkomen	Lasten	27.527	23.154	24.092	24.092	24.092	24.092
6100 Inkomen	Baten	25.615	21.837	21.837	21.837	21.837	21.837
Saldo		-1.912	-1.317	-2.255	-2.255	-2.255	-2.255
6110 Arbeidsmarkt overig	Lasten	2.286	2.268	2.316	2.306	2.301	2.301
6110 Arbeidsmarkt overig	Baten						
Saldo		-2.286	-2.268	-2.316	-2.306	-2.301	-2.301
6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	Lasten	4.857	7.783	5.186	5.186	5.186	5.186
6140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	Baten	113	221	221	221	221	221
Saldo		-4.743	-7.562	-4.965	-4.965	-4.965	-4.965
6204 Inburgering	Lasten	181	955	1.374	1.380	1.218	1.218
6204 Participatie en integratie overig	Baten		485	741	799	769	769
Saldo		-181	-470	-634	-581	-449	-449
6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	Lasten	2.166	3.429	3.505	3.456	3.445	3.445
6230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	Baten	134	70	71			
Saldo		-2.032	-3.359	-3.433	-3.456	-3.445	-3.445
6610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo	Lasten	2.544	2.969	3.786	3.786	3.786	3.786
6610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo	Baten	9					
Saldo		-2.535	-2.969	-3.786	-3.786	-3.786	-3.786
6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	Lasten	12.059	12.983	13.680	13.867	13.810	13.782
6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	Baten	490	398	398	398	398	398
Saldo		-11.569	-12.586	-13.282	-13.469	-13.412	-13.384

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Jr.rek.	Raming na wijziging				
Sociaal Domein		2021	2022	2023	2024	2025	2026
6700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	Lasten	8.610	8.907	9.043	8.881	8.868	8.860
6700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	Baten	1.589	1.716	1.804	1.804	1.804	1.804
Saldo		-7.021	-7.191	-7.239	-7.077	-7.064	-7.056
6710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	Lasten	857	1.433	1.444	1.452	1.457	1.480
6710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	Baten	1					
Saldo		-856	-1.433	-1.444	-1.452	-1.457	-1.480
6820 Individuele voorzieningen natura jeugd	Lasten	18.765	17.669	17.111	16.875	16.881	16.810
6820 Individuele voorzieningen natura jeugd	Baten	78	97				
Saldo		-18.687	-17.572	-17.111	-16.875	-16.881	-16.810
6830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd	Lasten	1.150	2.275	2.202	2.202	2.202	2.202
6830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd	Baten						
Saldo		-1.150	-2.275	-2.202	-2.202	-2.202	-2.202
7100 Volksgezondheid	Lasten	917	1.086	1.095	1.032	1.032	1.032
7100 Volksgezondheid	Baten	31	99	40	1	1	1
Saldo		-886	-987	-1.055	-1.031	-1.031	-1.031
7240 Lijkbezorging	Lasten	15	17	36	36	36	36
7240 Lijkbezorging	Baten	168	134	134	134	134	134
Saldo		153	117	98	98	98	98
69650 Oekraïne	Lasten	15	7.345				
69650 Oekraïne	Baten	168	7.345				
Totaal Lasten		82.086	92.409	84.987	84.669	84.434	84.349
Totaal Baten		28.396	32.402	25.246	25.194	25.164	25.164
Saldo Sociaal Domein		-53.843	-60.007	-59.742	-59.474	-59.269	-59.185

Toelichting op de afwijkingen:

6620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo

Lasten nadeel € 187.000 (raming 2024 t.o.v. 2023)

In deze meerjarenbegroting is eerder aansluiting gemaakt met de budgetindicaties op basis van de circulaire van het Rijk voordat de rijksbijdrage per 2023 is overgaan naar de Algemene uitkering. Vanwege deze aanpassing zal vanaf volgend jaar de meerjarenbegroting worden losgekoppeld van de rijksbijdrage.

6700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd

Lasten voordeel €149.000 (raming 2024 t.o.v. 2023)

De gemeente zet voor de welzijn van de inwoners in op stimuleringsmaatregelen voor de toegankelijkheid, zoals een jongerenontmoetingsplaats, aanpassingen doen in de openbare ruimte die voorlopig nog niet op de planning staan, het stimuleren van ondernemers om eigen zaak aan te passen en het verbeteren van doorstroom op woningaanbod onder ouderen. Dit kost €75.000 in 2023 wordt gedekt uit het Innovatiefonds.

6820 Individuele voorzieningen natura jeugd

Lasten voordeel € 236.000 (raming 2024 t.o.v. 2023)

De gemeente wil kinderen in de jeugdhulp screenen op Wlz potentieel en indien dat het geval is, hen ondersteunen om de overgang naar de Wlz te maken (door bv. de administratieve lasten voor hen te verlichten). De kosten voor de hulp kunnen per kind erg hoog zijn en door te onderzoeken of zij in aanmerking komen voor de Wlz kan dat leiden tot lagere kosten voor de gemeente.

Dit kost € 25.000 in 2023. Hier tegenovers staat dat we in het kader van een betere aansluiting tussen het (passend) onderwijs en de zorg voor jeugd al een aantal jaren samenwerken met de gemeenten Den Haag, Leidschendam-Voorburg (H3) en beide samenwerkingsverbanden passend onderwijs. Hierbij worden we begeleid door een extern bureau en voeren we verschillend pilots uit. Het betreffen activiteiten op het snijvlak tussen onderwijs en jeugdhulp, maar volgens de iv3-voorschriften valt dit meer onder passend onderwijs dan onder jeugdhulp. Omdat het budget nu bij Jeugdhulp staat, wordt het budget van € 126.000 overgeheveld naar het beleidsproduct Passend Onderwijs. Verder wordt het jeugdteam uitgebreid t.b.v. uitrol werkwijze viermanschap over vijf scholen en project-/ontwikkeluren m.b.t. H3 ambities onderwijs/Zorg. Daarna worden de aansluittaken binnen jeugdteam voor verdere uitrol over alle scholen structureel ingebed.

Dit kost in 2023 € 60.000 en wordt gedekt uit het Innovatiefonds. Het resterende verschil in deze meerjarenbegroting is het gevolg dat eerder aansluiting gemaakt met de budgetindicaties op basis van de circulaires van het Rijk voordat de rijksbijdrage per 2023 is overgaan naar de Algemene uitkering. Vanwege deze aanpassing zal vanaf volgend jaar de meerjarenbegroting worden losgekoppeld van de rijksbijdrage.

6204 Inburgering

Lasten voordeel € 162.000 (raming 2025 t.o.v. 2024)

Voor Inburgering heeft het rijk € 69.636 (voorheen voorziening) beschikbaar gesteld om pilots uit te voeren om het inburgeringsproces te verbeteren. Dit budget is bedoeld voor meerdere gemeenten, waarvoor Rijswijk de coördinerende gemeente is. De verwachting is dat hiervan € 9.636 wordt besteed in 2022 en € 30.000 in 2023 en € 30.000 in 2024. Verder wordt via de Algemene uitkering budget beschikbaar gemaakt voor de uitvoeringskosten van de nieuwe wet Inburgering. De gemeente Rijswijk heeft een taakstelling om per jaar 82 inburgeraars te helpen. Vanwege het beperkt aantal beschikbare woningen is de verwachting dat we dit jaar ongeveer de helft kunnen helpen. De resterende helft kunnen we waarschijnlijk volgend jaar wel inhalen. Het voorstel is daarom om de ongeveer de helft van het uitvoeringsbudget van 2022 (€90.000) incidenteel over te hevelen naar 2023.

Wonen en Leven

Wat willen we bereiken?

Visie op het programma

De ontwikkeling van Rijswijk tot een moderne duurzame groene stad waar het voor iedereen prettig werken en wonen is, vraagt een aanpak waarbij de bevolkingsgroei wordt gefaciliteerd en gelijktijdig de kwaliteit van de leefomgeving wordt behouden en daar waar mogelijk versterkt. Dit is de ambitie, vastgelegd in de Stadsvisie en de Woonvisie, en deze is doorvertaald in de visies en plannen voor de verschillende gebiedsontwikkelingen. Naast de realisatie van Rijswijk Buiten vormen de grote transformatieopgaven van Bogaard stadscentrum, het Havenkwartier, Kesslerpark en Te Werve Oost een omvangrijke uitdaging voor de komende tijd. Omdat het zwaartepunt van de herontwikkeling plaatsheeft in gebieden die nu al verstedelijkt en bebouwd zijn, kunnen de overige delen van de stad grotendeels gevrijwaard blijven van nieuwe bebouwing.

Een belangrijke reden om woningen toe te voegen is de bestrijding van de omvangrijke kantoren- en winkelleegstand en het bijdragen aan een gezonde balans in vraag en aanbod in huisvesting. Daarbij hebben we oog voor alle inkomensdoelgroepen in de stad. Door de sterk toegenomen koop- en huurprijzen hebben met name lagere inkomens, starters en aandachtsgroepen veel moeite om passende woonruimte te vinden. Om hen te helpen zullen we, samen met de woningcorporaties en ontwikkelaars, moeten werken aan de realisatie van sociale huurwoningen, betaalbare koop- en huurwoningen in het middensegment en flexwoningen.

De groei van Rijswijk vraagt om oplossingen en maatregelen om de stad ook leefbaar, bereikbaar en toekomstbestendig te maken en houden. Zodat het voor iedereen in Rijswijk prettig wonen, werken en verblijven is. Woningbouw biedt kansen om de leefomgeving te verbeteren en het ondersteunt het hoge voorzieningenniveau in Rijswijk. Ook draagt het bij aan het verbeteren van het vestigingsklimaat voor bedrijven. Immers, monotone, eenzijdige bedrijventerreinen of winkelcentra zijn niet langer gewenst. Het is juist menging van functies wat de stad aantrekkelijk maakt voor bedrijven en ondernemingen. Tenslotte biedt woningbouw in diverse categorieën een kans om te bouwen aan een gemêleerde samenleving waar inwoners betaalbare woningen kunnen vinden die aan hun eisen voldoen.

De gebiedsontwikkelingen grijpen we ook aan om deze gebieden gezonder te maken, bijvoorbeeld door het toevoegen van groen en door natuurinclusief te bouwen. Het doel is bovendien om meer sociale cohesie, betrokkenheid en levendigheid in de buurt te realiseren en, specifiek voor ouderen, de mogelijkheid te bieden om langer zelfstandig te wonen. In de actualisatie van de Woonvisie is ingezet op het bouwen voor het middensegment en de ontwikkeling van een woonfonds. Vanuit de Woonzorgvisie heeft daarbij ook 'Wonen met een plus' de aandacht.

Aangezien de ontwikkelpotentie in Rijswijk enorm groot is, zullen we keuzes moeten maken in prioritering en fasering. Dat doen we om de leefbaarheid van de stad te waarborgen gedurende de 'verbouwing' en omdat onze capaciteit om te investeren en om de processen ambtelijk te begeleiden (van ruimte tot verkeer, van economie tot groen) ook zijn grenzen kent. De komende vier jaar willen we meer de nadruk leggen op de betaalbaarheid van woningbouwontwikkelingen en daarmee voorkomen dat de sociale woningvoorraad achterblijft bij de groei van de totale woningvoorraad. We willen daarbij niet onder de 30% komen waar het gaat om de sociale woningvoorraad (DAEB) afgezet tegen de gehele woningvoorraad.

Wonen is meer dan stenen. Goed wonen is belangrijk voor het welbevinden van mensen. Vandaar ook het belang van wijkontwikkeling waar naast de aanpak van de woningvoorraad wordt ingezet op het realiseren van verbeteringen op het gebied van bereikbaarheid, duurzaamheid, openbare ruimte, welzijn, leefbaarheid en sociale cohesie. Daarnaast is de aanwezigheid van parken, water en groen in de wijken de sleutel tot een gezonde leefomgeving voor mens en dier en het belang daarvan neemt alleen maar toe. Parken, tuinen en groenstroken zorgen voor stikstofopname, nemen het meest effectief het water op van de steeds heviger wordende regenbuien, laten de temperatuur dalen in de heter wordende zomers, zijn een plek om te sporten en te ontspannen en vormen daardoor de sleutel tot een gezonde leefomgeving voor mens en dier. Het Rijswijkse groen moeten we daarom

koesteren. Door groen langs singels en in parken en de landgoederenzone goed te onderhouden en in samenhang door te ontwikkelen, zorgen we voor gebieden die uitnodigen tot wandelen, fietsen, sporten, spelen, beleven en ontmoeten.

Dat vraagt ook iets op het gebied van beheer en onderhoud. Er wordt een basis kwaliteitsniveau gehandhaafd waarbij verrommeling en zwerfafval actief worden bestreden en eventuele achterstanden in beheer en onderhoud worden weggewerkt. Differentiatie van groen vormt een belangrijk uitgangspunt; meer kleur en variëteit is de wens van onze inwoners en goed voor de biodiversiteit.

Gemeenten voeren lokaal de regie op de warmtetransitie. In december 2021 heeft de gemeenteraad de Transitievisie Warmte Rijswijk vastgesteld. In dit document staat dat de gemeente Rijswijk in 2050 aardgasvrij wil zijn. Dit is in overeenstemming met de afspraken die in het klimaatakkoord met onder andere het Rijk zijn gemaakt. De gemeente zet in eerste instantie in op *no-regret* maatregelen zoals isoleren. Dit beperkt niet alleen de vraag naar warmte, maar bespaart ook jaar in jaar uit geld, en verbetert ook het wooncomfort. In de Transitievisie warmte staat beschreven dat grote delen van Rijswijk het best op een warmtenet zouden kunnen aansluiten om van het aardgas af te gaan. De warmte zou kunnen komen uit een mix van warmte uit WarmtelinQ en geothermie. Voor 2030 wil de gemeente aan de slag met de wijken die aan de westkant van de Prinses Beatrixlaan liggen. De kosten om woningen op een warmtenet aan te sluiten zijn hoog. In de Transitievisie Warmte is daarom gesteld dat de gemeente pas aan de slag gaat als er uitzicht is op een bijdrage die een warmtenet haalbaar maken. Het Rijk werkt op dit moment aan diverse regelingen om te komen tot een versnelling van de aanleg van warmtenetten. Ook is er nieuwe wetgeving in de maak die betere kaders meegeeft als het gaat om de ontwikkeling van warmtenetten. Dit betekent dat de gemeente op de achtergrond aan de slag kan gaan met de voorbereidende werkzaamheden.

Ook op regionaal niveau wordt gewerkt aan de klimaatdoelstellingen. Iedere regio moet hiervoor een Regionale Energiestrategie vaststellen. Samen met 22 gemeenten, de provincie Zuid-Holland, de netbeheerders, vier waterschappen en maatschappelijke organisaties heeft Rijswijk een strategie uitgezet voor de regionale energietransitie. Deze strategie heet de Regionale Energiestrategie Rotterdam - Den Haag en wordt eens per twee jaar herzien. Op 15 juni 2021 is door de gemeenteraad ingestemd met de Regionale EnergieStrategie Rotterdam-Den Haag (RES 1.0).

De RES 1.0 kent drie inhoudelijke hoofdlijnen: warmte, elektriciteit en duurzame brandstoffen. Bij warmte richt het vraagstuk zich op de (regionale) infrastructuur die nodig is om de bebouwde omgeving te verwarmen en de regionale afstemming van de vraag en het aanbod van warmte. In de Transitievisie Warmte wordt op gemeentelijk niveau beschreven welke stappen we zetten om de bebouwde omgeving in de toekomst duurzaam te verwarmen.

Bij de ontwikkeling van stad en groen is een integrale aanpak het uitgangspunt. Meekoppelkansen om hittestress tegen te gaan, klimaatbestendigheid te versterken, duurzaamheid te verbeteren en biodiversiteit te vergroten worden benut.

Herinrichting van straten en gebied wordt, waar mogelijk, integraal opgepakt. Hierbij proberen we steeds bij te dragen aan de circulaire economie.

Samen zijn wij Rijswijk!

Het realiseren van een aantrekkelijke, betaalbare, groene, veilige en gezonde woon-, leef- en werkomgeving is een gedeelde verantwoordelijkheid. We verbeteren de luchtkwaliteit, beperken geluidshinder en hebben aandacht voor de externe veiligheid van onze inwoners. Daarnaast bevorderen we duurzaamheid, onder meer via hergebruik en recycling van afval.

Het Huis van de Stad wordt de ontmoetingsplek om gezamenlijk met alle betrokkenen in Rijswijk te werken aan een betere leefomgeving aan versterking van de identiteit van onze stad. De gemeente speelt actief in op wensen en initiatieven van inwoners, bedrijven, woningbouwcorporaties en maatschappelijke organisaties. De mogelijkheden van de nieuwe Omgevingswet voor participatieve werkwijzen worden, waar mogelijk, benut.

Op regionaal niveau maakt Rijswijk afspraken met andere gemeenten, de provincie en het Rijk over gezamenlijke ambities, inspanningen en prestaties voor de (verstedelijkings)opgaven.

Doelstellingen

1. Stedelijke ontwikkeling
Rijswijk ontwikkelen tot een moderne duurzame groene stad waar het prettig werken, wonen en recreëren is.
2. Wonen
Toename, differentiatie en verduurzaming van de woningvoorraad door verdichting, transformatie en nieuwbouw, waarbij ook voor de lage- en middeninkomens, starters en andere aandachtsgroepen voorzien in een aanbod van passende woonruimte.
3. Groen en onderhoud
Behoud, ontwikkeling en differentiatie van singels, parken en de landgoederenzone.
4. Openbare ruimte
Basis op orde: schoon, heel en veilig en een beeldkwaliteitsniveau op B (conform de kwaliteitscatalogus van het kennisplatform CROW).
5. Energie, verduurzamings- en klimaatambities
Doorbouwen aan een duurzame, klimaatadaptieve, gezonde stad die in de toekomst klimaatneutraal is en een circulaire economie heeft
6. Gedeelde verantwoordelijkheid voor de leefomgeving
Bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn medeverantwoordelijk voor de en worden betrokken bij het instandhouden van de kwaliteit van de leefomgeving.

Indicatoren

Indicator (nummers verwijzen naar doelstellingen	Realisatie	Streefwaarde				
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
5. Scheidings- percentage huishoudelijk afval	37,3%	40%	45%	50%	55%	55%
5. Omvang huishoudelijk restafval kg/inwoner p/jaar	275	250 ¹	240	230	220	210
2. Oplevering nieuwe woningen per 1000, tussen haakjes totaal aantal opgeleverde woningen ² VERPLICHT	24,5 (668)	31,3(887)	18,2(529)	23,8 (707)	47,5 (1.443)	47,5 (1.443)
2. % (zelfstandige) sociale huurwoningen in bezit van een toegelaten instelling (corporatie) als aandeel van de totale woningvoorraad ²	30%	30%	30%	30%	30%	30%
2. % geprogrammeerde (zelfstandige) sociale huurwoningen in bezit van een toegelaten instelling als aandeel van het totale woningbouwprogramma	NVT	PM	PM	PM	PM	PM
2. Aantal toegevoegde tijdelijke wooneenheden (flexwoningen) en wooneenheden met een sociale huurprijs in bezit van	NVT	PM	PM	PM	PM	PM

Indicator (nummers verwijzen naar doelstellingen)	Realisatie 2021	Streefwaarde 2022	2023	2024	2025	2026
overige partijen (geen toegelaten instelling)						
5. Hernieuwbare elektriciteit (%) VERPLICHT	4,32%	5%	5%	6%	7%	8%
2. Gemiddelde WOZ waarde (duizend euro) VERPLICHT	Zie paragraaf lokale heffingen	Zie paragraaf lokale heffingen	Zie paragraaf lokale heffingen	Zie paragraaf lokale heffingen	Zie paragraaf lokale heffingen	Zie paragraaf lokale heffingen
1. Gebieds(deel)visies en bestemmingsplannen	1/8	2/8	2/8	2/6	2/6	2/6
Demografische druk ³	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten	Zie paragraaf lokale lasten
5a overschrijding WHO norm NO2	40g/µm3	40g/µm3	40g/µm3	40g/µm3	40g/µm3	40g/µm3
5b Overschrijding PM10 jaargemiddelde (Eu norm en in 2030 WHO norm)	40g/µm3	EU norm 40µg/m3	EU norm 40µg/m3	EU norm 40µg/m3	EU norm 40µg/m3	EU norm 40µg/m3
Overschrijding PM2,5 Jaargemiddelde concentratie en blootstelling concentratie verplichting	25g/µm3	EU norm 25µg/m3	EU norm 25µg/m3	EU norm 25µg/m3	EU norm 25µg/m3	EU norm 25µg/m3
5d Aantallen wegen of wegvakken voorzien van stilasfalt	0	1	1	1	1	1
5d Aantal gasloze/ Nul op de meter (NoM) woningen (jaarlijks toegevoegde aantal)	668	8887	529	707	1443	1.443

1 Op basis van huidige resultaten, geëxtrapoleerd naar 2021

2 Oplevering per duizend bestaande woningen maakt vergelijking met andere gemeenten mogelijk.

3 Verhouding van het aantal jongeren en ouderen t.o.v. de categorie 20 tot 64 jarigen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Stedelijke ontwikkeling

Rijswijk ontwikkelen tot een moderne duurzame groene stad waar het prettig werken, wonen en recreëren is.

Regionale samenhang

- We leveren met onze ontwikkelstrategie een bijdrage aan de regionale en lokale behoefte aan woningen en bedrijfsruimten/arbeidsplaatsen. Versterking van de agglomeratiekracht door verbetering van de samenhang tussen regionale economische clusters, koppeling van woning- en arbeidsmarkt en een goede leefomgeving is daarbij het uitgangspunt.
- We zorgen voor een goede ontsluiting, mede via een metropolitaan OV-netwerk.

Stadsontwikkeling

- We concentreren, naast Rijswijk-Buiten, nieuwbouw voornamelijk in de ontwikkelgebieden binnen de stadsas, en bouwen daarmee in de nabijheid van het station.
- We ontwikkelen het winkelcentrum en omgeving tot Bogaard stadscentrum, een levendig gebied in een groene omgeving conform het door de raad vastgestelde Masterplan. Dit doen we door transformatie van kantoren tot woningen, het vernieuwen van winkels en het toevoegen van

woningen en o.a. horeca en door versterking en vergroening van de openbare ruimte. Hiervoor worden diverse planologische procedures voor de verschillende deellocaties doorlopen.

- We ontwikkelen het Havenkwartier tot een gemengd woon-, werk- en verblijfsgebied conform het door de raad vastgestelde ontwikkelkader. We doorlopen verschillende planologische procedures voor deellocaties, werken herinrichtingsplannen voor het openbaar gebied uit en maken in afstemming met betrokken partijen een visie op de stadshaven.
- We ontwikkelen Kesslerpark tot een levendig campusgebied met een mix van wonen, werken en leren, conform het daarvoor vastgestelde ontwikkelkader. Daarvoor doorlopen we verschillende planologische procedures en werken we plannen voor het openbaar gebied uit.
- Mobiliteit is een integraal onderdeel van deze ontwikkelingen evenals het hebben van adequate parkeernormen. We sluiten aan bij het vastgestelde Mobiliteitsprogramma. Waar mogelijk lopen we bij gebiedsontwikkelingen vooruit op nieuw mobiliteits- en parkeerbeleid. Zie hiervoor het programma Verkeer en Vervoer.
- Het stationsgebied van Rijswijk verdient bijzondere aandacht; we streven naar een kwaliteitsimpuls en willen daar ook op de langere termijn in investeren. Een station waar het prettig verblijven is en een goede overstap tussen trein, tram, bus, auto en fiets mogelijk is, helpt mee om het gebruik van het openbaar vervoer te stimuleren. We werken het hiervoor opgestelde Handelingsperspectief verder uit. (zie verder het Programma Verkeer en vervoer).
- We koppelen de ontwikkelingssopgave aan maatschappelijke doelen voor verduurzaming van het energienetwerk, klimaatadaptatie, innovatie van de economie en behoud van landschappelijke kwaliteiten.
- Naast de mogelijkheden van kostenverhaal onderzoeken we de mogelijkheden van subsidieaanvragen (zoals de Woningbouwimpuls Verstedelijking, die voor Bogaard Stadscentrum al is toegekend en voor het Havenkwartier nader wordt onderzocht).

Programma Stadsontwikkeling

- Binnenstedelijk is er ruimte gevonden voor het toevoegen van ca. 11.000 woningen tot 2040. De behoefte aan bedrijfsruimte en bedrijfsterreinen is onderdeel van de op te leveren Strategie Werklocaties. Het realiseren van deze opgaven geeft een grote druk op de stad. Het programma Stadsontwikkeling richt zich op de leefbaarheid van de stad.
- Bij individuele gebiedsontwikkelingen wordt al vergaand rekening gehouden met de leefbaarheid door een integrale benadering van vraagstukken en onderzoeken als leefbaarheidseffectrapportages. Het programma Stadsontwikkeling is projectoverstijgend en richt de aandacht op het inzichtelijk maken en adresseren van integrale, projectoverstijgende maatregelen die nodig zijn om de stad leefbaar, bereikbaar en toekomstbestendig te ontwikkelen.
- Hierbij valt te denken aan maatregelen op het gebied van bereikbaarheid, groen, wateroverlast, maar ook sociale cohesie en voorzieningen.
- Vanuit het programma Stadsontwikkeling wordt inzichtelijk gemaakt welke maatregelen het meeste bijdragen aan de gestelde ambities, of ze noodzakelijk of wenselijk zijn en hoeveel ze kosten. Hierdoor is Rijswijk in staat om op stadsniveau gefundeerde investeringsbeslissingen te nemen waar nodig te faseren en daarmee de kwantitatieve en kwalitatieve ontwikkeling van de stad in balans te brengen. Daarnaast stelt het Rijswijk in staat om eventuele benodigde financieringshulp van andere overheden te concretiseren.

Samenwerking private partijen en andere overheden

- We werken binnen de Verstedelijkingsalliantie (8 gemeenten, de provincie en de MRDH) samen met andere overheden. De alliantie richt zich op het wegnemen van belemmeringen bij het realiseren van complexe binnenstedelijke gebieds-ontwikkelingen. Op 20 november 2019 zijn hierover afspraken vastgelegd in een Verstedelijkingsakkoord met het Rijk en andere stakeholders. Als uitwerking daarvan is inmiddels vanuit het Nationaal Groeifonds €1 miljard gereserveerd voor de ontwikkeling van een Metropolaan OV netwerk. In het BO Leefomgeving van juni 2022 hebben rijk en regio afgesproken dat dit najaar de Startbeslissing definitief kan worden genomen voor de MIRT-verkenning Oude Lijn als onderdeel van het gebiedsgericht programma Mobiliteit en Verstedelijking (MoVe). Om te komen tot toekomstbestendige verstedelijking worden naast wederkerige afspraken over verstedelijking en bereikbaarheid ook concretere afspraken gemaakt op onder meer de thema's Groen in en om de stad, klimaatadaptatie en energie. De wijze waarop (wat in Verstedelijkingsakkoord Zuidelijke Randstad als NOVEX-gebied en wat in Woondeals voor Zuid-Holland) zal richting het komende BO MIRT worden uitgekristalliseerd.

- Rijswijk maakt deel uit van het regionale convenant Klimaatadaptief Bouwen. Om klimaatadaptatie meer en beter toe te passen bij plannen en projecten is in 2022 een uitvoeringsplan opgesteld. Dit uitvoeringsplan wordt dit jaar uitgevoerd.
- De Lokale Prestatieafspraken met de woningcorporaties (LPA) passen we aan, waarbij we afspraken maken over de nieuwbouw van sociale huurwoningen. We werken een locatiescan uit waarbij we bezien welke gemeentelijke locaties beschikbaar zouden kunnen komen voor sociale woningbouw en/of woon-zorg voorzieningen. Daarnaast onderzoeken we actieve mogelijkheden tot het inpassen van sociale woningbouw in bestaande gebiedsontwikkelingen.

Herontwikkeling Te Werve (oost)

- Bij de herontwikkeling van Te Werve gaat het om de integrale aanpak van de wijk op gebieden als differentiatie van de woningvoorraad, verduurzamen en vergroenen, leefbaarheid, gezondheid en sociale cohesie, en richten we ons de komende tijd op de herontwikkeling van Te Werve oost. Er wordt met de woningcorporatie en een ontwikkelpartner gewerkt aan een samenwerkingsovereenkomst.
- De opgave in Te Werve oost ziet op de sloop van 330 sociale woningen van overwegend slechte kwaliteit, en de realisatie van ongeveer 550 woningen voor diverse doelgroepen. In 2023 kan de raad, na participatie en inspraak, als eerste stap in de gebiedsontwikkeling van Te Werve Oost een Nota van Uitgangspunten vaststellen. In de loop van het jaar kunnen de plannen dan meer concreet worden uitgewerkt in een ontwikkelkader en kunnen er financiële afspraken worden gemaakt. Ook over het ontwikkelkader zal participatie (onder de Omgevingswet) worden georganiseerd, voordat het kader ter vaststelling aan de raad zal worden aangeboden.

Wonen

Toename, differentiatie en verduurzaming van de woningvoorraad door verdichting, transformatie en nieuwbouw, met oog voor betaalbaarheid.

Woonvisie

- Uitvoering geven aan de begin 2022 vastgestelde prestatieafspraken met de corporaties. De kwaliteit van de sociale woningvoorraad, betaalbaarheid en beschikbaarheid, leefbaarheid, duurzaamheid en bouwen voor doelgroepen zijn belangrijke thema's. We gaan in gesprek over nieuwe Lokale Prestatieafspraken, gevoed door het collegewerkprogramma. Hierin besteden we nadrukkelijk aandacht aan de in het coalitieakkoord gestelde doelen rondom het behouden van 30% sociale woningvoorraad (DAEB), flexwonen en aandachtsgroepen.
- Uitvoering geven aan de in mei 2021 vastgestelde Actualisatie van de Woonvisie. Het gaat hierbij onder meer om het stimuleren van de bouw van betaalbare koop en huurwoningen in het sociale en middeldure segment voor starters, jonge gezinnen en doorstromers, het operationeel maken van het Woonfonds, toevoegen van toegankelijke (levensloopbestendige) woningen voor senioren, het inzetten van een zelfbewoningsplicht en het opstellen van een beleidsregel om verkamering van woningen tegen te gaan. De in 2021 ondertekende regionale woningmarktafspraken vormen een leidraad voor de toekomstige nieuwbouw.
- Uitvoering geven aan het Principeakkoord tussen woningcorporatie Rijswijk Wonen en de gemeente. Het gaat om de toevoeging van middeldure huurwoningen met compensatie in het sociale segment. En onderzoeken of een dergelijk akkoord ook met Vidomes gesloten kan worden.
- We ontwikkelen een doelgroepenverordening met als inzet om de woningvoorraad in Rijswijk betaalbaar en bereikbaar te houden voor de doelgroepen die het het hardst nodig hebben.

Woningbouw en woon-gerelateerde zaken

- Realiseren van nieuwbouw binnen lopende gebiedsontwikkelingen op de locaties Rijswijk-Buiten / Pasgeld en (de laatste fase van) Eikelenburgh.
- Herstructurering wijk Te Werve: intensievere stedenbouwkundige en verkeerskundige verkenning van de mogelijkheden in Te Werve oost in een eerste bouwplan en een ontwikkelkader.
- Transformatie en nieuwbouw in de gebiedsontwikkelingen: diverse projecten zitten in de fase waarin de haalbaarheid wordt onderzocht, zoals het voormalig HBG gebouw, het ING-blok, het Beatrix-blok en Hoogvoorde in Bogaard stadscentrum. Voor De Terp, de Sterpassage en

Van Markenlaan 5 zijn inmiddels vergunningen verleend; hier gaan we coördineren in de uitvoeringsfase, onder meer met inzet van de Bogaard Bouwapp. In het Havenkwartier zijn de locaties Burg. Elsenlaan 325 en 329, de voormalige Indolafabriek, de Sijthofflocatie, de Landtong en Nijverheidsstraat 3 in de planfase en Burg. Elsenlaan 321 in uitvoering. Ook voor het Kesslerpark zijn bouw- en transformatieplannen in voorbereiding.

- De ontwikkeling van project Hofstede in de Landgoederenzone, waarvoor het bestemmingsplan recent is vastgesteld. Hier werken we nog aan een ontsluitingsvarianten studie, in opdracht van de raad.
- Uitvoeren van de lokale prestatieafspraken met de woningcorporaties: nieuwbouw (De Entree, Our House, G. Bomanslocatie, de Koploper, Helfrichsingel 51 en locatie Sammersweg), renovatie en verduurzaming (Rembrandtkade en complexen in Te Werve, Muziekbuurt en Ministerbuurt), huisvesten van statushouders en kwetsbare personen uit instellingen.
- Aanstelling van een doorstroommakelaar / doorstroomteam in samenwerking met corporaties, als pilot voor de duur van 2 jaar.
- De energiecrises vergt een versnelde aanpak om te komen tot isoleren van woningen. Het mes snijdt dan aan twee kanten: minder verbruik is minder kosten aan energie en is tegelijkertijd goed voor het verduurzamen van de woningen. In samenwerking met onder andere de corporaties hebben we meerdere projecten lopen die in 2023 een verdere uitrol krijgen. We ondersteunen actief lokale initiatieven om woningen of VvE's van het aardgas te halen of die investeren om beter te isoleren. Ondertussen werken we ook aan het uitvoeren van de inhoud van de Transitievisie Warmte. We willen Rijswijk, net als omliggende gemeenten, mee laten profiteren van WarmtelinQ, die door de Gasunie wordt aangelegd of op termijn aansluiten op nog te boren geothermische bron of andere lokale warmtebronnen. Tot slot zetten we volop in om ons eigen vastgoed te verduurzamen..
- Toevoegen van goed toegankelijke appartementen in de gebiedsontwikkelingen Bogaard stadscentrum, Havenkwartier en Kesslerpark alsmede op diverse locaties in Rijswijk-Buiten.
- Ontwikkelen van wonen en zorg concepten zoals Our House, de Blauwe Parel en de zorgwoningen in de Buitenpoort in RijswijkBuiten en de zorgwoningen in het ING-blok (Bogaard Stadscentrum), in lijn met de vastgestelde Woonzorgvisie en het opvolgende uitvoeringsprogramma.

Groen en Onderhoud

Behoud, ontwikkeling en differentiatie van openbaar groen, singels, parken en landgoederen

Groen en natuur

- In ons groenbeheerplan hebben we vastgelegd hoe we ons groen onderhouden en welke werkzaamheden nodig zijn om beeldkwaliteit B te behalen en te behouden. Door dit beheer versterken we de kwaliteit van het bestaande groen, waardoor dit voor mens en dier aantrekkelijk is.
- We streven binnen de groene ruimte naar een breed palet aan vrijetijdsmogelijkheden. Dit draagt ook bij aan de gezondheid van inwoners: ouderen, maar zeker ook jongeren en kinderen.

Bomen

- We planten nieuwe bomen als we bomen hebben moeten kappen. En waar mogelijk planten we extra bomen om oorspronkelijke laanstructuren in Rijswijk weer te herstellen. Daarmee borgen we de groene kwaliteit in de gemeente Rijswijk.
- Ziekten en plagen in het groen worden actief bestreden.

Wilhelminapark

- We transformeren het Wilhelminapark de komende jaren tot een stadspark dat voldoet aan de behoeften van onze inwoners door te investeren in recreatieve verbindingen, sport- en spelvoorzieningen, gedifferentieerd groen, kunst, cultuur en evenementen en door de realisatie van een horecavoorziening te faciliteren.
- De natuurtuin in het Wilhelminapark is onze parel van natuur- en milieueducatie. We realiseren een nieuw natuur- en milieueducatiecentrum op de plek van de huidige Blokhut.

- De nieuw te bouwen horecagelegenheid bij de zwemvijver zal een duurzame bedrijfsvoering hebben en kan mogelijk ook een rol krijgen in het verschaffen van informatie over de natuur in de omgeving.

Landgoederenzone Rijswijk

- De Landgoederenzone Rijswijk is erg belangrijk voor een gezonde leefomgeving in een verstedelijkt gebied. Het cultuurhistorisch gebied is belangrijk voor mens en natuur. Vanuit een integrale gebiedsvisie op de gehele zone, starten we met fase 1 van de investeringen tussen de Huis te Landelaan en Park Schoonoord. De beleving voor inwoners en bezoekers wordt beter en de natuurwaarden worden versterkt.
- De ontwikkeling van de Landgoederenzone sluit aan op de ambities die in de samenwerking binnen het Nationaal Park Hollandse Duinen zijn geformuleerd om de samenhang en kwaliteit van de Zuid-Hollandse Landgoederenzones te versterken.
- In ontwikkeling wordt samenwerking gezocht met derden, zowel maatschappelijke organisatie als commerciële partijen, om te verkennen op welke wijze deze partijen kunnen bijdragen in de kosten voor ontwikkeling en beheer van de Landgoederenzone.
- Het proces van de verkoop en ontwikkeling van buitenplaats De Voorde wordt verder doorgezet. Hierbij is de maatschappelijke functie, openbare toegankelijkheid en herstel van de monumentale waarde van belang.
- De plannen op de locatie van de afgebrande bowlingbaan, voormalige tennisbanen en afgebrande boerderij worden in de vorm van plan Hofstede verder ontwikkeld. In deze plannen zullen de ruim twintig voormalige gravelbanen worden teruggegeven aan de natuur en als nieuw openbaar toegankelijk park worden opgeleverd.

Dierenwelzijn

- Wij bevorderen dierenwelzijn in onze gemeente door dierenwelzijn duurzaam te integreren in ons gemeentelijk handelen en bewustwording over dierenwelzijn onder onze inwoners te versterken.
- Via overeenkomsten met dierenasiel 't Julialaantje en Dierenambulance Den Haag e.o. geven we uitvoering aan onze wettelijke plicht voor vervoer en opvang van zwerfdieren.
- In nauwe samenwerking met de dierenklinieken stimuleren we het chippen van katten.
- We realiseren en onderhouden veilige losloopgebieden voor honden.
- Wij dragen bij aan het terugdringen van de ganzenpopulatie door het uitvoeren van ons Ganzenbeheerplan.
- Wij faciliteren de dierenvoedselbank voor gebruikers van de reguliere voedselbank.
- Wij geven meer aandacht aan het bevorderen van het welzijn van wilde dieren en het vervoer en de opvang van wilde dieren in nood.

Openbare ruimte

Basis op orde: schoon, heel en veilig en beeldkwaliteitsniveau B

Beheerplan

- In het integraal beheerplan openbare ruimte hebben we vertaald wat de basis op orde is. We onderhouden en beheren onze openbare ruimte op beeldkwaliteitsniveau B. In het integraal beheerplan openbare ruimte en de onderliggende disciplinaire beheerplannen hebben we vastgelegd welke inspanningen in beheer en onderhoud noodzakelijk zijn om de beeldkwaliteit te bereiken en te handhaven. Tevens is aangegeven welke middelen hiervoor noodzakelijk zijn.
- Het beeldkwaliteitsniveau bewaken we door ieder kwartaal een objectieve kwaliteitsmeting uit te laten voeren.
- Het integraal beheerplan openbare ruimte vormt de leidraad voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Groenbeheerplan 2024-2028

- We stellen een nieuw groenbeheerplan op, waarin duidelijk beheerbeleid geformuleerd staat. Er wordt aangegeven welke middelen nodig zijn om het groenbeheer dusdanig uit te voeren om

beeldkwaliteitsniveau B te behalen en de biodiversiteit in ons groen te versterken. Daarnaast maakt een uitvoeringsprogramma voor groenrenovaties onderdeel uit van het plan.

Zwerfafval

- We verminderen het zwerfafval door publieksgerichte acties en handhaving conform het actieplan "Rijswijk Schoon".
- De educatie over zwerfafval en afvalscheiding op basisscholen wordt voortgezet met de Afvalrace. Dit is een programma specifiek gericht op kinderen en er wordt spelenderwijs geleerd hoe om te gaan met het scheiden van afval en preventie van zwerfafval.
- Op verschillende plekken zijn interventies ingezet om bijplaatsingen en illegale dumpingen te voorkomen. Denk hierbij aan (levende) containertuintjes, gedragsprikkelers en slimme maatregelen.
- Naar aanleiding van het voederverbod (nieuw artikel in de APV) hebben we ook aandacht voor de schadelijke gevolgen van het voeren van dieren, waaronder rattenoverlast.

Herstructurering en beheer buitenruimte

- We verbeteren de openbare ruimte door een integrale herinrichting van een aantal straten (zie ook paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen). De komende jaren verbeteren we de Karel Doormanlaan, Van Ostadelaan, Van Dijklaan, Steenlaan, Tulpstraat en Julianastraat.
- We geven een integrale kwaliteitsimpuls aan de openbare ruimte in de omgeving Huis van de Stad - Rijswijkse Schouwburg en creëren daarmee een vertrekpunt voor een verbeterde kwaliteit van onderhoud.
- Met kleinschalige ingrepen knappen we kansrijke plekken in de openbare ruimte op waar sprake is van achterstallig onderhoud, of waar onderhoud niet (meer) leidt tot een kwaliteitsverbetering. We maken deze plekken mooier en bekijken daarbij of de ingrepen zich lenen voor actieve betrokkenheid en participatieve inbreng van omwonenden.
- In de Verkenning Geestbrugweg e.o. welke staat beschreven in het programma Verkeer en vervoer wordt ook de kwaliteitsverbetering van de entree van het winkelcentrum Oud Rijswijk meegenomen.

Energie, verduurzamings- en klimaatambities

Doorbouwen aan een duurzame, klimaat adaptieve, gezonde stad die in de toekomst klimaatneutraal is en een circulaire economie heeft.

Energie

Nu de Transitievisie Warmte is vastgesteld, is de vraag wat de vervolgstappen zijn. In de onderstaande schema's is aangegeven wat er in hoofdlijnen aan uitvoeringacties voor de komende tijd op de rol staan. Organisatorisch moeten we gaan kijken of we wat meer na programmasturing kunnen gaan zodat de acties in lijn liggen maar er wel via het programma integrale sturing mogelijk is. Dit zal via organisatielijnen worden uitgewerkt. Met als hoofdlijnen:

1. Warmte

A Beleidsontwikkeling:

- Regionale samenwerking: Input leveren voor de Regionale Energiestrategie Rotterdam-Den Haag 2.0.
- Input aanleveren nadere uitwerking regionale strategie warmte (vraag en aanbod) en samenwerking.
- vaststellen Beleidsontwikkeling bodemenergie.
- Interne organisatie bewust maken van de warmtetransitie.
- Transitievisie Warmte borgen in diverse gemeentelijk beleidsplannen en met name in de Omgevingsvisie.
- Werken aan de samenwerking tussen diverse partijen die betrokken moeten zijn bij de ontwikkeling van een warmtenet.
- Grip op energie: gemeentelijk plan opstellen om te komen tot besparing van warmte en inzet van duurzame warmte/aardgasvrij-ready maken.
- 2-jaarlijks uitvoeringsplan opstellen met duidelijke doelstellingen.

B. Participatie en communicatie

- Opstellen algemeen communicatieplan inclusief doelgroepen aanpak.
- Draagvlak creëren door vanaf het begin bewoners en andere eigenaren te betrekken.
- Voor iedere buurt een handelingsperspectief samen met de wijk opstellen, bijvoorbeeld om de warmtevraag te beperken, de woning aardgasvrij ready te maken of om de overstap naar een eigen duurzame warmteoptie te maken.
- Helder advies geven, praktische informatie en ervaringen delen en voor alle beschikbare instrumenten inzetten. Bewoners wegwijs maken naar (subsidie) mogelijkheden.
- Partijen ondersteunen om tot samenwerking en kennisuitwisseling te komen.
- Jaarlijks uitwerken van plan met communicatie momenten.
- Succesverhalen delen ook uit andere gemeentes.

C. Energiebesparing

- Samenwerken met Energieloket, die vragen bewoners kan beantwoorden. Bewoners wegwijs maken naar (subsidie) mogelijkheden.
- Verder uitwerken communicatiemiddelen die gericht zijn op energiebesparing.
- Energiecoaches inzetten voor laagdrempelig maatwerkadvies aan bewoners.
- Inwoners en bedrijven stimuleren en concreet helpen om de energievraag terug te dringen.
- Communicatietraject "Rijswijk Schakelt Over" verder uitrollen inzake isolatie en aardgasvrij/ready maken woningen.
- Woningeigenaren en projectontwikkelaar stimuleren om beter te isoleren en zoveel mogelijk energie te besparen.
- Uitvoering van Plan van aanpak Energiearmoede, onder andere witgoed regeling.

D. Betaalbaarheid eindgebruiker borgen

- Nader definiëren van betaalbaarheid.
- Buurtplannen voorbereiden en aanvullende middelen organiseren om de transitie betaalbaar en haalbaar te maken in die buurten.
- Lokale initiatieven ondersteunen om deze betaalbaar te maken.
- Werken aan aanvullende middelen, Europese en Nationale middelen beschikbaar laten komen voor duurzame projecten.
- Bewoners informeren over de verschillende subsidies.
- Beschikbaar stellen van financiering uit lokaal Energiefonds.
- Lobbyen voor aanvullende financieringsconstructies en nadere wet- en regelgeving bij het Rijk, via de netwerken waarin we vertegenwoordigd zijn.
- Oog houden voor betaalbare oplossingen voor individuele kwesties.

E. Ondersteunen lokale initiatieven

- Lokale initiatieven ondersteunen en stimuleren met maatwerk
- Ondersteuning bieden aan bewoners, ondernemers en ontwikkelaars door kennis, wegwijs maken in de beschikbare subsidies en leningen en zo nodig met het beschikbaar stellen van aanvullende financieringsmogelijkheden.
- Ondersteuning bieden als bewoners, bedrijven of andere gebouweigenaren warmte en koude uit de bodem willen winnen met een collectieve bodemwarmtepomp.
- Regierol oppakken: verbinden en faciliteren van partijen, stimuleren van isolatie en faciliteren van lokale initiatieven.

F. Ontwikkelen van duurzame warmtenetten

- Opstellen van uitvoeringsplan om aantal buurten (Hoekpolder, Stervoorde, Ministerbuurt en de Presidentenbuurt) aan te sluiten op warmtenet.
- Selecteren van warmtebedrijf en de governance opstellen.
- Ten oosten van de Prinses Beatrixlaan ruimte maken voor een warmteoverdrachtsstation.

2. Elektriciteit

A. Stimuleren meer zon op daken

- Voorlichting en collectieve acties voor particuliere woning eigenaren, VvE's, corporaties en bedrijven.
- Onderzoek naar mogelijkheden voor het benutten van de eigen daken, daken van scholen en sportverenigingen en (rijk) Overheidsgebouwen.

B. Zon op overige ruimtes

- Onderzoek naar mogelijke zonnevelden, bijvoorbeeld langs de A4.
- Inventariseren van geschikte parkeerplaatsen om te overdekken (dubbel gebruik).

C. Overige acties

- Sturen op vraag en aanbod van energie op bijvoorbeeld bedrijven terreinen middels duurzame opslag.
- Ondersteunen lokale energie corporaties zoals Zon op Rijswijk.
- Voorlichting ten aanzien van besparen bij zowel bewoners, bedrijven als intern bij de gemeente.

Afval en grondstoffen

- Vanaf 1 januari is statiegeld ook ingesteld op blikjes. Dit wordt, zoals het huidige statiegeldsysteem, via de supermarkten ingezameld. Wij ondersteunen dit initiatief en campagne.
- Onze focus ligt nog steeds op het beter scheiden van grondstoffen van afval. Alle inwoners moeten gebruik kunnen maken van voorzieningen ten behoeve van het scheiden van afval. De invoering en communicatie voeren we samen met Avalex uit. De invoering van omgekeerd inzamelen gaat gepaard met veel communicatie, os. een digitaal platform, folders en bakjes voor recycling.
- Vanaf vorig jaar is nascheiding van kracht bij hoogbouw woningen. Met deze techniek wordt pmd (plastic verpakkingen, metalen verpakkingen, blikjes en drankpakken) uit het restafval gescheiden voor recycling. De hoeveelheid restafval daalt hierdoor. De invoering van nascheiding bij hoogbouw zal dit jaar afgerond zijn. • Het verbeteren van de kwaliteit van grondstoffen door slimmer om te gaan met gft-e (Groente, fruit, Tuinafval en Etensoverblijfselen) en pmd voorzieningen. Onderzoek wijst uit dat 75% van het pmd vervuild is en dat de omgeving hier een grote rol in speelt. Doel hierbij is om zoveel mogelijk schone grondstoffen in te zamelen, in plaats van vervuilde vrachten te verbranden. Vorig jaar is een campagne gestart waar we dit jaar mee verder gaan. • Onze kosten voor de verwerking van restafval, stijgen elk jaar opnieuw. Dit heeft er mee te maken dat er belasting wordt geheven over elke ton te verwerken restafval en de grote hoeveelheden restafval die onze inwoners laten inzamelen. Dit zorgt voor een hoge kostenpost. Het college heeft in 2021 dan ook een taakstelling aangenomen van € 337.000,- op de reductie van restafval. Door de invoering van nascheiding van pmd bij hoogbouw in 2023 verwachten we minder restafval op te halen bij hoogbouw en daardoor kosten te reduceren. Bij laagbouw woningen wordt gekeken naar serviceprikkeles en betere spreiding van faciliteiten voor bronscheiding, die gedurende het jaar beslag krijgen.
- Door middel van innovatieve maatregelen is vorig jaar op een paar plekken ingegrepen om de hoeveelheid illegale dumpingen te verminderen. De effecten en resultaten zullen in dit eerste kwartaal opgemaakt worden en een vervolg wordt aan de hand hiervan bepaald.

Rijswijk klimaatproof

- Ook in de toekomst wil Rijswijk een prettige, gezonde gemeente zijn met een aantrekkelijke leefomgeving. Daarom willen we wateroverlast en hittestress voorkomen en dragen we bij aan een goede waterkwaliteit

Verbeteren milieukwaliteit

- We stellen in regionaal verband (Haaglanden gemeenten) een nota omgevingsveiligheid over hoe om te gaan met omgevingsveiligheid bij ruimtelijke ontwikkelingen in gebieden die in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) zijn aangewezen als aandachtsgebieden.
- We stellen in gesprekken met projectontwikkelaars en initiatiefnemers (in de Omgevingstafels) kansen voor bijvoorbeeld geluidisolatie, energiebesparing en groene daken expliciet aan de orde. In 2023 werken wij aan de realisatie van maatregelen uit het Actieplan Luchtkwaliteit en het Schone luchtakkoord. Een van de maatregelen is uitvoering geven aan het citizen science (burger wetenschap) project "Samen meten luchtkwaliteit op scholen". Het streven is dit project op twee scholen uit te voeren.

- We werken aan het verminderen van de geluidsoverlast die wordt veroorzaakt door het verkeer door voor de woningen die op de saneringslijst voorkomen in 2023 saneringsprogramma's op te stellen en deze voor instemming voor te leggen aan het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (Bureau sanering wegverkeerslawaa). De saneringsprogramma's worden vanwege de wettelijke verplichting om eerst daar waar het mogelijk is maatregelen aan de bron te treffen gekoppeld aan het meerjaren onderhoudsprogramma wegen of aan de herinrichtingsprojecten die de komende jaren gaan plaatsvinden, bijvoorbeeld de Lindelaan, de Prinses Beatrixlaan en de Geestbrugweg etc. Daarnaast voeren wij het Actieplan geluid 2018-2022 uit. In 2023 wordt als onderdeel van de geluidsanering in de Steenlaan de maximum snelheid op een wegvak verlaagd naar 30km/u en wordt op dat wegvak als aanvullende maatregel stille elementenverharding aangelegd.
- In 2023, wordt onder de Omgevingswet, de gemeente het bevoegd gezag van alle bodemtaken (warme overdracht bodemtaken). De omvang van deze taak, de bodemdossiers die overkomen en de financiële gevolgen worden nu inzichtelijk gemaakt waarna afspraken gemaakt kunnen worden met de Omgevingsdienst Haaglanden inzake taakverdeling en mandatering.

Circulaire stad

- We werken toe naar een circulaire economie, waarbij we niet alleen duurzaam en toekomstbestendig inkopen maar waarbij we ook uiteindelijk geen afval meer willen produceren.
- Dat doen we onder andere door:
 1. vooraf al na te denken over het inrichten van onze buitenruimte volgens circulaire principes. Met zoveel mogelijk besparing en hergebruik van materialen, met duurzame verkeersoplossingen en duurzame energie, en met zoveel mogelijk natuurlijke materialen;
 2. te kiezen voor innovatieve oplossingen voor de inrichting van de stad die passen bij Rijswijk als Smart City.

Gedeelde verantwoordelijkheid voor de leefomgeving

Bewoners, bedrijven en maatschappelijke organisaties zijn medeverantwoordelijk voor de kwaliteit van de leefomgeving.

Gebiedsgericht werken

- We werken gebiedsgericht waarbij we in de beleids- en uitvoeringsfase van buiten naar binnen werken, ruimte bieden aan de inbreng van inwoners en constructief samenwerken met bedrijven en maatschappelijke organisaties.
- Voor een succesvolle integrale aanpak in wijkontwikkeling en verbetering leefbaarheid werken we in 2023 vanuit de thematiek die in de gebieden spelen en ontwikkelen we daar waar nodig een gebiedsprogramma of een plan van aanpak op maat. We stellen Gebiedsregisseurs aan die bekend zijn met de belangrijkste wijkontwikkelingen en die een vruchtbare werkrelatie met de wijkpartners en inwoners hebben opgebouwd.

Omgevingswet

- In deze collegeperiode realiseren we de invoering van de Omgevingswet in onze gemeente. De invoering van de wet is gepland voor 1 januari 2023. We zullen dan voldoen aan de wettelijke verplichtingen die de Omgevingswet stelt. In de Omgevingswet staat de balans tussen het benutten en het beschermen van de fysieke leefomgeving centraal.
- We gebruiken daarom de mogelijkheden van de Omgevingswet om bij te dragen aan de verbetering van onze leefomgeving en de bescherming van de gezondheid en veiligheid van onze inwoners. Bijvoorbeeld bij gebiedsontwikkelingen.
- We stellen in 2023 een Plan van Aanpak voor de Omgevingsvisie vast en starten met het proces om te komen tot een Rijswijkse Omgevingsvisie. De Omgevingsvisie moet uiterlijk 31 december 2024 door de Raad zijn vastgesteld. We gaan vanaf 1 januari 2023 werken met het 'Omgevingsplan van rechtswege' en zetten het proces voort voor de transitie naar het Omgevingsplan Rijswijk (welke uiterlijk op 31 december 2029 door de Raad dient te zijn vastgesteld). Dit vraagt een forse financiële inspanning, die voor een deel kan worden gedekt met het extra geld dat het Rijk voor de invoering van de Omgevingswet ter beschikking stelt.

- We benutten de invoering van de Omgevingswet voor verbetering van onze dienstverlening. Bijvoorbeeld door goed functionerende intake- en omgevingstafels, en een goed werkend Omgevingsloket met gebruik van Toepasbare regels. Waar mogelijk gebruiken we de invoering voor meer deregulering en vermindering van de bureaucratie.

Huis van de Stad

- We ontwikkelen het Huis van de Stad tot een plek die verbinding legt tussen politiek en samenleving en waar gemeente, inwoners, ondernemers, maatschappelijke en culturele organisaties kennis delen en krachten bundelen om de kwaliteit van de (sociale, culturele en fysieke) leefomgeving in Rijswijk te versterken: een icoon. Het is een herkenningspunt voor Rijswijk. Een plek die symbool staat voor de stad, haar kracht en haar historie.
- We ontwikkelen daarom het gebouw aan de Generaal Spoorlaan 2-4 en de openbare ruimte daaromheen tot een aantrekkelijke omgeving die uitnodigt tot ontmoeting en samenwerking. Nu de huisvesting van bibliotheek, Trias, een horecavoorziening en een aantal activiteiten van Stichting Welzijn Rijswijk in het gebouw deels gerealiseerd en deels aanstaande is, bereiden we de verhuizing van gemeentelijke organisatie (inclusief multifunctionele raad- en theaterzaal) verder voor, waarbij de realisatie van fase 2 van het Huis van de Stad inmiddels is aanbesteed en de uitvoering gestart. We hebben voorts de opdracht afgerond voor een voorstel voor het in beeld brengen van de verschillende mogelijke scenario's ten behoeve van de buitenruimte van het Huis van de Stad, waarin oplossingen zijn meegenomen voor de parkeerproblematiek in Te Werve. Het voorstel zullen wij de komende tijd uitwerken.

Openbare Speelvoorzieningen

Wij realiseren, beheren en onderhouden voldoende aantrekkelijk ingerichte veilige openbare speelplekken die geschikt zijn voor alle kinderen in Rijswijk om te spelen, te bewegen en te ontmoeten. In dat kader:

- geven wij uitvoering aan de taken die voor 2023 staan opgenomen in het uitvoeringsprogramma van de nota Speelbeleid 2021 – 2026.
- stellen wij een nieuw Beheerplan Openbare Speelplekken 2023 - 2026 op aan de hand van de beleidsuitgangspunten van de nota Speelbeleid 2021 – 2026, de afschrijvingstermijnen en inspecties van de speeltoestellen en diens valondergronden.

Wat gaat het kosten?

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Jr.rek.	Raming na wijziging				
Wonen en Leven		2021	2022	2023	2024	2025	2026
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	Lasten	5.258	5.911	5.780	5.383	5.571	5.558
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	Baten	145	81	82	82	82	82
Saldo		-5.114	-5.831	-5.698	-5.301	-5.489	-5.476
7210 Afvalverwijdering en -verwerking	Lasten	8.066	7.865	8.576	8.580	8.545	8.545
7210 Afvalverwijdering en -verwerking	Baten	10.942	11.077	10.926	11.071	11.071	11.071
Saldo		2.877	3.212	2.350	2.490	2.526	2.526
7220 Riolering en waterzuivering	Lasten	3.180	2.588	2.988	3.000	3.000	3.000
7220 Riolering en waterzuivering	Baten						
Saldo		-3.180	-2.588	-2.988	-3.000	-3.000	-3.000
7230 Milieubeheer	Lasten	1.946	2.468	1.977	1.996	2.014	2.033
7230 Milieubeheer	Baten	781	556				
Saldo		-1.165	-1.911	-1.977	-1.996	-2.014	-2.033
7260 Baten rioolheffing	Lasten						
7260 Baten rioolheffing	Baten	5.636	5.791	5.714	5.714	5.714	5.714
Saldo		5.636	5.791	5.714	5.714	5.714	5.714
7290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	Lasten	749	914	959	959	959	959
7290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	Baten	9					
Saldo		-740	-914	-959	-959	-959	-959
7300 Hemelwater	Lasten	133	106	202	202	202	202

Exploitatie (meerjarig): (bedragen x € 1.000)		Jr.rek.	Raming na wijziging				
Wonen en Leven		2021	2022	2023	2024	2025	2026
7300 Hemelwater	Baten						
Saldo		-133	-106	-202	-202	-202	-202
7310 Grondwater	Lasten	156	164	168	168	168	168
7310 Grondwater	Baten						
Saldo		-156	-164	-168	-168	-168	-168
8100 Ruimtelijke ordening	Lasten	1.929	2.492	1.470	1.223	1.223	1.224
8100 Ruimtelijke ordening	Baten	965	1.290				
Saldo		-964	-1.202	-1.470	-1.223	-1.223	-1.224
8200 Woningexploitatie	Lasten	28	51	51	51	51	51
8200 Woningexploitatie	Baten	70	923	843	93	93	93
Saldo		42	871	791	41	42	42
8210 Wijkontwikkeling	Lasten	184	220	227	216	215	199
8210 Wijkontwikkeling	Baten	1					
Saldo		-184	-220	-227	-216	-215	-199
8220 Volkshuisvesting	Lasten	2.212	2.776	2.505	2.023	1.720	1.718
8220 Volkshuisvesting	Baten	1.931	2.961	2.228	2.178	2.178	2.178
Saldo		-281	184	-277	155	457	460
8300 Bouwgrondexploitatie	Lasten	713	244	586	586	201	201
8300 Bouwgrondexploitatie	Baten	517	433	568	568	183	183
Saldo		-196	189	-18	-18	-18	-18
8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	Lasten	26.918	21.125	38.269	30.404	27.648	31.020
8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	Baten	27.603	21.122	38.249	30.384	27.628	30.999
Saldo		685	-3	-20	-20	-20	-20
Totaal Lasten		51.473	46.925	63.758	54.791	51.518	54.878
Totaal Baten		48.599	44.233	58.609	50.089	46.949	50.320
Saldo Wonen en Leven		-2.874	-2.691	-5.149	-4.702	-4.570	-4.558

Toelichting op de afwijkingen

5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie

Lasten voordeel € 400.000 (Raming 2024 t.o.v. 2023)

In 2023 wordt een nieuw beheerplan onderhoud groen opgesteld voor de jaren 2024-2028. Deze verhoogde budgetten zullen worden opgenomen in dit plan, hierdoor wordt het vervolgens (naar alle waarschijnlijkheid) structureel opgenomen in de begroting.

7210 Afvalverwijdering en -verwerking

Baten voordeel € 145.000 (Raming 2024 t.o.v. 2023)

Enkele jaren geleden zijn er zeer hoge doelstellingen geformuleerd voor het scheiden van grondstoffen. Op basis hiervan hebben we subsidieopbrengsten geraamd. Voor de grondstoffen die we gescheiden inzamelen, krijgen we namelijk subsidie. Deze doelstelling was niet reëel. Tevens blijkt dat het ingezamelde huishoudelijke pmd zeer vervuild is. Hierdoor wordt een groot gedeelte van het pmd niet gerecycled tot nieuwe producten, maar wordt het alsnog verbrand. Dit betekent minder subsidie. Met de huidige cijfers schatten we in dat de opbrengsten in 2020 € 300.000 lager uitvallen dan voorzien. In de meerjarenbegroting werkt dit tekort door. We gaan de komende tijd meer inzetten op communicatie. We richten ons vooral op de wijken waar de mensen nog weinig hun afval scheiden. Daarnaast versnellen we de uitrol van HNI. Met deze extra inspanning verwachten we een hogere scheiding en daarmee meer inkomsten. We verwachten in 2024 alsnog op de oorspronkelijke doelstelling uit te komen.

8100 Ruimtelijke ordening

Lasten voordeel € 241.000 (Raming 2024 t.o.v. 2023)

De woongebieden Pasgeld-West en Pasgeld-Oost worden cf. het raadsbesluit van oktober 2021 ontwikkeld binnen een groenblauwe hoofdstructuur. De zogenaamde parkloper en bosloper verbinden alle groengebieden in het gebied, zoals het Elsenburgerbos, het slagenlandschap en de Drassige Driehoek, met elkaar. De integrale benadering van het plangebied maakt dat er advieskosten gemaakt worden voor gronden gelegen buiten de grondexploitatie van Sion - 't Haantje. De hieruit volgende investeringen worden in een volgende rapportage opgenomen.

8200 Woningexploitatie

Baten nadeel € 750.000 (Raming 2024 t.o.v. 2023)

Voor 2023 staat een incidentele baat geraamd vanwege de verkoop van niet-strategisch vastgoed. Deze baat is incidenteel en vanaf 2024 om deze reden niet meer geraamd.

8220 Volkshuisvesting

Lasten voordeel € 480.000 (Raming 2024 t.o.v. 2023)

Voor de Leges is het uitgangspunt dat deze maximaal 100% kostendekkend mag zijn. Dat betekent dat de geraamde baten niet hoger mogen zijn dan de toerekenbare geraamde lasten. Op basis van de voorliggende begroting komt de kostendekkendheid uit op 99%.

Met de invoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging (Wkb) per 1 januari 2023 verandert ook Titel 2 van de Legesverordening. Als gevolg van deze wijzigingen zijn de tarieven voor de vergunningaanvragen die vallen onder de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging (Wkb) opnieuw berekend. In de Legesverordening zijn deze aanpassingen verwerkt.

Daarnaast wees een analyse uit dat de overschrijding van de opbrengstlimiet geheel wordt veroorzaakt doordat per 2023 aanzienlijke baten worden verwacht uit een aantal grote incidentele bouwprojecten. De lasten voor de gemeente met betrekking tot deze projecten zullen over meerdere jaren doorlopen zo lang een project niet is opgeleverd, terwijl de baten geheel in het jaar van de vergunningaanvraag van het project zullen worden verantwoord. Om de lasten over meerdere jaren te kunnen dekken, wordt voorgesteld om een dotatie te doen aan de voorziening ex artikel 44, lid 2 BBV van € 300.000 om de doorlopende kosten te dekken.

Lasten vergunningen (WABO)

Jaarlijkse inhuur omgevingsvergunning, dekking uit bouwleges

Lasten voordeel € 300.000 (Raming 2025 t.o.v. 2024)

De kosten voor de invoering van de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging Bouw (WKB) zijn € 300.000 lager.

8300 Bouwgrondexploitatie

Lasten voordeel € 385.000 (Raming 2025 t.o.v. 2024)

Het betreft hier een geraamd budget dat gedekt is vanuit de ontvangsten Woningbouwimpuls-subsidie, ten behoeve van het opstellen van een inrichtingsplan voor de buitenruimte van Bogaard stadscentrum, in de jaren '23 en '24.

Daarna gaan we richting uitvoering; raming daarvoor is nog niet gereed (en dus staat raming vanaf '25 nog op '0'). Dit betreft zowel de baten als de lastenkant.

Baten nadeel € 385.000 (Raming 2025 t.o.v. 2024)

Het betreft hier een geraamd budget dat gedekt is vanuit de ontvangen Woningbouwimpuls-subsidie, ten behoeve van het opstellen van een inrichtingsplan voor de buitenruimte van Bogaard stadscentrum, in de jaren '23 en '24.

Daarna gaan we richting uitvoering; raming daarvoor is nog niet gereed (en dus staat raming vanaf '25 nog op '0'). Dit betreft zowel de baten als de lastenkant.

8320 Grondexploitatie RijswijkBuiten

Lasten nadeel € 7.865.000 (Raming 2024 t.o.v. 2023)

De afwijkingen in de meerjarenbegroting zijn het gevolg van de verwerking van de cijfers van de Grondexploitatie Sion – 't Haantje Tiende herziening, 2022. Deze is op 8 februari 2022 door de gemeenteraad vastgesteld. De oude cijfers waren nog gebaseerd op de Grondexploitatie Sion – 't Haantje Negende herziening, 2021.

Baten voordeel € 7.865.000 (Raming 2024 t.o.v. 2023)

De afwijkingen in de meerjarenbegroting zijn het gevolg van de verwerking van de cijfers van de Grondexploitatie Sion – 't Haantje Tiende herziening, 2022. Deze is op 8 februari 2022 door de gemeenteraad vastgesteld. De oude cijfers waren nog gebaseerd op de Grondexploitatie Sion – 't Haantje Negende herziening, 2021.

Investerings

Investeringskrediet (U=uitgaven en I=inkomsten bedragen x € 1.000)	2023		2024		2025		2026	
	U	I	U	I	U	I	U	I
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	536		536		536		536	
Transformatie Wilhelminapark 2023	250							
Transformatie Wilhelminapark 2024			250					
Transformatie Wilhelminapark 2025					250			
Transformatie Wilhelminapark 2026							250	
Vervanging bomen 2023	286							
Vervanging bomen 2024			286					
Vervanging bomen 2025					286			
Vervanging bomen 2026							286	
7210 Afvalverwijdering en -verwerking	50		50		50		50	
Afvalbakken 2023	50							
Afvalbakken 2024			50					
Afvalbakken 2025					50			
Afvalbakken 2026							50	
7220 Riolering en waterzuivering	1.700		1.700		1.700		1.700	
Vervanging vrijvervalriolen 2023	1.700							
Vervanging vrijvervalriolen 2024			1.700					
Vervanging vrijvervalriolen 2025					1.700			
Vervanging vrijvervalriolen 2026							1.700	
7230 Milieubeheer	24		24		24		24	
Uitwerking actieplan geluid 2023	24							
Uitwerking actieplan geluid 2024			24					
Uitwerking actieplan geluid 2025					24			
Uitwerking actieplan geluid 2026							24	
8100 Ruimtelijke ordening	20		20		20		20	
Vervanging luchtfoto's 2023	20							
Vervanging luchtfoto's 2024			20					
Vervanging luchtfoto's 2025					20			
Vervanging luchtfoto's 2026							20	

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien

Bedragen x € 1.000	Lasten 2023	Baten 2023	Saldo
a) Lokale belastingen waarvan de besteding niet gebonden is:			
- Ozb eigenaren woningen		7.018	7.018
- Ozb eigenaren niet-woningen		6.216	6.216
- Ozb	39		-39
- Wet WOZ	232		-232
- Hondenbelasting			
- Precariobelasting		53	53
- Retributies	2		-2
- Toeristenbelasting		456	456
b) Algemene uitkeringen:			
- Uitkering uit het gemeentefonds	-346	119.497	119.843
c) Dividend:			
- Dividenden	129	378	248
d) Overige algemene dekkingsmiddelen:			
- BTW-compensatiefonds			
- Bespaarde rente			
- Gemeente eigendommen	254	1.383	1.129
- Plaspoeipolder			
- Uitkeringen van derden			
- Saldi van de kostenplaatsen			
- lasten/baten oude dienstjaren			
- Overig	1.778	204	-1.574
- Dubieuze debiteuren			
- Vennootschapsbelasting	15		-15
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	2.103	135.205	133.102
Onvoorzien			
Onvoorziene uitgaven	50		-50
Onderuitputting kapitaallasten	-900		900
Subtotaal onvoorziene uitgaven	-850		850
Totaal	1.253	135.205	133.952

Toelichting

In dit hoofdstuk worden de onderdelen van de algemene dekkingsmiddelen beknopt toegelicht.

Grondslagen voor de meerjarenbegroting

Grondslagen	2023	2024	2025	2026
Aantal woningen	28.174	28.844	29.514	30.185
Aantal inwoners	58.342	59.730	61.119	62.507

Lokale belastingen

In de paragraaf lokale heffingen wordt nader ingegaan op beleidsuitgangspunten, ontwikkelingen op het gebied van lokale heffingen, de lastendruk en een vergelijking met andere gemeenten in de regio Haaglanden.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

In deze begroting 2023-2026 zijn de resultaten tot en met de Septembercirculaire 2022 verwerkt. Voor een uitgebreide toelichting op de ontwikkelingen van het gemeentefonds wordt verwezen naar de 2^e Halfjaarrapportage onder algemene dekkingsmiddelen.

Dividend

Betreft het geraamde dividend 2022 van de BNG Bank. Op basis van het besluit van de Algemene Vergadering in april 2022 is dit in de 1^e halfjaarrapportage positief bijgesteld.

Overige algemene dekkingsmiddelen

De overige algemene dekkingsmiddelen bestaan vooral uit de gemeentelijke eigendommen, bezuinigingstaakstellingen, het structureel begrotingsoverschot en toegerekende uren

Gemeente eigendommen

Betreft de opbrengst van huren, erfpachten e.d.

De bezuinigingstaakstellingen 2023 bestaan uit:

Omschrijving	Bedrag
Stelpost nog te realiseren ombuigingen	€ -400.000
Stelpost ombuigingen college	€ -923.700
Stelpost ombuigingen maatschappelijk vastgoed	€ - 225.000
Stelpost ombuigingen korting subsidie	€ - 314.000
Totaal	€ - 1.862.700

Begrotingsoverschot

In het coalitieakkoord heeft het college afgesproken dat ze streeft naar een structureel begrotingsoverschot van 0,5% van het begrotingstotaal. Dit is gelijk aan een bedrag van € 1 miljoen.

Toegerekende uren

Onder algemene dekkingsmiddelen zijn de uren verantwoord van vooral de afdelingen Publiekszaken, Financiën, Grondzaken en Juridische zaken die werkzaamheden verrichten voor de producten belastingen en het beheer van vastgoed.

Onvoorzien uitgaven

Om eventuele tegenvallers op te vangen bestaat de post onvoorzien uitgaven. Deze wordt gelijk gesteld aan de begroting 2022 voor een bedrag van structureel € 50.000.

Onder uitputting kapitaallasten

Naast het investeringsplan 2023-2026 bestaan nog niet gerealiseerde investeringskredieten, die we jaarlijks kritisch beoordelen. Naar schatting levert dit € 900.000 per jaar op.

Overhead

Wat willen we bereiken?

Het doel van het overzicht overhead is om de overhead bij de gemeente beter zichtbaar te maken. Daarnaast ontstaat beter inzicht in de directe kosten die de gemeente maakt voor het leveren van haar producten en het halen van haar doelstellingen binnen de beleidsprogramma's. Ook kan door het hanteren van een eenduidige systematiek een betere vergelijking met andere gemeenten worden gemaakt. Het overzicht van het totale apparaat en de onderverdeling naar de verschillende organisatieonderdelen is opgenomen in de paragraaf bedrijfsvoering. Hiermee wordt de raad inzicht geboden in de omvang en aard van de totale apparaatslasten van de gemeente.

De beoogde effecten zijn:

- Een transparant inzicht in de omvang en samenstelling van de overhead;
- Een efficiënte en effectieve ondersteuning van het primair proces.

Voor de definitie van Overhead wordt aangesloten bij het BBV: Overhead is het geheel van functies gericht op de sturing en ondersteuning van het primaire proces. Overhead bestaat uit:

- Leidinggevenden primair proces (projectleiding valt hierbuiten).
- Financiën, toezicht en controle gericht op de (eigen) gemeentelijke organisatie.
- Personeel en organisatie.
- Inkoop.
- Communicatie.
- Juridische zaken.
- Informatievoorziening en automatisering (ICT).
- Facilitaire zaken en huisvesting (inclusief beveiliging).
- Documentaire informatievoorziening
- Bestuurszaken en bestuursondersteuning.
- Managementondersteuning primair proces.

Voor toerekening van overhead aan grondexploitaties en investeringen heeft de commissie BBV een uitzondering gemaakt, aangezien het niet langer toerekenen een gat in de begroting zou veroorzaken.

Onderdeel	Begrote lasten 2023	Begrote baten 2023	Saldo
Materieel en kapitaallasten	11.627.840	490.980	11.136.860
Personeel	43.663.070	198.660	43.464.410
Eindtotaal apparaatskosten	55.290.910	689.640	54.601.270
Naar programma's en investeringen	-32.268.380	315.080	-32.583.460
Restant(=overhead)	23.022.530	1.004.720	22.017.810

Na toerekening van de directe lasten resteert een bedrag aan overhead van netto € 22.017.810.

In de programma's worden alleen de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces. Het centraal begroten van de kosten van overhead betekent dat het niet langer mogelijk is om uit de ramingen op de beleidsproducten alle tarieven te bepalen. Om deze reden dient op een andere wijze uit de begroting te blijken hoe de tarieven worden berekend en welke beleidskeuzes bij die berekening zijn gemaakt. Hierbij dient in ieder geval vermeld te worden welke overhead- en andere kosten, niet geraamd onder het beleidsproduct (lees: extracomptabel), toegerekend worden.

Beleidsindicatoren

In de regeling beleidsindicatoren van BZK is een aantal indicatoren voorgeschreven die betrekking hebben op de eigen organisatie. Deze indicatoren worden hieronder weergegeven.

Indicator	Eenheid	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	8,44	8,39	8,34
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	7,75	7,83	7,45
Apparaatskosten	Kosten per inwoner	€ 832,55	€ 858,55	€ 935,00
Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	16,3%	4,4%	4,3%
Overhead	% van totale lasten	13,1%	11,0%	10,0%

De definitie voor overhead die is vastgesteld door de commissie BBV creëert een nieuwe discussie over de kosten van de gemeentebrede bedrijfsvoering en de toerekening hiervan. Omdat iedere gemeente anders is georganiseerd is het niet eenvoudig om de overhead met andere gemeenten te vergelijken. Er zijn bijvoorbeeld gemeenten die de bedrijfsvoering in een gemeenschappelijke regeling laten uitvoeren en daardoor minder fte per inwoner hebben. Deze diverse manieren van organiseren maakt een discussie over de overhead complex. We voeren benchmarks uit met andere gemeenten. Voorbeeld hiervan is de benchmark van Vensters voor Bedrijfsvoering die diverse aspecten van de bedrijfsvoering belicht.

De groei van de gemeente leidt ook tot hogere inkomsten uit het gemeentefonds. Een deel van deze inkomsten wordt gereserveerd voor extra taken die met de groei gepaard gaan. Zolang deze gelden niet zijn toebedeeld aan het primaire proces worden deze nog toegerekend aan de overhead. Voor de ontwikkeling van de personeelsbegroting en de externe inhuur wordt verwezen naar de paragraaf Bedrijfsvoering.

Paragrafen



Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

De gemeente Rijswijk bevindt zich in een zeer dynamische omgeving. Externe factoren zoals diverse financiële crisissen, het herstel daarop met wijzigingen in de door de centrale overheid beschikbaar gestelde budgetten maken dat de gemeente flexibel moet kunnen inspelen op snel veranderende situaties. Het aangaan van risico's valt daarbij niet uit te sluiten.

Niet alleen de externe factoren, maar ook het gegeven dat gemeentelijke budgetten tegenwoordig meer en meer onder druk komen te staan, betekenen dat 'risico' en 'risicobeleid' een niet weg te denken factor zijn als onderdeel van het gemeentelijk beleid.

Risico's beperken zich niet tot enkel risico's met een financieel gevolg. Er zijn ook andere risico's denkbaar die misschien niet onder de term 'financieel risico' te vatten zijn, maar wel als zodanig een risico kunnen vormen. Te denken valt o.a. aan imagoschade, politieke- en veiligheidsrisico's.

Aanleiding en achtergrond

De gemeente Rijswijk wil risico's die zij loopt beheersbaar houden. Hiertoe wordt o.a. extra geïnvesteerd in de professionalisering van projectmanagement. Door inzicht in de risico's wordt de organisatie in staat gesteld om op verantwoorde wijze besluiten te nemen, zodat huidige en toekomstige risico's in verhouding staan tot de vermogenspositie van de organisatie.

Om inzicht in deze risico's te verkrijgen is een risico-inventarisatie uitgevoerd. Op basis van de geïnventariseerde risico's wordt het benodigde weerstandsvermogen berekend.

In het kader van de begrotingscyclus worden de risico's gemonitord door de afdelingen. Bij elke rapportage wordt de lijst geactualiseerd, beoordeeld en centraal verwerkt in het risicomanagementprogramma NARIS®. Met dit programma wordt bijvoorbeeld de top 10 risico's en scenario's bepaald, maar kunnen ook de geïmplementeerde beheersmaatregelen worden aangepast.

Kader

Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV)

Het BBV schrijft voor dat een paragraaf Weerstandsvermogen in de jaarstukken moet worden opgenomen. Daarnaast moet, op grond van het BBV, een tabel met financiële kengetallen worden opgenomen. Deze treft u aan het einde van de paragraaf aan.

- Financiële verordening gemeente Rijswijk 2016

Op 19 april 2016 heeft de raad deze verordening vastgesteld. Gewijzigd op 17 december 2019.

- Nota weerstandsvermogen en risicomanagement

Op 17 december 2013 heeft de raad deze nota vastgesteld.

- Nota reserves en voorzieningen gemeente Rijswijk

Ook deze nota is op 17 december 2013 door de raad vastgesteld.

Taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden

Actoren	Rollen	Acties/besluiten
Raad	Sturen en toezicht houden	<ul style="list-style-type: none"> Vaststellen nota weerstandsvermogen en risicomanagement; hoogte weerstandsvermogen vaststellen; programma- en programmarekening vaststellen.
College	Sturen en toezicht houden	<ul style="list-style-type: none"> toezicht op implementatie risicomanagement; sturen op verantwoording van risico's.
Management	Sturen en verantwoorden	<ul style="list-style-type: none"> Implementatie risicomanagement; beoordelen top 10 risico's; kwantificering risico's; aanspreken op gedrag.
Medewerkers	Beheersen	<ul style="list-style-type: none"> Implementeren beheersmaatregelen; kwantificeren van risico's; rapporteren ontwikkeling risico's; aanspreken op gedrag.
Advies & Control	Beheersen en toezicht houden	<ul style="list-style-type: none"> Bijdrage leveren aan risico analyse; in beeld brengen financiële consequenties; bewaken input risicobeheersingssysteem.

Risicoprofiel

Om de risico's van de gemeente Rijswijk in kaart te brengen is een risicoprofiel opgesteld. Dit risicoprofiel wordt als volgt gedefinieerd:

Een overzicht van de risico-eigenschappen van de organisatie, d.w.z. minimaal omvattend de risicodefinities met bijbehorende kansen en gevolgen.

Dit risicoprofiel is onder andere tot stand gekomen met behulp van een risicomanagement informatiesysteem dat bij veel gemeenten wordt gebruikt. Hiermee worden risico's systematisch in kaart gebracht en beoordeeld.

Afzonderlijk van het gemeentebreed gehanteerd risicomanagementsysteem is door een extern bureau een risicoanalyse uitgevoerd op de grondexploitatie RijswijkBuiten. Omdat de werkwijze niet geheel overeenkomt met het gehanteerde systeem worden de resultaten apart vermeld en zijn deze niet opgenomen in tabel 1: Belangrijke financiële risico's.

In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen is wel rekening gehouden met de uitkomsten van de risicoanalyse van RijswijkBuiten.

P&C cyclus

De nota weerstandsvermogen en risicomanagement schrijft een koppeling van het risicoprofiel m.b.v. NARIS® voor bij de diverse beleidsrapportages zoals programmabegroting, jaarrekening en tussentijdse rapportages.

In de kern draait NARIS® om het vastleggen en analyseren van risico's, beheersmaatregelen en opgetreden risico's (incidenten). Risico's hebben impact op de activiteiten (processen en projecten) die de organisatie onderneemt om haar doelen te realiseren. Door risico's te koppelen aan projecten, processen en/of doelstellingen ontstaat direct inzicht waarop gestuurd moet worden om grip te houden op de belangrijkste risico's van de organisatie.

Begroting 2023

Voor de programmabegroting 2023-2026 zijn de risico's geactualiseerd. Op grond van het risicomanagementbeleid worden in het onderstaande overzicht alleen de 10 grootste risico's gepresenteerd met de hoogste bijdrage aan de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit.

Tabel 1: Belangrijkste financiële risico's

Risico	Kans	Financieel gevolg	Invloed
Juridisch	50%	max.€ 3.000.000	13.69%
Juridische risico's als gevolg van bezwaar, beroep en procedures			
CAO ontwikkelingen	70%	max.€ 2.000.000	12.87%
De CAO loopt op 1-1-2023 af. De onderhandelingen voor een nieuwe CAO moeten nog starten. de verwachting is dat de lonen zullen stijgen. Het is echter nog onzeker met hoeveel de lonen zullen stijgen.			
Participatiewet	50%	max.€ 2.400.000	10.97%
Bezuinigingen op de macrobudgetten BUIG en veranderingen in het rekenmodel waarmee de macrobudgetten BUIG worden berekend kunnen leiden tot tekorten op de lokale rijkssubsidie. Een dergelijke overheidsmaatregel kan niet worden voorkomen en kan leiden tot tekorten. Het participatiebudget wordt maximaal ingezet voor bevordering van uitstroom uit de uitkering zodat de uitgaven aan uitkeringen zo laag mogelijk blijven en het eventuele tekort zoveel als mogelijk beperkt blijft.			
Bouwgrondexploitaties	50%	max.€ 2.000.000	9.16%
Niet kunnen afdekken van risico's, die kunnen ontstaan door richtlijnen, voorwaarden, eisen van andere overheden, langere procedures en overige derden-partijen. Financiële tegenvallers, hogere kosten of lagere opbrengsten			
Inflatie en stijgende energieprijzen	50%	max.€ 2.000.000	9.10%
Oplopende inflatie en stijgende energieprijzen. Als gevolg van macro economische ontwikkelingen is er sprake van een hoge inflatie en fors stijgende energieprijzen. Het is onzeker hoe dit zicht in de toekomst gaat ontwikkelen.			
Gemeenschappelijke regelingen	50%	max.€ 1.000.000	4.60%
Verplichte bijdragen in exploitatieverliezen en beperkte invloed waardoor beleidsdoelstellingen niet volledig zouden kunnen worden gehaald			
Gebiedsontwikkelingen	50%	max.€ 1.000.000	4.58%
Uitgangspunt bij gebiedsontwikkelingen is 100% kostendekkendheid door middel van bijdragen van ontwikkelaars. Het risico bestaat dat dit niet realiseerbaar is voor alle gebiedsontwikkelingen. Momenteel loopt hiervoor een onderzoek van Twijnstra-Gudde			
Toekomstig renterisico	50%	max.€ 700.000	3.21%
De financieringsbehoefte zal vanaf 2023 t/m 2025 liggen tussen de € 40 tot € 60 miljoen inclusief de eventuele extra financieringsbehoefte van RijswijkBuiten. Een en ander is afhankelijk van de ontwikkeling van deze grondexploitatie. De eventuele extra rentekosten worden in rekening gebracht bij RijswijkBuiten. In de begroting is rekening gehouden met financieringskosten van 1,5% over € 60 miljoen, ofwel € 900.000 per jaar voor de algemene dienst. Dit bedrag is voorlopig genoeg om de eventuele rentestijgingen op te kunnen vangen. Door de energiecrisis zal de economie worden afgeremd. Dit zal tot gevolg hebben dat de druk op de renteontwikkeling zal afnemen.			
Betalingsproblemen	50%	max.€ 600.000	2.74%
Betalingsproblemen bij burgers en bedrijven. Als gevolg van de hoge inflatie met als gevolg stijgende kosten voor burgers en bedrijven stijgt het risico dat uitstaande vorderingen niet betaald kunnen worden.			
Investerings	30%	max.€ 600.000	1.65%
Bij grote projecten worden de investeringen overschreden			

Uit de inventarisatie zijn in totaal 58 risico's in beeld gebracht met een totaal geraamd risico van circa € 46.056.000. Risico's met een geschatte omvang kleiner dan € 60.000 zijn in deze berekening niet meegenomen. Indien een dergelijk risico zich daadwerkelijk voordoet, dienen de lasten hiervan binnen de exploitatiebudgetten opgevangen te worden.

Het aandeel van de top 10 risico's in het totaal is € 15.300.000. Dit betekent dat de overige risico's optellen tot een bedrag van € 30.756.000.

Benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit wordt uitgevoerd met behulp van een risicosimulatie (Monte Carlo methode). Dit is een onderdeel van NARIS® waarbij gebruik wordt gemaakt van de inschattingen van de kansen en gevolgen zoals die per risico zijn aangegeven. Op basis van de risicosimulatie kan worden berekend welk bedrag er benodigd is om de geïdentificeerde risico's in financiële zin af te dekken. Hierbij wordt gerekend met een zekerheidspercentage van 90%.

Het reserveren van het maximale bedrag van de opgenomen risico's is namelijk niet reëel, omdat de risico's niet allemaal tegelijk en in hun maximale omvang zullen optreden. Het resultaat van deze simulatie is dat met een benodigde weerstandscapaciteit van € 8.013.038 het voor 90% zeker is dat alle risico's kunnen worden afgedekt. Ter informatie is in de volgende tabel de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen bij het hanteren van naastgelegen zekerheidspercentages.

Tabel 2: Benodigde weerstandscapaciteit: bij verschillende zekerheidspercentages

Percentage	Bedrag
75%	€ 6.693.071
80%	€ 7.051.546
85%	€ 7.473.961
90%	€ 8.013.038
95%	€ 8.865.906

Analyse risicomanagement RijswijkBuiten

Afzonderlijk van het gemeente breed gehanteerd risicomanagementsysteem is een risicoanalyse uitgevoerd op de grondexploitatie Rijswijk Buiten. Omdat de werkwijze niet geheel overeenkomt met het gehanteerde systeem worden de resultaten apart vermeld en zijn deze niet opgenomen in bovenstaand overzicht. In de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en het weerstandsvermogen wordt wel rekening gehouden met de uitkomsten van de risicoanalyse van Rijswijk Buiten voor zover deze niet kunnen worden opgevangen binnen de Grondexploitatie. In de Tiende herziening van de grondexploitatie Sion-'t Haantje is er een totaalbedrag aan gekwantificeerde risico's opgenomen van € 4,794 miljoen.

Het verwachte nadelige saldo van de Grondexploitatie 2022 bedraagt € 3,840 miljoen, waardoor er binnen de Grondexploitatie geen buffer meer is voor het opvangen van risico's en deze moeten worden meegenomen in de berekening van de weerstandscapaciteit van de gemeentelijke begroting.

In het vierde kwartaal 2022 zullen de effecten van de huidige macro-economische en financiële situatie in beeld worden gebracht en verwerkt in de begin 2023 vast te stellen elfde herziening van de grondexploitatie. De geraamde opbrengsten gronduitgifte staan door een bouwkostenstijging die groter is dan de stijging van de Vrij-Op-Naam-prijzen onder druk. Tevens zijn de budgetten voor de civiele werken, het bouw- en woonrijp maken, als gevolg van de forse prijsstijgingen niet meer toereikend. De verwachting is dat het nadelig saldo aanzienlijk zal toenemen.

Totaal benodigde weerstandscapaciteit

Totaal benodigde weerstandscapaciteit	
Uitkomst risicomanagementsysteem	€ 8.013.038
Uitkomst risicoanalyse RijswijkBuiten	€ 4.794.000
Totaal	€ 12.807.038

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente Rijswijk bestaat uit het geheel aan middelen dat de organisatie daadwerkelijk beschikbaar heeft om de risico's in financiële zin af te dekken.

Weerstand	Startcapaciteit
Algemene reserve	€ 42.932.685
Onvoorzien	€ 50.000
Totale weerstandscapaciteit	€ 42.982.685

Relatie benodigde en beschikbare weerstandscapaciteit

Om te bepalen of het weerstandsvermogen toereikend is, moet de relatie worden gelegd tussen de financieel gekwantificeerde risico's en de daarbij gewenste en beschikbare weerstandscapaciteit. De relatie tussen beide componenten wordt in onderstaande figuur weergegeven.

Risico's:

Bedrijfsproces
Financieel
Imago / politiek
Informatie / strategie
Juridisch / aansprakelijkheid
Letsel / veiligheid
Materieel
Milieu
Personeel / arbo
Product

Weerstandscapaciteit:

Algemene reserve
Onvoorzien

Weerstandsvermogen

De benodigde weerstandscapaciteit die uit de risicosimulatie voortvloeit, kan worden afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. De uitkomst van die berekening vormt het weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen =	$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{Benodigde weerstandscapaciteit}}$	=	$\frac{€ 42.982.685}{€ 12.807.038}$	=	3,35
----------------------------	---	---	-------------------------------------	---	------

Om het weerstandsvermogen te kunnen beoordelen dient te worden vastgesteld welke ratio de gemeente Rijswijk nastreeft. Hiertoe wordt op grond van de nota weerstandsvermogen en risicomanagement gebruik gemaakt van onderstaande waarderingstabel.

Waarderingscijfer	Ratio	Kwalificatie
A	>2.0	uitstekend
B	1.4-2.0	ruim voldoende
C	1.0-1.4	voldoende
D	0.8-1.0	matig
E	0.6-0.8	onvoldoende
F	<0.6	ruim onvoldoende

De ratio valt in categorie A. Geconcludeerd kan worden dat op dit moment, volgens de huidige analyse van de mogelijke risico's, vertaald in het benodigde weerstandsvermogen, de kwalificatie 'uitstekend' van toepassing is.

Ten opzichte van de jaarrekening 2021 is de ratio weerstandsvermogen toegenomen van 3,0 naar 3,35. Dit is voornamelijk het gevolg van de toevoeging van een positief saldo aan de algemene reserve.

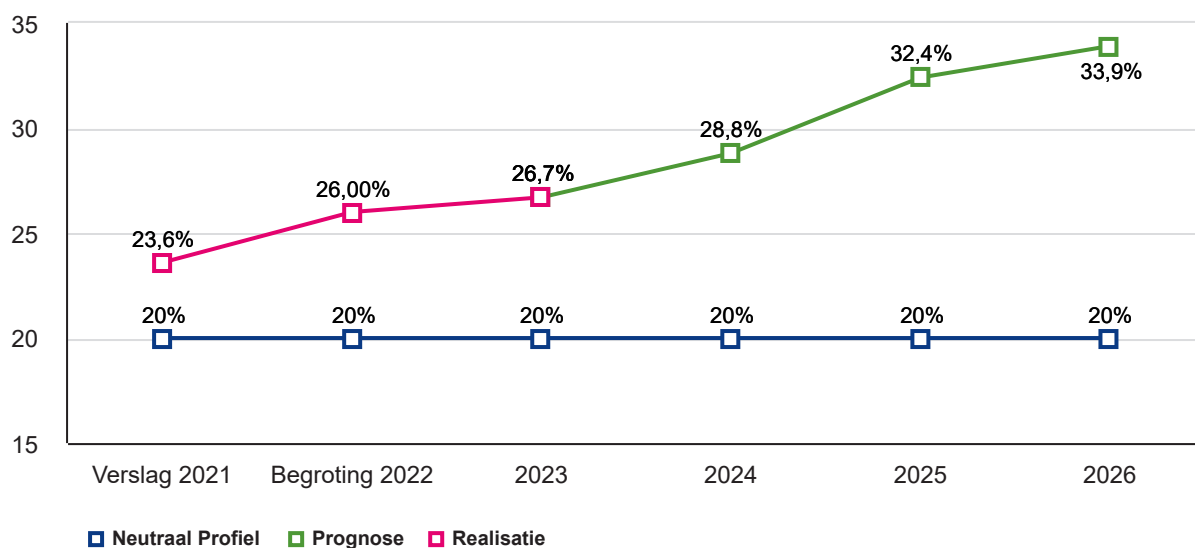
Financiële kengetallen

Met ingang van de begroting 2016 dient onderstaande tabel met financiële kengetallen te worden opgenomen op grond van art. 11 BBV en de "Regeling vaststelling Kengetallen". Gedachtegang van de commissie BBV is dat deze kengetallen door de toezichhouders (gemeenteraad en provincie) meegewogen dienen te worden bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente. Hierbij zal nadrukkelijk de eigen specifieke situatie in ogenschouw genomen moeten worden, omdat deze

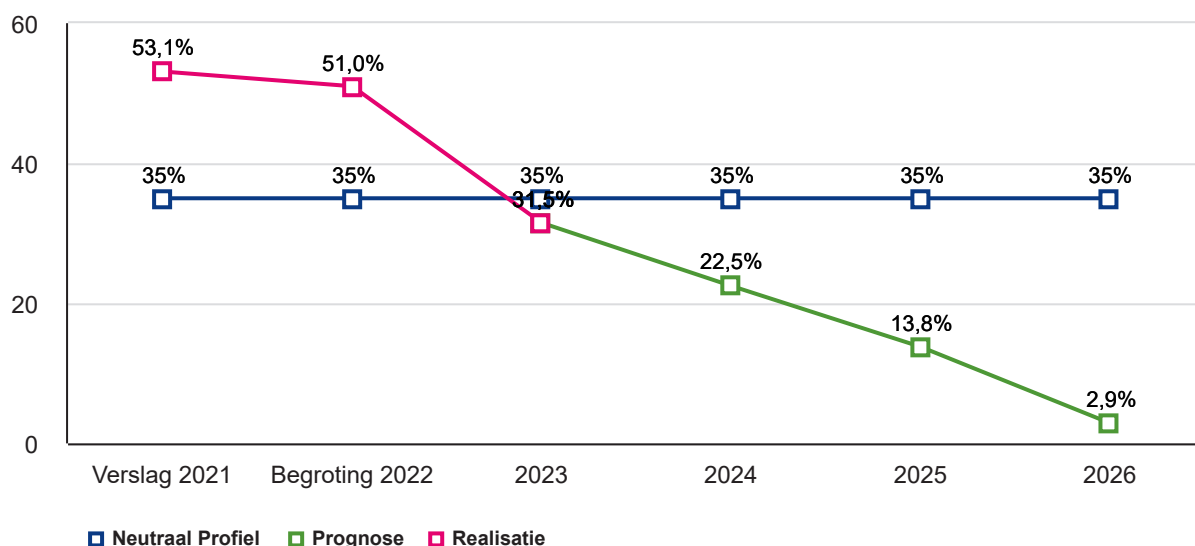
voor iedere gemeente min of meer uniek is. Oftewel, enige nuancering is op zijn plaats bij het interpreteren van de 'kale' cijfers.

Kengetal	Verslag	Begroting	2023	2024	2025	2026
	2021	2022				
Netto schuldquote	111,0%	95,9%	113,4%	111,0%	97,8%	88,9%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	104,4%	97,3%	106,5%	104,0%	90,8%	81,8%
Solvabiliteitsratio	23,6%	26,0%	26,7%	28,8%	32,4%	33,9%
Grondexploitatie	53,1%	51,0%	31,5%	22,5%	13,8%	2,9%
Structurele exploitatieruimte	0,2%	1,3%	2,8%	3,4%	3,5%	0,4%
Belastingcapaciteit	111,7%	111,0%	96,2%	96,2%	96,2%	96,2%

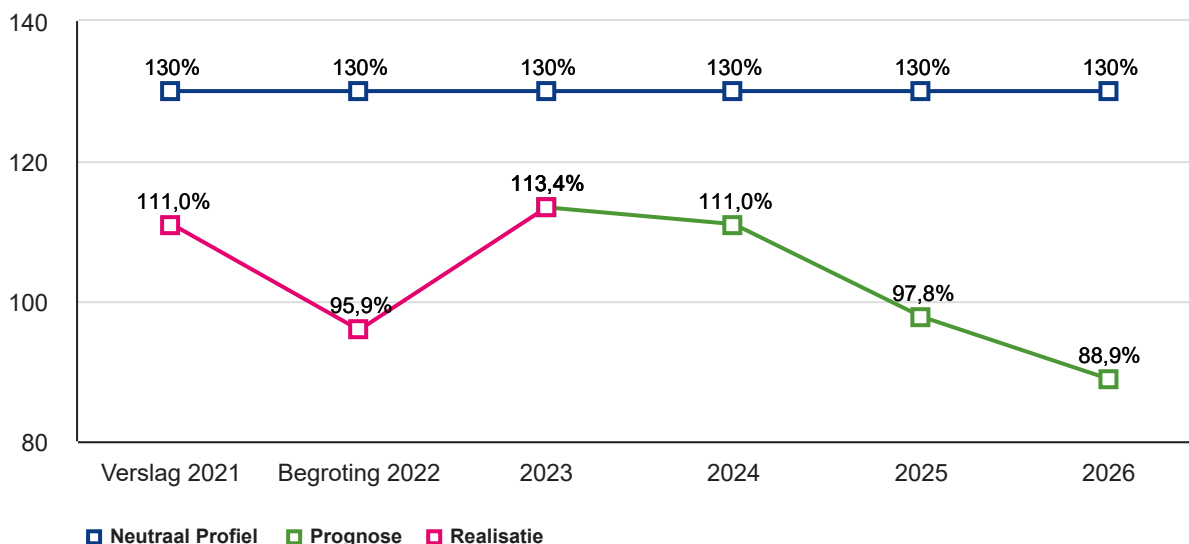
Grafiek Solvabiliteit



Grafiek GREX



Grafiek Netto schuldquote



Toelichting kengetallen

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. De VNG stelt over de netto schuldquote: *“Normaal ligt de netto schuldquote van een gemeente tussen 0% en 90%. Als de netto schuldquote tussen 100% en 130% ligt, is de gemeenteschuld hoog (oranje). Hij moet niet verder stijgen. Als de netto schuldquote boven de 130% uitkomt, dan bevindt de gemeente in de gevarenszone (rood).”* Door forse investeringen neemt de schuld de komende jaren toe, maar door de verkopen in RijswijkBuiten daalt deze tot een acceptabel niveau.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de medeoverheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteit is de belangrijkste graadmeter voor de financiële gezondheid. Voor een neutraal profiel (solvabiliteit tenminste 20%) moet het Eigen Vermogen in vier jaar met € 15,9 miljoen groeien naar € 58,9 miljoen. Door o.a. de afname van de boekwaarde van RijswijkBuiten stijgt de solvabiliteit in de jaren daarna naar het doordat de schulden afnemen. Naarmate de reserves onttrokken worden die voortvloeiden uit het groeifonds zal desolvabiliteitsratio dalen.

Structurele exploitatieruimte

Het kengetal structurele exploitatieruimte vergelijkt de structurele baten en structurele lasten met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten (bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de OZB) toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken. De structurele exploitatieruimte sluit in alle jaren van de begrotings- en meerjarenperiode positief.

Grondexploitatie

Omdat grondexploitaties een forse impact kunnen hebben op de financiële positie, is het kengetal grondexploitatie toegevoegd. Dit kengetal geeft de grondpositie (de waarde van de grond) weer ten opzichte van de totale baten. Hoe lager het percentage voor dit kengetal, hoe gezonder dit kengetalis. In Rijswijk is de grondexploitatie zeer bepalend voor de kengetallen. Het kengetal grondexploitatie is sterk dalend van 53,1% in de jaarrekening 2021 naar 2,9% in 2026. Dit wordt veroorzaakt door de grondexploitatie RijswijkBuiten. Deze ontwikkeling is onder voorbehoud van de elfde herziening

van de GREX RijswijkBuiten. Deze herziening kan ook effect hebben op het solvabiliteitsratio en de netto schuldquote.

Belastingcapaciteit

Het kengetal belastingcapaciteit laat zien hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt tot de landelijk gemiddelde woonlasten. Naast de onroerendezaakbelasting wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing, omdat deze heffingen niet kostendekkend hoeven te zijn, maar ook lager vastgesteld mogen worden (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt). De uitkomst geeft inzicht in de ruimte voor belastingverhoging om bijvoorbeeld een financiële tegenvaller op te vangen of om nieuw beleid te dekken (in het volgende begrotingsjaar). Hiermee geeft dit kengetal – naast de schuld en de verhouding tussen structurele lasten en structurele baten – een indicatie van de wendbaarheid van de begroting, oftewel de mate waarin bijgestuurd kan worden op een tegenvaller (de wendbaarheid wordt verder beperkt door een hoge schuld en structurele lasten die hoger zijn dan de structurele baten). Voor Rijswijk is het kengetal belastingcapaciteit van 111% gedaald naar 96,2% van af 2023.

Conclusie:

Vanuit de kengetallen bezien kan worden gesteld dat de scores voor de verplichte financiële kengetallen beheersbaar zijn. Het voorlopig begrotingssaldo heeft invloed gehad op de ontwikkeling van de kengetallen. Door de verdere ontwikkeling van RijswijkBuiten zullen de schuldquote, de solvabiliteit en het kengetal grondexploitatie in de toekomst nog meer verbeteren. Vanzelfsprekend zullen deze kengetallen omlaag moeten worden bijgesteld naarmate er invulling gegeven wordt aan de bestemmingsreserves vanuit het groeifonds en als er besluiten worden genomen over andere grote investeringen.

Onderhoud kapitaalgoederen

Wat willen we bereiken?

Visie

Het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen (openbare ruimte, gebouwen) komt in meerdere programma's van deze begroting terug. Het vormt financieel gezien een aanzienlijk deel van de begroting en het is bovendien maatschappelijk gezien van groot belang. Om deze redenen wordt het beheer en onderhoud van kapitaalgoederen in een aparte, verplichte paragraaf in de begroting opgenomen.

'Samen werken aan de stad'

De gemeente Rijswijk is verantwoordelijk voor de kwaliteit en de veiligheid van de openbare ruimte. We zorgen dat de openbare ruimte op orde is en aansluit bij het hedendaagse gebruik en de identiteit van onze stad. Dit doen we niet alleen, maar samen met Rijswijk. Bewoners zijn niet alleen belangrijke ogen en oren voor het dagelijks beheer, maar we vragen hun ook om actief bij te dragen en mee te denken over passende langetermijnoplossingen. Met elkaar hebben we bepaald wat de basis is en hebben we het minimale kwaliteitsniveau op onze kapitaalgoederen vastgelegd in een integraal beheerplan. Dit overkoepelend beheerplan vormt de leidraad voor onze inzet de komende jaren en zorgt ervoor dat de basis op orde blijft. We werken belangrijke ontwikkelingen verder uit die veel raakvlakken hebben met en/of invloed hebben op het beheer en onderhoud. Denk hierbij aan de energietransitie, klimaatverandering, ecologie, biodiversiteit en circulaire economie.

Doelstellingen

1. De basis op orde

De openbare ruimte voldoet aan de gestelde kwaliteitsniveaus en wettelijke zorgplicht. Dat wil zeggen: geen kapitaalvernietiging en het is schoon, heel en veilig en het onderhoudsniveau is gemiddeld "B-kwaliteit". We inspecteren regelmatig onze kapitaalgoederen en grijpen tijdig in om kapitaalvernietiging te voorkomen. Er wordt gewerkt met actuele beheerplannen, meerjarenonderhoudsplannen en een adequaat dekkingsplan voor zowel de onderdelen in het integraal beheerplan openbare ruimte als voor al het vastgoed.

2. Meedenken en betrokkenheid

We willen bewoners actief betrekken bij het beheer en onderhoud van de stad. Door samen aan de slag te gaan, willen we niet alleen een openbare ruimte creëren die beter aansluit op het gebruik, maar ook meer betrokkenheid en waardering realiseren. Samen maken we de stad beter.

3. Versterken van parken en groene zones in Rijswijk

Rijswijk is een groene stad. Conform ons groenbeheerplan gaan we de komende jaren investeren in het openbaar groen om dit beeld te behouden en waar mogelijk te versterken. Dit willen we samen met bewoners, gebruikers, partners en bedrijven gaan invullen.

4. Verduurzaming en innovatie in het beheer van kapitaalgoederen

We willen innovatieve technieken in gebouwen-, infra- en groenbeheer gaan toepassen. Daarmee willen we een bijdrage leveren aan de energietransitie, de circulaire economie en verduurzaming van Rijswijk. Dit aspect nemen we ook mee in de selectie van onze aannemers en toeleveranciers.

5. Optimaal gebruik van gebouwen

Wij gaan gebouwen zoveel als mogelijk multifunctioneel inzetten en proberen hiermee de functies te versterken. Hiermee gaan wij kosten besparen en meer interactie stimuleren tussen maatschappelijke partners. Sportverenigingen met een eigen accommodatie zijn over het algemeen niet meer in staat om de accommodatie zelf te vervangen. We willen ook deze accommodaties (zeker in het geval van nieuwbouw) gaan betrekken bij het multifunctioneel gebruik. Er is dan geen sprake meer van sportaccommodaties, maar de sportvereniging is een van de gebruikers van het (maatschappelijk) vastgoed.

6. Communiceren

Jaarlijks wordt fors geïnvesteerd in de openbare ruimte. We willen meer laten zien wat we doen, waarom we het zo doen en wat het betekent voor de stad. We gaan de komende jaren de werkzaamheden meer zichtbaar maken.

Indicatoren

Indicator	Realisatie	Streefwaarde				
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
1. Aantal meldingen over de openbare ruimte	9.469	9.000	9.000	8.750	8.500	8.250
2. Voldoen aan vastgesteld kwaliteitsniveau	niveau B	niveau B	niveau B	niveau B	niveau B	niveau B
3. bezettingspercentage maatschappelijk vastgoed	Circa 80%	95%	95%	95%	95%	95%

Het kwaliteitsniveau wordt tenminste twee keer per jaar gemeten aan de hand van landelijke normen en richtlijnen (CROW-instituut). De meldingen worden geregistreerd bij het KCC en de afhandelingstijd wordt dagelijks gemonitord. Wat betreft het maatschappelijk vastgoed wordt uitgegaan van een gemiddelde op jaarbasis en dat is een schatting/indicatie.

Areaalgegevens

Het openbare gebied dat de gemeente beheert, omvat een omvangrijk aantal objecten met uiteenlopende functies. Vanwege ontwikkeling, uitbreidings- en ontwikkellocaties en aanpassingen in het openbaar gebied zijn de areaalgegevens aan verandering onderhevig. Enkele kengetallen:

Groen, Water en Recreatie		
Gazon en Gras	circa	194 ha.
Beplanting	circa	111 ha.
Bomen	circa	30.066 stuks
Water	circa	63 km.

Voorzieningen voor kinderen en jeugd		
Speeltoestellen	circa	689 stuks

Wegen, civiele kunstwerken en verkeer		
Verkeerregelinstantie	circa	45 stuks
Doorgaande wegen en pleinen	circa	109 ha.
Fiets- en recreatieve paden	circa	121 km ²
Bruggen, tunnels en viaducten	circa	310 stuks
Lichtmasten (incl. armaturen)	circa	9.600 stuks

Volksgezondheid en milieu		
Afvalbakken	circa	970 stuks
ONdergrondse verzamelcontainers	circa	800 stuks
Bovengrondse verzamelcontainers	circa	320 stuks
Riolering en hemelwaterafvoer	circa	231 km

De vastgoedportefeuille welke de gemeente beheert, omvat verschillende objecten met uiteenlopende functies:

Brede Schoollocaties in eigendom bij de gemeente Rijswijk	4
Huis van de Stad	1
Cultuurlocaties	2
Sportlocaties (geen onderdeel van brede school)	5
Welzijnslocaties/wijkwelzijnswerk	3
Welzijnslocaties/kinderopvang	6
Ateliers (gebouwen)	2
Woningen	12
Winkelpanden	5
Fietsenstallingen	2
Kinderboerderijen	2
Overige gebouwen	14

Wat gaan we daarvoor doen?

Integraal beheerplan

In ons Integraal beheerplan openbare ruimte staat aangegeven wat de doelstellingen zijn en welke activiteiten wij verrichten. Samenvattend is het credo: slim, doelmatig en sober. Wij zorgen voor de veiligheid en houden de basis op orde. De benodigde middelen voor het realiseren van de kwaliteit hebben we inzichtelijk.

Product	Ambitie
Integraal beheerplan Buiten Beter 2021-2025	Dit overkoepelend beheerplan vormt de leidraad voor onze inzet de komende jaren en zorgt ervoor dat de basis op orde blijft. Ook worden belangrijke ontwikkelingen die veel raakvlakken hebben met en invloed hebben op het beheer en onderhoud, zoals de energietransitie, klimaatverandering, biodiversiteit en circulaire economie beschreven en betrokken. We behalen een gemiddelde kwaliteit in het beheer en onderhoud van kwaliteitsniveau B (op basis van landelijke standaarden van het CROW-instituut).
Baggerplan 2017-2025	Voldoen aan wettelijke eisen waardoor de benodigde diepte van de watergangen is gewaarborgd.
Beheerplan groen 2020-2024	In het beheerplan groen hebben we de beeldkwaliteit vertaald naar financiële consequenties en hierin staat omschreven hoe we ons groen onderhouden.
Beheerplan kunstwerken 2017-2021	Uitvoeren van de maatregelen die benodigd zijn om de functionaliteit te waarborgen en de veiligheid te garanderen.
Beheerplan oevers 2019-2023	Onderhoudsbeheerplan is in 2019 afgerond.
Beheerplan OV openbare verlichting 2018-2021	In het beheerplan wordt gefocust op preventief beheer, onderhoud en 'duurzaam beheer'.
Beheerplan VRI verkeersregelinstallaties 2016-2020	Verkeersregelinstallaties die de technische levensduur hebben bereikt, worden vervangen door energiezuinige installaties (LED). Het toepassen van LED-verlichting en het dimmen van de verlichting dragen bij aan de ambitie van duurzaamheid.
Beheerplan spelen 2019-2022	In het integrale beheerplan 'spelen' is vastgelegd hoe we ons areaal onderhouden en beheren.
Nota speelbeleid	Een beleidsmatige onderbouwing hoe we omgaan met 'spelen'. Tevens worden de huidige beschikbare middelen herijkt en leggen we keuzes voor die niet in het beheerplan staan.
Beheerplan wegen 2017-2021	Onderhoud is beperkt tot strikt noodzakelijk onderhoud voor het veilig houden van wegen. Vanuit het IBOR hebben we extra middelen beschikbaar gekregen voor de reconstructie van onze wegen
Gemeentelijk Riolerings- en Waterplan 2021-2025	Het gemeentelijk Riolerings- en Waterplan is vastgesteld in 2021. In het plan is opgenomen hoe we omgaan met de drie zorgplichten (afval-, hemel- en grondwater) en ook de verantwoordelijkheden met betrekking tot waterbeheer.
MOP's Maatschappelijk Vastgoed 2015-2025	In 2021 zijn de meerjarenonderhoudsplanningen geactualiseerd en energie-audits uitgevoerd. De resultaten van de actualisatie zijn meegenomen in de begroting. De resultaten van de energie-audits worden meegenomen als input bij vervangingen. Inmiddels hebben we ook extra budget gekregen om enkele achterstanden in te lopen zoals het station en de NH-toren. Achterstallig onderhoud bij het Bunkercomplex Vredenburgweg heeft de aandacht. Een aantal scenario's zijn uitgewerkt in een collegevoorstel. Voor het achterstallig Bunkercomplexonderhoud is budget nodig, afhankelijk welke keuzes gemaakt gaan worden.

Voor kunstwerken, openbare verlichting, verkeersregelinstallaties en wegen zijn de nieuwe beheerplannen in concept gereed. We verwachten deze in 2022 en begin 2023 op te leveren. De reden voor deze vertraging is dat er veel werk te doen is. Tegelijkertijd wordt de gemeente geconfronteerd met een krappe arbeidsmarkt. Intussen is dit aan de beleidskant opgelost.

Uitdagingen en risico's

Capaciteit en krapte op de arbeidsmarkt

Het onderhoud van kapitaalgoederen wordt georganiseerd door mensen met een overwegend HBO+ opleiding met een technische achtergrond. Ze werken als beleidsmedewerker openbare ruimte, beheerder, bouwkundig medewerker, technisch projectleider, werkvoorbereiders of toezichthouder. Landelijke gezien is er een groot tekort aan mensen met deze kwalificatie. Wanneer iemand bij ons vertrekt, kan het zelfs meer dan een jaar duren voordat we een geschikte kandidaat kunnen vinden. Dit heeft bijvoorbeeld gevolgen gehad voor het actualiseren van beleid- en beheerplannen zoals

eerder gemeld. Ook heeft ons ingenieurbureau hiermee veel te maken. Vast personeel is nauwelijks meer te vinden en zelfs op de inhuurmarkt is er bijna geen aanbod meer. Tot nu toe hebben we dit redelijke kunnen opvangen en toch met succes mensen kunnen aantrekken. We hebben gelukkig ook weinig uitloop. De komende jaren gaat het investeringsvolume in het ruimtelijk domein aanzienlijk toenemen. Dit wordt een grote uitdaging. Op beheer en onderhoud is de vraag redelijk constant, maar op het gebied van verkeer en gebiedsontwikkeling neemt het werk aanzienlijk toe. Het is de vraag of we gezien de personele krapte de komende jaren aan alle ambities kunnen voldoen (beheer, verkeer en gebiedsontwikkeling). Desondanks zetten we op creatieve manier onze werving onverminderd voort en zijn we scherp op wat belangrijk is en wat eventueel uitgesteld kan worden zonder al te grote consequenties.

Inlopen achterstanden

Op de producten wegen en bruggen zien we dat de basis nog niet op orde is. Dit wordt veroorzaakt door beperkte onderhoudsbudgetten in afgelopen jaren. De middelen die voortvloeien uit het Integraal beheerplan openbare ruimte zijn berekend op het op orde houden van de basis. Wel gaan extra investeren in het wegwerken van de achterstanden zoals vastgesteld is in het IBOR. Deze investeringen worden ingezet voor het versneld vervangen van bruggen en voor reconstructies aan de wegen. In 2021/2022 zijn we gestart met de voorbereidingen en is een start gemaakt met het herstelprogramma. We verwachten met name in 2023 grote stappen te kunnen zetten.

Bij de kabels van de openbare verlichting (OV) bestaat een grote achterstand. We hebben ongeveer 250 km aan kabels in Rijswijk. We hebben reeds 28 km vervangen. Daarmee liggen we voor op schema, maar gezien de omvang van het project zijn we hier nog vele jaren mee bezig. Voor de komende jaren hebben we het aanzienlijke bedrag van €669.000 per jaar vrij gemaakt om kabels in de oudste delen van Rijswijk te vervangen. We hebben een areaal van ongeveer 9500 armaturen (OV). Hiervan is 30% procent vervangen voor duurzame ledverlichting. Ook hebben we hiervoor extra middelen vrijgemaakt waarmee we de komende jaren de achterstanden wegwerken zodat we kunnen overgaan naar een duurzamere openbare verlichting.

Bij de vervanging van verkeersregelinstallaties zijn er twee cycli. Momenteel zitten wij in de cyclus waarbij de regelinstallatie en de lichten worden vervangen. Vanaf 2025 zullen naast de regelinstallatie en de lichten, ook de masten en het kabelnet vervangen moeten worden. Het benodigde vervangingsbudget zal daarom vanaf 2025 2,5 keer hoger worden.

Renovatieprogramma nutsleidingen door bedrijven

Wat voor onze OV-kabels geldt, geldt ook voor de kabels en leidingen van nutsbedrijven. De komende jaren gaan de nutsbedrijven in Rijswijk veel verouderde kabels en leidingen vervangen (voornamelijk gas- en waterleidingen). Tevens wordt er de komende jaren glasvezel aangelegd. De gemeente is een actieve gesprekspartner voor de nutsbedrijven. Samen met de nutsbedrijven vindt afstemming plaats over de geplande werkzaamheden en waar kansen liggen om deze te combineren.

Programma met herinrichtingen

Er zijn meerdere straten in Rijswijk waar meerdere onderhoudsproblemen samenkomen (zie ook programma Leven en Wonen). Het gaat om locaties waar de riolering, kabels en leidingen en bomen moeten worden vervangen. De boomwortels veroorzaken complicaties zoals wortelopdruk, die niet meer te herstellen zijn met behulp van kleine onderhoudsmaatregelen. Bij de herinrichting verbeteren we daarnaast ook de (verkeers)veiligheid en de leefomgeving. We creëren een openbare ruimte met een goede balans tussen groen, verharding en verlichting. Hierbij houden we rekening met een toekomstbestendige ondergrondse infrastructuur. Dit betreft de projecten de Van Ostadelaan, de Van Dijklaan, de Steenlaan, de Tulpstraat, de Rembrandkade, de Julianastraat en de Lindelaan.

Gemeentelijk Riolerings- en Waterplan

Er wordt de komende jaren meer geïnvesteerd in de riolering vanwege de leeftijd van de riolering en de gemalen. Ook wordt er meer geïnvesteerd vanwege de klimaatverandering (meer aanleg van hemelwaterriolen en andere inrichting (semi) openbare ruimte).

Onderhoud vastgoed

In 2022 is voor het niet maatschappelijk vastgoed extra budget aangevraagd omdat we te maken hebben met achterstanden. Voor lange periode is het onderhoud op minimaal niveau uitgevoerd. Op basis van inspecties hebben we de MeerjarenOnderhoudsPlan (MOP) geactualiseerd en geconcludeerd dat deze werkwijze niet meer volstaat en proactief geïnvesteerd moet worden. Ondanks dat het budget voor een aantal objecten in 2022 is verhoogt, waaronder het station en het Bunkercomplex Vredenburgweg, verwachten we de komende jaren nog enkele kredietaanvragen te moeten doen om de basis op orde te krijgen.

Er wordt een onderzoek uitgevoerd naar professionalisatie van de vastgoedorganisatie. Momenteel is het vastgoed nog verdeeld over drie teams binnen de organisatie. De ambitie is dat dit samengevoegd wordt en dat er geïnvesteerd wordt in de organisatie om deze aan te laten sluiten bij het enorme kapitaal dat het vastgoed vertegenwoordigt, met name ook de uitbreiding van het vastgoed met het Huis van de Stad en sportcentrum de Altis. Voor de laatste twee gebouwen is er voor een proefperiode ook gekozen om het beheer uit te besteden en als gemeente de rol van regiehouder te vervullen. Door de toenemende energiekosten is het wenselijk om de ambities op het gebied van duurzaamheid versneld waar te maken.

Piek aan onderhoud civiele kunstwerken(bruggen)

Met de vaststelling van het IBOR is een aanzienlijk extra investeringsbedrag beschikbaar gesteld voor het vervangen van onze civiele kunstwerken. We vervangen de komende jaren gemiddeld 15 objecten per jaar. Afhankelijk van de resultaten van de nieuwste areaalinspectie die 2021 is uitgevoerd, wordt de meerjarenplanning verder geactualiseerd en gedefinieerd. Het aantal te vervangen objecten kan variëren in verband met grootte, functie, urgentie en beschikbaar budget. Met een nieuw beheerplan zullen we aangeven wat het benodigd budget is en een nieuwe aanvraag doen.

Wat gaat het kosten?

Budgettair kader

Conform de eisen van het BBV maken wij alle onderhoudsbudgetten inzichtelijk in een overzichtelijke tabel. Daarnaast geven wij aan waarvoor het budget wordt ingezet.

Beschikbare exploitatiebudgetten

De belangrijkste exploitatiebudgetten (exclusief kapitaallasten) zijn:

Exploitatiebudgetten (Bedragen x €1.000)	2023	2024	2025	2026	Specificatie van de werkzaamheden
Wegen	1.113	1.113	1.113	1.113	<ul style="list-style-type: none"> • Klein onderhoud asfalt • Onderhoud bestrating • Onderhoud paden • Herstellen belijning
Groen	2.129	2.029	2.029	2.029	<ul style="list-style-type: none"> • Maaien gras • Herstellen gazons • Onderhoud bomen • Herplanten groenstroken • Onkruid en zwerfvuil verwijderen
Verlichting en verkeersregelinstallaties	942	942	942	942	<ul style="list-style-type: none"> • Verhelpen van storingen en reparaties • Preventief vervangen lampen • Schilderen van armaturen en masten • Beheer verkeers- management- systeem
Waterwegen	600	407	407	407	<ul style="list-style-type: none"> • Maaien en krozen van watergangen • Onderhoud beschoeiing • Baggeren watergangen
Spelen					<ul style="list-style-type: none"> • Veiligheids- controles en inspecties • Reparaties en klein onderhoud
Bruggen en duikers	320	320	320	320	<ul style="list-style-type: none"> • Veiligheids- controles en inspecties • Reparaties en klein onderhoud • Reinigen
Riolering	817	817	817	817	<ul style="list-style-type: none"> • Klein onderhoud van riolering • Verhelpen van storingen en verstoppingen • Reinigen van riolering • Beheer en monitoren van het functioneren van rioolstelsel
Gebouwen en objecten	214	214	214	214	<ul style="list-style-type: none"> • Preventief onderhoud woningen en objecten • Onderhoud woningen en objecten • Vervangingsonderhoud woningen en objecten
Maatschappelijk Vastgoed	2.284	2.181	2.181	2.181	<ul style="list-style-type: none"> • Preventief onderhoud en beheer maatschappelijk vastgoed • Onderhoud maatschappelijk vastgoed • Vervangingsonderhoud maatschappelijk vastgoed

Investerings

De belangrijkste investeringsbudgetten zijn

Investeringsbudgetten (Bedragen x €1.000)	2023	2024	2025	2026	Specificatie van de werkzaamheden
Wegen	4.171	23.702	14.019	2.169	<ul style="list-style-type: none"> • Reguliere vervanging asfalt • Aanpak probleemstraten • Kleinschalige plekken opwaarderen
Groen	536	536	536	536	<ul style="list-style-type: none"> • Reguliere vervanging bomen • Aanpak overlastbomen en versterking laanstructuren
Speelplekken	165	165	165	165	<ul style="list-style-type: none"> • Renovatie en groenontwikkeling • Vervanging van speeltoestellen en ondergronden
Verlichting en verkeersregelinstallaties	1.297	1.297	1.297	1.297	<ul style="list-style-type: none"> • Reguliere vervanging verlichting • Inhaalprogramma verlichting
Bruggen en duikers	115	115	115	115	<ul style="list-style-type: none"> • Reguliere vervanging van bruggen en duikers
Waterwegen	1.107	268	268	268	<ul style="list-style-type: none"> • Reguliere vervanging beschoeiing • Reguliere vervanging riolering
Riolering	1.700	1.700	1.700	1.700	<ul style="list-style-type: none"> • en gemalen
Afvalinzameling	300	300	300	300	<ul style="list-style-type: none"> • Invoeren nieuwe inzameling

Bedrijfsvoering

Inleiding

De paragraaf Bedrijfsvoering geeft informatie over de interne bedrijfsvoering van de gemeente. Dat omvat HRM-beleid, ICT / digitalisering, huisvesting, financiën en andere onderdelen van de bedrijfsvoering.

Rijswijk groeit. Het aantal inwoners steeg in zes jaar tijd van 49.000 in 2016 naar 57.000 in 2022. De groei gaat na 2022 door. Naast de groei van de stad vragen ook andere opgaven om inzet. Denk aan de energietransitie, de veranderende sociale dynamiek in de samenleving en ondermijning door het verweven raken van bovenwereld en onderwereld. Deze veranderende dynamiek in de stad vraagt iets anders van onze organisatie.

De 'schaalsprong' die de organisatie moet maken en die er voor zorgt dat de organisatie in de pas loopt met de ontwikkeling die Rijswijk als stad doormaakt is een topprioriteit. Alleen met een goed functionerende organisatie kunnen we onze ambities waarmaken.

Het coalitieakkoord 'Gezonde Groei' Rijswijkse koers 2022-2026 spreekt op veel aspecten van de bedrijfsvoering een duidelijke ambitie voor de komende 4 jaar uit. Deze ambitie wordt in het programma 'Groeien met de stad' omgezet in concrete acties. Het programma is daarmee de opvolger van het Groot Project Organisatieontwikkeling. Net als bij het Groot Project wordt gerapporteerd over ambitie, activiteiten en voortgang.

In deze paragraaf wordt per onderdeel aangegeven wat we willen bereiken en hoe we dat willen gaan doen. Daarnaast is een aantal indicatoren opgenomen die de ambities meetbaar maken.

HRM beleid

Wat willen we bereiken?

Flexibiliteit in de organisatie

Een organisatie die past bij de groei van de stad en de toenemende complexiteit van onze opgaven, voldoende kwantitatief en kwalitatief is toegerust en wendbaar kan inspelen op urgente vraagstukken en nieuwe complexe opdrachten.

Versterken van de strategische beleidsadvisering

Een organisatie kwalitatief is toegerust op de toenemende complexiteit van onze (grootstedelijke) opgaven en steeds sneller wijzigende maatschappelijke en technologische vraagstukken.

Stimuleren van talent

Onze organisatie trekt talent aan, investeert en stimuleert persoonlijke en functionele groei, biedt steeds nieuwe kansen en benut het talent zo optimaal mogelijk.

Goed werkgeverschap

In onze organisatie voelen mensen zich prettig en veilig. We hebben divers samengesteld personeelsbestand en sluiten we niemand buiten. Onze kernwaarden, toewijding, betrokkenheid, betrouwbaarheid en deskundigheid zie je overal terug. We sluiten aan op belangrijke nieuwe (maatschappelijke) ontwikkelingen die ons ook tot een aantrekkelijk werkgever maken,

Wat willen we bereiken?

Flexibiliteit in de organisatie

Een organisatie die past bij de groei van de stad en de toenemende complexiteit van onze opgaven, voldoende kwantitatief en kwalitatief is toegerust en wendbaar kan inspelen op urgente vraagstukken en nieuwe complexe opdrachten.

Versterken van de strategische beleidsadvisering

Een organisatie die kwalitatief is toegerust op de toenemende complexiteit van onze (grootstedelijke) opgaven en steeds sneller wijzigende maatschappelijke en technologische vraagstukken.

Stimuleren van talent

Onze organisatie trekt talent aan, investeert en stimuleert persoonlijke en functionele groei, biedt steeds nieuwe kansen en benut en ontwikkelt het talent optimaal.

Goed werkgeverschap

In onze organisatie voelen mensen zich prettig en veilig. We hebben een divers samengesteld personeelsbestand en we sluiten niemand buiten. Onze kernwaarden, toewijding, betrokkenheid, betrouwbaarheid en deskundigheid zie je overal terug. We sluiten aan op belangrijke nieuwe (maatschappelijke) ontwikkelingen die ons ook tot een aantrekkelijk werkgever maken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Flexibiliteit in de organisatie

- Onderzoeken en in kaart brengen waar we als stad naar toe groeien en wat er nog meer op ons afkomt (o.a. wet- & regelgeving). De basis daarvoor vinden we in het rapport van Berenschot.
- Bepalen wat dit wat dit betekent voor de inrichting van de organisatie (omvang en aard van de formatie en flexibele schil /externe inhuur) onze sturingsmechanismen.
- Ontwikkelproces vormgeven en uitvoeren.

Wat betekent dit concreet in 2023

- We beschrijven de huidige organisatie (inrichting en sturing)
- We beschrijven de toekomstige organisatie (inrichting en sturing)
- Uitvoeren GAP-analyse en keuzes maken¹
- Ontwikkelplan opstellen
- Transparant over- c.q. inzicht van de externe inhuur

Versterken van de strategische beleidsadvisering

- Toevoegen, versterken en uitbreiden van de strategische functie(s) in de organisatie (verbinding met de GAP-analyse).
- Structureel binnen halen en uitwisselen van nieuwe kennis en vaardigheden (verbinding met externe partijen en opleidings- en ontwikkelingsprogramma's).
- Aantrekken en ontwikkelen en behouden van talent op strategisch werk en denkniveau.

Wat betekent dit concreet in 2023

- Aan de hand van de GAP-analyse bepalen we waar welke strategische functie nodig is en wat dit betekent voor de inrichting (structuur en functies) en sturing.
- Plan van aanpak opstellen en starten met de uitvoering daarvan.

¹ Een gap-analyseproces stelt organisaties in staat om te bepalen hoe zij hun bedrijfsdoelen het best kunnen bereiken. Het vergelijkt de huidige situatie met een ideale situatie of doelstellingen, waardoor gebreken en mogelijkheden voor verbetering naar voren komen.

Stimuleren van talent

- Investeren in onze arbeidsmarktbenadering en arbeidsmarktcommunicatie waarin we zichtbaar maken waar Rijswijk voor staat en de wat organisatie te bieden heeft.
- Blijven zoeken naar andere en creatieve manieren om het talent in deze krappe arbeidsmarkt te vinden en aan onze organisatie te binden.
- Mogelijkheden en middelen ontwikkelen voor de persoonlijke en functionele groei van de medewerkers.
- Structureel en transparant inzicht creëren in zowel het potentieel van al onze medewerkers als in de te verwachten vacatures, nieuwe en veranderende opdrachten in de organisatie. Zodat medewerkers en management gezamenlijk kansen kunnen benutten en talenten goed kunnen worden ingezet.

Wat betekent dit concreet in 2023

- We stellen een nieuw werkgeversprofiel vast voor arbeidsmarktcommunicatie en ontwikkelen aan de hand hiervan onze verdere arbeidsmarkt benadering. We investeren in extra kennis en kunde door het aantrekken van een corporate recruiter en extra capaciteit arbeidsmarktcommunicatie.
- We herijken de onze werving & selectieaanpak en onze wervingskanalen om ons bereik op de arbeidsmarkt zo groot mogelijk te maken, proactief én snel te kunnen schakelen en goed te kunnen selecteren.
- We investeren voortdurend in leren en ontwikkelen van onze medewerkers. We stellen voor de komende jaren een centrale leer- en ontwikkelkalender op de belangrijke centrale thema's (organisatievisie, dienstverlening, omgevingswet, participatie/communicatie en digitalisering). In het centrale Management Development (MD) programma versterken we de verdere ontwikkeling van leiderschap in verbinding met het project 'Groeien met de stad'.
- We stimuleren de functionele en persoonlijke ontwikkeling van medewerkers, maken de decentrale ontwikkelplannen onderdeel van de jaarplannen en faciliteren steeds beter met behulp van een leermanagementsysteem (LMS) in de vorm van de RijswijkAcademie.
- Om dit mogelijk te maken verhogen we van af 2023 het leer- en ontwikkelbudget naar 2% van de loonsom.
- We ontwikkelen onze strategische personeelsplanning/toekomstgerichte personeelsplanning verder door met het cyclisch in kaart brengen van het potentieel in de organisatie en verwachte vacatures c.q. veranderende of nieuwe opdrachten.

Goed werkgeverschap

- Zorgen voor een veilige werkomgeving binnen vastgestelde wet- en regelgeving, ons arbobeleid, heldere werkprocessen en instructies en continue aandacht voor onderlinge verhoudingen, inclusie, integriteit, transparantie en leren van fouten,
- Structureel aandacht besteden aan het terugdringen van ziekteverzuim
- Stimuleren van de vitaliteit van ons personeel.
- Aansluiten op ontwikkelingen als hybride werken en het bijdragen aan een duurzame samenleving

Wat betekent dit concreet in 2023

- Vastleggen van de belangrijkste werkprocessen
- Uitvoeren van een RI&E (risico-inventarisatie en evaluatie) gekoppeld aan de meer hybride manier van werken
- Herijking van de verzuimaanpak en verzuimtraining
- Beleid Hybride werken implementeren en na één jaar evalueren
- Herijking woon/werkverkeer en dienstreizen

Verbetering financiële functie

Wat willen we bereiken?

De gemeente wil de komende jaren investeren in de stad, ondanks toekomstige onzekerheden over de financiële verhouding met het Rijk en wettelijke uitgaven zoals in het Sociaal Domein. Uitgaven en investeringen moeten effectief bijdragen aan de beoogde maatschappelijke doelen. Daarom is het van groot belang dat de financiële functie kwalitatief en digitaal op het daarvoor vereiste niveau opereert.

Hierdoor kan voor directie, bestuur en de gemeenteraad tijdige en adequate besturing en verantwoording zo efficiënt en effectief mogelijke plaatsvinden.

Ook worden digitale oplossingen ingevoerd, verbeterd of vervangen om de financiële functie sterker te maken waardoor de organisatie ook beter ondersteund kan worden.

Tot slot worden controles in de eerste en tweede lijn beter beschreven en vastgelegd zodat de rechtmatigheidstoets in 2024 leidt tot een betere verantwoording.

Wat gaan we daarvoor doen?

Digitalisering

- Een dashboard implementeren met financiële en operationele informatie
- In 2023 wordt een start gemaakt met de vervanging van het huidige Financiële informatiesysteem, waarbij implementatie wordt verwacht in 2024 of 2025;
- Het proces van het aanleveren en verwerken van informatie voor de jaarrekening en de begroting zoveel mogelijk stroomlijnen waardoor betere regie en termijnbewaking ontstaat
- De facturen van crediteuren slimmer digitaal verwerken waardoor de gemeente de facturen sneller kan betalen.
- Het handmatige proces van nota's sturen naar debiteuren omzetten naar een digitaal proces

Wat betekent dit concreet in 2023

- Het dashboard zal periodiek worden gebruikt om te monitoren op grote afwijkingen in budgetten, investeringen en productie- en projectdoelen. Hierdoor kan directie, bestuur en raad snel en adequaat bijsturen
- We starten in 2023 een aanbestedingsprocedure met als doel een modern en betrouwbaar financieel informatiesysteem per 2024 of 2025 in gebruik te kunnen nemen
- De huidige applicatie Tangelo die het mogelijk maakt om P&C producten digitaal op de website van Rijswijk te ontsluiten, zal gebruikt worden om het proces van de jaarstukken digitaal te ondersteunen
- De facturen van crediteuren worden zo snel mogelijk verwerkt in het financiële informatiesysteem zodat de informatie in het dashboard steeds zo actueel mogelijk is per monitorronde
- Debiteuren kunnen in 2023 hun digitale nota's ook digitaal betalen

Financiële functie

- Er worden in het kalenderjaar meerdere peilmomenten georganiseerd waarbij met behulp van een dashboard grote afwijkingen in beeld worden gebracht door de businesscontrollers van de domeinen en team Financiën
- De voorstellen aan directie en/of college en raad worden via een strakker format beter getoetst op financiële dekking
- Businesscontrollers van Financiën en de domeinen werken samen om voorstellen en periodieke overzichten vooraf te toetsen
- Facturen en nota's worden efficiënter verwerkt in het financiële informatiesysteem
- De controles in eerste en tweede lijn worden in procesbeschrijvingen opgenomen en uitvoer wordt structureel vastgelegd ten behoeve van de rechtmatigheidstoets

Wat betekent dit concreet in 2023

- Directie, bestuur en raad kunnen per periode een rapportage inzien waaruit grote afwijkingen van budgetten, kredieten, project- en productiedoelen, ontwikkelingen en risico's worden gemeld. Hierdoor kan vaker, sneller en adequater worden bijgestuurd ten opzichte van de huidige halfjaarlijkse rapportages
- Businesscontrollers zijn vooraf betrokken bij het opstellen van voorstellen en rapportages (dashboard) zodat aan de voorkant geborgd is dat in de besluitvorming alle informatie juist en volledig is waardoor besluiten en eventuele bijsturing sneller en beter plaats vindt
- In de periodieke rondes binnen de organisatie worden vaste ijkpunten getoetst zodat steeds duidelijk zichtbaar is wat de meest actuele stand van zaken is op punten als budgetten, kredieten, productiedoelen, ontwikkelingen en risico's

- De informatie in het dashboard (financieel en operationeel) wordt continu actueel gehouden door snellere en betere verwerking van de mutaties in de betrokken informatiesystemen
- Bij het opstellen van de jaarrekening kan de financiële informatie efficiënter ontsloten worden en de rechtmatigheidstoets makkelijker uitgevoerd worden

Digitalisering

Wat willen we bereiken?

Op basis van de ontwikkelingen binnen de IT, de trends die VNG ziet en in het bijzonder de uitdagingen voor gemeente Rijswijk zijn er 3 speerpunten voor de komende jaren geformuleerd, namelijk :

- Borgen van de continuïteit van de informatievoorziening
- Efficiëntie van de bedrijfsprocessen verbeteren
- Informatiehuishouding verder op orde brengen

Wat gaan we daarvoor doen?

Borgen van de continuïteit van de informatievoorziening

Cloud-strategie

SaaS (Software As A Service) oftewel het naar de 'cloud brengen van applicaties' biedt voor de gemeente een aantal relevante voordelen, met name omdat de leverancier een complete dienst biedt. Daarnaast worden steeds meer applicaties door de leverancier naar SaaS overgezet, zodat de gemeente op enig moment de stap naar SaaS wel moet maken. Vaak is er geen alternatief meer, of vindt er geen doorontwikkeling meer plaats op de huidige applicatie. Om hier meer grip op te krijgen is er in opdracht van de gemeente Rijswijk een Cloud-strategie (incl. roadmap) opgesteld. De uitvoering hiervan zal de komende jaren binnen de gemeente Rijswijk de digitaliseringsagenda bepalen.

Het opzetten van een regie organisatie

Vanuit de Cloud-strategie worden steeds meer applicaties buiten de deur geplaatst. Om als gemeente in control te blijven bij het enerzijds 'naar de cloud brengen' van de applicaties, maar ook het bewaken van een juiste IT-dienstverlening hierna, is het van belang dat we een transitie maken naar een regie organisatie. Verder beogen we om de 'cloud-gang' van applicaties op een uniforme en consistente manier te laten plaatsvinden aan de hand van een zogenaamde I-Fabriek.

Efficiëntie van de bedrijfsprocessen verbeteren

Datagedreven werken

Door de inzet van Datagedreven werken, kan er sneller ingespeeld worden op vraagstukken en kan er een besluit worden genomen op basis van inzichten wat een hogere waarde geeft voor de samenleving. Datagedreven werken zal de komende jaren breder binnen de organisatie zijn intrede doen.

RPA

RPA, Robotic Process Automation, is het gebruiken van speciale software die standaard repeterende handelingen uitvoert. Het wordt ook vaker een virtuele robot genoemd. Door de inzet hiervan kunnen repetitieve processen volgens vooraf gedefinieerde regels uitgevoerd worden zonder dat hier (veel) menselijke handelingen voor nodig zijn. Vanwege de krapte op de huidige arbeidsmarkt en de toename in de hoeveelheid taken voor de gemeente, kan RPA helpen om een deel van de standaard taken uit te voeren. De komende jaren zullen de mogelijkheden van RPA binnen de gemeente Rijswijk verkend gaan worden.

Informatiehuishouding verder op orde brengen

(Domein) Zaakgericht werken

Zaakgericht werken is een werkwijze waarmee de processen voor afhandeling van de klantvraag en de informatievoorziening aan klanten is vormgegeven in een volgsysteem rondom een vraag (een zaak). Zaakgericht werken biedt voordelen voor een efficiënte afhandeling van de vraag en het op orde houden van de informatiehuishouding (Archiefwet).

Common Ground

Common Ground is de informatiekundige visie waarmee gemeenten collectief de informatievoorziening eenvoudiger, flexibeler en slimmer gaan inrichten. Met de herinrichting van de informatievoorziening kunnen gemeenten hun dienstverlening en bedrijfsvoering ingrijpend verbeteren. Dat stelt ons in staat om op een moderne en flexibele manier in te spelen op maatschappelijke opgaven.

Huisvesting en Facilitair

Wat willen we bereiken?

Na de zomer van 2023 verhuist de gemeentelijk organisatie naar Huis van de stad Rijswijk. Het Huis van de stad Rijswijk wordt een ontmoetingsplek voor de stad en medewerkers. We faciliteren dit in de inrichting van onze werkplekken.

Hybride werken wordt het nieuwe samenwerken in Rijswijk. We streven naar een mooie balans waarin het thuiswerken én op kantoor werken worden gecombineerd. We passen de kantooromgeving aan voor ontmoeting en hybride werken.

Wat gaan we daarvoor doen?

In Huis van de stad creëren we verschillende type werkplekken om het hybride werken goed te faciliteren. We gaan terug in onze aantal basiswerkplekken en geven meer ruimte aan andere type werkplekken. In Huis van de stad Rijswijk komen ook projectruimtes, belplekken, focusruimtes, aanlandplekken en informele zitplekken. Dit ondersteunen wij door het invoeren van het activiteitgericht werken. Dit betekent dat je op basis van het soort activiteit een passende werkplek zoekt.

In de inrichting van de nieuwe werkplekken houden we rekening met uniformiteit van het meubilair, duurzaamheid en circulariteit, ergonomie en ruimte voor groen.

We maken het hybride werken mogelijk door de kantooromgeving in Huis van de stad hierop aan te passen. We creëren voldoende hybride vergaderruimtes, faciliteren ontmoetingsplekken en voeren de werkplek app in voor het reserveren van werkplekken. Daarnaast maken we met de vergoeding thuiswerkplek een gezonde en veilige thuiswerkplek mogelijk.

Informatiebeveiliging en Privacy

Wat willen we bereiken?

Wij zorgen ervoor dat we bewust en veilig omgaan met informatie door een combinatie van het organisatorisch en technisch borgen van de juiste toegankelijkheid van informatie, het opbouwen en onderhouden van het bewustzijn over informatieveiligheid en privacy en tijdige signalering en opvolging van incidenten. We zijn transparant: we maken inzichtelijk waarvoor wij de gegevens van onze inwoners gebruiken en bieden mogelijkheden tot inzage in het eigen dossier of tot een verzoek voor wijziging/ vernietiging van de eigen gegevens.

Onze verantwoordelijkheid voor informatiebeveiliging en privacy beperkt zich niet tot onze eigen organisatie. Ook in samenwerking met andere organisaties nemen wij onze verantwoordelijkheid voor

het zorgvuldig omgaan met informatie en privacy in de keten door te zorgen voor duidelijke afspraken over deze onderwerpen.

Doelstellingen

- We voldoen aan het basisnormenkader zoals verwoord in de BIO (Baseline Informatiebeveiliging Overheid).
- We voldoen aan de eisen die de privacywet, de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), aan ons stelt.
- We leggen jaarlijks verantwoording af over informatieveiligheid door toepassing van de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA).

Wat gaan we daarvoor doen?

Informatiebeveiliging volgens BIO

In de gemeentelijke processen gaat veel informatie om. Burgers en bedrijven mogen erop vertrouwen dat we zorgvuldig met die informatie omgaan. Tegelijkertijd is de wens dat informatie altijd beschikbaar is en klopt. De dienstverlening krijgt steeds meer een digitaal karakter. In het coalitieakkoord onderschrijven we dat. Dit heeft consequenties voor de organisatie van de beschikbaarheid, integriteit en betrouwbaarheid van informatie. Om die goed te kunnen borgen is binnen de overheid afgesproken om één norm voor informatiebeveiliging te hanteren: de baseline informatiebeveiliging overheid (BIO). Ook voor Rijswijk is dat de standaard.

De BIO is het ijkpunt bij de jaarlijkse verantwoording over de informatiebeveiliging. Voor die verantwoording is landelijk een eenduidige systematiek ontwikkeld (ENSIA, eenduidige normatiek single information audit). In feite wordt met de ENSIA verantwoording afgelegd over de mate waarin de BIO is geïmplementeerd.

Rijswijk zet zich ervoor in om stapsgewijs steeds beter aan de BIO te voldoen. Daar is een plan van aanpak voor opgesteld. Het plan volgt twee sporen. In het ene spoor worden beveiligingsmaatregelen ontwikkeld die gemeentebreed (voor alle processen) worden ingezet, in het tweede spoor wordt ieder proces apart onder de loep genomen en daar waar nodig aangepast aan de BIO. Op basis van de resultaten van de verantwoording en de leerpunten uit recente landelijke incidenten is bepaald welke maatregelen, naast de verdere implementatie van de BIO volgens het plan van aanpak, met prioriteit worden opgepakt. Voor 2023 betekent dat extra focus op:

Bewustwording

De technische beveiligingsmaatregelen kunnen nog zo goed op orde zijn, een menselijke fout is zo gemaakt. De voorbeelden zijn legio, waarbij ICT-systemen besmet raakten met gijzelsoftware nadat een medewerker op een linkje in een phishingmail had geklikt of zijn inloggegevens prijs gaf. De gevolgen kunnen groot zijn: lege schappen in de winkels of het stilvallen van de dienstverlening van de gemeente. Het blijft belangrijk dat medewerkers de risico's kennen op het gebied van informatiebeveiliging en weten hoe ze daarmee om moeten gaan.

Incidentmanagement

Ondanks alle, vooral preventieve, beveiligingsmaatregelen is het belangrijk om voorbereid te zijn op de situatie dat het toch misgaat. Uit de vele voorbeelden die in de media genoemd worden, blijkt dat een ongeluk in een klein hoekje schuilt. Hoe zorg je er dan voor dat de dienstverlening aan burgers en bedrijven daar zo min mogelijk hinder van ondervindt. Er wordt een crisisplan op maat gemaakt voor de beheersing van dit soort incidenten. Daarnaast zal verder gewerkt worden aan het opstellen van bedrijfscontinuïteitsplannen voor de bedrijfskritische processen.

Borgen Privacy

Hoewel niet expliciet opgenomen in het coalitieakkoord, hebben de ambities van het college en het realiseren van de afspraken uit dit document impact op privacy. Integrale aanpak van armoede,

betere toegang tot zorg, actief integratie- en inburgeringsbeleid en vroegsignalering bij preventie van schulden en de verhoging van de veiligheid in de stad zorgen voor een stijging in de verwerking van de persoonsgegevens van onze inwoners en voor een groei aan informatiesystemen die onze dienstverleningsprocessen ondersteunen. Om de bestuurlijke ambities te realiseren is het nodig om gegevens binnen onze organisatie en met ketenpartners en leveranciers uit te wisselen. Dit brengt onderlinge verantwoordelijkheden met zich mee voor iedere schakel in de keten. De privacywetgeving verplicht samenwerkende partijen dan ook om afspraken te maken over de verwerking van persoonsgegevens en het documenteren hiervan. De ambities van het college zullen met respect van de privacy van onze inwoners gerealiseerd worden. We zetten daarbij actief in op bewustwording van onze medewerkers over privacy en op opleiding en training. Bij nieuwe verwerkingen van persoonsgegevens en informatiesystemen voeren we structureel privacyrisicoanalyses uit. We maken afspraken met ketenpartners en leveranciers over de bescherming van de toevertrouwde persoonsgegevens. We zien scherp toe op het realiseren van de beschermende maatregelen uit de risicoanalyses en op het nakomen van de gemaakte afspraken.

Het coalitieakkoord legt ook de nadruk op efficiënt werken met aandacht voor digitale dienstverlening. Op weg naar digitale transformatie vervangt onze organisatie de traditionele ICT-platformen met cloudoplossingen. Bij deze transformatie wordt rekening gehouden met de privacy-kaders. Daarom werkt Rijswijk aan een cloudstrategie waarin kaders en beleid op het gebied van informatiebeveiliging en privacy leidend zullen zijn bij de sourcingskeuzes.

Een extra uitdaging voor de volgende jaren is de implementatie van de Wet Open Overheid (Woo). Deze wet brengt een spanningsveld tussen openbaarheid van overheidsinformatie enerzijds en de bescherming van persoonsgegevens en de persoonlijke levenssfeer anderzijds. Hoewel de AVG ruimte laat voor toegang tot officiële documenten van overheden, moeten de algemene beginselen uit de AVG zoals dataminimalisatie en transparantie worden nageleefd. De projectmatige en gefaseerde aanpak om ervoor te zorgen dat onze processen voldoen aan de kwaliteitseisen van de Woo en de AVG is gestart en zal een aantal jaren in beslag nemen.

De komende jaren worden wijzigingen verwacht in de privacywetgeving. Deze wijzigingen volgen wij aandachtig om hierin in beleid en uitvoering te kunnen anticiperen.

Invoering rechtmatigheidsverantwoording

Wat willen we bereiken?

Afhankelijk van landelijke besluitvorming dient met ingang van het verslagjaar 2023 het college van burgemeester en wethouders zelf een rechtmatigheidsverantwoording op te stellen en op te nemen in de jaarstukken. Hiermee wordt zelfstandig verantwoording afgelegd over de naleving van geldende wet- en regelgeving bij de totstandkoming van de baten en lasten en balansmutaties in de jaarrekening.

Wat gaan we daarvoor doen?

De wetswijziging rechtmatigheidsverantwoording heeft implicaties voor de wijze waarop de raad het college controleert. De gemeenteraad bepaalt welke verantwoordingstekst gehanteerd dient te worden. Hiermee bepaalt de gemeenteraad de onderwerpen én de diepgang waarmee deze onderwerpen worden verantwoord. Dit wordt nog nader uitgewerkt in onze lokale regelgeving.

Vast staat dat na de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording sprake is van een groeiproces. Een groeiproces gericht op het betrekken van de gehele gemeente bij de verbetering van de bedrijfsvoering en de interne beheersing. Om een oordeel te vormen over de mate van control van de organisatie, is in 2019 gestart met het opstellen van een zogenaamde verbijzonderde interne controle (VIC). Door middel van de VIC wordt inzichtelijk gemaakt waar de gemeente staat bij de beheersing van de kritische processen. Er worden aanbevelingen gedaan die met het management worden besproken en er wordt toegezien op de opvolging hiervan. Op deze wijze kan de gemeente steeds beter aantoonbaar 'in control' komen.

Wet open overheid

Wat willen we bereiken?

De Wet open overheid (Woo) is in 2022 in werking getreden. Deze wet vervangt de Wet openbaarheid van bestuur (WOB). De Woo maakt toegang tot publieke informatie expliciet tot een recht van burgers. Het doel van de Woo is een open, transparante en toegankelijke overheid. Onder de Woo kan iedereen een verzoek doen om openbaarmaking van informatie. Bestuursorganen zijn verplicht om de komende vijf jaar 11 informatiecategorieën openbaar te maken.

De actieve openbaarmakingsplicht treedt gefaseerd in werking op een nader te bepalen moment.

Concreet vergt dit dat onze informatievoorziening naar de nieuwe normen wordt aangepast.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2022 is een gemeente brede projectorganisatie opgestart om aan de verplichtingen te voldoen op het gebied van passieve en actieve openbaarmaking. Belangrijke mijlpalen in 2023 van het project zijn het opleveren van een nulmeting en impactanalyse, gevolgd door een implementatieplan.

Burgergerichte Overheid

Wat willen we bereiken?

We blijven inzetten op zogenaamde informele afdoening. Voorbeeld hiervan is het ketenproces betreffende WOZ-bezwaren, waarin het team Belastingen het voortouw neemt met mediation. Voor klachtenbehandeling is bepaald dat informele afdoening uitgangspunt is.

Wat gaan we daarvoor doen?

De klachtenregeling wordt herzien. Team Juridische zaken ondersteunt vakteams bij het aanpassen en opstellen van regelgeving, Medewerkers volgen trainingen voor informele afdoening c.q. opleidingen voor deskundigheidsbevordering, gericht op gespreksvoering c.q. vermogen maatwerk toe te passen. Vanzelfsprekend volgen we (landelijke) ontwikkelingen en benutten we formats van de Rijksoverheid (bv. Deelprogramma Burgergerichte overheid). Het door JZ gebruikte zaakstelsel wordt verder ingericht om het informele afdoeningsproces te ondersteunen.

Personele indicatoren

Indicatoren

Op basis van onze doelstellingen en resultaten hanteren we voor de volgende periode de onderstaande indicatoren:

Indicator	Realsatie	Begroting				
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Verhouding vast-flexibel (%kosten inhuur t.o.v. Totale loonsom ¹)	16,3%	18%	17%	17%	17%	17%
Gemiddelde uitgaven opleiding en ontwikkeling per medewerker ²	€ 933	€ 882	€ 882	€ 882	€ 882	€ 882
Streefcijfer ziekteverzuimpercentage	6,1%	5,2%	5,0%	4,8%	4,6%	4,6%

¹ Voor het bepalen van het streefcijfer hebben we aansluiting gezocht bij de cijfers uit de personeelsmonitor gemeenten van het A&O fonds over dit onderwerp

² Indicator voor het stimuleren van het leervermogen om de wendbaarheid te ondersteunen (afgezet tegen landelijke norm personeelsmonitor A&O-fonds 2020).

In het programma Overhead wordt de inhuur berekend op het geraamde budget dat voor inhuur in de begroting is opgenomen. In de Paragraaf Bedrijfsvoering wordt bij de indicator Verhouding

vast-flexibel rekening gehouden met het feit dat er bijvoorbeeld ook tijdelijk wordt ingehuurd voor bijvoorbeeld openstaande vacatures.

Personeel in cijfers

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de geraamde salarislasten per domein.

	2022 inclusief begrotings wijzigingen	2023
Personele lasten		
Huidig personeel excl. Griffie en RijswijkBuiten	41.934.910	43.529.040
Directie inclusief ondersteuning	2.365.190	2.446.200
Bedrijfsvoering	9.775.100	10.845.170
Maatschappelijke Ontwikkelingen	9.058.480	9.546.640
Ruimtelijke Ontwikkelingen	9.032.100	9.397.780
Sociaal Domein	9.652.390	10.740.820
Overig	2.051.650	552.430
Griffie en RijswijkBuiten	1.235.580	1.252.450
Griffie	490.160	504.230
RijswijkBuiten	745.420	748.220
Gemeenteraad en college van burgemeester en wethouders	1.216.800	1.167.800
Bestuur	1.216.800	1.167.800
Voormalig personeel	92.290	92.290
Organisatieverliezen	72.020	72.020
Voorziening pensioenen wethouders	20.270	20.270
Eindtotaal	44.479.580	46.041.580

Overig bestaat uit:		
Garantiebanen	183.560	213.560
Lasten huwelijksvoltrekkingen/partnerschapsregistr	45.000	45.000
Speeltuinen en -plaatsen	13.890	13.890
Stage- en traineeplan	145.000	145.000
Nog te verdelen CAO	1.529.220	0
Organisatieverliezen	134.980	134.980
	2.051.650	552.430

Overzicht formatie en bezetting

Onderstaand wordt een overzicht gegeven van de formatie en de bezetting per domein:

Domein	Formatie in fte's	Bezetting in fte's	Vacatureruimte
Griffie	5	4	1
Directie inclusief ondersteuning	23	21	2
Bedrijfsvoering	110	104	6
Maatschappelijke Ontwikkelingen	109	98	11
Ruimtelijke Ontwikkelingen	111	92	19
Sociaal Domein	119	109	10
Subtotaal	477	427	49
RijswijkBuiten	10	7	3
Totaal	487	434	52

Bovenstaand overzicht geeft een beeld van de vacatureruimte binnen de gemeente op de peildatum 1 oktober 2022. De salarislasten die vrijvallen als gevolg van de vacatureruimte kunnen worden ingezet om (tijdelijk) extern in te huren om de continuïteit van de werkzaamheden te waarborgen.

Verbonden partijen

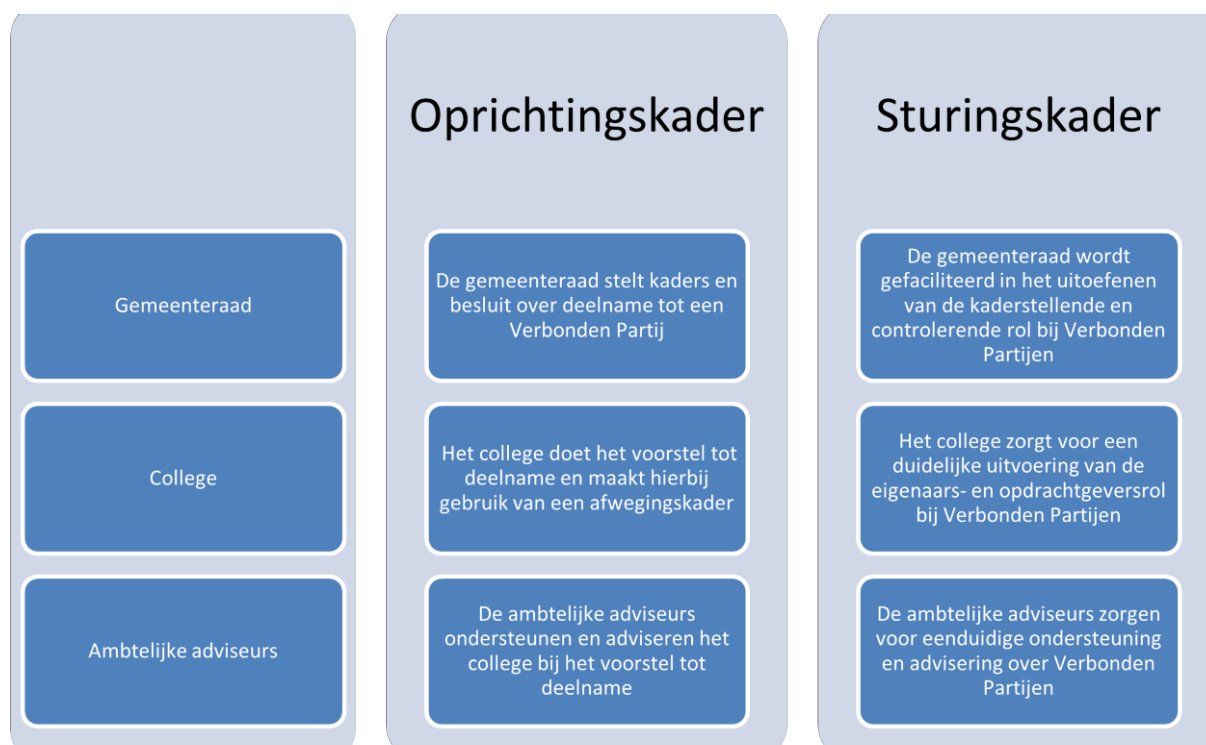
Inleiding

Verbonden partijen voeren vaak taken uit met een groot politiek belang en ze leveren hierbij een belangrijke bijdrage aan de realisatie van maatschappelijke doelen. Het deelnemen in Verbonden partijen levert gemeenten naast voordelen ook financiële en bestuurlijke risico's op. Het is noodzaak om zicht te hebben op deze risico's die immers de realisatie van de doelstellingen binnen de gestelde financiële kaders kunnen belemmeren. De paragraaf Verbonden partijen, in de programmabegroting en in de programmarekening, is een belangrijk instrument voor de gemeente Rijswijk om proactief te sturen op Verbonden partijen.

Verbonden partijen zijn organisaties waaraan de gemeente zich bestuurlijk en financieel verbindt. Verbonden partijen bestaan uit deelnemingen door de gemeente in gemeenschappelijke regelingen, N.V.'s, B.V.'s, stichtingen, verenigingen, Publiek Private Samenwerkingsconstructies etc. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) waarin algemene regels voor de verantwoording door gemeenten en provincies staan, geeft als definitie:

Een Verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.

In de Nota Verbonden partijen 2013 staan kaders voor hoe de gemeente Rijswijk wil omgaan met Verbonden partijen. Het betreft de volgende kaderstellende uitgangspunten:



Overzicht Verbonden Partijen

De gemeente Rijswijk heeft bestuurlijke en financiële belangen in drie vennootschappen en tien gemeenschappelijke regelingen.

Vennootschappen en coöperaties	Gemeenschappelijke regelingen	Stichtingen en verenigingen	Overige verbonden partijen
Stedin Holding N.V.	GGD en VT Haaglanden	Stichting Businesspark Haaglanden	Woonfonds Rijswijk
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten	Industrieschap De Plaspoelpolder (IPP)		
N.V. Dunea Duin & Water	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex		
De Binnenbaan B.V.	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)		
	Omgevingsdienst (ODH)		
	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden		
	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)		
	Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk		

Risicoprofiel

De Verbonden partijen van de gemeente Rijswijk lopen sterk uiteen in (financiële) omvang en vorm. Hierdoor variëren ook de gemeentelijke belangen en risico's sterk. Door jaarlijks het risicoprofiel van een Verbonden partij in te schatten, zorgt de gemeente Rijswijk ervoor dat kansen en bedreigingen bij Verbonden partijen tijdig worden gesignaleerd en dat hierop adequaat kan worden gereageerd.

Het risicoprofiel van een Verbonden partij is gebaseerd op actuele bestuurlijke en financiële risico's en gebeurt op basis van een risicoanalyse (zie bijlage B Nota Verbonden Partijen). Op basis van de risicoanalyse en het vastgestelde risicoprofiel wordt een pakket aan stuur- en beheersinstrumenten gekoppeld aan een Verbonden partij. Het stuur- en beheersinstrumentarium dient binnen de gemeente Rijswijk om vorm en inhoud te geven aan de aansturing, het beheer en de control van de specifieke Verbonden partij.

Hoe groter het bestuurlijk en/of financieel risico dat wordt gelopen bij een Verbonden partij, des te intensiever zijn de sturing op de Verbonden partij en de informatievoorziening aan de gemeenteraad. De gemeente Rijswijk kent hiervoor drie verschillende pakketten: het basispakket, het pluspakket en het aanvullende pluspakket.

Het basispakket is van toepassing op alle Verbonden partijen. De sturing op Verbonden partijen die zijn ingedeeld in het plus- en aanvullend pluspakket is echter intensiever. Bij deze Verbonden partijen zal het ambtelijk en bestuurlijk contact worden geïntensiveerd en zullen onder andere de prestatieafspraken en risico's nauwlettender worden gevolgd. Deze intensivering van de sturing stelt het college bovendien in staat om de gemeenteraad accuraat te informeren (zie verder bijlage C Nota Verbonden Partijen).

Hieronder staat van elke deelneming of gemeenschappelijke regeling informatie. Per deelneming worden de belangrijkste wetenswaardigheden weergegeven in het hoofdstuk Toelichting op de vennootschappen. Dit gebeurt op dezelfde manier als in de voorgaande jaren. In de tabel die daarna volgt zijn de belangrijkste feiten van tien gemeenschappelijke regelingen opgenomen. Het overzicht financieel belang geeft inzicht in de financiën van zowel de vennootschappen als de gemeenschappelijke regelingen. Tot slot is in één tabel het risicoprofiel en het daarbij behorende stuur- en beheerspakket van zowel de vennootschappen als de gemeenschappelijke regelingen weergegeven.

Toelichting op de vennootschappen

Overzicht Vennootschappen	
Naam	Stedin
Vestigingsplaats	Rotterdam
Doel/Openbaar Belang	Beheren van gas- en elektriciteitsnetwerken

Overzicht Vennootschappen

Regionale netbeheerders zoals Stedin in onze regio moeten grote investeringen doen om de bestaande netten te onderhouden ter voorkoming van netcongestie, uit te breiden en te verzwaren. Alleen zo kan worden voldaan aan de vereiste voor een betrouwbare energielevering en de sterk stijgende vraag naar duurzame energie. Stedin en haar 44 aandeelhouders - waaronder Rijswijk - zijn sinds 2019 met elkaar in gesprek om te werken aan de invulling van de kapitaalbehoefte die nodig is voor de noodzakelijke investeringen. In 2021 hebben de meeste aandeelhouders de 1e tranche van de totale kapitaalbehoefte van Stedin gefinancierd met € 200 miljoen via de uitgifte van aandelen door Stedin. Rijswijk heeft voor bijna € 6,8 miljoen aan aandelen Stedin gekocht, waarvoor jaarlijks ruim 1 ton aan dividend wordt ontvangen. Begin 2022 is in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders van Stedin een geactualiseerde kapitaalbehoefte vastgesteld op ruim € 1,8 miljard voor de periode tot 2023. Invulling van deze kapitaalbehoefte geeft voldoende financiële ruimte om de energietransitie te faciliteren en het beheer en onderhoud op het juiste niveau te kunnen doen. Stedin werkt aan een drietal sporen aan het financieringsvraagstuk: 1. Wendbaar, slagvaardig en kosteneffectief opereren; 2. Uitbreiding en versterking van de gemeentelijke en provinciale aandeelhouders; 3. Versterking van de kapitaalbasis door het Rijk. Besluitvorming over de lange termijn financiering zal - ook voor Rijswijk - in 2023 plaatsvinden.

Ontwikkelingen

Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico op lagere dividenduitkering		
Doelstelling/taakstelling	Algemene dekkingsmiddelen, Groeifonds Rijswijk		
Rechtsvorm	Vennootschap		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1-2021)	Eindstand (31-12-2021)
	Eigen vermogen	€ 2,891 miljard	€ 3,270 miljard
	Vreemd vermogen	€ 4,681 miljard	€ 4,912 miljard
Resultaat 2021	€ 21 miljoen		
Aandelenkapitaal	88.486 aandelen van € 100 nominaal + 14.087 cumprefs van € 480,69 prijs per cumpref vanaf juli 2021.		
Financieel belang	1,78% van het gestort aandelenkapitaal. Dit is 1,90% vanaf juli 2021 (inclusief cumprefs).		

Naam	BNG (Bank voor Nederlandse gemeenten)		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	Bank ten dienste van de overheid.		
Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij	Sinds de oprichting aandeelhouder.		
Ontwikkelingen	Geen.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Beperkt risico. Waarde aandelen niet geactiveerd. Jaarlijks dividend is beperkt.		
Doelstelling/taakstelling	Algemene dekkingsmiddelen		
Rechtsvorm	Vennootschap		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1 2021)	Eindstand (31-12-2021)
	Eigen vermogen	€ 4,364 miljard	€ 4,329 miljard
	Vreemd vermogen	€ 155,995 miljard	€ 144,728 miljard
Resultaat 2021	€ 236 miljoen		
Aandelenkapitaal	165.945 aandelen van € 2,50.		
Financieel belang	0,30% van het geplaatst aandelenkapitaal.		

Naam	Dunea Duin & Water		
Vestigingsplaats	Zoetermeer		
Doel/Openbaar Belang	Leveren van betrouwbaar drinkwater en beheren van de duinen tussen Monster en Katwijk.		
Ontwikkelingen	De strategie van Dunea is om een duurzaam en robuust drinkwatersysteem te creëren met meerdere bronnen, dat ook op de lange termijn goed en veilig drinkwater en leveringszekerheid biedt voor de klanten. Door verstedelijking en bevolkingsgroei neemt de vraag naar drinkwater toe. Het heeft dan ook prioriteit bij Dunea om nog meer drinkwater te leveren uit bestaande bronnen en dit systeem zo goed mogelijk te beschermen. Nieuwe bronnen zullen naar verwachting vanaf 2030 extra capaciteit kunnen bieden. Dunea is volop bezig om naar een duurzaam systeem te komen, uit het huidige duinsysteem gecombineerd met innovatieve systemen van zuivering uit nieuwe bronnen dichtbij. Met de duinen wordt de voorraadvorming behouden, de nieuwe zuiveringstechnieken helpen tegen nieuwe opkomende (vervuilde) stoffen in het oppervlaktewater en rivieren. Voor Dunea is de krapte op de arbeidsmarkt, met name in techniek en ICT, ook in 2023 een uitdaging. Daarnaast is er sprake van toenemende aandacht voor cybersecurity. Voor een vitale-sectorbedrijf als Dunea vraagt cybersecurity continu en toenemend aandacht in alle lagen van de organisatie. Hierbij		

Overzicht Vennootschappen

	wordt ook samengewerkt met andere partners in de drinkwatersector, om maximaal weerbaar te zijn tegen digitale dreigingen.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Beperkt risico. Waarde van aandelen niet geactiveerd. Er wordt geen dividend uitgekeerd. Gemeenten hebben stemrecht via hun aandelen en daarmee invloed op de drinkwatervoorziening. De warmteactiviteiten zijn ondergebracht in een aparte dochteronderneming Dunea Warmte & Koude B.V. met een aparte bestuurder, aparte processen, een aparte administratieve organisatie en interne controle, zodat de risico's op belangenverstremgeling en ineffectief toezicht en bestuur het best worden beheerst.		
Doelstelling/taakstelling	Algemene dekkingsmiddelen		
Rechtsvorm	Vennootschap		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1-2021)	Eindstand (31-12-2021)
	Eigen vermogen	€ 237 miljoen	€ 245 miljoen
	Vreemd vermogen	€ 364 miljoen	€ 367 miljoen
Resultaat 2021	€ 8,5 miljoen		
Aandelenkapitaal	158.403 aandelen van € 5,00		
Financieel belang	3,96% van het geplaatst aandelenkapitaal. Geen dividenduitkering.		

Naam	De Binnenbaan B.V.		
Vestigingsplaats	Zoetermeer		
Doel/Openbaar Belang	De Binnenbaan B.V. is de plek waar de inwoners met een SW-indicatie uit de gemeenten Zoetermeer, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk passend werk uit kunnen voeren. De Binnenbaan B.V. brengt werk en SW'ers bij elkaar. SW-medewerkers worden zoveel mogelijk bij reguliere werkgevers geplaatst, maar kunnen ook bij de Binnenbaan zelf terecht voor het uitvoeren van opdrachten.		
Ontwikkelingen	Gemeente Zoetermeer is voor 98% eigenaar van De Binnenbaan B.V., gemeente Leidschendam-Voorburg en gemeente Rijswijk zijn ieder voor 1% eigenaar van de Binnenbaan B.V. De Binnenbaan B.V. voert voor de gemeente Rijswijk alleen de WSW uit. 2021 is het eerste jaar van De Binnenbaan B.V. geweest. Middels de kwartaaloverleggen blijven we betrokken inzake de bedrijfsresultaten, maar vooral ook hoe het met de Rijswijkse SW'ers gaat.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Elk jaar krijgen gemeenten vanuit het Rijk een bijdrage ten behoeve van de personeelskosten bij de uitvoering van de WSW. Deze bijdrage vanuit het Rijk is, zoals nagenoeg overal in Nederland, niet kostendekkend, waardoor een aanvullende gemeentelijke bijdrage nodig is. Het risico op het bedrijfsresultaat binnen De Binnenbaan B.V. wordt verrekend voor een vast lumpsum bedrag van € 104.926 voor 2023 en wordt jaarlijks geïndexeerd t/m 2025.		
Doelstelling/taakstelling	Programma Sociaal Domein - Arbeidsmarkt overig.		
Rechtsvorm	B.V.		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Begroot resultaat 2023	23.000		
Financieel belang	1%		
Omvang van de bijdrage	€ 194.000		

Toelichting op de gemeenschappelijke regelingen

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen			
Naam	GGD en Veilig Thuis Haaglanden		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	Op grond van de Wet publieke gezondheid zorg dragen voor de instelling en instandhouding van één regionale gezondheidsdienst in die regio. Op grond van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) 2015 zorg dragen voor een regionaal advies- en meldpunt huiselijk geweld en kindermishandeling. De regeling behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van het bevorderen, beschermen en bewaken van de publieke gezondheid en de aanpak huiselijk geweld.		
Ontwikkelingen GGD en Veilig Thuis Haaglanden	GGD Sinds het voorjaar 2020 heeft Haaglanden te maken met het coronavirus en ligt de prioriteit van de GGD bij de bestrijding hiervan. Ook in 2023 blijft de GGD een grote rol spelen in het beschermen van de inwoners tegen deze infectieziekte. Hierbij kan worden gedacht aan vaccineren, bron- en contactonderzoek en mogelijk ook het testen. De afgelopen jaren heeft deze invulling telkens plaatsgevonden via het programma Corona en konden de kosten hiervoor gedeclareerd worden bij het rijk. Daarnaast weten we dat		

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen

de coronamaatregelen en corona behoorlijke effecten op onze gezondheid hebben (en hebben gehad). Niet alleen op het gebied van chronische (long) COVID, maar ook op het gebied van mentale gezondheid. De GGD doet verschillende taken binnen de GR (denk aan beleidsadvies, gezondheidsbevordering, epidemiologie en leefomgeving) die nodig zijn om gezondheidsproblemen die ontstaan (zijn) door de coronapandemie te beperken. Sinds de zomer van 2021 is om die reden extra ingezet op epidemiologie en gezondheidsbevordering. Voor 2023 is dezelfde intentie uitgesproken.

Veilig Thuis Haaglanden

Het aantal adviesvragen en meldingen zijn in 2021 toegenomen ten opzichte van 2020.

De regionale ontwikkelingen in Haaglanden wijken wat af van de ontwikkelingen in Rijswijk. Samen met VT gaan we de cijfers nader duiden en kwalitatief onderzoek uitvoeren. In 2021 is budget beschikbaar gesteld door VT om de lokale teams te versterken. De acties voor het versterken van het lokale team zijn opgenomen in het plan "Samenwerken aan een veilig thuis voor iedereen" om zo het kennisniveau van huiselijk geweld en kindermishandeling in de teams te vergroten.

De GGD blijft een belangrijke partner bij huidige of nieuwe pandemieën. De uitvoeringsorganisatie kan mogelijk weer opgeschaald worden door de coronamaatregelen. Voor wat betreft Veilig Thuis heeft de organisatie over het hele jaar bekeken te maken met een fluctuerend aantal adviesvragen en meldingen en een teruglopende personeelscapaciteit door onder andere krapte op de arbeidsmarkt, waardoor de wachtlijst gedurende het jaar kan oplopen.

Risico's
(financieel, bestuurlijk)

Doelstelling/taakstelling	Programma Sociaal Domein Preventieve gezondheidszorg en het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld en kindermishandeling.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 2.493.000	€ 2.323.000
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Begroot resultaat 2023			€ 120.000
Financieel belang	3%		
Omvang van de bijdrage	€ 1.318.000,00		

Naam	Industrieschap De Plaspoelpolder		
Vestigingsplaats	Rijswijk		
Doel/Openbaar Belang	Het IPP heeft tot taak het aanleggen en exploiteren van bedrijfsterreinen, waaronder alles is begrepen hetgeen met deze aanleg en exploitatie samenhangt, alsmede het stichten en exploiteren van bedrijfsgebouwen onder de noemer herstructurering. - Ontwikkeling en uitgifte bedrijventerreinen regio Haaglanden. - Herstructurering bedrijventerreinen. - Faciliteren regionale samenwerking bovengenoemde zaken.		
Ontwikkelingen	Geen		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Rijswijk participeert voor 50% risicodragend in de exploitaties van het Industrieschap de Plaspoelpolder. De verkoop van bouw kavels en verhuur/verkoop bedrijfspanden is onderhevig aan de marktcondities.		
Doelstelling/taakstelling	Programma Economie en Werken.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 12,2 miljoen	€ 13,1 miljoen
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat 2020			€ 919.184
Financieel belang	50%		
Omvang van de bijdrage	n.v.t.		

Naam	Afvalinzameling Avalex		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	Het bedrijf heeft tot doel het zo effectief en efficiënt mogelijk voorbereiden en (doen) uitvoeren van de integrale reinigingstaken van de deelnemers. Volksgezondheid en Leefbaarheid en daarbij specifiek de taak tot het inzamelen van afval.		
Ontwikkelingen	Avalex werkt samen met de deelnemende gemeenten aan een open en transparante Dienstverleningsovereenkomst (DVO) en inkoop. Tevens worden er gezamenlijke inspanningen geleverd om de hoeveelheid restafval af te laten nemen. De markt voor		

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen

Risico's (financieel, bestuurlijk)	<p>het verwerken van afvalstoffen/grondstoffen blijft in beweging. De verwachte hogere verwerkings- en verbrandingskosten van het huishoudelijk afval en de lagere opbrengsten voor grondstoffen zijn verwerkt in de begroting. Daarnaast verzorgt Avalex vanaf 2022 de afhandeling van de subsidies van Nedvang voor het recyclen van plastic, metaal en drankkarton-afval (PMD) voor de gemeenten. De budgetneutrale mutaties die hieruit voortkomen, namelijk tegenover uitgaven staan subsidie ontvangsten, zijn eveneens verwerkt in de begroting. In 2023 is er ook een vervolg op het huisvestingsdossier van Avalex, waarbij kantoorpersoneel (mogelijk) wordt verplaatst naar één locatie in plaats van de huidige twee locaties.</p> <p>De (hogere) ontwikkeling van de afvalverwerkingskosten en de lagere opbrengst van grondstoffen (zoals pmd en textiel) brengen een risico met zich mee.</p> <p>De garantstelling van Avalex bij HVC heeft geen gevolgen voor de financiële positie van de gemeente Rijswijk. De garantstellingsprovisie (ca. € 140.000 per jaar) heeft een positief effect op de begroting.</p>		
Doelstelling/taakstelling	Programma Wonen en Leven - Afvalinzameling,		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens	Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)	
	Eigen vermogen	€ 5,4 miljoen	€ 5,4 miljoen
	Vreemd vermogen	€ 43,4 miljoen	€ 41,6 miljoen
Resultaat 2020			€ 29.000
Financieel belang	18% van de omzet		
Omvang van de bijdrage	€ 7,4 miljoen		

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden		
Algemene informatie	<p>De VRH behartigt de belangen van de gemeente op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening.</p> <p>De VRH bevordert de veiligheid en gezondheid van allen die zich in het gebied van de regio Haaglanden bevinden door de samenwerking tussen burgers, private en publieke partijen te stimuleren en te faciliteren.</p>		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	<p>De doelstelling is verwoord in artikel 2, lid 4 van de Gemeenschappelijke Regeling (GR). "De Veiligheidsregio Haaglanden behartigt de belangen van de gemeenten op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening."</p>		
Ontwikkelingen	<p>De ingezette koers van de brandweer van afgelopen jaren focust op het leveren van zorg op maat, op basis van de hulpvraag, maatschappelijke ontwikkelingen én met inachtneming van de mogelijke risico's. Deze koers wordt voortgezet. Verder volgt de VRH de ontwikkelingen die volgen uit de focus van de komende kabinetsperiode op het realiseren van een toekomstbestendig, samenhangend stelsel voor de crisisbeheersing en brandweezorg.</p> <p>Daarnaast hebben de uitkomsten van de evaluatie van de Wet Veiligheidsregio's een invloed op de VRH. De GHOR zal zich verder ook richten op het thema "verbreden van het netwerk".</p>		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico's normale bedrijfsuitoefening; politiek- bestuurlijke risico's.		
Doelstelling/taakstelling	Programma openbare orde en veiligheid – VRH.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens	Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)	
	Eigen vermogen	€ 8,2 miljoen	€ 4,2 miljoen
	Vreemd vermogen	€ 118,7 miljoen	€ 111,1 miljoen
Resultaat 2021			€ 1.265.604
Financieel belang	5%		
Omvang van de bijdrage	€ 4.559.550		

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	<p>De ODH is een regionale uitvoeringsdienst voor zowel de uitvoering van de toetsing en de vergunningverlening, gerelateerd aan diverse milieuwetten en de groene wetgeving, als het adequaat toezicht houden op deze vergunningen, het behandelen van overlastmeldingen en waar nodig handhavend optreden tegen inrichtingen, instellingen en personen die zich niet houden aan deze wet- en regelgeving.</p>		
Ontwikkelingen	Geen bijzonderheden.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico's normale bedrijfsuitoefening; politiek- bestuurlijke risico's.		

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen			
Doelstelling/taakstelling	Programma Wonen en Leven - milieuvergunningen & advies. Programma Openbare orde en veiligheid - toezicht & handhaving.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 1,1 miljoen	€ 1,1 miljoen
	Vreemd vermogen	€ 18,7 miljoen	€ 19,5 miljoen
Resultaat 2021			€ 2.301.579
Financieel belang	3%		
Omvang van de bijdrage	€ 745.700		

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (voorheen Inkoopbureau H10)		
Vestigingsplaats	Den Haag		
Doel/Openbaar Belang	Samenwerking gericht op inkoop van specialistische jeugdzorg voor de H10 Gemeenten. Jeugdigen/ gezinnen (passende) zorg bieden.		
Ontwikkelingen	De werkzaamheden van het Servicebureau zijn in 2020 voor onbepaalde tijd verlengd en de naamgeving is aangepast van Inkoopbureau H10 naar Gemeenschappelijke Regeling Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden. Belangrijkste onderdelen van de uitvoering betreft de contractering van aanbieders die jeugdhulp leveren aan jeugdigen uit de deelnemende gemeenten, contractmanagement met deze aanbieders, de controle op de declaraties van de aanbieders, de verantwoording daarvan en de data-analyse.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	<p>Politiek bestuurlijke risico's voor de gemeente: In het kader van de verplichting vanuit het Rijk om regionaal samen te werken is de gezamenlijk inkoop ondergebracht in een zelfstandig inkoopbureau. Positieve effecten zijn onder andere risico- en aansprakelijkheidsspreidingen en schaalvoordeel. Door regionale samenwerking middels een inkoopbureau heb je als gemeente minder zeggenschap. Terugtrekkende deelnemers of het niet doorzetten van het Servicebureau hebben een risico voor de continuïteit ervan. Er zijn ook risico's die voortvloeien uit rechtsgedingen als gevolg van handelen Servicebureau H10. De kosten voortvloeiend uit het inkooptraject zijn niet verwerkt in de begroting 2023 (vallen nu onder de regiobegroting). Eventuele financiële gevolgen hiervan komen in een alsdan te publiceren herziening van de begroting aan de orde.</p> <p>Sinds vorig jaar hebben we in H10 verband ontwikkel- en resultaatovereenkomsten afgesloten met aanbieders. Hierbij bestaat de mogelijkheid om tussentijds afspraken te wijzigen zodat rekening gehouden kan worden met ontwikkelingen of geleerde lessen. Het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden bereidt herzieningsvoorstellen voor middels de Ontwikkelafafels.</p> <p>Dit wordt naar de Hervormingsagenda 2022-2028 vastgesteld. Onderdeel hiervan is de reikwijdte van de jeugdwet. Doel is een financieel beheersbaar jeugdstelsel en een betere hulpverlening.</p>		
Doelstelling/taakstelling	Programma Sociaal domein		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 44.000	€ 84.000
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Begroot resultaat 2023			€ -
Financieel belang	5%		
Omvang van de bijdrage	€ 190.631 (excl. kosten voortvloeiend uit inkooptraject).		

Naam	MRDH (Metropoolregio Rotterdam Den Haag)		
Vestigingsplaats	Rotterdam		
Doel/Openbaar Belang	Het verbeteren van de bereikbaarheid, het versterken van het economisch vestigingsklimaat en het stimuleren van werkgelegenheid binnen de metropoolregio Rotterdam - Den Haag.		
Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij	Partner en gemeente staan samen aan de lat.		
Ontwikkelingen	Geen		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	De risico's die behoren bij aanbestedingen in de investeringsagenda MRDH.		
Doelstelling/taakstelling	Verbindende overheid / Programma's Economie en Werken en Verkeer en Vervoer.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 30 miljoen	€ 32,5 miljoen

Overzicht Gemeenschappelijke regelingen			
	Vreemd vermogen	€ 1,5 miljard	€ 1,4 miljard
Resultaat 2021	€ 1.459.857 na bestemming		
Financieel belang	2,4%		
Omvang van de bijdrage 2021	€ 148.055		
Naam	Bedrijfsvoeringsorganisatie Delft-Rijswijk		
Vestigingsplaats	Delft		
Doel/Openbaar Belang	Samenwerking Delft-Rijswijk op IT beheer (bedrijfsvoering).		
Rol van de gemeente t.o.v. de verbonden partij	GR en gemeente staan samen aan de lat		
Ontwikkelingen	De evaluatie is verricht door Twynstra en Gudde. Conclusie van de evaluatie: voortzetten van de samenwerking aan de hand van een bedrijfsplan met een scope van 3 jaar waarin de ambities zijn geformuleerd, inclusief een financiële paragraaf met de consequenties van de gestelde ambities voor de deelnemende gemeentes.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico's betreffende normale bedrijfsuitoefening.		
Doelstelling/taakstelling	Overhead / Paragraaf Bedrijfsvoering.		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	n.v.t.	n.v.t.
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat 2020	-		
Financieel belang	50,0%		
Omvang van de bijdrage	€ 2.437 miljoen		

Toelichting op de stichtingen

Overzicht Stichtingen			
Naam	Stichting Businesspark Haaglanden		
Vestigingsplaats	Pijnacker-Nootdorp		
Doel/Openbaar Belang	Businesspark Haaglanden is een samenwerking tussen zeven gemeenten in regio Haaglanden. De stichting Businesspark Haaglanden heeft ten doel het versterken van de regionale samenwerking tussen de deelnemende gemeenten op het gebied van bedrijfshuisvesting ten behoeve van het behouden en vestigen van bedrijven en daarmee de werkgelegenheid in de Haagse regio.		
Ontwikkelingen	Jaarrekening 2021 is nog niet vastgesteld.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico's betreffende normale bedrijfsuitoefening.		
Rechtsvorm	Stichting		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ 56.585	nog onbekend
	Vreemd vermogen	n.v.t.	n.v.t.
Resultaat 2021	nog onbekend		
Financieel belang	15,0%		
Omvang van de bijdrage	€ 21.897		

Toelichting overige verbonden partijen

Overzicht overige verbonden partijen			
Naam	Woonfonds		
Vestigingsplaats	Driebergen-Rijsenburg		
Doel/Openbaar Belang	Vastgoed Syndicering Nederland N.V. (VSN) richt een woonfonds op. De gemeente Rijswijk participeert daarin met andere deelnemers. Middels dat fonds, als pilot, worden 100 huurwoningen in Rijswijk voor de middengroepen gebouwd. Doel is huurwoningen in het middensegment toevoegen en de woningen voor langere tijd in dit segment beschikbaar te houden.		
Ontwikkelingen	Geen.		
Risico's (financieel, bestuurlijk)	Risico's: juridisch, financieel. Deze risico's zijn onderzocht door een externe partij en opgenomen in de risicoanalyse (RV 21-042). De risico's worden als laag beoordeeld.		
Rechtsvorm	Het fonds wordt vormgegeven als een combinatie van een maatschap en een stichting, Participanten van het fonds treden toe tot de maatschap.		
Financiële gegevens		Beginstand (1-1)	Eindstand (31-12)
	Eigen vermogen	€ -	€ 11.725.000
	Vreemd vermogen	€ -	€ -
Resultaat 2021	nihil		
Financieel belang	24,95% (€ 2,925 miljoen)		

Overzicht risicoanalyse en risicoprofiel

De risicokwalificatie van de Verbonden partijen ziet er schematisch als volgt uit:

Grondbeleid

Inleiding

Gemeentelijk grondbeleid richt zich op de grondmarkt in brede zin. Het omvat onderwerpen als grondverwerving, gronduitgifte, huurovereenkomsten, voorkeursrecht, onteigening, vestiging van zakelijke rechten, inrichting van de openbare ruimte en de aanleg van nutsvoorzieningen, het bouwen en woonrijp maken, grondprijnsbeleid en vormen van publiek-private-samenwerking (PPS). Door de inzet van het gemeentelijk grondbeleidsinstrumentarium kan de gemeente sturing geven aan de ruimtelijke ontwikkelingen binnen de gemeentegrenzen.

Om te komen tot een goede verhouding tussen wonen, werken en recreëren is sturing nodig. Het grondbeleid is daarom ondersteunend aan andere beleidsterreinen, waaronder het ruimtelijke beleid en bij de uitwerking van ruimtelijke plannen. Rijswijk heeft zich op dit moment gecommitteerd aan een omvangrijk, via faciliterend grondbeleid te ontwikkelen bouwprogramma Nu de uitvoering van Rijswijk Buiten goed vordert en de financiële risico's voor de gemeente overzichtelijk zijn, groeit de behoefte om risicodragend te sturen bij ruimtelijke ontwikkelingen. De mogelijkheid om actief grondbeleid te voeren zal daarom worden verkend. Dit met het doel om plannen en visies vanuit een integraal perspectief te kunnen realiseren of strategische aankopen te doen voor het behoud of het versterken van het welzijn, die bepalend zijn voor de identiteit van de stad of de werkgelegenheid een impuls kunnen geven.

Wat willen we bereiken?

Visie op de paragraaf

In samenwerking met marktpartijen op het gebied van woningbouw, bedrijfs- en kantoorgebouwen, maatschappelijke voorzieningen c.a. willen we komen tot een aantrekkelijke en duurzame ontwikkeling, waardoor toekomstige bewoners en gebruikers plezierig kunnen wonen, werken en/of recreëren.

Doelstellingen

- Inzicht geven in de verschillende vormen van grondbeleid die open staan voor de gemeente;
- Het bevorderen van maatschappelijk gewenst grondgebruik door het faciliteren en zoveel mogelijk sturing te geven aan bestuurlijk en maatschappelijk gedragen ruimtelijke (gebieds)ontwikkelingen en projecten;
- Het op bestuurlijk verantwoorde wijze inzetten van het grondbeleidsinstrumentarium op locaties die strategisch van belang zijn voor de uitwerking van het ruimtelijke beleid;
- Het beheersbaar en inzichtelijk maken van de risico's van ruimtelijke ontwikkelingen;
- Het waarborgen van het gemeentelijk kostenverhaal conform de uitgangspunten van de Wet ruimtelijke Ordening (Wro) en streven naar een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten voor gemeente en grondeigenaren.

Doelstellingen

- Inzicht geven in de verschillende vormen van grondbeleid die open staan voor de gemeente;
- Het bevorderen van maatschappelijk gewenst grondgebruik door het faciliteren en zoveel mogelijk sturing te geven aan bestuurlijk en maatschappelijk gedragen ruimtelijke (gebieds)ontwikkelingen en projecten;
- Het op bestuurlijk verantwoorde wijze inzetten van het grondbeleidsinstrumentarium op locaties die strategisch van belang zijn voor de uitwerking van het ruimtelijke beleid;
- Het beheersbaar maken van de risico's van ruimtelijke ontwikkelingen;
- Het waarborgen van het gemeentelijk kostenverhaal conform de uitgangspunten van de Wet ruimtelijke Ordening (Wro) en streven naar een rechtvaardige verdeling van kosten en opbrengsten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Gemeentelijke gronduitgifte

In het geval van gemeentelijke gronduitgifte van bouwrijpe grond wordt als basis de grondprijzenbrief toegepast. Deze schrijft de verkoopprijzen van grond voor die marktconform moeten zijn. In bepaalde gevallen is het wenselijk een taxatie te doen. Ter indicatie zijn voor projectmatig uit te geven gronden, grondquotes per type woning en prijsklasse opgenomen. Voor gronden voor vrije kavels, bedrijven, kantoren en (commerciële) voorzieningen zijn indicatieve prijzen per m² opgenomen. De vigerende grondprijzenbrief dateert uit 2019. Deze zal nog in 2022 geactualiseerd worden.

Nadat de nieuwe Omgevingswet in werking treedt (naar verwachting per 1 januari 2023) zal vervolgens de nota Grondbeleid worden aangepast aan de nieuwe regelgeving worden geactualiseerd.

- Gemeentelijk kostenverhaal

Zoals genoemd in de nota Grondbeleid wordt als basis ingezet op faciliterend grondbeleid. Dit betekent dat ruimtelijke initiatieven voor rekening en risico van een private partij ter hand worden genomen. De kosten van gemeentelijke inzet en externe advisering ten behoeve van het faciliteren van die ontwikkeling worden middels een anterieure overeenkomst of exploitatieplan verhaald of zijn verrekend in de grondprijs bij de verkoop van gemeentelijke grond.

In exploitatie genomen gronden

- Eikelenburgh

De gemeente heeft met de ontwikkelende partij een Samenwerkingsovereenkomst (SOK) gesloten, waarin afspraken zijn gemaakt over de ontwikkeling van deze locatie. Eind 2016 heeft het college van B&W ingestemd met een aangepaste voortgang van de samenwerkingsovereenkomst Eikelenburgh d.d. 15 december 2009. Het grootste deel van de locatie is inmiddels verkocht. Slechts fase 9 van de ontwikkeling resteert. De gemeente en de ontwikkelaar hebben net voor de zomer 2022 overeenstemming bereikt en er zullen 24 woningen met NHG garantie gebouwd worden en 12 vrije sector woningen. Daarbij is een goede stedenbouwkundige inpassing belangrijk die past bij de rest van de wijk. De insteek is begin 2023 de hiervoor noodzakelijk aanpassing van het ruimtelijk kader gereed te hebben waarna vervolgens de bouw van fase 9 kan starten. Deze afspraken hebben een positief effect op de grondexploitatie.

Het resultaat van de grondexploitatie Eikelenburgh, na aanpassing van het ruimtelijk kader voor fase 9, komt uit op ruim € 2 miljoen positief op einddatum (31-12-2025). Bij het opstellen van de jaarrekening 2022 wordt berekend of een tussentijdse winstneming volgens de BBV regelgeving mogelijk is.

Strategische gronden

Zolang gronden zich nog niet kwalificeren als bouwgrond in exploitaties, staan deze op de balans onder de materiële vaste activa (MVA) als 'strategische gronden'.

- TH-locatie

In 2016 is het terrein geschikt gemaakt voor de bouw van een asielzoekerscentrum (AZC), schoolgebouw en woonunits. De verhuur aan het COA loopt af op 30 november 2022. De oppervlakte van het terrein bedraagt circa 26.000 m². Na oplevering van het perceel door het COA, zal het perceel de komende jaren grotendeels ter beschikking worden gesteld aan Rijkswaterstaat (RWS) om te dienen als werkterrein voor de verbreding van de A4. Met RWS zijn voor een periode van 4 jaar hierover afspraken gemaakt. De planvorming bij RWS is door de stikstofproblematiek echter wel vertraagd. De verwachting is nu dat RWS het terrein pas per 1 april 2025 in gebruik wenst te nemen. In de tussentijd zal het terrein met de daarop aanwezige opstallen worden ingezet voor de tijdelijke huisvesting van specifieke kwetsbare doelgroepen.

- LGZ locatie De Opperd

Het bestemmingsplan Landgoederenzone (LGZ) maakt woningbouw mogelijk op de locatie van De Opperd. De inzichten over passende bebouwing in de Landgoederenzone zijn echter gewijzigd. De gewijzigde inzichten omvatten de wens om de Landgoederenzone van verstedelijking te vrijwaren en juist te investeren in de recreatieve betekenis voor de stad en het versterken van de natuur- en landschapswaarden. In hoeverre de locatie De Opperd op termijn, op een bij de Landgoederenzone passende wijze, kan worden ontwikkeld en een positieve bijdrage kan leveren aan de identiteit van de Landgoederenzone is nog nader uit te werken. Het voornemen de woningbouw te laten vervallen op deze locatie zal in 2023 middels wijziging van het omgevingsplan geregeld moeten worden.

- Het oude Raadhuis

Het voornemen is om het oude Raadhuis in 2023 in de verkoop te brengen. Daartoe zal eerst onderzocht worden wat een geschikte invulling is voor het onroerend goed. Uitgangspunt hierbij is wel dat het park Hofrust voor het publiek toegankelijk blijft

- LGZ locatie De Voorde

Het bestemmingsplan Landgoederenzone (LGZ) maakt een ontwikkeling in de directe omgeving en op de locatie De Voorde mogelijk. Gelet op het historisch karakter van landhuis De Voorde, tevens rijksmonument, is een zorgvuldige (her)ontwikkeling in samenspraak met de directe omgeving nodig. In 2020 is, na een periode van onzekerheid door niet nagekomen verplichtingen van een eerdere initiatiefnemer, het ontwikkelproces opnieuw opgestart. De opbrengst uit deze ontwikkeling zal de aanwezige boekwaarde moeten goedmaken. Door de bijzondere ligging van deze locatie en de wens om in participatie met de omgeving tot besluitvorming te komen is de wijze van herontwikkeling en de planning nog nader uit te werken. De bedoeling is dat De Voorde een stevige cultuurhistorische uitstraling krijgt waarin de natuurwaarde van de Landgoederenzone wordt versterkt.

- De Brandweerkazerne

Deze locatie kan op een later, passend moment ontwikkeld worden, gelijktijdig met de herontwikkeling van de naastgelegen gronden. Momenteel loopt een studie naar strategische gemeentelijke locaties en maatschappelijke c.q. woon (zorg) opgaven, waar deze locatie onderdeel van is.

- Woningen

De gemeente heeft 12 woningen in bezit. Deze woningen worden, wanneer de huur eindigt, verkocht tenzij de woning een strategisch belang heeft voor de gemeente. Veelal zal dit laatste niet het geval zijn.

Lokale heffingen

Inleiding

Soorten heffingen

Lokale heffingen zijn te onderscheiden in heffingen waarvan de besteding gebonden dan wel ongebonden is.

- Ongebonden heffingen worden tot de algemene dekkingsmiddelen gerekend. Voorbeelden: onroerendezaakbelastingen (OZB) en toeristenbelasting.
- Van gebonden heffingen wordt de opbrengst gebruikt ter dekking van de gemaakte kosten. Voorbeelden: Leges, afvalstoffenheffing en rioolheffing.

Beleidsuitgangspunten

De uitgangspunten voor de ontwikkeling van de gemeentelijke tarieven in 2023 zijn gedeeltelijk geformuleerd in de meerjarenbegroting 2022-2025:

- de opbrengst OZB woningen en niet-woningen wordt verhoogd met het inflatiepercentage van 2,4%;
- de tarieven voor rioolheffing dalen met 1,4% als gevolg van het niet langer toerekenen van de kwijtschelding aan de rioolheffing;
- de tarieven voor parkeren stijgen met de inflatiecorrectie van 2,4%.
- in afwijking van de uitgangspunten dalen de tarieven voor afvalstoffenheffing met 6% als gevolg van het niet langer toerekenen van de kwijtschelding aan de rioolheffing;;

Overzicht van de lokale heffingen

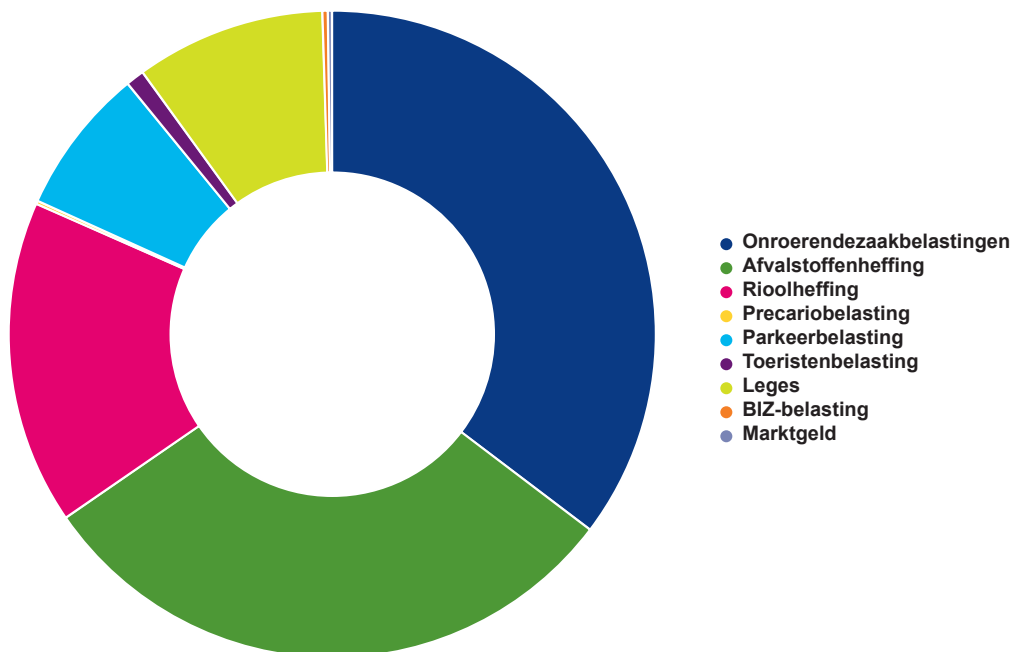
De gemeentelijke heffingen die in 2022 zullen worden geheven zijn:

Onroerendezaakbelastingen	Leges
Rioolheffing	Precariobelasting
Afvalstoffenheffing	Parkeerbelasting
Toeristenbelasting	Overige heffingen

Geraamde opbrengsten

In de onderstaande tabel worden de geraamde opbrengsten voor 2022 vergeleken met de opbrengsten van de begroting 2021. De cijfers voor 2021 zijn bijgewerkt tot en met de tweede halfjaarrapportage.

Heffing	Type	2022	2023
Onroerendezaakbelastingen	Ongebonden	12.623.690	13.233.660
Afvalstoffenheffing	Gebonden	10.746.510	10.520.160
Rioolheffing	Gebonden	5.790.820	5.714.040
Precariobelasting	Ongebonden	53.170	53.170
Parkeerbelasting	Ongebonden	3.395.000	3.457.880
Toeristenbelasting	Ongebonden	330.000	456.400
Leges	Gebonden	3.519.530	2.765.100
BIZ-belasting	Gebonden	93.720	96.560
Totaal		36.552.440	36.296.970



Demografische druk

De demografische druk geeft de som aan van inwoners van 0-20 jaar en inwoners van 65 en ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar. Het cijfer geeft inzicht in de verhouding van het niet-werkende deel van de bevolking tot het werkende deel van de bevolking.

Op grond van de gegevens van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) is de demografische druk in Rijswijk 75,3%. De landelijke demografische druk is 70,1%. Deze gegevens zijn gebaseerd op de cijfers van 2022.

Woonlasten

De woonlasten vormen een graadmeter voor burgers om te bepalen of de gemeentelijke lasten stijgen of dalen. De berekening van de woonlasten is gebaseerd op de OZB voor een huiseigenaar bij een gemiddelde WOZ-waarde, de rioolheffing en afvalstoffenheffing.

De opbrengst OZB wordt verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,4%, waarbij in de tariefberekening rekening is gehouden met de gemiddelde waardeverandering. Het tarief OZB 2023 is hierdoor lager dan het tarief van 2022. Het tarief voor rioolheffing is verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,4%. De tarieven afvalstoffenheffing zijn met 8% verlaagd. Dit is gerealiseerd door de geraamde bedrag voor kwietschelding niet in de tarievenberekening op te nemen. Per categorie huishouden zijn de woonlasten in 2023 ten opzichte van 2022:

- voor een éénpersoonshuishouden gemiddeld gedaald met 2,30%;
- voor een tweepersoonshuishouden gemiddeld gedaald met 2,54%;
- voor een drie- of meerpersoonshuishouden gemiddeld gedaald met 2,78%.

Gemiddelde WOZ waarde

De verwachting is dat de gemiddelde WOZ waarde in de gemeente Rijswijk voor 2023 met ruim 19% stijgt ten opzichte van de gemiddelde WOZ waarde van 2022. Dat betekent dat de gemiddelde WOZ waarde voor 2023 afgerond uitkomt op € 340.000,-. De procentuele waardeverandering ligt in lijn met het landelijk gemiddelde.

Gemiddelde woonlasten per jaar

Onderstaande tabel geeft de ontwikkeling weer van de gemiddelde woonlasten in Rijswijk op begrotingsbasis.

Woonlasten	éénpersoonshuishouders			tweepersoonshuishouders			drie- of meerpersoonshuishouders		
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
OZB	228,43	231,86	238,34	228,43	231,86	238,34	228,43	231,86	238,34
Afvalstoffenheffing	354,00	359,28	337,44	407,04	413,04	387,96	468,12	475,08	446,28
Rioolheffing	192,96	195,84	193,08	192,96	195,84	193,08	192,96	195,84	193,08
Totaal	775,39	786,98	768,86	828,43	840,74	819,38	889,51	902,78	877,70
Vershil		11,59	-18,12		12,31	-21,36		13,27	-25,08
Stijging in %		1,49%	-2,30%		1,49%	-2,54%		1,49%	-2,78%

Toelichting op de componenten van de woonlasten

Hieronder wordt een korte toelichting gegeven over de stand van zaken in 2021 op de tot de woonlasten behorende onderdelen.

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

In de begroting 2023 is voor de opbrengst voor OZB (woningen) geen lastenverzwaring opgenomen, de opbrengst is alleen verhoogd met de inflatiecorrectie van 2,4%. De OZB wordt berekend naar een percentage van de WOZ- waarde van een onroerende zaak.

De WOZ-waarden moeten jaarlijks opnieuw worden vastgesteld. Voor het belastingjaar 2023 worden de WOZ-waarden vastgesteld naar waardepeildatum 1 januari 2022.

Afvalstoffenheffing

De tarieven afvalstoffenheffing dalen 6% door in de tariefberekening door het geraamde bedrag voor kwijschelding niet mee te nemen.

Rioolheffing

De verbrede rioolheffing wordt geheven om de kosten van het beheer en onderhoud van de afvoersystemen van afvalwater, hemelwater en grondwater te dekken. Het nieuwe Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan is vastgesteld 2021. De kosten voor kwijschelding worden conform het coalitie akkoord niet langer toegeregend aan de rioolheffing. Dit betekent een lagere kostendekkendheid. De tarieven zijn voor 2023 dalen als gevolg hiervan met 1,4%

Lokale lastendruk ten opzichte van omliggende gemeenten

In onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van de gemiddelde woonlasten van gemeenten in de regio Haaglanden. De cijfers van alle gemeenten zijn gebaseerd op 2022, vanwege het feit dat de cijfers van 2023 nog niet bekend zijn voor de andere gemeenten.

Gemeente	Woonlasten	
	voor éénpersoonshuishouders	voor meerpersoonshuishouders
Den Haag	675	747
Leidschendam-Voorburg	800	867
Pijnacker-Nootdorp	869	971
Rijswijk	900	1.001
Westland	899	1.016
Delft	900	1.045
Midden-Delfland	1.024	1.113
Wassenaar	1.323	1.561
Gemiddelde woonlasten	921	1.040

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat Rijswijk in 2022 ten opzichte van de omliggende gemeenten een positie onder het gemiddelde inneemt. Landelijk gezien liggen de woonlasten van Rijswijk boven het gemiddelde. Daar staat Rijswijk op de ranglijst op plaats 275 van de in totaal 349 gemeenten. Landelijk liggen de gemiddelde woonlasten in 2022 voor een eenpersoonshuishouden op € 826,- en voor een meerpersoonshuishouden op € 904,-.

Overige lokale heffingen/belastingen

Algemeen

Het geschatte inflatiepercentage voor het jaar 2023 is 2,4%. De tarieven van de overige heffingen en belastingen worden met het geschatte inflatiepercentage van 2,4% verhoogd.

Leges

Voor de Leges is het uitgangspunt dat deze maximaal 100% kostendekkend mag zijn. Dat betekent dat de geraamde baten niet hoger mogen zijn dan de toerekenbare geraamde lasten. De eerste doorrekening van de kostendekkendheid leidde tot een kostendekkendheidspercentage van meer dan 100%. Deze overschrijding van de opbrengstlimiet werd geheel veroorzaakt doordat in 2023 aanzienlijke baten worden verwacht uit een aantal grote bouwprojecten. De baten van deze vergunningaanvragen worden volledig verantwoord in het jaar van aanvraag. De gemeentelijke lasten met betrekking tot deze projecten zullen echter over meerdere jaren doorlopen. Om deze lasten ook in de toekomst te kunnen opvangen, wordt voorgesteld om een dotatie te doen aan de voorziening ex artikel 44, lid 2 BBV van € 300.000. Rekening houdend met deze dotatie komt de kostendekkendheid in de voorliggende begroting uit op 99%.

Met de invoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging (Wkb) per 1 januari 2023 verandert ook Titel 2 van de Legesverordening. Als gevolg van deze wijzigingen zijn de tarieven voor de vergunningaanvragen die vallen onder de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging (Wkb) opnieuw berekend. In de Legesverordening zijn deze aanpassingen verwerkt. Als de Omgevingswet niet op 1 januari 2023 in werking treedt, blijft de huidige verordening voor Titel 2 geldig. In januari of februari 2023 wordt dan een voorstel aan de raad gedaan voor de hoogte van de betreffende tarieven, omdat de kostendekkendheid dan opnieuw moet worden berekend.

Precariobelasting

De precariobelasting wordt geheven voor het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond.

Voor de precario wordt voorgesteld om de tarieven voor terrassen en uitstallingen vast te stellen op nul. Dit komt voort vanuit het streven van Rijswijk om een gunstig vestigingsklimaat te creëren voor bedrijven en het streven naar een verbetering van de levendigheid van de winkelgebieden.

Voor het tarief voor standplaatsen wordt voorgesteld om het tarief te verhogen met de geschatte inflatie van 2,4%.

Precario op buizen en leidingen van Nutsbedrijven is met ingang van belastingjaar 2022 van rechtswege afgeschaft. Met deze afschaffing is rekening gehouden in de begroting.

Parkeerbelasting

De tarieven voor vergunning parkeren zullen in 2023 aangepast worden. De prijsstijging ligt rond de 2,4% conform de afspraak van de raad in de kadernota 2023. Ook het tarief voor betaald parkeren is ongeveer met hetzelfde percentage opgehoogd. Bedragen zijn afgerond naar ronde bedragen op 5 eurocent.

Naheffingsaanslag

Het maximale tarief voor de naheffingsaanslag is landelijk vastgesteld op € 72,90 (was € 66,50). In het kader van open en transparant begroten is de onderbouwing van de kosten van de naheffing dit jaar in de begroting opgenomen. Uit de berekening blijkt dat de kosten voor een naheffing in Rijswijk hoger zijn dan het maximale tarief. Voorgesteld wordt de huidige prijs te verhogen met eenzelfde percentage (afgerond) als de kosten voor betaald parkeren en parkeervergunningen. De kosten van de naheffingsaanslag worden daarmee vastgesteld op € 62,50 (was € 61,-), vermeerderd met de voor het betreffende parkeerplaats geldende tarief van de parkeerbelasting voor het eerste uur.

BIZ-belasting

De BIZ-belasting is een gebonden heffing die bestemd is voor het bevorderen van leefbaarheid, veiligheid, ruimtelijke kwaliteit of een ander mede publiek belang in de openbare ruimte van de BI-zone. De Raad heeft onlangs de Verordening BI-zone Oud Rijswijk 2020 t/m 2024 vastgesteld. Het tarief is voor 2023 vastgesteld op € 660,-.

Toeristenbelasting

De toeristenbelasting wordt geheven van hotels. Zij betalen het tarief per overnachting per persoon. De hotels mogen de toeristenbelasting verhalen op de personen die overnachten. Toeristenbelasting is alleen van toepassing op niet-inwoners van de gemeente.

In het Raadsbesluit 21-045 Corona Maatregelenpakket Samen Rijswijk heeft de raad besloten om het tarief voor Toeristenbelasting 2020 en 2021 op nul te stellen. De dekking hiervoor kwam uit het Groeifonds. Vanaf 2023 wordt het tarief in lijn gebracht met het regionaal gemiddelde. De meeropbrengsten vloeien terug naar het Groeifonds. In de meerjarenbegroting stijgt het tarief naar minimaal € 3,50. Dit komt tegemoet aan de wens van de hoteliers om vroegtijdig duidelijkheid te verschaffen in het tarief.

Voor 2023 wordt voorgesteld om het tarief voor toeristenbelasting vast te stellen op € 3,50 per persoon per overnachting.

Kwijtschelding

Als een belastingplichtige niet in staat is een belastingaanslag te betalen, kan gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend. De gemeente Rijswijk hanteert de zogeheten 100% bijstandsnorm, dit betekent dat huishoudens met een inkomen op of onder het bijstandsniveau recht hebben op kwijtschelding. Wanneer iemand een hoger inkomen heeft of vermogen bezit, betekent dit dat er betalingscapaciteit aanwezig is waaruit de belastingaanslag kan worden voldaan.

De heffingen waarvoor in de gemeente Rijswijk kwijtschelding kan worden gevraagd zijn:

- Onroerendezaakbelastingen;
- Afvalstoffenheffing;
- Rioolheffing.

Voor het in aanmerking komen van automatische kwijtschelding wordt in 2023 wederom gebruik gemaakt van de kosteloze toetsing door het Inlichtingenbureau. Alleen huishoudens die in 2022 kwijtschelding ontvingen, worden ter toetsing aangeboden. De huishoudens die volgens deze toets in aanmerking komen voor kwijtschelding hoeven dan niet meer jaarlijks opnieuw een verzoek in te dienen. Dit past binnen de doelstelling om de administratieve lasten voor burgers terug te dringen.

Naast de automatische kwijtschelding wordt gebruik gemaakt de dienstverlening van het Inlichtingenbureau¹. Deze dienstverlening betekent dat de afhandeling van de kwijtschelding verder wordt geautomatiseerd. Hiermee worden de administratieve lasten voor de inwoners verder teruggedrongen.

¹ Stichting Inlichtingenbureau is een dienstverlenende organisatie die door het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) is opgericht. Het inlichtingenbureau verwerkt gegevens over burgers die gebruik maken van regelingen en voorzieningen, bijvoorbeeld op het gebied van werk en inkomen en wmo en jeugdzorg. Het verwerken van deze gegevens gebeurt op grond van (wettelijke) taakstellende opdrachten voor gemeenten.

Voor 2023 is het bedrag aan te verlenen kwijtschelding per belastingsoort begroot op:

Belastingsoort	Bedrag
Afvalstoffenheffing	909.100
Rioolheffing	215.760
OZB	2.500

Kostendekkendheid

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing	Lasten	Opbrengsten
Salarislasten	768.330	
Directe lasten	7.807.950	
Kwijtschelding	909.000	
Doorberekening veegkosten	667.940	
Afvalstoffenheffing		10.535.155
Subsidies (niet overheid)		340.150
Overige opbrengsten		50.560
Garantstelling HVC		140.000
Totaal	10.153.220	
Toerekening Overhead		
Overhead	232.994	
Totale overhead	232.994	
Compensabele BTW	1.588.652	
Totale kosten	11.974.865	
Totale opbrengst		11.065.865
Dekking		92%

Toelichting op de tabel

Voor de berekening van de lasten voor de afvalstoffenheffing is het taakveld afvalverwijdering en -verwerking het centrale taakveld. 100% van de kosten van het product afvalverwijdering en verwerking wordt in de heffing betrokken. De overhead wordt berekend over de toerekenbare salarislasten. Van de veegkosten wordt 50% van de kosten toegerekend aan de afvalstoffenheffing. De taak straatvegen omvat werkzaamheden voor het inzamelen van het huishoudelijk afval, maar ook het schoonhouden van de riolering valt hieronder. De compensabele BTW wordt voor 100% toegerekend aan de afvalstoffenheffing. Van het taakveld armoedebestrijding worden de kosten voor kwijtschelding van afvalstoffenheffing niet langer toegerekend aan de afvalstoffenheffing. Dit heeft een lagere kostendekkendheid tot gevolg.

De totale opbrengst bestaat, naast de opbrengst afvalstoffenheffing uit een subsidie van Nedvang en inkomsten vanuit ongediertebestrijding. Ook is rekening gehouden met de opbrengst van bestuurlijke boetes en de vergoeding in het kader van de garantstelling voor HVC.

Rioolheffing

Rioolheffing	Lasten	Opbrengsten
Salarislasten		283.670
Directe lasten		1.735.810
Kwijtschelding		215.760
Doorberekening veegkosten		667.940
Versnelde afschrijving		2.296.759
Totaal		5.199.939
Toerekening Overhead		
Overhead		133.900
Totale overhead		133.900
Compensabele BTW		595.962
Compensabele BTW		595.962
Totale kosten		5.929.800
Totale opbrengst		5.714.040
Dekking		96%

Toelichting op de tabel

Voor de berekening van de lasten voor de rioolheffing is een aantal producten van belang. Dit zijn riolering en waterzuivering, huishoudelijk/bedrijfsafvalwater, hemelwater en grondwater. Daarnaast zijn ook 50% van de kosten voor straatvegen aan de rioolheffing.

De taak straatvegen omvat werkzaamheden voor het inzamelen van het huishoudelijk afval, maar ook het schoonhouden van de riolering zijn werkzaamheden die hieronder vallen.

De overhead wordt berekend over de toerekenbare salarislasten.

De kosten voor kwijtschelding worden conform het coalitie akkoord niet langer toegeregend aan de rioolheffing. Dit betekent een lagere kostendekkendheid.

Leges

Recapitulatie kostendekkendheid Legesverordening 2023 gemeente Rijswijk							
		Kosten personeel	Overhead gemeente	Overige kosten	Totale kosten	Verwachte baten	Kostendekkendheid
Totaal		1.049.293	1.221.464	570.994	3.141.751	3.109.636	99,0%
Titel I	Algemene dienstverlening	448.801	522.441	361.407	1.332.649	990.830	74%
Hoofdstuk 1	Burgelijke stand	53.271	62.011	74.693	189.974	147.987	78%
Hoofdstuk 2	Reisdocumenten	61.924	72.085	65.897	199.906	139.193	70%
Hoofdstuk 3	Rijbewijzen	94.622	110.147	62.675	267.444	187.085	70%
Hoofdstuk 4	Verstrekingen uit de Basisregistratie personen	17.067	19.867	14.439	51.373	35.603	69%
Hoofdstuk 5	Verstrekingen uit het Kiezersregister	0	0	0	0	0	0%
Hoofdstuk 6	Bestuursstukken	0	0	0	0	0	0%
Hoofdstuk 7	Vastgoedinformatie	0	0	0	0	0	0%
Hoofdstuk 8	Overige publiekszaken	60.538	70.472	120.104	251.114	183.500	73%
Hoofdstuk 9	Gemeentearchief	0	0	0	0	0	0%
Hoofdstuk 10	Huisvestingswet	0	0	0	0	0	0%
Hoofdstuk 12	Gemeentegarantie	0	0	0	0	0	0%
Hoofdstuk 13	Kansspelen	697	811	0	1.508	308	20%
Hoofdstuk 15	Kabels en Leidingen	150.664	175.385	0	326.049	272.707	84%
Hoofdstuk 16	Verkeer en vervoer	9.311	10.839	23.599	43.749	23.403	53%

Recapitulatie kostendekkendheid Legesverordening 2023 gemeente Rijswijk							
		Kosten personeel	Overhead gemeente	Overige kosten	Totale kosten	Verwachte baten	Kostendekk
Hoofdstuk 17	Diversen	708	824	0	1.533	1.046	68%
Hoofdstuk 2	Dienstverlening en besluiten in het kader van de Omgevingswet	600.492	699.023	209.587	1.809.102	2.118.806	117%
Paragraaf 2.2	Voorfase	98.639	114.823	0	213.462	135.374	63%
Paragraaf 2.3	Activiteiten met betrekking tot bouwwerken	459.698	535.126	209.587	1.204.411	2.067.844	137%
	Storting egalisatievoorziening leges				300.000		
Paragraaf 2.4	Activiteiten met betrekking tot cultureel erfgoed en werelderfgoed	279	324	0	603	1.500	249%
Paragraaf 2.5	Milieubelastende activiteiten	0	0	0	0	0	0%
Paragraaf 2.6	Lozingsactiviteiten	0	0	0	0	0	0%
Paragraaf 2.7	Aanlegactiviteiten	4.145	4.825	0	8.970	602	7%
Paragraaf 2.8	Overige activiteiten	26.169	30.463	0	56.632	3.951	7%
Paragraaf 2.9	Maatwerkvoorschriften	0	0	0	0	0	0%
Paragraaf 2.10	Gelijkwaardigheid	0	0	0	0	0	0%
Paragraaf 2.11	Overige tarieven	0	0	0	0	0	0%
Paragraaf 2.12	Modaliteiten	2.090	2.433	0	4.523	3.318	73%
Paragraaf 2.13	Vermindering	9.474	11.028	0	20.502	-93.782	-457%
Paragraaf 2.14	Teruggaaf	0	0	0	0	0	0%
Titel III	Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn	93.321	108.634	1.754	203.709	52.397	26%
Hoofdstuk 1	Horeca	46.417	54.033	0	100.450	39.863	40%
Hoofdstuk 2	Organiseren evenementen of markten	37.121	43.212	0	80.333	1.989	2%
Hoofdstuk 3	Prostitutiebedrijven	627	730	1.754	3.111	2.982	96%
Hoofdstuk 4	Splitsingsvergunning woonruimte	3.622	4.217	0	7.839	1.819	23%
Hoofdstuk 6	Winkeltijdenwet	0	0	0	0	0	0%
Hoofdstuk 7	In deze titel niet benoemde vergunning, ontheffing of andere beschikking	3.715	4.325	0	8.040	1.808	22%
Hoofdstuk 8	Automotive	1.819	2.117	0	3.936	3.936	100%

Voor de Leges is het uitgangspunt dat deze maximaal 100% kostendekkend mag zijn. Dat betekent dat de geraamde baten niet hoger mogen zijn dan de toerekenbare geraamde lasten. De eerste doorrekening van de kostendekkendheid leidde tot een kostendekkendheidspercentage van meer dan 100%. Deze overschrijding van de opbrengstlimiet werd geheel veroorzaakt doordat in 2023 aanzienlijke baten worden verwacht uit een aantal grote bouwprojecten. De baten van deze vergunningaanvragen worden volledig verantwoord in het jaar van aanvraag. De gemeentelijke lasten met betrekking tot deze projecten zullen echter over meerdere jaren doorlopen. Om deze lasten ook in de toekomst te kunnen opvangen, wordt voorgesteld om een dotatie te doen aan de voorziening ex artikel 44, lid 2 BBV van € 300.000. Rekening houdend met deze dotatie komt de kostendekkendheid in de voorliggende begroting uit op 99%.

Met de invoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging (Wkb) per 1 januari 2023 verandert ook Titel 2 van de Legesverordening. Als gevolg van deze wijzigingen zijn de tarieven voor de vergunningaanvragen die vallen onder de Omgevingswet en de Wet Kwaliteitsborging (Wkb) opnieuw berekend. In de Legesverordening zijn deze aanpassingen verwerkt. Als de Omgevingswet niet op 1 januari 2023 in werking treedt, blijft de huidige verordening voor Titel 2 geldig. In januari of februari 2023 wordt dan een voorstel aan de raad gedaan voor de hoogte van de betreffende tarieven, omdat de kostendekkendheid dan opnieuw moet worden berekend.

Marktgeld

Marktgeld	Lasten	Opbrengsten
Salarislasten	38.122	
Directe lasten	36.610	
Totaal	74.732	
Toerekening Overhead		
Overhead	34.076	
Totale overhead	34.076	
Totale kosten	108.808	
Totale opbrengst		78.660
Dekking		72%

Om de kostendekkendheid voor Marktgeld te berekenen, zijn alle directe lasten meegenomen. Daarnaast is personele inzet toegerekend.

Financiering

Inleiding

Rijswijk voert een financieel beleid, waarbij we op een verantwoordelijke manier omgaan met financiële middelen. Het is belangrijk dat we goed omgaan met financiële risico's en dat we over voldoende middelen beschikken, zodat we tijdig aan onze financiële verplichtingen kunnen voldoen tegen zo laag mogelijke kosten.

We houden onze financiële geldstromen en vermogensposities goed in de gaten en kijken ook naar de invloed van de economische ontwikkeling op de overheden en de geld- en kapitaalmarkt. Daarnaast beheersen we de financiële risico's door het steeds opnieuw afstemmen van onze financiële positie met de benodigde financiële middelen op zowel de korte termijn (liquiditeit) als op de langere termijn (langlopende leningen).

Rentevisie geld- en kapitaalmarkt

De kapitaalmarkt, de markt voor vragers en aanbieders van langlopende geldleningen > 1 jaar is internationaal. In 2022 is de centrale bank van Europa (ECB) begonnen deze kapitaalmarkt te beïnvloeden door de geldmarkt (kortlopende leningen < 1 jaar) te verkrappen door middel van flinke renteverhogingen door te voeren met het doel de hoge inflatie van dit moment te verlagen. De hoge inflatie heeft vooral te maken met het grondstoffentekort, met name het lage aanbod van olie en gas op de energiemarkten als gevolg van de oorlog in Oekraïne. De ECB tracht de vraagkant met het beschikbare rente instrument de energiemarkt te verlagen, zodat weer een lagere energieprijz ontstaat.

Echter een te agressieve verhoging van de rente op de geldmarkt zal leiden tot stagnatie van de groei van de gehele economie. Bovendien worden de ontstane hogere rentekosten op de omvangrijke schulden van de zuidelijke landen onbetaalbaar. Om deze reden zal naar verwachting, onder druk van de zuidelijke landen, al snel een renteplafond bereikt worden om een te diepe crisis te voorkomen.

Vooralsnog houden wij rekening met een tijdelijke verhoging van de rente tot enkele jaren en maken wij gebruik van leningen met looptijden van 1 maand tot enkele jaren.

Risicobeheer

Bij het financieren van investeringen, grondexploitaties en de lopende exploitatie worden de volgende risico's onderscheiden:

- Langlopend renterisico
- Kortlopend renterisico
- Kredietrisico
- Liquiditeitsrisico

Deze risico's proberen wij zo goed mogelijk te managen met het doel de rentekosten zo laag mogelijk te houden.

Langlopend renterisico

Per 1 september 2022 bedroeg het financieringsoverschot, rekening houdende met kortlopende verplichtingen, circa € 35 mln. Deze middelen zijn beschikbaar en worden verplicht aangehouden op een bankrekening bij het Ministerie van Financiën (Schatkist). Dit betekent dat er meer financieringsmiddelen waren in de vorm van opgenomen leningen, reserves en voorzieningen dan gerealiseerde investeringen. Deze middelen zijn bedoeld om onder meer de hoge aflossingen op bestaande leningen af te kunnen lossen en de nieuwe investeringen te kunnen betalen. Eind 2022 wordt een lening van € 26 miljoen afgelost.

Volgens de laatste voorlopige inzichten zal het financieringsoverschot eind 2^e halfjaar 2022 omslaan in een financieringstekort mede door investeringsuitgaven. Ook het aflossen op de leningen en

het inzetten van de reserves maakt bij elkaar dat in de loop van 2023 leningen opgenomen moeten worden.

Financiering RijswijkBuiten

Volgens de 10^e herziening van de Grex RijswijkBuiten bedraagt de boekwaarde per 1 januari 2023 € 114,5 miljoen inclusief verliesvoorziening. Deze cijfers zijn van 2021.

In 2016 zijn een drietal zogenaamde forwardleningen voor RijswijkBuiten afgesloten, waarvan er 1 inmiddels is afgelost. In 2019 en 2020 zijn 2 leningen afgesloten elk € 40 miljoen met negatieve rente. Het verloop van de investeringen volgens de 10^e herziening en de financieringen is als volgt.

x € 1 mln.	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Boekwaarde opgave RB						
incl voorz. ultimo jaar	101	71	49	28	4	0
idem, gemiddeld	107	86	60	39	16	2
financiering gemiddeld						
per jaar						
forward lening 1%	17					
forward lening 1,15%	13	13				
10 jaar fixe -0,11%	40	40	40	40	40	40
10 jaar lineair -0,055%	34	30	26	22	18	14
totaal financieringen						
gemiddeld	104	83	66	62	58	54
financieringsoverschot						
per jaar RB						
	-3	-3	6	24	42	52

Een grondexploitatie laat zich moeilijk voorspellen. Dit geldt ook voor RijswijkBuiten. Hiermee verband houdend is ook de financiering voor de toekomst moeilijk in te schatten. Gezien de onzekerheid over het verloop van de boekwaarde en de mogelijkheid om in het verleden op de kapitaalmarkt leningen te sluiten met negatieve rente is in 2019 besloten om voor 10 jaar extra te lenen en deze middelen beschikbaar te houden voor RijswijkBuiten. Een soort verzekering voor de toekomst met een jaarlijkse negatieve premie. Hiermee wordt bereikt, dat voor de komende jaren in geval van stagnatie in de grondverkoop het risico voor de rentekosten is geminimaliseerd en zelfs sprake kan zijn van negatieve rentekosten. Dit is wel afhankelijk in hoeverre de werkelijke boekwaarde van de investeringen bovenstaande prognose zal volgen.

Voor zover er een kapitaaloverschot voor het plangebied RijswijkBuiten bestaat (meer financieringsmiddelen dan boekwaarde) worden de financieringsmiddelen gebruikt voor de overige investeringen van de gemeente.

Financiering investeringen gemeenten (exclusief RijswijkBuiten)

De investeringen van de gemeente exclusief RijswijkBuiten zijn als volgt. In de cijfers van de investeringen is ook het investeringsplan 2023 t/m 2026 opgenomen.

x € 1 mln.	2021	2022	2023	2024	2025	2026
investeringen begin van het jaar	228	284	305	323	321	325
idem, gemiddeld		256	295	314	322	323
langlopende leningen minus boekwaarde						
RijswijkBuiten	144	120	129	144	157	175
reserves	101	102	108	115	123	124
voorzieningen	7	9	11	13	15	16
totaal						
financieringsmiddelen	252	231	248	272	295	315
gemiddeld		242	240	260	284	305
saldo per jaar		-15	-55	-54	-39	-18
+ = financieringsoverschot						
- = financieringstekort						

Toelichting:

Bovenstaande weergave is gebaseerd op de cijfers en ramingen van de begroting 2023..

Financieringstekorten ontstaan als de financieringsmiddelen (reserves en leningen) lager zijn dan de investeringen.

Dit overzicht laat zien, dat er een financieringstekort ontstaat. Dit kan opgelost worden door het aantrekken van nieuw vreemd vermogen. In deze begroting is rekening gehouden met nog op te nemen leningen tot een maximum van € 60 miljoen in 2023. Deze leningen zijn niet opgenomen in bovenstaand overzicht. Dit om inzicht te geven in de hoogte van de financieringsbehoefte over de jaren. In 2023 wordt, afhankelijk van de renteontwikkeling zo veel mogelijk gebruik gemaakt van kortlopende leningen, dan wel leningen met een looptijd van 3 tot 5 jaar.

De reservepositie is toegenomen door de voordelige saldi van de meerjarenbegroting 2023-2026. Gezien de economische uitdagingen is het maar de vraag of deze reservepositie in de loop van de jaren in stand kan blijven. Ook de boekwaarde van RijswijkBuiten is nog gebaseerd op de grondexploitatie van 2021. Daarnaast bestaat er nog genoeg onzekerheid omtrent de ontwikkelingen op de financiële markten door de inflatie, dat weer de leningspercentages beïnvloed.

In 2023 zal er meer duidelijkheid bestaan over de ontwikkelingen van bovenstaande cijfers, zodat ook de financieringsbehoefte duidelijker wordt. Er kunnen dan betere keuzes worden gemaakt tussen kort, middellang of lang krediet. Uit bovenstaand overzicht zou eerder gekozen worden uit kort tot middellang krediet.

Totale ontwikkeling schuldenpositie van Rijswijk

De relatief hoge schuldenpositie op dit moment is van tijdelijke aard. Deze positie wordt vooral veroorzaakt door de investeringen in de grondexploitatie RijswijkBuiten. De schuldenpositie wordt, zowel ten aanzien van de financieringsbehoefte als de rentekosten, nauwlettend gemonitord.

De verkopen van de gronden in RijswijkBuiten zullen in de loop van de jaren zorgen dat het saldo van de investeringen zal dalen. Hierdoor neemt de financieringsbehoefte van dit exploitatiegebied af, waardoor dit een gunstige invloed heeft op de totale schuldenpositie.

De mate van verlaging van de schuldenpositie is afhankelijk van de realisering van de verkoopopbrengsten van RijswijkBuiten en de overige investeringsplannen van de gemeente.

Niet alleen de hoge schuldenpositie is van belang, maar nog belangrijker is het lage niveau van de rentekosten waarvan jarenlang geprofiteerd kan worden. Met dit laatste houdt een schuldquote geen rekening. De gemiddelde rentevoet van vreemd en eigen vermogen is circa 1%.

Voor een totaaloverzicht van de ontwikkeling van de schuldenpositie, inclusief RijswijkBuiten wordt verwezen naar bijlage 2 behorende bij deze paragraaf.

Renterisiconorm

Het renterisico op langlopende geldleningen is wettelijk aan een maximum gebonden. Uitgangspunt hierbij is om zoveel mogelijk spreiding in de looptijden van leningen aan te brengen, zodat geen onnodige renterisico's worden gelopen. De wettelijk vastgestelde renterisiconorm van 20% houdt in dat in enig jaar de aflossing van de lange schuld niet hoger mag zijn dan 20% van het totaal van de lasten (of de baten, indien deze hoger is dan het totaal van de lasten) volgens de begroting. Hierdoor wordt de rentegevoeligheid beperkt.

De rentegevoeligheid voor de gemeente Rijswijk is beperkt. Voor RijswijkBuiten wordt gebruik gemaakt van fixe- en lineaire leningen. De middelen voor de aflossingen van deze leningen zijn afkomstig uit de opbrengsten grondverkoop. Nadat de exploitatie RijswijkBuiten is afgesloten zijn alle gronden verkocht en zijn financieringsmiddelen voor deze grondexploitatie niet langer nodig. Eventuele ontstane kapitaaloverschotten van RijswijkBuiten worden ingezet voor de financiering van de overige investeringen van de gemeente. Afhankelijk van de hoogte van de investeringsplannen voor de komende jaren zullen er aanvullende leningen moeten worden aangetrokken.

Voor 2023 is dit maximum berekend op circa € 45,7 miljoen (2022 € 38,9 miljoen). Het totaal van de betaalde aflossingen in 2023 zal circa € 20 miljoen bedragen, zodat onze gemeente ruim binnen deze norm blijft. Naast de opgenomen leningen van € 80 miljoen met negatieve rente voor RijswijkBuiten is een fixe lening van € 45 miljoen opgenomen met een looptijd van 50 jaar voor minus 0,02%. Dit maakt de gemeente Rijswijk ongevoelig voor renteschommelingen gedurende 50 jaren ter hoogte van dit bedrag.

Kortlopend renterisico (kasgeldlimiet)

De rente op de geldmarkt voor 1-maands kasgeldleningen voor overheden beweegt zich medio september 2022 rond 1,5% op jaarbasis. We gaan uit van een marktrenteniveau voor kasgeldleningen in het jaar 2023 van gemiddeld circa 3%.

Als de rente op de geldmarkt laag blijft en de kapitaalmarktrente niet verder stijgt, zullen wij zo nodig gebruik maken van de ruimte binnen de wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) om de totale rentelasten zo laag mogelijk te houden. De kasgeldlimiet kunnen wij maximaal 3 kwartalen overschrijden, daarna moeten wij consolideren. Dit houdt in kortlopende leningen omzetten in langlopende leningen.

Het renterisico op kortlopende geldleningen (< 1 jaar) is door de wet FIDO gemaximaliseerd tot de kasgeldlimiet. Deze limiet is gesteld op 8,5% van de begrotingsomvang van 2023. Dit betekent dat bij een begrotingsomvang van € 228,6 miljoen in 2023 de kasgeldlimiet circa € 19,4 miljoen (2021: € 17,1 miljoen) bedraagt.

Kredietrisicobeheer

Het kredietrisico wordt veroorzaakt door de mogelijkheid dat de instelling waaraan geld is verstrekt niet in staat blijkt te zijn, de rente en aflossing op verstrekte leningen te voldoen. Deze verstrekte geldleningen betreffen leningen in het kader van de publieke taak van de gemeente. De gemeente heeft een relatief beperkt bedrag aan leningen uitstaan.

Het volgende overzicht geeft de vergelijking met de begrotingen 2023 en 2022 én de jaarrekening 2021:

	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
- woningbouwverenigingen	595	550	504
- leningen eigen personeel	323	316	246
- fietsenplan	26	20	18
- krediethypothekeken			
Participatiewet	383	323	382
- startersleningen RB	600	250	600
- lening OGM Chagall	605	523	0
- lening Museum Rijswijk	617	732	657
Totaal	3.149	2.714	2.407

Museum Rijswijk

In de paragraaf financiering van de 2^e halfjaarrapportage 2018 is ten behoeve van de Stichting Museum Rijswijk een te verstrekken hypothecaire lening opgenomen van ten hoogste € 751.000. In werkelijkheid is € 617.000 opgenomen. Het verschil van € 134.000 bestaat uit:

- een minder nadelig exploitatiesaldo over 2018 € 21.000;
- geen nadelig saldo over 2020, geraamde tranche van € 25.000 over 2020 was niet benodigd;
- Nog uit te voeren meerjarenonderhoudsplan € 90.000.

Met ingang van 2022 wordt volgens de leningovereenkomst met het museum € 20.000 afgelost. Met ingang van 2023 € 29.940 per jaar.

In de begroting 2022 is nog uitgegaan van het volledige op te nemen bedrag en het eerste aflossingsbedrag van € 20.000. In 2023 is het begrotingsbedrag bepaald op het bedrag volgens de jaarrekening 2021 minus de aflossingsbedragen van circa € 50.000 over 2022 en 2023, vermeerderd met het nog uit te voeren meerjarenonderhoudsplan van € 90.000.

Garantstellingen

De gemeente loopt niet alleen kredietrisico op verstrekte geldleningen, maar ook op de geldleningen, waarover een garantstelling is verstrekt. De garantstellingen heeft nagenoeg geheel betrekking op leningen aan de woningcorporaties Vidomes en Rijswijk Wonen. Voor deze leningen is in 2021 een vernieuwde achtervangovereenkomst afgesloten met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Hierdoor is het kredietrisico voor de gemeente nog meer beperkt, doordat er nog meer zekerheden zijn ingebouwd in de overeenkomst met het WSW. Zo kent de zekerheidsstructuur een gelaagdheid, die in volgorde worden aangesproken. Gemeenten en de Staat zijn de laatste laag in de zekerheidsstructuur en worden als laatste aangesproken. Met de nieuwe achtervangovereenkomst is de positie van gemeenten verder verbeterd.

Daarnaast beschikt Rijswijk Wonen over een eigen vermogen van € 874 miljoen (op basis van actuele waardebeoordeling) volgens de laatst gepubliceerde jaarrekening 2021 bij een balanstotaal van € 1.064 miljoen. Dit betekent een zeer hoog solvabiliteitspercentage van circa 82%.

Vidomes beschikt over een eigen vermogen van € 2,9 miljard (op basis van actuele waardebeoordeling) volgens de laatst gepubliceerde jaarrekening 2021 bij een balanstotaal van € 3,6 miljard. Dit betekent eveneens een zeer hoog solvabiliteitspercentage van circa 80% (2020: 77%). Hierdoor is de financieringsgraad heel laag en gaat het meer om een theoretisch risico dat de gemeente heeft t.a.v. de leningen van de woningbouwverenigingen.

Van de overige gegarandeerde geldleningen is het risico afgedekt of beperkt. Zodra de gemeente betalingen verricht in het kader van de garantstellingverplichting vervalt het eigendom van het onderpand aan de gemeente.

Liquiditeitsrisico

Het liquiditeitsrisicobeheer betreft het financieren en uitzetten van middelen voor de perioden van één jaar of korter. Zoals eerder aangegeven zal een financieringstekort zo veel mogelijk met kortlopende geldleningen worden gefinancierd. Dit gebeurt door het aanhouden van een gering saldo op de

rekening-courant bij de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) aangevuld met kasgeldleningen. Het aanhouden van rekening-courant krediet is veel duurder dan het financieren met kasgeldleningen. Om te voorkomen dat er onnodig tegoeden op de rekening-courant blijven staan, wordt dagelijks het totaal van de saldi van alle bankrekeningen > € 0,5 miljoen automatisch afgeroomd en overgeboekt naar de Schatkist.

Treasury resultaat

Overzicht Rente exploitatie 2022 x € 1.000			
rentekosten korte- en lange termijnfinanciering			
totaal rentelasten			3.298
totaal rentebaten			45
saldo rentelaten en baten			3.253
toerekening rente aan RijswijkBuiten		149	
toerekening rente aan overige grondexploitaties		5	
			154
totaal aan beleidsproducten toe te rekenen rente			3.099
geraamde toerekening aan beleidsproducten 1%		2.510	
geraamde toerekening aan investeringen 1%		350	
Totaal doorbelast			2.860
Voordelig saldo rente			-239

Bijlagen

Bijlage 1 biedt inzicht in de looptijd, het aflossingsdeel en de rentepercentages van de bestaande langlopende geldleningen. Uit het overzicht blijkt hoeveel er in 2023 wordt afgelost en wat de restantschulden zijn per begin 2023.

In bijlage 2 van deze paragraaf is de geprognosticeerde balans opgenomen. Deze staat geeft het verloop van de investeringen over de begrotingsperiode 2021-2026 én in hoeverre deze investeringen zijn gefinancierd met eigen vermogen en vreemd vermogen.

Overzicht langlopende leningen

Lening	Beëindiging looptijd in het jaar	Rente- percentage	Restant begin 2022	Jaarlijkse aflossing/ eenmalig
235	2028	4,41	1.680	280
236	2028	4,47	2.400	400
237	2028	4,77	1.800	300
239	2030	3,81	3.200	400
241	2034	4,75	4.800	400
242	2030	3,94	6.000	750
Forwardlening RB	2023	1,15	13.000	13.000
Forwardlening AD	2035	2,033	14.000	0
Forwardlening AD	2040	2,048	14.000	0
Forwardlening AD	2045	2,005	14.000	0
Forwardlening AD	2050	1,977	14.000	0
Forwardlening AD	2055	1,925	14.000	0
Lening RB	2029	-0,11	40.000	0
Lening RB	2030	-0,055	32.000	4.000
Lening AD	2070	-0,02	45.000	0
Totaal*			219.880	19.530

* Het totaal van de langlopende leningen is exclusief de optionele leningen van € 40-60 mln.

Geprognosticeerde balans

Bedragen * € 1000	31-12-2021 jaarrek 2021	31-12-2022 raming	31-12-2023 raming	31-12-2024 raming	31-12-2025 raming	31-12-2026 raming
ACTIVA						
Immateriële vaste activa	605	568	534	501	467	433
Materiële vaste activa	211.774	267.553	288.691	307.092	305.039	309.273
Financiële vaste activa	16.110	15.461	15.416	15.371	15.326	15.326
Totaal vaste activa	228.489	283.581	304.641	322.963	320.832	325.032
Voorraden						
(bouwgrondexploitaties)	108.671	100.232	71.365	49.402	30.018	6.175
Vorderingen < 1 jaar	22.330	22.330	22.330	22.330	22.330	22.330
Rijk's schatkist	58.705	-	-	-	-	4.920
Liquide middelen	1.194	-	-	-	-	-
Overlopende activa	7.488	7.488	7.488	7.488	7.488	7.488
Totaal vlottende activa	198.388	130.050	101.183	79.220	59.836	40.913
TOTAAL ACTIVA	426.877	413.631	405.824	402.184	380.668	365.945
PASSIVA						
Algemene reserve	31.865	36.156	42.932	50.491	58.110	58.917
Bestemmingsreserves	68.786	65.761	65.328	65.205	65.141	65.162
Totaal eigen vermogen	100.651	101.916	108.260	115.696	123.251	124.079
Voorzieningen	6.546	9.267	11.371	12.981	14.591	16.201
Vaste schulden > 1 jaar	252.410	219.880	200.350	193.820	187.290	180.760
Idem, optioneel € 60 miljoen		-	40.000	40.000	10.000	-
Totaal vaste schulden > 1 jaar	252.410	219.880	240.350	233.820	197.290	180.760
Totaal vaste passiva	359.607	331.063	359.981	362.497	335.132	321.040
Kasgeldleningen	22.000	40.000	-	-	-	-
Overige schulden	20.141	17.439	20.954	14.923	20.772	20.141
Netto vlottende schulden	42.141	57.439	20.954	14.923	20.772	20.141
Overlopende passiva	25.129	25.129	25.129	25.129	25.129	25.129
Totaal vlottende passiva	67.270	82.568	45.843	39.687	45.536	44.905
TOTAAL PASSIVA	426.877	413.631	405.824	402.184	380.668	365.945

RijswijkBuiten

Wat willen we bereiken

Visie op de paragraaf

De transformatie van het glastuinbouwgebied in RijswijkBuiten in een unieke en duurzame woonlocatie, met daarbij voldoende voorzieningen op het gebied van detailhandel, onderwijs, welzijn, bedrijventerreinen en werklocaties.

De gebiedsontwikkeling RijswijkBuiten vindt zijn grondslag in het in 2009 door de raad vastgestelde Masterplan Rijswijk-Zuid. Dit masterplan is in 2013 en 2014, vijf jaar na vaststelling van het masterplan in overleg met de gemeenteraad geëvalueerd en op onderdelen in beoogd beleid aangepast en geactualiseerd. Inmiddels zijn 2 fases van deze gebiedsontwikkeling in uitvoering, waarbij deelgebied Sion nagenoeg is afgerond en deelgebied Parkrijk volop in de realisatiefase verkeert. In 2021 is bestuurlijk verder richting gegeven aan de beoogde invulling van het gebied Pasgeld (3e fase van de gebiedsontwikkeling) en is de hoofdplanstructuur vastgesteld en besloten dat er in Pasgeld-West maximaal 1.000 woningen ontwikkeld en gerealiseerd worden.

Parallel aan het opstellen van de hoofdplanstructuur wordt al geruime tijd in samenwerking met de betrokken marktpartijen gewerkt aan diverse varianten van een stedenbouwkundige en financiële uitwerking van Pasgeld-West en het daarvoor beoogde woningbouwprogramma. De resultaten hiervan vormden een belangrijke input voor de in februari 2022 vastgestelde tiende herziening van de grondexploitatie Sion - 't Haantje. In het vierde kwartaal 2022 zullen de effecten van de huidige macro-economische en financiële situatie in beeld worden gebracht en verwerkt in de begin 2023 vast te stellen elfde herziening van de grondexploitatie.

Doelstellingen

1. Volkshuisvesting, realisatie van ongeveer 4.000 woningen binnen een programma dat aansluit op de woonvisie, meest actuele inzichten en beoogde invulling van het gebied Pasgeld als geheel;
2. Ruimtelijke en stedenbouwkundige inpassing van maatschappelijke voorzieningen, waaronder drie basisscholen, een gezondheidscentrum en bijzondere woonvormen/doelgroepen;
3. Realisatie en uitgifte bouwgrond voor ongeveer 10 ha bvo voor bedrijven, overwegend midden- en kleinbedrijf;
4. Duurzaamheid, een optimale leefomgeving waarbij de milieubelasting, de mobiliteit en het energieverbruik minimaal en onderscheidend zijn;
5. Groenstedelijk woonmilieu, grondgebonden woningen, afgewisseld met appartementen in een parkachtige omgeving;
6. Aandacht voor cultuurhistorische waarden en sociale cohesie in de wijk;
7. Een op eindwaarde sluitende grondexploitatie.

De doelstellingen zijn bij de vaststelling van de tiende herziening (2022) van de grondexploitatie herbevestigd.

Indicatoren

Indicator Sion, Parkrijk ('t Haantje) Pasgeld- West en -Oost	Realsatie	Streefwaarde				
	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Woningen ¹	2.117	249	298	299	298	298
EPC (BENG/ENG) ²	0	0	0	0	0	0
Sociale huur ³	169	28	9	26	26	26
Scholen	1	1	0	0	0	0
Overige voorzieningen ⁴	3	0	1	0	0	0
Uitgifte bedrijventerrein in m2 BVO	26.581	11.604	11.617	11.618	11.618	11.616

1 Planning van de verkoop van bouw kavels voor woningen.

2 De EnergiePrestatieCoëfficiënt (EPC) van een woning drukt de energetische prestatie van een woning uit. Wettelijk is inmiddels vastgelegd dat nieuwbouwwoningen gasloos worden gebouwd en is de EPC-norm vervangen door een nieuw normstelsel, dat meer Europees aansluit met BENG (Bijna Energie Neutraal en Gasloos) en ENG (Energie Neutraal en Gasloos). De EPC-waarde 1,0 is ongeveer wat een gemiddelde woning in 1990 presteerde. Een woning met een EPC van 0,6 gebruikt dus nog maar 60% van de energie, die zo'n woning twintig jaar terug gebruikt zou hebben. De EPC-berekening is opgenomen in het bouwbesluit, en sinds 1995 is het verplicht deze bij een bouw aanvraag in te dienen. Vanaf 2011 geldt de strengere norm van EPC 0,6. Vanaf 2015 is de norm EPC 0,4. Vanaf 2020 is de norm BENG (= EPC circa 0,2), de norm ENG is gepland om enige jaren daarna in te voeren.

3 Met betrekking tot de fasering en de aantallen sociale huurwoningen vindt nog overleg plaats met de woningcorporaties.

4 In Sion zijn 2 kinderdagverblijven en een huisartsenpost gevestigd. In 2023 zal er een nieuwe huisartsenpost in Parkrijk gerealiseerd worden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het programma van werkzaamheden en uitgifte van bouwgrond voor voornamelijk verkoop van woningbouw, zoals dat is gepland en dient als onderlegger van de ramingen van de jaarschijf 2023 van de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Tiende herziening, 2022.

Eind 2022 wordt de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Elfde herziening 2023 opgesteld. De hieruit volgende wijzigingen voor de Programmabegroting 2023-2026 zullen in de 1e halfjaarrapportage 2023 worden meegenomen.

Grondverwerving

Verwervingsactiviteiten worden nadrukkelijk afgestemd op de beoogde ontwikkeling van het gebied. Bij een grootschalige ontwikkeling, waarvan sprake is in RijswijkBuiten, is het doel om alle nog benodigde percelen te verwerven in een minnelijk traject.

In 2021 zijn de laatste voor de ontwikkeling van het plangebied benodigde gronden verworven. Er resteert alleen nog de overdracht van de door ProRail voor de realisatie van de spoorverdubbeling benodigde percelen aan de gemeente.

Bouw- en woonrijp maken

De planning en de uitvoering van de werkzaamheden van bouw- en woonrijp maken zijn aangepast aan de uitgangspunten zoals opgenomen in de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Tiende herziening, 2022.

Rente en financiering

In de grondexploitatieberekening wordt nu rekening gehouden met een gemiddeld calculatietarief voor de rentekosten van 0,33%.

Risico's

De omgang met risico's bij grondexploitaties is beschreven in de Nota Grondbeleid. Risico's bij dit project kunnen zich voordoen op allerlei gebieden (o.a. politiek, bestuurlijk, maatschappelijk, economisch, wet- en regelgeving, samenwerking). Voor de kansen en bedreigingen van de

gemeentelijke grondexploitatie is een risicoparaagraaf opgesteld. Deze maakt deel uit van de grondexploitatie.

De gekwantificeerde risico's binnen de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Tiende herziening, 2022 bedragen € 4,794 miljoen. Gelet op het negatieve exploitatieresultaat is hiervoor binnen de grondexploitatie geen dekking aanwezig. De Algemene reserve wordt ingezet als buffer.

Gronduitgifte

De uitgifte van bouwgronden in RijswijkBuiten is nu voorzien in de periode tot en met 2026. Volgens de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Tiende herziening, 2022 worden er tot en met 2022 ongeveer 2.366 bouw kavels in verkoop gebracht. De planning is gebaseerd op het sturen op woningaantallen (programma) en het realiseren van de geraamde grondopbrengsten. Naast de drie geplande scholen wordt de tijdelijke school in Sion voor een langere periode aangehouden. In Parkrijk is langs de Laan van 't Haantje eveneens een tijdelijke school gerealiseerd. De op deze locaties geplande woningbouw zal na afsluiting van de exploitatieperiode, als de behoefte aan lokalen is afgenomen, plaats vinden (over ca 8 jaar).

Uitgifte bouwgrond voor bedrijven

Om de afzet van bouwgrond voor bedrijven te stimuleren wordt het komende jaar onderzocht of, in navolging van de woningbouwstimulering door middel van erfpacht, dit instrument ook voor bedrijventerreinen in RijswijkBuiten ingezet kan worden. Per augustus 2022 zijn in deelgebied H7 de 6 kavels verkocht of met een reserveringsovereenkomst gereserveerd. De gronden worden pas uitgegeven als er een onherroepelijke omgevingsvergunning is. Naar verwachting zullen deze bedrijfskavels in 2022 (uiterlijk 2023) bouwrijp worden uitgegeven. Het woonrijp maken zal naar verwachting in 2024 worden afgerond.

Duurzaamheid

Rijswijk heeft als doel om van RijswijkBuiten een van de meest duurzame uitbreidingswijken van Nederland te maken. Onderdeel van deze ambitie is het beïnvloeden van de vervoerswijze. Hierbij wordt ingezet op een verschuiving van autogebruik naar duurzamere vormen van vervoer, zoals fietsen en openbaar vervoer. Zeker bij nieuwbouw op deze schaal is dat goed aan de voorkant te organiseren. De nabijheid van de bestaande stations Rijswijk en Delft en de (fiets)verbindingen naar die stations toe en het beter benutten daarvan is waar mede op wordt ingezet, separaat aan het doen van onderzoek in samenwerking met MRDH naar een halteplaats voor dit gebied.

Voor het deelgebied Parkrijk is in lijn met bovengenoemde ambities een parkeerconcept opgesteld, waarbij lager autobezit wordt gestimuleerd door het aanleggen van "mobi-punten" op verschillende locaties in de wijk. Op deze locaties worden op termijn niet alleen deelauto's aangeboden, maar ook deelbakfietsen en elektrische deelscooters. Op deze manier worden nieuwe bewoners gestimuleerd om een (tweede) auto niet aan te schaffen of mee te verhuizen, omdat alternatieve vervoermiddelen in de wijk aanwezig te zijn die het bezit van een extra auto overbodig maken. Het eerste mobi-punt is in 2021 gerealiseerd.

Boekwaarde

In de paragraaf Financiering is de invloed van RijswijkBuiten op de hoge netto schuldquote van de gemeente opgenomen. Doelstelling is om deze schuldquote snel omlaag te brengen. De boekwaarde kan naar verwachting in 2022 met € 12,0 miljoen verlaagd worden. Voor 2023 wordt in de Tiende herziening, 2022 een verlaging van de boekwaarde met € 29,6 miljoen verwacht. In de Elfde herziening, 2023 zullen deze verwachtingen als gevolg van de gewijzigde macro-economische en financiële situatie bijgesteld worden.

Een op eindwaarde sluitende grondexploitatie

Op advies van de accountant is bij het in september 2019 vaststellen van de gemeentelijke jaarrekening 2018 een verliesvoorziening gevormd. Dit is in de Grondexploitatie Sion-'t Haantje

Achtste herziening, 2020 ook verwerkt. Dit geldt ook voor de uitkomsten van de risicoanalyse en de nog uit te werken optimaliseringsmogelijkheden (o.a. meer woningen en bedrijvigheid).

Op basis van de Grondexploitatie Sion-'t Haantje Tiende herziening, 2022 heeft een aanpassing van de voorziening plaatsgevonden.

Wat gaat het kosten?

Grondexploitatie Sion – 't Haantje Tiende herziening, 2022	Raming 2023 x € 1 miljoen)
Verwerving	€ 0,03
Plankosten	€ 2,11
Bouwrijp maken	€ 6,38
Rente en financiering	€ 0,09
Afname boekwaarde grondexploitatie	€ 29,61
Totaal lasten	€ 38,22
Plankosten	€ 0,12
Bouwrijp maken	€ 0,02
Gronduitgifte	€ 38,08
Totaal baten	€ 38,22

Subsidies

Beleid subsidieverstrekking

Subsidieverstrekking is één van de instrumenten die een gemeente tot zijn beschikking heeft om haar maatschappelijke en beleidsdoelstellingen te realiseren. De gemeente Rijswijk kent verschillende wetgeving en beleidskaders die door middel van het instrument subsidies worden gefinancierd.

Voor de bestuursperiode 2023-2026 bestaat het subsidieproces van Rijswijk uit een door de gemeenteraad vastgestelde Subsidieverordening Rijswijk (ASV) en een vastgesteld Beleidskader Subsidies.

De Algemene wet Bestuursrecht (Awb) schrijft in artikel 4:23, lid 1 voor dat: Een bestuursorgaan verstrekt slechts subsidie op grond van een wettelijk voorschrift dat regelt voor welke activiteiten subsidie kan worden verstrekt.

De Algemene Subsidieverordening Rijswijk (ASV) beschrijft het proces van subsidie aanvraag en verstrekking. Daarnaast zijn er diverse nadere regelingen en beleidsnota's van kracht waarin is vastgelegd welke taken en beleidsdoelen de gemeente Rijswijk nastreeft. De manier waarop de gemeente de ASV in relatie tot diverse beleidsdoelstelling toepast, is vastgelegd in het Beleidskader Subsidies. Het Beleidskader Subsidies beschrijft op basis van welke uitgangspunten subsidies worden ingezet en getoetst. De toetsingscriteria bestaan uit: Maatschappelijk effect, Vraaggericht werken, social return (participatie), duurzaamheid, inclusie, cofinanciering, samenwerking en innovatie.

De activiteiten die bijdragen aan de onderstaande vastgestelde doelstellingen behorende bij de programmabegroting kunnen in aanmerking komen voor subsidie:

1. Algemeen Bestuur en Organisatie
2. Onderwijs
3. Sport, Cultuur en Recreatie
4. Sociaal Domein
5. Wonen en Leven

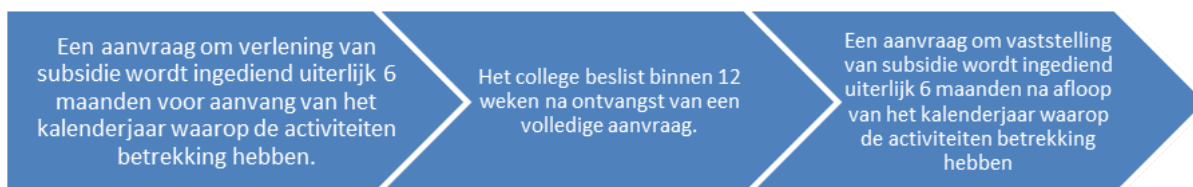
Beleidskader subsidies | Gemeente Rijswijk

Algemene subsidieverordening Rijswijk 2020 (overheid.nl)

Subsidieregister

Subsidieproces en subsidieregister

Het subsidieproces ziet er als volgt uit, welke vastgelegd is in de Algemene Subsidieverordening Rijswijk:



Rijswijk zorgt ervoor dat het subsidieproces uniform en transparant wordt uitgevoerd en dat expertise over het subsidieproces binnen de gemeente gebundeld is. Wij vinden het belangrijk dat voor iedereen inzichtelijk is welke subsidies worden verstrekt en voor welke activiteiten. Het Subsidieregister maakt inzichtelijk welke subsidies de gemeente Rijswijk verstrekt en voor welke activiteiten. Op de gemeentelijke website wordt het subsidieregister gepubliceerd van verleende en vastgestelde subsidies door de gemeente Rijswijk. Dit register is openbaar.

Subsidieraming

Programma	Beleidsproduct	Subsidies			
		2023	2024	2025	2026
101 01 Algemeen Bestuur en Organisatie					
	65801 Mediabeleid	€ 46.400	€ 46.400	€ 46.400	€ 46.400
Totaal 101 01 Algemeen Bestuur en Organisatie		€ 46.400	€ 46.400	€ 46.400	€ 46.400
105 05 Onderwijs					
	64030 Lokaal onderwijsbeleid	€ 581.470	€ 581.470	€ 581.470	€ 581.470
Totaal 105 05 Onderwijs		€ 581.470	€ 581.470	€ 581.470	€ 581.470
106 06 Sport, Cultuur en Recreatie					
	65100 Openbaar bibliotheekwerk	€ 1.487.440	€ 1.487.440	€ 1.487.440	€ 1.487.440
	65400 Kunst en cultuur	€ 2.082.470	€ 2.082.470	€ 2.082.470	€ 2.082.470
	65410 Cultureel erfgoed	€ 461.080	€ 461.080	€ 461.080	€ 461.080
	65800 Speeltuinwerk	€ 19.130	€ 19.130	€ 19.130	€ 19.130
Totaal 106 06 Sport, Cultuur en Recreatie		€ 4.050.120	€ 4.050.120	€ 4.050.120	€ 4.050.120
107 07 Sociaal Domein					
	61400 Dierenwelzijn	€ 88.580	€ 88.580	€ 88.580	€ 88.580
	66110 Arbeidsmarkt overig	€ 16.060	€ 16.060	€ 16.060	€ 16.060
	66140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	€ 489.100	€ 489.100	€ 489.100	€ 489.100
	66620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	€ 517.070	€ 517.070	€ 517.070	€ 517.070
	66700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	€ 5.531.540	€ 5.532.540	€ 5.531.540	€ 5.532.540
	66710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	€ 133.550	€ 138.470	€ 138.470	€ 138.470
Totaal 107 07 Sociaal Domein		€ 6.775.900	€ 6.781.820	€ 6.780.820	€ 6.781.820
108 08 Wonen en Leven					
	65600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	€ 208.290	€ 208.290	€ 208.290	€ 208.290
	67210 Afvalverwijdering en -verwerking	€ 32.000	€ 32.000	€ 32.000	€ 32.000
Totaal 108 08 Wonen en Leven		€ 240.290	€ 240.290	€ 240.290	€ 240.290
Eindtotaal		€ 11.694.180	€ 11.700.100	€ 11.699.100	€ 11.700.100

Inkomende subsidies

Rijswijk ontwikkelt zich van een financieel risicovol profiel naar een financieel neutraal profiel. Daarin past bewuste keuzes maken in de rol die de gemeente kiest en ook het benutten van externe financieringsmogelijkheden, zoals inkomende subsidiemogelijkheden voor o.a. sociale taken, sport, kunst en cultuur, energietransitie, leren en ontwikkelen, veiligheid/ondermijning. Rijswijk zet met haar nieuwe coalitieakkoord in op de ambitie voor een gezonde groei van de stad. Het optimaliseren van het subsidieverwervings- en verantwoordingsproces past in het programma *Groeien met de stad*.

Het verwerven van derde geldstromen wordt hierin genoemd als middel om een bijdrage te leveren aan het realiseren van de doelstelling *'Rijswijk werkt actief aan de (co-) financiering van opgaven op basis van derde geldstromen vanuit medeoverheden en private financieringsbronnen'* en *'De ambtelijke organisatie richt zich actief op het werven van derde geldstromen die bijdragen aan de realisatie van beleidsdoelstellingen'*.

De rijksoverheid stimuleert oplossingen middels het verstrekken van subsidies. De financiering van de aanpak door fondsvorming gaat onder meer ten laste van het Gemeentefonds. Zo is ten behoeve van de Woningbouwimpuls en het Volkshuisvestingsfonds respectievelijk € 1 miljard en € 600 miljoen aan het Gemeentefonds onttrokken. Daarmee is de Algemene Uitkering lager en kunnen gemeenten vervolgens een specifiek beroep doen op deze middelen. Rijswijk beschikt over kansrijke projecten en ontwikkelingen, zoals de Woningbouwimpuls, Regeling huisvesting aandachtsgroepen, gebiedsontwikkelingen en FlexWonen waarvoor rijkssubsidies verkregen of aangevraagd zijn.

Financiële begroting



Meerjarenraming 2023-2026

(Bedragen x € € 1.000)	Lasten 2023	Baten 2023	Saldo 2023	Lasten 2024	Baten 2024	Saldo 2024
Programma's						
Algemeen Bestuur en Organisatie	7.555	589	-6.965	7.825	1.069	-6.756
Openbare Orde en Veiligheid	8.559		-8.559	8.637		-8.637
Verkeer en Vervoer	11.948	3.710	-8.239	12.127	3.635	-8.492
Economie en Werken	1.408	204	-1.204	1.464	207	-1.257
Onderwijs	7.054	300	-6.754	7.174	300	-6.874
Sport, Cultuur en Recreatie	10.488	1.509	-8.979	10.492	1.508	-8.984
Sociaal Domein	84.987	25.246	-59.742	84.669	25.194	-59.474
Wonen en Leven	63.758	58.609	-5.149	54.791	50.089	-4.702
Subtotaal programma's	195.758	90.167	-105.590	187.178	82.002	-105.176
Algemene dekkingsmiddelen						
a) Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	273	13.743	13.470	273	13.743	13.470
b) Algemene uitkeringen	-346	119.497	119.843	-279	121.267	121.546
c) Dividend	129	378	248	129	378	248
d) Overige algemene dekkingsmiddelen	2.032	1.587	-445	3.841	1.537	-2.304
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	2.088	135.205	133.117	3.965	136.925	132.960
Overhead	23.023	1.005	-22.018	22.180	997	-21.183
Heffing VPB	15		-15	15		-15
Onvoorzien						
Onvoorzien uitgaven exploitatie	50		-50	50		-50
Onvoorzien uitgaven investeringen	-500		500	-500		500
Actualisatie investeringen	-400		400	-400		400
Subtotaal onvoorzien	-850		850	-850		850
GERAAMDE TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN						
	220.033	226.377	6.344	212.488	219.924	7.436
Mutaties reserves per programma						
Algemeen Bestuur en Organisatie						
Openbare Orde en Veiligheid						
Verkeer en Vervoer	1.671	1.593	-78	1.671	1.399	-272
Economie en Werken						
Onderwijs						
Sport, Cultuur en Recreatie						
Sociaal Domein		246	246		130	
Wonen en Leven	126	263	137	126	263	137
Algemene Dekkingsmiddelen		128	128		128	128
Subtotaal mutaties reserves	1.798	2.230	432	1.798	1.921	123
HET GERAAMDE RESULTAAT	221.831	228.607	6.776	214.286	221.845	7.559

(Bedragen x € € 1.000)	Lasten 2025	Baten 2025	Saldo 2025	Lasten 2026	Baten 2026	Saldo 2026
Programma's						
Algemeen Bestuur en Organisatie	7.829	1.098	-6.731	7.838	1.098	-6.741
Openbare Orde en Veiligheid	8.722		-8.722	8.782		-8.782
Verkeer en Vervoer	12.879	3.635	-9.244	13.102	3.635	-9.467
Economie en Werken	1.455	207	-1.248	1.454	207	-1.247
Onderwijs	7.882	300	-7.582	7.804	300	-7.504
Sport, Cultuur en Recreatie	10.462	1.508	-8.954	10.435	1.508	-8.928
Sociaal Domein	84.434	25.164	-59.269	84.349	25.164	-59.185
Wonen en Leven	51.518	46.949	-4.570	54.878	50.320	-4.558
Subtotaal programma's	185.180	78.860	-106.320	188.644	82.231	-106.412
Algemene dekkingsmiddelen						
a) Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	273	13.743	13.470	273	13.743	13.470
b) Algemene uitkeringen	-311	122.569	122.880	-94	116.264	116.358
c) Dividend	129	378	248	129	378	248
d) Overige algemene dekkingsmiddelen	3.542	1.537	-2.005	3.569	1.537	-2.032
Subtotaal algemene dekkingsmiddelen	3.634	138.227	134.593	3.878	131.922	128.044
Overhead	22.150	997	-21.153	22.236	997	-21.239
Heffing VPB	15		-15	15		-15
Onvoorzien						
Onvoorzien uitgaven exploitatie	50		-50	50		-50
Onvoorzien uitgaven investeringen	-500		500	-500		500
Actualisatie investeringen						
Subtotaal onvoorzien	-450		450	-450		450
GERAAMDE TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	210.529	218.084	7.555	214.322	215.150	828
Mutaties reserves per programma						
Algemeen Bestuur en Organisatie						
Openbare Orde en Veiligheid						
Verkeer en Vervoer	1.671	1.399	-272	1.671	1.399	-272
Economie en Werken						
Onderwijs						
Sport, Cultuur en Recreatie						
Sociaal Domein		71	71			
Wonen en Leven	126	263	137	126	249	122
Algemene Dekkingsmiddelen		128	128		128	128
Subtotaal mutaties reserves	1.798	1.861	64	1.798	1.776	-21
HET GERAAMDE RESULTAAT	212.326	219.945	7.619	216.120	216.927	807

Mutatieoverzicht meerjarenraming 2023-2026

	Cijfers 2023		Cijfers 2024 t.o.v. 2023		Saldo
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
Algemeen Bestuur en Organisatie	7.393	589	272	480	208
60010 Bestuursorganen	1.410				
60011 Bestuurlijke samenwerking	427		10		-10
60030 Burgerzaken	1.242	586	274	480	205
60031 Verkiezingen / referenda	209		-13		13
60032 Publieke dienstverlening	3.329	3			
60060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie	729				
65801 Mediabeleid	46				
Openbare Orde en Veiligheid	8.332		78		-78
61100 Openbare orde en veiligheid	2.784				
61200 Brandweer	5.451		78		-78
61201 Rampenbestrijding	98				
Verkeer en Vervoer	7.925	3.710	-268	-75	193
62100 Wegen, straten en pleinen	5.160	205	-75	-75	
62110 Verkeer	1.301	23			
62120 Openbaar vervoer	131				
62140 Parkeren	495	3.481			
62400 Waterwegen	837		-193		193
Economie en Werken	1.355	204	3	3	
63100 Economische aangelegenheden	1.355	204	3	3	
63300 Nutsbedrijven					
Onderwijs	4.196	300			
64010 Huisvesting scholen	1.147	45			
64030 Lokaal onderwijsbeleid	2.312	256			
66500 Kinderopvang	736				
Sport, Cultuur en Recreatie	8.345	1.509		-1	-1
65100 Openbaar bibliotheekwerk	1.487				
65300 Sport	2.678	1.491		-1	-1
65400 Kunst en cultuur	2.730				
65410 Cultureel erfgoed	1.054	18			
65800 Speeltuinwerk	397				
Sociaal Domein	83.029	25.246	-305	-52	253
61400 Dierenwelzijn	100				
66100 Inkomen	23.497	21.837			
66110 Arbeidsmarkt overig	2.127		-10		10
66140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid	5.109	221			
66230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	3.390	71	-49	-71	-22
66610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo	3.681				
66620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	13.424	398	187		-187
66700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	8.784	1.804	-149		149
66710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	1.390		8		-8
66820 Individuele voorzieningen natura jeugd	16.906		-236		236
66830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd	2.172				
67100 Volksgezondheid	1.077	40	-63	-39	24
67240 Lijkbezorging	18	134			
66204 Inburgering	1.356	741	6	59	52
Wonen en Leven	59.103	58.609	-8.968	-8.520	448
65600 Openbaar groen en openluchtrecreatie	4.717	82	-400		400
67210 Afvalverwijdering en -verwerking	8.320	10.926		145	145
67220 Riolering en waterzuivering	26				
67230 Milieubeheer	1.955		18		-18
67260 Baten rioolheffing		5.714			
67290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater	948				
67300 Hemelwater	192				
67310 Grondwater	168				
68100 Ruimtelijke ordening	1.443		-241		241
68200 Woningexploitatie	32	843		-750	-750
68210 Wijkontwikkeling	56				
68220 Volkshuisvesting	2.382	2.228	-480	-50	430
68300 Bouwgrondexploitatie	595	568			
68320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	38.269	38.249	-7.865	-7.865	
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	4.443	135.205	-83	1.720	1.803
69500 Algemene dekkingsmiddelen	4.443	135.205	-83	1.720	1.803
Onvoorzien	-850				
69510 Onvoorzien	-850				
Overhead	24.003	1.005	-1.049	-8	1.041
60010 Bestuursorganen	39				
60020 Bestuursondersteuning	31				
60021 Publieksvoorlichting, promotie en Public Relations	161				
60022 Organisatieverliezen	207				
65410 Cultureel erfgoed	157				
69500 Algemene dekkingsmiddelen	160				
69602 Directie	2.707	48	1.053		-1.053
69603 Bedrijfsvoering	17.266	503	-1.998	-8	1.990
69604 Bestuurlijk Domein	5				
69605 Maatschappelijke Ontwikkelingen	135				
69606 Ruimtelijke Ontwikkelingen	1.305	139	70		-70
69607 Sociaal Domein	2.419		-173		173
69609 RijswijkBuiten en Financiering	-590	315			
Mutaties reserves	1.798	2.230		-309	-309
69800 Mutaties reserves	1.798	2.230		-309	-309
Rekeningresultaat					
69920 Saldo van de rekening van baten en lasten					
Totaal excl. Kapitaallasten	209.072	228.607	-10.320	-6.762	3.558
Totaal Kapitaallasten	12.759		2.775		-2.775
Eindtotaal	221.831	228.607	-7.545	-6.762	783

	Cijfers 2025 t.o.v. 2024			Cijfers 2026 t.o.v. 2025		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Algemeen Bestuur en Organisatie	31	29	-2	10		-10
60010 Bestuursorganen						
60011 Bestuurlijke samenwerking	10		-10	10		-10
60030 Burgerzaken	20	29	8			
60031 Verkiezingen / referenda						
60032 Publieke dienstverlening						
60060 Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie						
65801 Mediabeleid						
Openbare Orde en Veiligheid	85		-85	61		-61
61100 Openbare orde en veiligheid						
61200 Brandweer	85		-85	61		-61
61201 Rampenbestrijding						
Verkeer en Vervoer						
62100 Wegen, straten en pleinen						
62110 Verkeer						
62120 Openbaar vervoer						
62140 Parkeren						
62400 Waterwegen						
Economie en Werken						
63100 Economische aangelegenheden						
63300 Nutsbedrijven						
Onderwijs						
64010 Huisvesting scholen						
64030 Lokaal onderwijsbeleid						
66500 Kinderopvang						
Sport, Cultuur en Recreatie						
65100 Openbaar bibliotheekwerk						
65300 Sport						
65400 Kunst en cultuur						
65410 Cultureel erfgoed						
65800 Speeltuinwerk						
Sociaal Domein	-221	-30	191	-76		76
61400 Dierenwelzijn						
66100 Inkomen						
66110 Arbeidsmarkt overig	-4		4			
66140 Gemeentelijk armoede- en schuldenbeleid						
66230 Re-integratie- en participatievoorzieningen Participatiewet	-11		11			
66610 Maatwerkvoorzieningen materieel Wmo						
66620 Maatwerkvoorzieningen immaterieel Wmo	-57		57	-28		28
66700 Algemene voorzieningen Wmo en jeugd	1		-1			
66710 Eerstelijnsloket Wmo en jeugd	5		-5	23		-23
66820 Individuele voorzieningen natura jeugd	6		-6	-71		71
66830 Veiligheid, jeugdreclassering en opvang jeugd						
67100 Volksgezondheid						
67240 Lijkbezorging						
66204 Inburgering	-162	-30	132			
Wonen en Leven	-3.423	-3.141	282	3.389	3.371	-18
65600 Openbaar groen en openluchtrecreatie						
67210 Afvalverwijdering en -verwerking						
67220 Riolering en waterzuivering						
67230 Milieubeheer	18		-18	18		-18
67260 Baten rioolheffing						
67290 Huishoudelijk/bedrijfsafvalwater						
67300 Hemelwater						
67310 Grondwater						
68100 Ruimtelijke ordening						
68200 Woningexploitatie						
68210 Wijkontwikkeling						
68220 Volkshuisvesting	-300		300			
68300 Bouwgrondexploitatie	-385	-385				
68320 Grondexploitatie RijswijkBuiten	-2.756	-2.756		3.371	3.371	
Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-142	1.302	1.444	217	-6.305	-6.522
69500 Algemene dekkingsmiddelen	-142	1.302	1.444	217	-6.305	-6.522
Onvoorzien	400		-400			
69510 Onvoorzien	400		-400			
Overhead	-104		104	6		-6
60010 Bestuursorganen						
60020 Bestuursondersteuning						
60021 Publieksvoorlichting, promotie en Public Relations						
60022 Organisatieverliezen						
65410 Cultureel erfgoed						
69500 Algemene dekkingsmiddelen						
69602 Directie	106		-106	107		-107
69603 Bedrijfsvoering	9		-9	-16		16
69604 Bestuurlijk Domein						
69605 Maatschappelijke Ontwikkelingen				-8		8
69606 Ruimtelijke Ontwikkelingen	-173		173	-10		10
69607 Sociaal Domein	-46		46	-67		67
69609 RijswijkBuiten en Financiering						
Mutaties reserves		-59	-59		-85	-85
69800 Mutaties reserves		-59	-59		-85	-85
Rekeningresultaat						
69920 Saldo van de rekening van baten en lasten						
Totaal excl. Kapitaallasten	-3.374	-1.899	1.475	3.607	-3.019	-6.626
Totaal Kapitaallasten	1.415		-1.415	186		-186
Eindtotaal	-1.959	-1.899	60	3.793	-3.019	-6.812

De toelichting op het mutatieoverzicht meerjarenraming 2023-2026 wordt toegelicht onder de programma's. De afwijkingen ten opzichte van het voorgaande jaar groter dan 100.000 moeten worden verklaard.

Baten - = nadelig, lasten - = voordelig.

Overzicht verschillen begroting met voorgaand jaar

PROGRAMMA (bedragen x € 1.000)	Lasten 2023	Baten 2023	Saldo 2023	Lasten 2022 incl.begr. wijz.	Baten 2022 incl.begr. wijz.	Saldo 2022 incl.begr. wijz.	Vershil 2023 tov 2022
Algemeen Bestuur en Organisatie	7.555	589	-6.965	7.025	802	-6.222	-743
Openbare Orde en Veiligheid	8.559		-8.559	7.343		-7.343	-1.216
Verkeer en Vervoer	11.948	3.710	-8.239	10.748	3.975	-6.773	-1.466
Economie en Werken	1.408	204	-1.204	1.340	299	-1.041	-163
Onderwijs	7.054	300	-6.754	6.666	385	-6.281	-473
Sport, Cultuur en Recreatie	10.488	1.509	-8.979	9.835	1.716	-8.119	-860
Sociaal Domein	84.987	25.246	-59.742	92.409	32.402	-60.007	266
Wonen en Leven	63.758	58.609	-5.149	46.925	44.233	-2.691	-2.457
Totaal programma's	195.758	90.167	-105.590	182.292	83.813	-98.479	-7.112
Totaal algemene dekkingsmiddelen	2.088	135.205	133.117	5.792	133.578	127.786	5.331
Totaal onvoorzien	-850		850	50		-50	900
Totaal overhead	23.023	1.005	-22.018	28.746	1.098	-27.648	5.630
Totaal vennootschapsbelasting	15		-15	345		-345	330
GERAAMDE TOTAAL SALDO VAN BATEN EN LASTEN	220.033	226.377	6.344	217.224	218.489	1.264	5.079
Mutaties reserves	1.798	2.230	432	1.634	4.402	2.768	-2.335
HET GERAAMDE RESULTAAT	221.831	228.607	6.776	218.859	222.891	4.032	2.744

Leeswijzer investeringsplan 2023-2026

Het investeringsplan geeft een doorkijk van de geplande investeringen tot en met 2027, inclusief een verschillenanalyse met de geplande investeringen zoals opgenomen in de begroting 2022.

Hoe leest u het investeringsplan 2023-2026?

Een voorbeeld:

Investerings object	Jaar van investeren	Afschr. %	U	I	Begroting 2023				Verschil kapitaallasten				
					Kap.Ist. 2024	Kap.Ist. 2025	Kap.Ist. 2026	Kap.Ist. 2027	Verschil 2024	Verschil 2025	Verschil 2026	Verschil 2027	
Investering	2024	2	4.300	2.150		65	64	64		-65			

Begroting 2023

Inzichtelijk is dat in het jaar 2024 een bedrag van € 4.300.000 wordt geïnvesteerd. Aan inkomsten is € 2.150.000 geraamd. De afschrijving geschiedt in 50 jaar ($100/50=2,00$), en wordt tezamen met de rente zichtbaar vanaf het jaar na afronding van de investering. De kapitaallasten (afschrijving + rente) zijn inzichtelijk gemaakt t/m 2027.

Het dalend verloop van de kapitaallasten wordt veroorzaakt doordat de rente berekend wordt over de boekwaarde op 1 januari, die als gevolg van afschrijving jaarlijks afneemt.

Verschil kapitaallasten

De in de begroting 2024 opgegeven lagere investeringsbedragen zijn een voordeel omdat de investering is doorgeschoven van 2023 naar 2024.

Berekening kapitaallasten

Het af te schrijven bedrag plus de rente over de resterende boekwaarde worden kapitaallasten genoemd. In het investeringsplan wordt gerekend met een rente van 1%. Hieronder is weergegeven hoe de kapitaallasten berekend worden.

Investeringsobject		2023	2024	2025	2026	2027
A	Investering	4.300				
B	Inkomsten	2.150				
C	Investering	2.150				
D	Afschrijvingspercentage	2%				
E	Rente	1%				
Jaar van investeren			2023	2024	2025	2026
F	Boekwaarde 1/1			2.150	2.107	2.064
G	Afschrijving (C x D)			43	43	43
H	Rente (C x E)			21	21	20
I	Kapitaallasten (G+H)			64	64	63

Investeringsplan 2023-2026

Investeringskrediet (U=uitgaven en I=inkomsten)	Afschr	Rest-waarde	Start	U	I	2024	2025	2026	2027
02 Openbare Orde en Veiligheid									
1200 Brandweer									
Vervangen brandkranen 2023	5,00%	0%	2023	20		1	1	1	1
Vervangen brandkranen 2024	5,00%	0%	2024	20			1	1	1
Vervangen brandkranen 2025	5,00%	0%	2025	20				1	1
Vervangen brandkranen 2026	5,00%	0%	2026	20					1
03 Verkeer en Vervoer									
2100 Wegen, straten en pleinen									
Extra impuls vervanging ov kabels 2023	2,50%	0%	2023	350		12	12	12	12
Extra impuls vervanging ov kabels 2024	2,50%	0%	2024	350			12	12	12
Extra impuls vervanging ov kabels 2025	2,50%	0%	2025	350				12	12
Extra impuls vervanging ov kabels 2026	2,50%	0%	2026	350					12
Fietspaden in asfalt 2023	2,00%	0%	2023	200	100	3	3	3	3
Fietspaden in asfalt 2024	2,00%	0%	2024	200	100		3	3	3
Fietspaden in asfalt 2025	2,00%	0%	2025	200	100			3	3
Fietspaden in asfalt 2026	2,00%	0%	2026	200	100				3
Herstel asfaltwegen 2023	5,00%	0%	2023	569		34	34	34	33
Herstel asfaltwegen 2024	5,00%	0%	2024	569			34	34	34
Herstel asfaltwegen 2025	5,00%	0%	2025	569				34	34
Herstel asfaltwegen 2026	5,00%	0%	2026	569					34
Herstellen (duiker)bruggen 2023	2,00%	0%	2023	115		3	3	3	3
Herstellen (duiker)bruggen 2024	2,00%	0%	2024	115			3	3	3
Herstellen (duiker)bruggen 2025	2,00%	0%	2025	115				3	3
Herstellen (duiker)bruggen 2026	2,00%	0%	2026	115					3
Infrastructuur Prinses Beatrixlaan 2021	2,00%	0%	2024	11.958	2.250	97	291	289	287
Infrastructuur Prinses Beatrixlaan 2022	2,00%	0%	2025	11.850	7.702			124	124
Integrale herinrichting probleemstraten 2023	5,00%	0%	2023	1.100		1	66	65	65
Integrale herinrichting probleemstraten 2024	5,00%	0%	2024	1.100			66	65	65
Integrale herinrichting probleemstraten 2025	5,00%	0%	2025	1.100				66	65
Integrale herinrichting probleemstraten 2026	5,00%	0%	2026	1.100					66
Invoeren nieuwe inzameling 2023	5,00%	0%	2023	300		18	18	18	18
Invoeren nieuwe inzameling 2024	5,00%	0%	2024	300			18	18	18
Invoeren nieuwe inzameling 2025	5,00%	0%	2025	300				18	18
Invoeren nieuwe inzameling 2026	5,00%	0%	2026	300					18
Meekoppelkansen	2,50%	0%	2024	9.725	1.440		290	288	286
Opwaarderen Kansrijke Plekken 2023	2,50%	0%	2023	150		5	5	5	5
Opwaarderen Kansrijke Plekken 2024	2,50%	0%	2024	150			5	5	5
Opwaarderen Kansrijke Plekken 2025	2,50%	0%	2025	300				11	10
Opwaarderen Kansrijke Plekken 2026	2,50%	0%	2026	300					11
Verbeteren wandelroutes van/ naar RijswijkBuiten	2,50%	0%	2023	71		2	2	2	2
Verkeersveiliger maken kruispunt Pr. Beatrixlaan	2,50%	0%	2023	528		5	18	18	18
Vervanging armaturen 2023	5,00%	0%	2023	171		10	10	10	10
Vervanging armaturen 2024	5,00%	0%	2024	171			10	10	10
Vervanging armaturen 2025	5,00%	0%	2025	171				10	10
Vervanging armaturen 2026	5,00%	0%	2026	171					10
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2023	2,50%	0%	2023	319		11	11	11	11
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2024	2,50%	0%	2024	319			11	11	11
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2025	2,50%	0%	2025	319				11	11
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2026	2,50%	0%	2026	319					11
Vervanging lichtmasten 2023	5,00%	0%	2023	197		12	12	12	12
Vervanging lichtmasten 2024	5,00%	0%	2024	197			12	12	12
Vervanging lichtmasten 2025	5,00%	0%	2025	197				12	12
Vervanging lichtmasten 2026	5,00%	0%	2026	197					12
Vervangen roltrappen Station Rijswijk	5,00%	0%	2023	703		7	42	42	41
Vorbereiding herinrichting Lange Kleiweg	5,00%	0%	2023	297		3	3	18	18

Investeringskrediet (U=uitgaven en I=inkomsten)	Afschr	Rest-waarde	Start	U	I	2024	2025	2026	2027
voorbereidingskrediet gebiedsontw.station en OV knoop RSW ctr.	2,50%	0%	2023	188		7	7	6	6
Voorbereidingskrediet Ondertunneling Prinses Beatrixlaan	2,00%	0%	2023	365		4	4	4	4
2110 Verkeer									
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (20 jr)	5,00%	0%	2023	100		6	6	6	6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (40jr)	2,50%	0%	2023	160		6	6	6	5
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2024 (20 jr)	5,00%	0%	2024	100			6	6	6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2024 (40jr)	2,50%	0%	2024	160			6	6	6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2025 (20 jr)	5,00%	0%	2025	100				6	6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2025 (40jr)	2,50%	0%	2025	160				6	6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2026 (20 jr)	5,00%	0%	2026	100					6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2026 (40jr)	2,50%	0%	2026	160					6
2140 Parkeren									
Vervangen scanauto + software + projectkosten	14,29%	10%	2025	80				11	11
2400 Waterwegen									
Vervangen beschoeiingen 2023	5,00%	0%	2023	268		16	16	16	16
Vervangen beschoeiingen 2024	5,00%	0%	2024	268			16	16	16
Vervangen beschoeiingen 2025	5,00%	0%	2025	268				16	16
Vervangen beschoeiingen 2026	5,00%	0%	2026	268					16
Vervanging beschoeiing Sion RijswijkBuiten	4,00%	0%	2023	839		42	42	41	41
05 Onderwijs									
4010 Huisvesting scholen									
Meerkosten ENG de Akker	6,67%	0%	2023	286			22	22	22
Nieuwbouw school Pasgeld	1,67%	20%	2023	8.592		86	200	199	198
Realisatie nieuwe school Plaspoelpolder	1,67%	20%	2026	11.024					257
Uitbreiding basisschool de Melodie 300 m2 i.v.m. groei aantal leerlingen in Rijswijk	2,50%	20%	2023	1.247		37	37	37	37
Uitbreiding basisschool De Piramide	1,67%	20%	2023	1.427			33	33	33
Uitbreiding eerste inrichting olp en meubilair dislocatie Wethouder Brederodeschool	5,00%	0%	2023	161		10	10	9	9
Uitbreiding eerste inrichting olp en meubilair IKC Buitenrijck	5,00%	0%	2023	26		2	2	2	2
Uitbreiding eerste inrichting olp en meubilair Rehobothschool	5,00%	0%	2023	161		10	10	9	9
Vervangende nieuwbouw basisschool De Akker en GSR (inclusief gymnastieklokaal)	2,50%	20%	2023	10.627		9	319	317	315
06 Sport, Cultuur en Recreatie									
5300 Sport									
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2023	10,00%	0%	2023	33		4	4	4	4
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2024	10,00%	0%	2024	33			4	4	4
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2025	10,00%	0%	2025	33				4	4
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2026	10,00%	0%	2026	33					4
ombouw veld 302 Hoekpolder naar kunstgras	10,00%	0%	2023	667		73	73	72	71
Toplaagrenovatie veld 401	10,00%	0%	2023	291		32	32	31	31
5800 Speeltuinerwerk									

Investeringskrediet (U=uitgaven en I=inkomsten)	Afschr	Rest-waarde	Start	U	I	2024	2025	2026	2027
Herinrichten speelplekken in de wijk 2023	10,00%	0%	2023	150		17	16	16	16
Herinrichten speelplekken in de wijk 2024	10,00%	0%	2024	150			17	16	16
Herinrichten speelplekken in de wijk 2025	10,00%	0%	2025	150				17	16
Herinrichten speelplekken in de wijk 2026	10,00%	0%	2026	150					17
Vervanging hekwerken 2023	6,67%	0%	2023	15		1	1	1	1
Vervanging hekwerken 2024	6,67%	0%	2024	15			1	1	1
Vervanging hekwerken 2025	6,67%	0%	2025	15				1	1
Vervanging hekwerken 2026	6,67%	0%	2026	15					1

08 Wonen en Leven

5600 Openbaar groen en openlucht recreatie

Transformatie Wilhelminapark 2023	5,00%	0%	2023	250		15	15	15	15
Transformatie Wilhelminapark 2024	5,00%	0%	2024	250			15	15	15
Transformatie Wilhelminapark 2025	5,00%	0%	2025	250				15	15
Transformatie Wilhelminapark 2026	5,00%	0%	2026	250					15
Vervanging bomen 2023	5,00%	0%	2023	286		17	17	17	17
Vervanging bomen 2024	5,00%	0%	2024	286			17	17	17
Vervanging bomen 2025	5,00%	0%	2025	286				17	17
Vervanging bomen 2026	5,00%	0%	2026	286					17

7210 Afvalverwijdering en -verwerking

Afvalbakken 2023	10,00%	0%	2023	50		6	5	5	5
Afvalbakken 2024	10,00%	0%	2024	50			6	5	5
Afvalbakken 2025	10,00%	0%	2025	50				6	5
Afvalbakken 2026	10,00%	0%	2026	50					6

7220 Riolering en waterzuivering

Vervanging vrijvervalriolen 2023	1,67%	0%	2023	1.700		45	45	45	44
Vervanging vrijvervalriolen 2024	1,67%	0%	2024	1.700			45	45	45
Vervanging vrijvervalriolen 2025	1,67%	0%	2025	1.700				45	45
Vervanging vrijvervalriolen 2026	1,67%	0%	2026	1.700					45

7230 Milieubeheer

Uitwerking actieplan geluid 2023	5,00%	0%	2023	24		1	1	1	1
Uitwerking actieplan geluid 2024	5,00%	0%	2024	24			1	1	1
Uitwerking actieplan geluid 2025	5,00%	0%	2025	24				1	1
Uitwerking actieplan geluid 2026	5,00%	0%	2026	24					1

8100 Ruimtelijke ordening

Vervanging luchtfoto's 2023	25,00%	0%	2023	20		5	5	5	5
Vervanging luchtfoto's 2024	25,00%	0%	2024	20			5	5	5
Vervanging luchtfoto's 2025	25,00%	0%	2025	20				5	5
Vervanging luchtfoto's 2026	25,00%	0%	2026	20					5

Overhead

69603 Bedrijfsvoering

Aanschaf smartphones 2023	33,33%	0%	2023	50		17	17	17	
Aanschaf smartphones 2024	33,33%	0%	2024	50			17	17	17
Aanschaf smartphones 2025	33,33%	0%	2025	50				17	17
Basis op orde	20,00%	0%	2023	215		45	45	44	44
Digitalisering van dienstverlening en informatiehuishouding 2023	20,00%	0%	2023	555		116	115	114	113
Digitalisering van dienstverlening en informatiehuishouding 2024	20,00%	0%	2024	532			112	111	110
Digitalisering van dienstverlening en informatiehuishouding 2025	20,00%	0%	2025	266				56	55
Documentaire informatievoorziening 2023	20,00%	0%	2023	69		14	14	14	14
Documentaire informatievoorziening 2024	20,00%	0%	2024	69			14	14	14
Documentaire informatievoorziening 2025	20,00%	0%	2025	69				14	14
Documentaire informatievoorziening 2026	20,00%	0%	2026	69					14
Uitvoering Visie (Informatiebeleidsplan)	20,00%	0%	2023	475		100	99	98	97
Vervanging audiovisuele apparatuur vergaderzalen	20,00%	0%	2023	100		21	21	21	20
Wettelijke verplichtingen	20,00%	0%	2023	73		15	15	15	15

69605 Maatschappelijke Ontwikkelingen

Investeringskrediet (U=uitgaven en I=inkomsten)	Afschr	Rest-waarde	Start	U	I	2024	2025	2026	2027
Uitbreiding voertuigen IOG 2023	14,29%	10%	2023	60		8	8	8	8
Uitbreiding voertuigen IOG 2024	14,29%	10%	2024	60			8	8	8
Uitbreiding voertuigen IOG 2025	14,29%	10%	2025	60				8	8
Uitbreiding voertuigen IOG 2026	14,29%	10%	2026	60					8
69606 Ruimtelijke ontwikkelingen									
Reguliere vervanging voertuigen 2023	14,29%	10%	2023	80		11	11	11	11
Reguliere vervanging voertuigen 2024	14,29%	10%	2024	80			11	11	11
Reguliere vervanging voertuigen 2025	14,29%	10%	2025	80				11	11
Reguliere vervanging voertuigen 2026	14,29%	10%	2026	80					11
Eindtotaal				100.802	11.792	1.024	2.572	3.130	3.701

Investeringskrediet (U=uitgaven en I=inkomsten)	2024	2025	2026	2027
02 Openbare Orde en Veiligheid				
1200 Brandweer				
Vervangen brandkranen 2023				1
Vervangen brandkranen 2024				1
Vervangen brandkranen 2025				1
Vervangen brandkranen 2026				1
03 Verkeer en Vervoer				
2100 Wegen, straten en pleinen				
Extra impuls vervanging ov kabels 2023				12
Extra impuls vervanging ov kabels 2024				12
Extra impuls vervanging ov kabels 2025				12
Extra impuls vervanging ov kabels 2026				12
Fietspaden in asfalt 2023				3
Fietspaden in asfalt 2024				3
Fietspaden in asfalt 2025				3
Fietspaden in asfalt 2026				3
Herstel asfaltwegen 2023				33
Herstel asfaltwegen 2024				34
Herstel asfaltwegen 2025				34
Herstel asfaltwegen 2026				34
Herstellen (duiker)bruggen 2023				3
Herstellen (duiker)bruggen 2024				3
Herstellen (duiker)bruggen 2025				3
Herstellen (duiker)bruggen 2026				3
Infrastructuur Prinses Beatrixlaan 2021	-14	-42	-42	287
Infrastructuur Prinses Beatrixlaan 2022		-49	76	124
Integrale herinrichting probleemstraten 2023				65
Integrale herinrichting probleemstraten 2024				65
Integrale herinrichting probleemstraten 2025				65
Integrale herinrichting probleemstraten 2026				66
Invoeren nieuwe inzameling 2023				18
Invoeren nieuwe inzameling 2024				18
Invoeren nieuwe inzameling 2025				18
Invoeren nieuwe inzameling 2026				18
Meekoppelkansen	-290	2	2	286
Opwaarderen Kansrijke Plekken 2023				5
Opwaarderen Kansrijke Plekken 2024				5
Opwaarderen Kansrijke Plekken 2025				10
Opwaarderen Kansrijke Plekken 2026				11
Verbeteren wandelroutes van/naar RijswijkBuiten	2	2	2	2
Verkeersveiliger maken kruispunt Pr. Beatrixlaan	5	18	18	18
Vervanging armaturen 2023				10
Vervanging armaturen 2024				10
Vervanging armaturen 2025				10
Vervanging armaturen 2026				10
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2023				11
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2024				11

	Verschil 2024	Verschil 2025	Verschil 2026	Verschil 2027
Investeringskrediet (U=uitgaven en I=inkomsten)				
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2025				11
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2026				11
Vervanging lichtmasten 2023				12
Vervanging lichtmasten 2024				12
Vervanging lichtmasten 2025				12
Vervanging lichtmasten 2026				12
Vervangen roltrappen Station Rijswijk	7	42	42	41
Voorbereiding herinrichting Lange Kleiweg	3	3	18	18
voorbereidingskrediet gebiedsontw.station en OV knoop RSW ctr.	7	7	6	6
Voorbereidingskrediet Ondertunneling Prinses Beatrixlaan	4	4	4	4
2110 Verkeer				
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (20 jr)				6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (40jr)				5
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2024 (20 jr)				6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2024 (40jr)				6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2025 (20 jr)				6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2025 (40jr)				6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2026 (20 jr)				6
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2026 (40jr)				6
2140 Parkeren				
Vervangen scanauto + software + projectkosten				11
2400 Waterwegen				
Vervangen beschoeiingen 2023				16
Vervangen beschoeiingen 2024				16
Vervangen beschoeiingen 2025				16
Vervangen beschoeiingen 2026				16
Vervanging beschoeiing Sion RijswijkBuiten	42	42	41	41
05 Onderwijs				
4010 Huisvesting scholen				
Meerkosten ENG de Akker				22
Nieuwbouw school Pasgeld	86	200	199	198
Realisatie nieuwe school Plaspoelpolder				257
Uitbreiding basisschool de Melodie 300 m2 i.v.m. groei aantal leerlingen in Rijswijk	9	9	9	37
Uitbreiding basisschool De Piramide		33	33	33
Uitbreiding eerste inrichting olp en meubilair dislocatie Wethouder Brederodeschool	10	10	9	9
Uitbreiding eerste inrichting olp en meubilair IKC Buitenrijck	2	2	2	2
Uitbreiding eerste inrichting olp en meubilair Rehobothschool	10	10	9	9
Vervangende nieuwbouw basisschool De Akker en GSR (inclusief gymnastieklokaal)				315
06 Sport, Cultuur en Recreatie				
5300 Sport				
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2023				4
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2024				4
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2025				4
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2026				4
ombouw veld 302 Hoekpolder naar kunstgras	73	73	72	71
Toplaagrenovatie veld 401	32	32	31	31
5800 Speeltuinerwerk				
Herinrichten speelplekken in de wijk 2023				16
Herinrichten speelplekken in de wijk 2024				16
Herinrichten speelplekken in de wijk 2025				16
Herinrichten speelplekken in de wijk 2026				17
Vervanging hekwerken 2023				1
Vervanging hekwerken 2024				1
Vervanging hekwerken 2025				1
Vervanging hekwerken 2026				1
08 Wonen en Leven				
5600 Openbaar groen en openluchtrecreatie				
Transformatie Wilhelminapark 2023				15

Investeringskrediet (U=uitgaven en I=inkomsten)	Verschil 2024	Verschil 2025	Verschil 2026	Verschil 2027
Transformatie Wilhelminapark 2024				15
Transformatie Wilhelminapark 2025				15
Transformatie Wilhelminapark 2026				15
Vervanging bomen 2023				17
Vervanging bomen 2024				17
Vervanging bomen 2025				17
Vervanging bomen 2026				17
7210 Afvalverwijdering en -verwerking				
Afvalbakken 2023				5
Afvalbakken 2024				5
Afvalbakken 2025				5
Afvalbakken 2026				6
7220 Riolering en waterzuivering				
Vervanging vrijvervalriolen 2023				44
Vervanging vrijvervalriolen 2024				45
Vervanging vrijvervalriolen 2025				45
Vervanging vrijvervalriolen 2026				45
7230 Milieubeheer				
Uitwerking actieplan geluid 2023				1
Uitwerking actieplan geluid 2024				1
Uitwerking actieplan geluid 2025				1
Uitwerking actieplan geluid 2026				1
8100 Ruimtelijke ordening				
Vervanging luchtfoto's 2023				5
Vervanging luchtfoto's 2024				5
Vervanging luchtfoto's 2025				5
Vervanging luchtfoto's 2026				5
Overhead				
69603 Bedrijfsvoering				
Aanschaf smartphones 2023				
Aanschaf smartphones 2024				17
Aanschaf smartphones 2025				17
Basis op orde	45	45	44	44
Digitalisering van dienstverlening en informatiehuishouding 2023	116	115	114	113
Digitalisering van dienstverlening en informatiehuishouding 2024		112	111	110
Digitalisering van dienstverlening en informatiehuishouding 2025			56	55
Documentaire informatievoorziening 2023				14
Documentaire informatievoorziening 2024				14
Documentaire informatievoorziening 2025				14
Documentaire informatievoorziening 2026				14
Uitvoering Visie (Informatiebeleidsplan)	100	99	98	97
Vervanging audiovisuele apparatuur vergaderzalen	21	21	21	20
Wettelijke verplichtingen	15	15	15	15
69605 Maatschappelijke Ontwikkelingen				
Uitbreiding voertuigen IOG 2023	8	8	8	8
Uitbreiding voertuigen IOG 2024		8	8	8
Uitbreiding voertuigen IOG 2025			8	8
Uitbreiding voertuigen IOG 2026				8
69606 Ruimtelijke ontwikkelingen				
Reguliere vervanging voertuigen 2023				11
Reguliere vervanging voertuigen 2024				11
Reguliere vervanging voertuigen 2025				11
Reguliere vervanging voertuigen 2026				11
	294	821	1.017	3.701

Toelichting investeringsplan 2023-2026

Openbare Orde en Veiligheid

1200 BRANDWEER

Vervangen brandkranen: Rijswijk heeft iets minder dan 1.500 brandkranen. Deze investering is om noodzakelijke aanpassingen/vervangingen aan brandkranen te doen inclusief het verzwaren van de waterleiding (toepassen van grotere diameter van het leidingnet voor de brandkranen).

Verkeer en Vervoer

2100 WEGEN, STRATEN EN PLEINEN

Extra impuls vervanging OV kabels: Deze kredieten zijn bestemd voor het vervangen van openbare verlichting (masten, armaturen, kabelnet). Elk jaar wordt aan de hand van de meest recente gegevens, gebreken in het lichtnet en storingsgevoeligheid bepaald welke locaties vervangen worden. Een extra krediet van € 350.000 is noodzakelijk om de achterstand in te halen. Met het combineren van de budgetten vervangen we circa 7 km kabel extra per jaar.

Fietspaden in asfalt: Fietspaden in asfalt (of ander comfort verhogend materiaal) zijn een belangrijke stimuleringsmaatregel om het fietsen in de gemeente te bevorderen. Fietsen is gezond en duurzaam. Ambitie is om belangrijke hoofdroutes/sterroutes (o.a. Huis te Landelaan, Nassaukade, Lange Kleiweg) in asfalt uit te voeren en ook om kortere (ontbrekende) delen in bestaande routes aan te pakken. Hiervoor is budget nodig. De eigen inleg zal worden aangewend voor het aanvragen van subsidie (50% vanuit regio of Provincie).

Herstel asfaltwegen: Dit krediet is bestemd voor groot onderhoud aan asfaltwegen. Jaarlijks worden op basis van de meest recente inspectiegegevens de exacte locaties bepaald. Het budget omvat eveneens werkzaamheden aan asfaltpaden in parken en plantsoenen.

Herstellen (duiker)bruggen: Dit krediet is bestemd voor groot onderhoud en vervanging van onze civieltechnische kunstwerken. Op basis van actuele inspectiegegevens bepalen we de werkzaamheden en de objecten.

Infrasctructuur Prinses Beatrixlaan: Rijswijk, Den Haag en de MRDH hebben een bestuursakkoord afgesloten. Het Bestuursakkoord bestaat – samengevat - uit een:

Set van bestuurlijke en organisatorische afspraken voor verdere samenwerking,

Een (fysiek) schetsontwerp bestemd voor Planuitwerking (het Bovengronds Verstedelijkingsontwerp Beatrixlaan”, hierna BVB),

Een financieel kader,

Een flankerend maatregelenpakket om nader uit te werken,

Aankondiging van een te verkennen ambitie voor de langere termijn (“tunnel”).

Gezamenlijk is tot een integrale voorkeursoplossing gekomen voor de meervoudige opgave van het gebied en de Prinses Beatrixlaan. Deze voorkeursoplossing betreft het zgn. BVB, waarbij de huidige rijbanen naar elkaar toeschuiven en anders ingepast worden, ten gunste van de doorstroming, verkeersveiligheid en de oversteekbaarheid voor langzaam verkeer. Tevens ontstaat er ruimte voor een ontwikkelstrook voor kwaliteitsgroen, nieuwe woningen en de revitalisering van Bogaard stadscentrum. Voor de uitwerkingsfase en het onderzoek naar flankerende maatregelen is een voorbereidingskrediet beschikbaar gesteld. De uitwerkingsfase is gericht op start van de realisatie in 2024 (na aanleg warmtelinQ). De totale investering is geraamd op afgerond € 23,5 miljoen (U). Door de MRDH wordt € 7,7 miljoen (I) geïnvesteerd. Er is een extra bijdrage (I) van het ministerie van I&W toebedeeld aan de BVB (besluit van de raad 2 juli 2020). Netto investering is € 13,8 miljoen. Bedragen worden jaarlijks geïndexeerd.

In het Bestuursakkoord BVB is opgenomen dat de partijen zelf verantwoordelijk zijn voor de jaarlijkse indexering met het IBOI-% (Index Bruto Overheidsinvesteringen). De bedragen in het Bestuursakkoord zijn gebaseerd op het prijspeil 2018. Tot en met 2021 heeft indexering van de investeringen plaatsgevonden. De ramingen in onderstaande tabel zijn geïndexeerd voor de jaren 2022 en 2023. Tevens zijn de investeringen met één jaar opgeschoven, omdat realisatie verschuift vanwege de aanleg van Warmteling.

Het ministerie van I&W heeft € 2,25 miljoen vrij besteedbaar bedrag beschikbaar gesteld, waarvan de raad op 20 juli 2020 heeft besloten dat ten gunste van het project BVB te brengen. Administratief was dit nog niet in het investeringsplan verwerkt.

Het investeringsschema is als gevolg van het bovenstaande als volgt.

Investerings-jaar	Totaal investering	Bijdragen derden	Netto investering
2024	€ 11.958.000		€ 11.958.000
2025	€ 11.850.000	€ 7.702.000	€ 4.148.000
Sub-totaal	€ 23.808.000	€ 7.702.000	€ 16.106.000
extra bijdrage (raad 20 juli 2020)			€ 2.250.000
Totaal	€ 23.808.000	€ 7.702.000	€ 13.856.000

De integrale aanpak probleemstraten 2023-2025 en het opwaarderen grote probleemstraten:

Er zijn meerdere straten in Rijswijk waar meerdere onderhoudsproblemen samenkomen. Het gaat op locaties waar de riolering, de kabels en leidingen en de bomen moeten worden vervangen. De boomwortels veroorzaken complicaties zoals wortelopdruk welke niet meer te herstellen zijn met kleine onderhoudsmaatregelen. Bij de herinrichting verbeteren we de (verkeers)veiligheid en de leefomgeving. We creëren een openbare ruimte met een goede balans tussen groen, verharding en verlichting. Hierbij houden we rekening met een toekomstbestendige ondergrondse infrastructuur.

Het betreft de projecten: Karel Doormanlaan, de Van Ostadelaan, de Van Dijklaan, de Steenlaan, de Tulpstraat en Julianastraat.

Invoeren nieuwe inzameling: Het programma is in uitvoering. Gaandeweg zijn en worden steeds meer wijken voorzien van hogere service door minicontainer voor grondstoffen aan huis te verschaffen. Inwoners gebruiken de ondergrondse containers voor restafval, die op afstand in de wijken staan. De budgettering van de invoering van deze nieuwe manier verloopt naar verwachting.

Meekoppelkansen: Op 8 juli 2020 heeft de gemeenteraad ingestemd met de overeenkomst met het Rijk en Rijkswaterstaat voor een bijdrage in de realisatie van de Meekoppelkansen. Rijswijk krijgt hierdoor twee vernieuwde viaducten over de A4. Het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat maakt de bouw van twee fiets/ecoducten mogelijk binnen het project A4-Haaglanden-N14. Met deze verbindingen worden de stadsdelen van Rijswijk aan weerszijden van de snelweg beter met elkaar verbonden. Het eerste fiets/ecoduct verbindt het Wilhelminapark bij RijswijkBuiten met het oude Rijswijk. Dit ecoduct sluit aan op een bestaande naastgelegen fietsbrug. Het tweede fiets/ecoduct wordt helemaal nieuw gebouwd. Deze komt in plaats van het huidige viaduct op de plek waar de Van Rijnweg de A4 kruist. Dat viaduct moet vanwege de verbreding van de A4 gesloopt worden, het is niet breed genoeg voor een extra rijbaan op de A4. De fiets/ecoducten worden gebouwd tijdens de realisatie van het project A4-Haaglanden-N14 in de periode 2024 tot 2027. Voor de kosten van voorbereiding van het Rijswijkse aandeel in het project in 2021 – 2023 is een voorbereidingskrediet nodig. Vanaf 2024 wordt een investeringskrediet voor de uitvoering beschikbaar gesteld.

Opwaarderen Kansrijke Plekken: Er zijn veel (kleine) plekken in de openbare ruimte van Rijswijk met achterstallig onderhoud of waarbij onderhoud niet (meer) leidt tot een kwaliteitsverbetering. Dit zijn plekken die met een kleinschalige ingreep en een beperkt budget een nieuwe impuls kunnen krijgen. Het gaat om ingrepen die in een korte tijd eenvoudig te realiseren zijn en, in bepaalde situaties, zich uitstekend lenen voor een actieve betrokkenheid en participatieve inbreng van omwonenden.

Verbeteren wandelroutes van/naar Rijswijk Buiten: De wandelroutes tussen Rijswijk en RijswijkBuiten zijn niet optimaal. Er is een motie ingediend om een wandelroute aan te leggen langs de Beatrixlaan. Er is een studie gedaan naar de opties van deze wandelroute en eventuele alternatieven. Conclusie is dat voor wandelaars die tussen Rijswijk Buiten en Rijswijk (Bogaard,

Steenvoorde en Muziekbuurt) de routes verbeterd kunnen worden door het aanleggen van een alternatieve route naar het Wilhelminapark (om de huidige bouwweg heen) en een route door de wijk Sion aan de westzijde van en evenwijdig aan de Beatrixlaan. De kosten voor de maatregelen zijn ingeschat op 50.000 Euro.

Verkeersveiliger maken kruising Prinses Beatrixlaan - Terras van Sion - Laan van 't Haantje:

Nieuwbouwwijk Rijswijk Buiten wordt ontsloten en doorkruist door de drukke Prinses Beatrixlaan. Deze weg wordt bij de kruising met het Terras van Sion - Laan van 't Haantje dagelijks volop overgestoken door fietsers en voetgangers die aan de andere zijde van de wijk moeten zijn. Er steken met name ook veel schoolkinderen over die naar de basisscholen reizen die aan beide zijden van de Prinses Beatrixlaan liggen. Ouders maken zich zorgen over de verkeersveiligheid. Uit onafhankelijk onderzoek blijkt dat de verkeersveiligheid van de kruising Prinses Beatrixlaan - Terras van Sion onvoldoende is. Er wordt te hard gereden op de Prinses Beatrixlaan. Afgelopen 2 jaar zijn er vier ongelukken op dit kruispunt geweest. De fietsoversteken over de Beatrixlaan tussen Sion en Parkijk worden in twee richtingen gebruikt, terwijl dit nu éénrichting oversteken zijn. De toeleidende fietspaden zijn (worden) allemaal in tweerichtingen uitgevoerd. Ook is de verkeerslichtenregeling niet optimaal. Oplossing is de oversteken twee richting te maken en de verkeerslichtenregeling te optimaliseren, in combinatie met de toekomstige flitspalen van het OM. Omdat de snelheid van de auto's ter plekke hoog is en dit ook gevolgen heeft voor de daadwerkelijke veiligheid, maar ook de beleving daarvan, wordt de snelheid rond het kruispunt verlaagd (bijvoorbeeld door aangepaste drempels en markeringen). Uitvoering verwacht in 2023, met mogelijke uitloop in 2024. De kosten zijn ingeschat op € 420.000. Voor dit project wordt (50%) subsidie aangevraagd bij de Metropoolregio Rotterdam Den Haag.

Vervanging armaturen: Deze kredieten zijn bestemd voor het vervangen de armaturen van onze openbare verlichting. Bij vervanging brengen we led-verlichting met dim regime terug.

Vervanging kabelnet openbare verlichting: Deze kredieten zijn bestemd voor het vervangen van openbare verlichting (masten, armaturen, kabelnet). Elk jaar wordt aan de hand van de meest recente gegevens, gebreken in het lichtnet en storingsgevoeligheid bepaald welke locaties vervangen worden. Een extra krediet van € 319.000 is noodzakelijk om de achterstand in te halen. Met het combineren van de budgetten vervangen we circa 7 km kabel extra per jaar.

Vervanging lichtmasten: Deze kredieten zijn bestemd voor het vervangen de masten van de openbare verlichting. De beschikbare middelen worden mede ingezet ter financiering van het inlopen van de achterstand, het vervangen van armaturen.

Vervangen roltrappen station Rijswijk: We vervangen de besturingsunit van de roltrappen, deze investering volgt na de eerdere investering in de aandrijving.

Voorbereiding herinrichting Lange Kleiweg: Het gebruik van de Lange Kleiweg wijzigt als gevolg van de ontwikkeling van de woon- en werkgebieden in Pasgeld en het Kesslerpark. Verzocht wordt een voorbereidingskrediet van €250.000 beschikbaar te stellen.

Voorbereidingskrediet gebiedsontwikkeling station Rijswijk: Er is een handelingsperspectief opgesteld met MRDH, Prorail, NS, HTM en EBS. Dit handelingsperspectief geeft een beeld van de gezamenlijke ambities voor het station en de directe omgeving. Het geeft aanleiding om samen met stakeholders van overheid en marktpartijen een ruimtelijk ontwikkelkader op te stellen en tot een programma van concrete investeringen en verbeteringen te komen. Station Rijswijk ligt aan de Oude Lijn, is een schakel in de gebiedsontwikkelingen en is randvoorwaarde voor de mobiliteitstransitie en verstedelijking. Een eerste indruk van de benodigde investeringen in de toekomst van deze knoop, beweegt zich richting de 7-12 miljoen euro voor de gezamenlijke partners. Voor de fase die nu voorligt is een intern voorbereidingskrediet van € 125.000 nodig.

Voorbereidingskrediet ondertunneling Prinses Beatrixlaan: Het verkeer op de Prinses Beatrixlaan zorgt voor filevorming en een lagere oversteeikbaarheid en daarmee een verslechterde bereikbaarheid van Rijswijk. Het vele verkeer zorgt bovendien ook voor een slechte luchtkwaliteit, geluidsoverlast en leefbaarheid in de directe omgeving. Als oplossing voor deze problemen heeft Rijswijk de wens om een tunnel(bak) aan te leggen. Den Haag en de MRDH hebben inmiddels toegezegd samen de

mogelijkheden te willen onderzoeken om deze problemen aan te pakken, waarbij de tunnel één van de te onderzoeken mogelijkheden is. Voor het uitvoeren van dit onderzoek en de begeleiding van dit proces ramen we €365.000 voor 2023. Die kosten worden gedekt vanuit de bestemmingsreserve.

2110 VERKEER

Vervanging verkeersregelinstallaties: Dit krediet is bestemd voor het vervangen van verkeersregelinstallaties op basis van het beheerplan voor verkeersregelinstallaties. Bij de vervanging worden nieuwe slimme technische mogelijkheden benut om doorstroming te bevorderen, te besparen op energie en de kans op storingen verder te verminderen.

Tot 2022 worden de volgende kruispunten vervangen:

K22 Lindelaan-Jan Tooroplaan-Jozef Israëlslaan mogelijk deels rotonde – verkeerskundig ontwerp herinrichting wordt uitgewerkt met voorkeur zonder VRI's

K19 Veraartlaan-Patentlaan – VRI vervanging is uitgevoerd

K50 Vrijenbanselaan-Vinkweg mogelijk rotonde - VRI vervanging is uitgevoerd

K51 Vrijenbanselaan-A13-Kfar Savaweg - VRI vervanging is uitgevoerd

K38 Pr. Beatrixlaan - Op/afrit A4 – i.c.m. ontwerp verbreding A4 zo nodig uitstellen

2023:

K32 Geestbrugweg-Cromvlietkade – i.c.m. herinrichting Geestbrugweg - VRI regeltoestel vervanging Q1-2023

K36 Generaal Eisenhowerplein – vervanging Q1-2023

K11 Gen.Spoorlaan-Steenvoordelaan – vervanging 2023

K01 Schaaapweg – Sammersweg – vervanging 2023

2140 PARKEREN

Vervangen scanauto, software en projectkosten: Reguliere vervanging van de scanauto.

2400 WATERWEGEN

Vervanging beschoeiingen: Dit krediet is bestemd voor het vervangen van beschoeiingen. Jaarlijks worden op basis van de meest recente gegevens de exacte locaties bepaald.

Vervangen beschoeiing Sion RijswijkBuiten: De beschoeiing langs de Spieringsweteringsweg is in slechte staat. De watergang valt binnen het te ontwikkelen gebied RijswijkBuiten (deel Sion). Omdat het een bestaande beschoeiing is heeft RijswijkBuiten geen rekening gehouden met de vervanging. De kosten worden geraamd op € 700.000. Dit jaar zal met de voorbereidingen begonnen worden. De uitvoering is gepland in 2023.

Onderwijs

4010 HUISVESTING SCHOLEN

Nieuwbouw school Pasgeld: Door de woningbouwplannen in Pasgeld zal het aantal leerlingen in dit gebied toenemen. Uit de leerlingenprognoses blijkt dat nieuwbouw van een school inclusief sportzaal in dit gebied gerechtvaardigd is. Bedrag school € 6.592.454. Bedrag sportzaal € 2.000.000.

Realisatie nieuwe school Plaspoelpolder: Uit de leerlingenprognoses blijkt dat door de woningbouw in de Plaspoelpolder het aantal leerlingen dusdanig toeneemt dat een nieuwe school gerechtvaardigd is. Ook in het IHP is de nieuwe school opgenomen.

Uitbreiding basisschool de Melodie 300 m2 i.v.m. groei aantal leerlingen in Rijswijk: De leerlingenprognoses opgesteld in 2019 geven aan dat de komende jaren het leerlingenaantal in Rijswijk toeneemt. Dit blijkt ook uit het Integraal Huisvestingsplan. Voor de huisvesting van leerlingen is in totaal ongeveer 300 m2 noodzakelijk. Op dit moment is nog niet duidelijk bij welke school de grootste groei daadwerkelijk gaat plaatsvinden. Dit is ook afhankelijk van de daadwerkelijke woningbouw. De leerlingenprognoses zullen eind 2021 opnieuw worden geactualiseerd.

Basisschool De Melodie heeft een ruimtetekort van 60 m² wat niet in pandig kan worden opgelost. Daarnaast geven de leerlingenprognoses aan dat De Melodie de komende jaren gaat groeien en het ruimtetekort oploopt tot 292 m² in 2036. Uitbreiding van het gebouw is noodzakelijk. Voor 2023 is een bedrag opgevoerd van € 933.165. Dit bedrag moet worden opgehoogd met 314.030.

Uitbreiding basisschool De Piramide: Op grond van de leerlingenprognoses groeit basisschool De Piramide. Het te verwachten ruimtetekort is 334 m2. Om het aantal te verwachten leerlingen te kunnen huisvesten zal de school moeten worden uitgebreid.

Uitbreiding eerste inrichting olp en meubilair dislocatie Wethouder Brederodeschool: De dislocatie Montessorischool Parkrijk is opgeleverd in 2021, maar nog niet volledig ingericht. De totale oppervlakte van de hoofd- en dislocatie bedraagt 3.399 m2. Er heeft niet eerder bekostiging voor deze inrichting plaatsgevonden. Vanaf 1 januari 2022 wordt de bruto vloeroppervlakte van de school als basis gebruikt voor het vaststellen van de omvang van de aanwezige inventaris.

Uitbreiding eerste inrichting olp en meubilair IKC Buitenrijck: De school is ingericht voor 1.993 m2. Door uitbreiding van het aantal leerlingen heeft de school recht op eerste inrichting olp en meubilair voor 118 m2. Er heeft nog niet eerder bekostiging voor deze inrichting plaatsgevonden. Vanaf 1 januari 2022 wordt de bruto vloeroppervlakte van de school als basis gebruikt voor het vaststellen van de omvang van de aanwezige inventaris.

Uitbreiding eerste inrichting olp en meubilair Rehobothschool: De school is ingericht voor 1.134 m2. Door uitbreiding van het aantal leerlingen heeft de school recht op eerste inrichting olp en meubilair voor 81 m2. Er heeft nog niet eerder bekostiging van deze inrichting plaatsgevonden. Vanaf 1 januari 2022 wordt de bruto vloeroppervlakte van de school als basis gebruikt voor het vaststellen van de omvang van de aanwezige inventaris.

Vervangende nieuwbouw basisschool De Akker en GSR (inclusief gymnastieklokaal en ENG-kosten): Gezien de leeftijd van het gebouw en het Integraal Huisvestingsplan is de school en het gymnastieklokaal aan vervanging toe.

Sport, cultuur en Recreatie

5300 SPORT

Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken: Op basis van de meerjarenonderhoudsplanning worden onderhoud en vervangingsinvesteringen gepleegd in de sportparken, waarbij het element onderhoud loopt via de exploitatie en de vervangingen via het investeringsplan. In deze investering zijn diverse kleine investeringen opgenomen. Het bedrag is jaarlijks beschikbaar.

Ombouw veld 302 Hoekpolder naar kunstgras: Extra krediet vanwege ombouw naar kunstgras en sterk gestegen produktiekosten € 666.928 (€ 67.202 reeds beschikbaar; totaal € 734.130)

Toprenovatie veld 401: Extra krediet vanwege sterk gestegen produktiekosten € 290.583 (€ 469.500 reeds beschikbaar; totaal € 760.083).

5800 SPEELTUINWERK

Vervanging herinrichten speelplekken in de wijk: Dit krediet is bestemd voor het vervangen en herinrichten van openbare speelvoorzieningen in de wijk. Jaarlijks worden op basis van de meest recente inspectiegegevens de exacte locaties bepaald.

Vervanging hekwerken: Dit krediet is bestemd voor het vervangen van hekwerken. Jaarlijks worden op basis van de meest recente gegevens de exacte locaties bepaald.

Wonen en Leven

5600 OPENBAAR GROEN EN OPENLUCHTRECREATIE

Transformatie Wilhelminapark: Gevarieerd voor mens en dier. We ontwikkelen het Wilhelminapark tot een gevarieerd, aantrekkelijk en ecologisch waardevol park, dat goed bereikbaar is en dat ruimte biedt aan een veel verschillende activiteiten. We investeren in het groen, de paden en de functies van het park. Hierdoor zal het park beter aansluiten op de wensen van de mensen die in de directe omgeving of wat verder van het park wonen. En de ecologische waarde zal toenemen. Bij de realisatie van de plannen betrekken we de wensen, ideeën en kennis van bewoners en maatschappelijke organisaties. Enkele jaren geleden is de Natuurtuin Wilhelminapark, met de hulp van enthousiaste vrijwilligers opgeknapt. Het groen in het park is verbeterd en vorig jaar is de Entree van het Wilhelminapark vernieuwd en is overbodig asfalt uit het park verwijderd.

In 2022 maken we het park nog beter. In de Natuurtuin bouwen we samen met de vrijwilligers een nieuw centrum voor milieu- en natuureducatie. We versterken de ecologische waarde van het groen door bijvoorbeeld bij aanplant van bomen te kiezen voor ecologisch waardevolle soorten en door schuil- en verblijfplekken te realiseren voor dieren. We maken een aantrekkelijk sport- en speelzone voor kinderen en jeugd uit de omgeving. Ook voor honden zorgen we voor plekken waar ze vrijuit kunnen rennen en spelen. Er wordt een ondernemer gezocht om een horecavoorziening in het park te realiseren en we ontwikkelen het Hazepad tot een centrale as waar het fijn is om te verblijven en te ontmoeten.

Vervanging bomen: Dit krediet is bestemd voor het terugplaatsen van bomen die vanwege ouderdom of ziekte zijn verwijderd.

7210 AFVALVERWIJDERING EN –VERWERKING

Vervanging afvalbakken: Dit krediet is bestemd voor het regulier onderhoud en vervanging van (afval)bakken.

7220 RIOLERING EN WATERZUIVERING

Vervanging vrijvervalriolen: De afgelopen jaren waren op het gebied van water in Rijswijk twee plannen: het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) en het Waterplan. We hebben deze plannen samengevoegd in een overkoepelend plan met een looptijd van 5 jaar. Dit gemeentelijk riolerings- en waterplan beschrijft hoe we de aankomende jaren (tot en met 2025) invulling geven aan onze watertaken en hoe dit bijdraagt aan het realiseren van onze ambities. Voor de komende jaren investeren we in het relinen van ons hoofdriool en het aanleggen van schoonwaterriool.

7230 MILIEUBEHEER

Uitwerking actieplan Geluid: Benodigd is budget voor het investeren of voorfinancieren van de meerkosten van het toepassen van 'stil asfalt' of 'stille elementverhardingen' op wegvakken waar de geluidsbelasting een kritieke grens nadert of gepasseerd wordt. Beleid is om, daar waar aangrenzend aan een wegvak een bouwproject is, de meerkosten onder te brengen bij de ontwikkelende partij.

8100 RUIMTELIJKE ORDENING

Vervanging luchtfoto's: Bij het ontwikkelen van stedenbouwkundige plannen, bestemmingsplanbeoordeling en -onderzoek, alsmede bij de jaarlijkse taxaties in het kader van de wet WOZ en de aansluiting van de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (BAG), zijn luchtfoto's

onontbeerlijk. De WOZ en de BAG stellen ook steeds hogere eisen aan de recentheid en kwaliteit van het fotomateriaal. Jaarlijks vergt dit een investering van € 20.000.

Overhead

69603 BEDRIJFSVOERING

Aanschaf smartphones: Vanwege een wijziging in de werkwijze bij de aanschaf van nieuwe smartphones. In plaats van in één keer alle telefoons vervangen, worden alleen de hoognodige telefoons vervangen. Het huidige vervangingskrediet past niet bij deze werkwijze. Om de nieuwe werkwijze van vervanging van smartphones beter te verantwoorden.

Basis op orde: Krediet voor het bijwerken van concernbrede informatiesystemen (CIS). Met deze investering realiseren we de vervanging, aanschaf, inrichting en implementatie van de benodigde technische componenten en creëren we de technische randvoorwaarden (basis op orde) waarmee de informatieontsluiting ten behoeve van (o.a.) Zaakgericht Werken in relatie tot een juiste toepassing van de Archiefwet op een informatieveilige en gestandaardiseerde manier kan worden ingeregeld.

Digitalisering van dienstverlening en informatiehuishouding: Uitvoeringsprogramma dat hiervoor is opgesteld gaat in Q3 2022 naar college en de raad.

Documentaire informatievoorziening: Dit zijn investeringen ten behoeve van het stroomlijnen van het (e-)documentenproces.

Uitvoering Visie: Investerings t.b.v. realisatie Informatiebeleid / visie (o.a. Werken onder architectuur, Datagedreven werken, Domein Zaakgericht werken en de Cloud-first Strategie).

Vervanging audiovisuele apparatuur vergaderzalen: Een merendeel van de AV apparatuur in Hoogvoorde is aan vervanging toe. In kader van de verhuizing is de wens om de vergaderruimtes in te richten met nieuw av-apparatuur, omdat we momenteel voor een groot deel werken met verouderd apparatuur (beamers met VGA aansluitingen). We hebben drie nieuwe hybride vergaderopstellingen afgelopen twee jaar aangeschaft. Deze zijn in prima staat en kunnen een bestemming krijgen in Huis van de Stad. Bijvoorbeeld door deze hybride vergaderopstellingen te plaatsen op de bestuurlijke vleugel. Idealiter willen we de 9 vergaderruimtes in Huis van de Stad voorzien van een Hybride mogelijkheden met één standaard model.

Wettelijke verplichtingen: Krediet voor het realiseren van de technische voorzieningen t.b.v. de uitvoering van de Omgevingswet en de Wet Open Overheid.

69605 Maatschappelijke ontwikkelingen

Verhogen tractiebudget Handhaving : Was in het verleden de uitrusting van de handhavers beperkt tot een portofoon en een bonnenboekje, tegenwoordig zitten er aan de koppels twee porto's, zaklamp, handschoenen en transportboeien. Dit stelt eisen aan de in- en uitstap (dat soms ook met spoed moet gebeuren) van de auto's. Het huidige wagenpark van Handhaving is verouderd. Bovendien zijn er inmiddels ca. 10 (en nog groeiende) handhavers bij gekomen zonder dat het wagenpark is uitgebreid. De verhoging van het tractiebudget is een raming inclusief infrastructuur (laadpalen) en was aangekondigd in de kadernota.

69606 Ruimtelijke ontwikkelingen

Reguliere vervanging voertuigen.

EMU-saldo

De financiële crisis in Europa van enkele jaren geleden heeft ervoor gezorgd dat de richtlijnen voor de overheidsfinanciën zijn aangescherpt. In het Stabiliteits- en groeipact hebben de landen die lid zijn van de EU afgesproken dat hun begrotingen in evenwicht moeten zijn of een overschot hebben. Het EMU saldo is het saldo van de inkomende en de uitgaande geldstromen die samenhangen met transacties en investeringen in een bepaalde periode, overeenkomstig de voorschriften van de EU. Het EMU-saldo geeft aan met welk bedrag de schuldpositie van een gemeente in een bepaalde periode is gemuteerd. Conform deze voorschriften is het beeld van het EMU-saldo van de gemeente Rijswijk als volgt.

Omschrijving (Bedragen x € 1.000)	2022 Begroting na wijziging	2023 Volgens begroting	2024 Volgens meerjarenraming
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	1.264	6.344	7.436
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	55.741	21.105	18.367
3. Mutatie voorzieningen	2.722	1.858	1.365
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-8.439	-28.867	-21.962
5. Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	830	750	
Berekend EMU-saldo	-44.146	15.214	12.396

Tot en met 2022 is het EMU-saldo negatief. Dit wordt veroorzaakt door grote investeringen in deze jaarschijven. In 2022 is sportcomplex De Altis opgeleverd en zijn diverse scholen en sportaccommodaties opgeleverd. In 2022 is het EMU-saldo negatief door de grote investering van het Huis van de Stad. Vanaf 2023 wordt het EMU-saldo positief. De reguliere mutaties (im)materiële activa vinden hier plaats, die leiden tot een positief EMU-saldo. De verkopen RijswijkBuiten zullen de komende jaren afnemen. Met het EMU-saldo is rekening gehouden in de financieringsbehoefte van de gemeente.

In het bestuurlijk overleg tussen Rijk, provincie, gemeenten en waterschappen van 14 september 2015 is afgesproken dat geen referentiewaarden op het individueel niveau van de decentrale overheden meer worden bepaald. Eerder (bestuurlijk overleg van 18 januari 2013) is al afgesproken dat ook geen sprake is van sturingsmaatregelen door het Rijk op basis van het EMU-saldo van de lagere overheden.

Overzicht incidentele baten en lasten

Incidentele lasten	2023	2024	2025	2026
Programma Wonen en Leven				
Balanspost voorraden RijswijkBuiten	28.750	21.609	19.031	23.490
Gebiedsontwikkeling Pasgeld West-Pasgeld Oost	250			
Grondexploitatie RijswijkBuiten	9.474	8.749	8.572	7.485
Opzet basisregeling Omgevingsplan	185			
Bedrijfsvoering				
Uitvoering informatiebeleidsplan	205			
Incidentele lasten	38.864	30.359	27.603	30.974
Incidentele baten				
Programma Wonen en Leven				
Grondexploitatie RijswijkBuiten	38.224	30.359	27.603	30.974
Verkoop vastgoed	750			
Mutaties reserves				
Programma Verkeer en Vervoer				
Onttrekking aan de reserve baggerwerken	193			
Programma Sociaal Domein				
Onttrekking aan de reserve innovatiefonds	246	130	71	
Incidentele baten	39.413	30.489	27.674	30.974
Saldo incidentele baten en lasten	-549	-130	-71	

Incidentele lasten

Programma Wonen en Leven

Grondexploitatie RijswijkBuiten

De grondexploitatie Rijswijk Buiten betreft de vastgestelde 10^e herziening grondexploitatie Sion/t'Haantje.

Gebiedsontwikkeling Pasgeld West-Pasgeld Oost

De woongebieden Pasgeld-West en Pasgeld-Oost worden cf. het raadsbesluit van oktober 2021 ontwikkeld binnen een groenblauwe hoofdstructuur. De zogenaamde parkloper en bosloper verbinden alle groengebieden in het gebied, zoals het Elsenburgerbos, het slagenlandschap en de Drassige Driehoek, met elkaar. De integrale benadering van het plangebied maakt dat er advieskosten gemaakt worden voor gronden gelegen buiten de grondexploitatie van Sion - 't Haantje. De hieruit volgende investeringen worden in een volgende rapportage opgenomen.

Opzet basisregeling Omgevingplan

In verband met de invoering van de Omgevingswet per 1 januari 2023 dient er in 2023 een basisregeling Omgevingsplan te worden opgezet. Dit betreft invoeringskosten voor de omgevingswet.

Bedrijfsvoering

Uitvoering informatiebeleidsplan

Aanvulling op exploitatiebudget voor het kunnen bekostigen van de nieuwe kosten die zijn ontstaan na verSaaSing van het Documentmanagement- (DMS) en Zaaksysteem conform uitvoering van het vastgestelde informatiebeleidsplan (Cloud first-strategie) en voorbereiding op de implementatie van Zaakgericht Werken. Daarnaast is een deel van deze aanvulling opgenomen voor het kunnen

anonymiseren van gegevens in het DMS ten behoeve van de uitvoering van de Wet Open Overheid (WOO) en het maken van veilige koppelingen naar applicaties in de 'cloud'.

Incidentele baten

Programma Wonen en Leven

Grondexploitatie Rijswijk Buiten

De grondexploitatie Rijswijk Buiten betreft de vastgestelde 10^e herziening grondexploitatie Sion/t'Haantje.

Verkoop vastgoed

Dit betreft incidentele opbrengst door de verkoop van gemeentelijk vastgoed.

Mutaties reserves

Programma Verkeer en Vervoer

Onttrekking aan de reserve baggerwerken

Voor 2023 moet er een dotatie van € 193.350 vanuit de reserve baggeren naar de voorziening baggeren gedaan worden om de uitgaven te kunnen bekostigen.

Programma Sociaal Domein

Onttrekking aan de reserve innovatiefonds

Bij de instelling van het Innovatiefonds zijn meerdere initiatieven beschreven, welke in 2023 t/m 2025 worden uitgevoerd.

Structurele lasten

Structurele reservemutaties	2023	2024	2025	2026
Programma Verkeer en Vervoer				
Parkeren	1.671	1.671	1.671	1.671
Programma Wonen en Leven				
Investeringsfonds energietransitie en klimaat	126	126	126	126
Totaal structurele toevoegingen	1.798	1.798	1.798	1.798
Programma Verkeer en Vervoer				
Parkeren	1.399	1.399	1.399	1.399
Programma Wonen en Leven				
Wijkontwikkeling	263	263	263	249
Algemene dekkingsmiddelen				
Nieuwbouw brandweerkazerne	128	128	128	128
Totaal structurele onttrekkingen	1.791	1.791	1.791	1.776

Programma Verkeer en Vervoer

Toevoeging aan de reserve parkeren

Op basis van de bijgestelde ramingen worden de positieve exploitatiesaldi gestort in de bestemmingsreserve.

Programma Wonen en Leven

Toevoeging aan de reserve investeringsfonds energietransitie en klimaat

De opbrengst van de cumulatief preferente aandelen Stedin wordt aan de bestemmingsreserve investeringsfonds energietransitie en klimaat toegevoegd.

Structurele baten

Onttrekking aan de reserve parkeren

Overige bijstellingen van de uitgavenbudgetten worden ten laste van de reserve parkeren gebracht.

Programma Wonen en Leven

Onttrekking aan de reserve wijkontwikkeling

De jaarlijkse afschrijvingen van de uitgevoerde wijkontwikkelingsplannen worden aan deze reserve onttrokken.

Onttrekking aan de reserve nieuwbouw brandweerkazerne

Vanaf 2014 wordt er jaarlijks een bedrag van € 128.180 onttrokken aan deze reserve.

Structureel begrotingssaldo

Presentatie van het structureel begrotingssaldo	2023	2024	2025	2026
Saldo baten en lasten	6.344	7.436	7.555	828
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	432	123	64	-21
Begrotingssaldo na bestemming	6.776	7.559	7.619	807
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-549	-130	-71	
Structureel begrotingssaldo	6.227	7.429	7.548	807

Verloop van de reserves

Omschrijving Bedragen x 1.000	Saldo begin 2023	Toevoeg- ingen 2023	Aanwend- ingen 2023	Saldo eind 2023	Saldo eind 2024	Saldo eind 2025	Saldo eind 2026
Algemene reserves							
Algemene dekkingsreserve	32.124			32.124	32.124	32.124	32.124
Begrotingsresultaat 2023-2026	4.032	6.776		10.808	18.367	25.986	26.793
Totaal algemene reserves	36.156	6.776		42.932	50.491	58.110	58.917
Bestemmingsreserves							
Baggerwerken	572		193	379	379	379	379
Corona maatregelenpakket	157			157	157	157	157
Cultuur							
Decentrale arbeidsvoorwaarden	105			105	105	105	105
Faciliteiten voor jongeren	485			485	485	485	485
Gemeentepersoneel	163			163	163	163	163
Groefonds Rijswijk	1			1	1	1	1
Huis van de Stad	5.042			5.042	5.042	5.042	5.042
Innovatiefonds	812		246	566	436	365	365
Investeringsfonds energietransitie en klimaat	7.210	126		7.336	7.463	7.589	7.716
Kwaliteit en verbinding parken							
Rijswijk Zuid	1.300			1.300	1.300	1.300	1.300
Landgoederenzone fase 1	3.500			3.500	3.500	3.500	3.500
Nieuwbouw brandweerkazerne	5.302		128	5.174	5.046	4.918	4.790
Onderhoud							
welzijnsaccommodaties (MOP)	711			711	711	711	711
Parkeergarage	2.500			2.500	2.500	2.500	2.500
Parkeren	2.855	1.671	1.399	3.126	3.398	3.670	3.942
Realisatie kunst in de openbare ruimte	145			145	145	145	145
Realisatie tunnel							
Prinses Beatrixlaan	29.958			29.958	29.958	29.958	29.958
Reserve organisatie 2020	44			44	44	44	44
Revitalisering Oud-Rijswijk	82			82	82	82	82
Wijkontwikkeling	1.517		263	1.253	990	727	478
Woonfonds	3.300			3.300	3.300	3.300	3.300
Totaal van de bestemmingsreserves	65.761	1.798	2.230	65.328	65.205	65.141	65.162
Totaal van de reserves	101.916	8.574	2.230	108.260	115.696	123.251	124.079

Verloop van de voorzieningen

Omschrijving Bedragen x 1.000	Saldo begin 2023	Toevoeg- ingen 2023	Aanwend- ingen 2023	Saldo eind 2023	Saldo eind 2024	Saldo eind 2025	Saldo eind 2026
Voorzieningen voor verplichtingen en risico's							
T.b.v. nazorg bouwlocaties	8			8	8	8	8
Pensioenen wethouders	4.570	56	20	4.605	4.641	4.677	4.713
Wachtgeld wethouders	250			250	250	250	250
Totaal voorzieningen voor verplichtingen en risico's	4.828	56	20	4.864	4.900	4.935	4.971
Voorzieningen ter egalisering van kosten							
Riolering	1.551			1.551	1.551	1.551	1.551
Onderhoud kunst in de openbare ruimte	40	16	10	46	52	58	64
Onderhoud welzijnsaccommodaties (MOP)	1.950	1.320		3.270	4.590	5.910	7.230
Baggerwerken	397	442		839	1.088	1.337	1.585
Bouwleges	500	300		800	800	800	800
Totaal voorzieningen ter egalisering van kosten	4.439	2.078	10	6.507	8.081	9.656	11.230
Totaal voorzieningen	9.267	2.134	30	11.371	12.981	14.591	16.201

Overzicht taakvelden

Nr taakveld	Taakveld (Bedragen x € 1.000)	Programma	Lasten	Baten	Saldo
0	0.1 Bestuur	Algemeen Bestuur en Organisatie	2.567		-2.567
	0.10 Mutaties reserves	Mutaties reserves	1.798	2.230	432
	0.2 Burgerzaken	Algemeen Bestuur en Organisatie	4.942	589	-4.352
	0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	1.942	1.130	-812
	0.4 Overhead	Sociaal Domein			
	0.4 Overhead	Overhead	23.023	1.005	-22.018
	0.5 Treasury	Economie en Werken			
	0.5 Treasury	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	286	582	296
	0.61 OZB woningen	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	271	7.018	6.747
	0.62 OZB niet-woningen	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		6.216	6.216
	0.63 Parkeerbelasting	Verkeer en Vervoer	382	3.458	3.075
	0.64 Belastingen overig	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	17	53	36
	0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-346	119.497	119.843
	0.8 Overige baten en lasten	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien	-67		67
	0.8 Overige baten en lasten	Onvoorzien	-850		850
	Totaal 0			33.964	141.778
1	1.1 Crisisbeheersing en brandweer	Openbare Orde en Veiligheid	5.776		-5.776
	1.2 Openbare orde en veiligheid	Openbare Orde en Veiligheid	2.758		-2.758
	1.2 Openbare orde en veiligheid	Sociaal Domein	118		-118
Totaal 1			8.651		-8.651
2	2.1 Verkeer en vervoer	Openbare Orde en Veiligheid	26		-26
	2.1 Verkeer en vervoer	Verkeer en Vervoer	9.663	228	-9.435
	2.1 Verkeer en vervoer	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		253	253
	2.2 Parkeren	Verkeer en Vervoer	495	23	-472
	2.4 Economische havens en waterwegen	Verkeer en Vervoer	338		-338
	2.5 Openbaar vervoer	Verkeer en Vervoer	188		-188
	Totaal 2			10.710	504
3	3.1 Economische ontwikkeling	Economie en Werken	874		-874
	3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Economie en Werken	534	204	-330
	3.4 Economische promotie	Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		456	456
Totaal 3			1.408	660	-748
4	4.1 Openbaar basisonderwijs	Onderwijs	395		-395
	4.1 Openbaar basisonderwijs	Sport, Cultuur en Recreatie	112	59	-53
	4.2 Onderwijshuisvesting	Onderwijs	3.482	45	-3.437
	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	Onderwijs	3.178	256	-2.922
	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	Sport, Cultuur en Recreatie	57		-57
Totaal 4			7.223	359	-6.863
5	5.1 Sportbeleid en activering	Sport, Cultuur en Recreatie	109		-109
	5.2 Sportaccommodaties	Sport, Cultuur en Recreatie	4.080	1.432	-2.649
	5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Sport, Cultuur en Recreatie	2.848		-2.848
	5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Wonen en Leven	244		-244
	5.4 Musea	Sport, Cultuur en Recreatie	1.086	18	-1.068
	5.5 Cultureel erfgoed	Wonen en Leven	1.569		-1.569
	5.6 Media	Algemeen Bestuur en Organisatie	46		-46

Nr taakveld	Taakveld (Bedragen x € 1.000)	Programma	Lasten	Baten	Saldo
	5.6 Media	Sport, Cultuur en Recreatie	1.488		-1.488
	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Verkeer en Vervoer	882		-881
	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Sport, Cultuur en Recreatie	708		-708
	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Wonen en Leven	3.967	82	-3.885
Totaal 5			17.028	1.532	-15.496
6	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Sociaal Domein	10.318	2.025	-8.293
	6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Wonen en Leven	56		-56
	6.2 Wijkteams	Sociaal Domein	587		-587
	6.3 Inkomensregelingen	Sociaal Domein	27.975	21.837	-6.138
		Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien			
	6.3 Inkomensregelingen				
	6.4 Begeleide participatie	Sociaal Domein	616		-616
	6.5 Arbeidsparticipatie	Sociaal Domein	4.674	812	-3.863
	6.5 Arbeidsparticipatie	Wonen en Leven			
	6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	Sociaal Domein	3.786		-3.786
	6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	Sociaal Domein	13.447	398	-13.049
	6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	Sociaal Domein	17.111		-17.111
	6.82 Geëscaleerde zorg 18-	Sociaal Domein	2.202		-2.202
Totaal 6			80.773	25.072	-55.702
7	7.1 Volksgezondheid	Sociaal Domein	4.117	40	-4.077
	7.2 Riolering	Wonen en Leven	4.316	5.714	1.398
	7.3 Afval	Wonen en Leven	8.576	10.926	2.350
	7.4 Milieubeheer	Wonen en Leven	1.977		-1.977
	7.5 Begraafplaatsen en crematoria	Sociaal Domein	36	134	98
Totaal 7			19.022	16.814	-2.208
8	8.1 Ruimtelijke ordening	Wonen en Leven	1.220		-1.220
	8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	Wonen en Leven	38.677	38.621	-57
	8.3 Wonen en bouwen	Wonen en Leven	2.905	3.267	362
	8.1 Ruimte en leefomgeving	Wonen en Leven	250		-250
Totaal 8			43.052	41.888	-1.165
Eind totaal			221.831	228.607	6.776

Besluiten



Begroting voor het jaar 2023

De raad van de gemeente Rijswijk;

Gezien de door burgemeester en wethouders aangeboden begroting voor het jaar 2023;

BESLUIT:

Vast te stellen de begroting voor het jaar 2023

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Rijswijk in zijn openbare vergadering van
8 november 2022

De raad van de gemeente Rijswijk,

De griffier,

de voorzitter,

Meerjarenraming 2024-2026

De raad van de gemeente Rijswijk;

Gezien de door burgemeester en wethouders aangeboden begroting met bijbehorend investeringsplan voor de jaren 2024 - 2026;

BESLUIT:

Voor kennisgeving aan te nemen de meerjarenraming met bijbehorend investeringsplan voor de jaren 2024 - 2026.

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Rijswijk in zijn openbare vergadering van 8 november 2022

De raad van de gemeente Rijswijk,

De griffier,

de voorzitter,

De in de jaarschijf 2023 van het investeringsplan 2023-2026 geraamde investeringen

De raad van de gemeente Rijswijk;

Gezien de door burgemeester en wethouders aangeboden begroting met bijbehorend investeringsplan voor de jaren 2022 – 2025 conform art 5, lid 2 van de Financiële verordening gemeente Rijswijk 2016;

BESLUIT:

Voor de volgende investeringen 2022 kredieten beschikbaar te stellen overeenkomstig de daarbij vermelde bedragen:

Aldus vastgesteld door de raad van de gemeente Rijswijk in zijn openbare vergadering van

De raad van de gemeente Rijswijk,

De griffier,

de voorzitter,

Investeringskredieten 2023

Investeringskrediet (bedragen x 1.000)	2023	
	U	I
Vervangen brandkranen 2023	20	
Extra impuls vervanging ov kabels 2023	350	
Fietspaden in asfalt 2023	200	100
Herstel asfaltwegen 2023	569	
Herstellen (duiker)bruggen 2023	115	
Integrale herinrichting probleemstraten 2023	1.100	
Invoeren nieuwe inzameling 2023	300	
Opwaarderen Kansrijke Plekken 2023	150	
Verbeteren wandelroutes van/naar RijswijkBuiten	71	
Verkeersveiliger maken kruispunt Pr. Beatrixlaan	528	
Vervangen roltrappen Station Rijswijk	703	
Vervanging armaturen 2023	171	
Vervanging kabelnet openbare verlichting 2023	319	
Vervanging lichtmasten 2023	197	
Voorbereiding herinrichting Lange Kleiweg	297	
voorbereidingskrediet gebiedsontw.station en OV knoop RSW ctr.	188	
Voorbereidingskrediet Ondertunneling Prinses Beatrixlaan	365	
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (20 jr)	100	
Vervanging verkeerslichteninstallaties 2023 (40jr)	160	
Vervangen beschoeiingen 2023	268	
Vervanging beschoeiing Sion RijswijkBuiten	839	
Meerkosten ENG de Akker	286	
Nieuwbouw school Pasgeld	8.592	
Uitbreiding basisschool de Melodie 300 m2 i.v.m. groei aantal leerlingen in Rijswijk	1.247	
Uitbreiding basisschool De Piramide	1.427	
Uitbreiding eerste inrichting olp en meubilair dislocatie Wethouder Brederodeschool	161	
Uitbreiding eerste inrichting olp en meubilair IKC Buitenrijck	26	
Uitbreiding eerste inrichting olp en meubilair Rehobothschool	161	
Vervangende nieuwbouw basisschool De Akker en GSR (inclusief gymnastieklokaal)	10.627	
Diverse investeringen voortvloeiend uit meerjarenonderhoudsplan sportparken 2023	33	
ombouw veld 302 Hoekpolder naar kunstgras	667	
Toplaagrenovatie veld 401	291	
Herinrichten speelplekken in de wijk 2023	150	
Vervanging hekwerken 2023	15	
Transformatie Wilhelminapark 2023	250	
Vervanging bomen 2023	286	
Afvalbakken 2023	50	
Vervanging vrijvervalriolen 2023	1.700	
Uitwerking actieplan geluid 2023	24	
Vervanging luchtfoto's 2023	20	
Aanschaf smartphones 2023	50	
Basis op orde	215	
Digitalisering van dienstverlening en informatiehuishouding 2023	555	
Documentaire informatievoorziening 2023	69	
Uitvoering Visie (Informatiebeleidsplan)	475	
Vervanging audiovisuele apparatuur vergaderzalen	100	
Wettelijke verplichtingen	73	
Uitbreiding voertuigen IOG 2023	60	
Reguliere vervanging voertuigen 2023	80	
Totaal	34.699	100